

โครงการวิจัย

ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

โครงการวิจัย

ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

คำนำ

รายงานฉบับนี้เป็นรายงานการวิจัยในโครงการ “ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ซึ่งเป็นการดำเนินงานศึกษาวิจัยโดยคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) จัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน (2) ศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย และ (3) จัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและการพัฒนาสมรรถนะสำคัญแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ต่อไป

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ได้ให้การสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ รวมถึงขอพระขอบคุณผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แคมมณี ที่ปรึกษา คณะวิทยากร คณะผู้เชี่ยวชาญ คณะทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอขอบคุณในความร่วมมืออันดีของคณะครูและผู้บริหารในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ได้ร่วมเรียนรู้และพัฒนางานร่วมกันตลอดระยะเวลาหลายเดือนของการดำเนินการวิจัยท่ามกลางวิกฤตของสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 รวมทั้งขอขอบคุณนิสิตดุขฎิบัณฑิตและนิสิตมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้เสียสละและมีจิตอาสาในการช่วยเหลือเกื้อกูลจนการวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

คำนำ.....	ก
สารบัญ	ข
สารบัญภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
คำถามการวิจัย	7
วัตถุประสงค์การวิจัย	7
ขอบเขตในการวิจัย	7
ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย	8
ข้อจำกัดในการวิจัย	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	9
ประโยชน์ที่ได้รับ	11
กรอบแนวคิดในการวิจัย	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
1. สมรรถนะและการศึกษาฐานสมรรถนะ	13
1.1 ความหมายของสมรรถนะ (Competency)	13
1.2 ความสำคัญของสมรรถนะ	15
1.3 ประเภทของสมรรถนะ	17
1.4 องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ	20
1.5 ระดับของสมรรถนะ	21
1.6 แนวคิดพื้นฐานของการเขียนสมรรถนะ	23
1.7 การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-based Education)	26
1.8 หลักสูตรฐานสมรรถนะ	30
1.9 การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ	34
1.10 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ	40

2. บริบทการศึกษาและหลักสูตรฐานสมรรถนะของประเทศไทย	51
3. ข้อท้าทายสำคัญในการดำเนินการเรื่องกรอบสมรรถนะ	56
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินฐานสมรรถนะ	58
4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาสำหรับหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	61
4.3 งานวิจัยในต่างประเทศ	84
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	87
ระยะที่ 1 การจัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน	91
ระยะที่ 2 การศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย	106
ระยะที่ 3 การจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อน การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ	118
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	125
ตอนที่ 1 แนวทางและผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย	126
1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายกรณี	127
1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม	143
ตอนที่ 2 ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำ กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ	166
2.1 ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลัก	166
2.2 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ	168
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน	182
3.1 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในระดับหลักสูตรสถานศึกษา	183
3.2 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน	187
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	200
สรุปผลการวิจัย	202

ตอนที่ 1 แนวทางและผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย.....	202
ตอนที่ 2 ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำ กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ	210
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน	214
อภิปรายผลการวิจัย	218
ข้อเสนอแนะ	227
1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	228
2. ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะของสถานศึกษา	234
3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	2433
รายการอ้างอิง.....	244
ภาษาไทย	244
ภาษาอังกฤษ.....	246
ภาคผนวก	249
ภาคผนวก ก. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	250
ภาคผนวก ข. รายงานผลการนิเทศติดตามในโครงการวิจัย “ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน”	2623
ภาคผนวก ค. ประมวลภาพถ่ายระหว่างการดำเนินการวิจัย.....	294
ภาคผนวก ง. รายชื่อผู้ร่วมงานในโครงการวิจัย ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	308
ภาคผนวก จ. Music Video ประมวลภาพกิจกรรมในโครงการวิจัย.....	312

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับเผยแพร่ พ.ศ. 2562.....	3
ภาพที่ 2 กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2563	6
ภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	12
ภาพที่ 4 แสดงส่วนประกอบของสมรรถนะ	19
ภาพที่ 5 องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ (ทีศนา แชมมณี, 2562)	21
ภาพที่ 6 รูปแบบของการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ในชั้นเรียน	45
ภาพที่ 7 ร่างกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	52
ภาพที่ 8 ตัวอย่างคำอธิบาย องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ ของสมรรถนะ	53
ภาพที่ 9 ตัวอย่างการกำหนดระดับสมรรถนะ	54
ภาพที่ 10 ตัวแปรที่ศึกษาและเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	89
ภาพที่ 11 แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 6 แนวทาง.....	93
ภาพที่ 12 กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2563	97
ภาพที่ 13 กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม, 2563)	98
ภาพที่ 14 คู่มือการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้ในการพัฒนา ผู้เรียน.....	104
ภาพที่ 15 เอกสารกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6	105
ภาพที่ 16 แผนการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เรื่องสหกรณ์โรงเรียน ของโรงเรียนที่ 2.....	135
ภาพที่ 17 รายงานผลการศึกษาที่แสดงสมรรถนะของนักเรียน.....	155
ภาพที่ 18 ภาพรวมของข้อเสนอในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ.....	231

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1	ระดับของสมรรถนะ	22
ตาราง 2	ตัวอย่างเกณฑ์สมรรถนะในการแก้ปัญหา	22
ตาราง 3	ความแตกต่างระหว่าง Competency based Education (CBE) กับ Standards –based Education (SBE)	29
ตาราง 4	ระดับสมรรถนะและคำบรรยายระดับสมรรถนะ	47
ตาราง 5	ระดับความสามารถและคำบรรยายระดับความสามารถ	49
ตาราง 6	ระยะของการดำเนินการวิจัย	90
ตาราง 7	ข้อมูลโรงเรียนและจำนวนผู้เข้าร่วมการวิจัย	107
ตาราง 8	กิจกรรมสำคัญในโครงการวิจัย	111
ตาราง 9	กำหนดการประชุมและการอบรมเชิงปฏิบัติการ	113
ตาราง 10	ผลการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นจากการเข้าร่วมการประชุมและการอบรมเชิงปฏิบัติการ	114
ตาราง 11	กำหนดการกิจกรรมเตรียมความพร้อมในการทำงาน	115
ตาราง 12	กิจกรรมนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 1	116
ตาราง 13	กิจกรรมนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2	117
ตาราง 14	การประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน	119
ตาราง 15	ผลการตอบแบบสอบถามความความคิดเห็นและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการวิจัย	120

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยเรื่อง “ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน”นี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ (1) เพื่อจัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน (2) เพื่อศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย และ (3) เพื่อจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ การดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากพหุกรณีศึกษาด้วยวิธีการที่และเครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาภาคสนาม การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 ไปทดลองใช้ในบริบทของหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นอยู่และในการจัดการเรียนการสอนตามปกติของตน

สถานศึกษากลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 3 แห่งที่เลือกแบบเจาะจงให้มีบริบทที่แตกต่างกันหลากหลายเพื่อให้ครอบคลุมสถานศึกษาทั้ง 3 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.) และสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) และมีความหลากหลายด้านขนาดของโรงเรียน ได้แก่ สถานศึกษานขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย จำนวน 34 คน ระยะเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2563 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2564 มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) การจัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน 2) การศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย และ 3) การจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ และเพื่อให้ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับการดำเนินการวิจัยรวมทั้งความเป็นเหตุเป็นผลของข้อค้นพบจากการวิจัย จึงแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอนตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 แนวทางและผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย พบว่า โรงเรียนสามารถนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ โดยมีกระบวนการและแนวทางในการเลือกสมรรถนะใน 3 ลักษณะ คือ 1) เลือกให้สอดคล้องกับธรรมชาติของงานวัตรกรรมการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนใช้อยู่ก่อนแล้ว 2) เลือกให้สอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชาที่รับผิดชอบ และ 3) เลือกให้สอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมและการวัดและประเมินผล โรงเรียนเลือกแนวทางที่แตกต่างกันตามบริบทและต้นทุนเดิมของโรงเรียน ในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูมีความเห็นว่าสมรรถนะที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ดีควรมีข้อความที่เขียนเอื้อให้ออกแบบกิจกรรมและการวัดประเมินได้ง่าย เข้าใจง่าย ทั้งนี้ ครูสามารถนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ได้ทั้งในการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ กิจกรรมนอกห้องเรียน และการสอนทางไกล ในการประเมินผลการเรียนรู้ โรงเรียนมีแนวทางการวัดและประเมินผลสมรรถนะโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการประเมินตามสภาพจริง และเป็นการประเมินแบบรอบด้าน ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ปรากฏว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะ และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพิ่มขึ้น มีการทำงานร่วมกันผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ครูปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ทำชิ้นงาน ทำภาระงาน ผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ มีการพัฒนาคุณลักษณะเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไป เช่น มีการอดทนรอคอยและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนมากขึ้น ให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เป็นผู้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น ให้การเสริมแรงนักเรียนรวมถึงรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนมากขึ้น ผลการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น มีความกระตือรือร้น มีความสนุกสนาน เกิดความอยากเรียนรู้ กระตือรือร้นในการเรียน ให้ความร่วมมือใน การร่วมกิจกรรมมากขึ้น บทบาทของผู้บริหารที่เป็นปัจจัยทำให้การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้บริหารควรมีบทบาทและลักษณะสำคัญ คือ 1) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะ 2) เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นของครู 3) ทำหน้าที่ในการนิเทศติดตาม ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ และ 4) ผู้บริหารควรให้การส่งเสริมสนับสนุนและจัดปัจจัยเกื้อหนุนการทำงานของคณะครู ปัญหาที่พบจากการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ คือ ครูยังมีความไม่เข้าใจและไม่มั่นใจในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการสอนฐานสมรรถนะ ประกอบกับมีความกังวลใจในการสอนให้ครอบคลุมตัวชี้วัดในหลักสูตรฉบับปัจจุบัน อีกทั้งมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID -19 ทำให้มีเวลาเรียนไม่เพียงพอ วิธีแก้ปัญหาดังกล่าว ครูได้ทำงานร่วมกันผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการพัฒนาการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน มีการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญและผู้ชี้แนะประจำโรงเรียนเพื่อให้ช่วยชี้แนะและสร้างความเข้าใจเพิ่มเติม ครูสอดแทรกการสอนฐานสมรรถนะไปในการเรียนการสอนปกติ มีการติดตาม ประสานงานและทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพิ่มขึ้น และเสนอให้มีเอกสาร ตัวอย่าง คู่มือ ตำราเพิ่มเติมสำหรับใช้ศึกษาเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทั้งในลักษณะของคู่มือการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดประเมิน และพจนานุกรมอธิบายคำศัพท์ที่ปรากฏในกรอบสมรรถนะ ปัจจัยที่ทำให้การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้จัดการเรียนการสอนได้สำเร็จ ตามความคิดเห็นของครูผู้ร่วมโครงการวิจัย ได้แก่ การร่วมมือ

รวมพลังของครู กระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) การปรับเปลี่ยนแนวความคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก และ ปรับบุคลิกภาพของครูให้เป็นกัลยาณมิตรและเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารเป็นผู้นำทาง วิชาการ ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ จัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของครูและนักเรียน จัดให้มี การทำงานแบบยืดหยุ่น เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้

ตอนที่ 2 ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อน การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ โดยนำเสนอ ผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลัก ในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของ ผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ พบว่า กรอบสมรรถนะหลักควรเชื่อมโยงกับ หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ควรมีการกำหนดรายละเอียดเป้าหมายสมรรถนะของผู้เรียนแต่ละระดับชั้นหรือ ช่วงวัยที่ชัดเจน มีแนวทางการประเมินสมรรถนะที่ระบุไว้ในกรอบสมรรถนะให้ชัดเจน โดยแสดงเป้าหมายใน การพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจนแต่ยืดหยุ่นเพื่อช่วยให้ครูสามารถออกแบบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะรวมทั้งการ ประเมินสมรรถนะให้ผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นหรือช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม

2) ข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ พบว่า มีข้อเสนอแนะใน 4 ประเด็น คือ

2.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ในระดับชาติ ควรมีหน่วยงานกลาง รับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติ ที่ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตรทั้งหมด เพื่อให้สามารถพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติและประกาศใช้ไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด มี การศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ และ กรอบสมรรถนะหลัก ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ต้องมีความเข้าใจร่วมกันเป็นพื้นฐาน ใน ระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่ มีการกำหนดบทบาทของหน่วยงานและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนา หลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่อย่างชัดเจน ใช้กระบวนการศึกษาวิจัยเพื่อให้สถานศึกษา ในท้องถิ่นมีหลักหรือต้นแบบที่จะนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะต่อไปได้ **ในระดับ สถานศึกษา** ควรมีอิสระในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ได้ “ปลดล็อก” โครงสร้างการ บริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนการสอนและหลักเกณฑ์บางประการที่อาจไม่เหมาะสมต่อการจัดการเรียน การสอนฐานสมรรถนะ สามารถพิจารณาทบทวนหลักสูตรสถานศึกษา และสามารถออกแบบ พัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาโดยนำกรอบสมรรถนะไปใช้ได้ทันที เนื่องจากกรอบสมรรถนะมีลักษณะไม่ยึดโยงกับเนื้อหาสาระใน รายวิชา (Content-free)

2.2 ข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอน ในระยะเปลี่ยนผ่าน ควรมีการตรวจสอบ ทบทวน และปรับลดตัวชี้วัดตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ระบุในหลักสูตร และให้อิสระกับครูในการออกแบบแนว ทางการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียนโดยสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551 ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ควรสนับสนุนให้ครูออกแบบการเรียนการสอน ฐานสมรรถนะโดยนำเสนอตัวอย่างแนวทางการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ รวมทั้งตัวอย่าง แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ครูนำไปปรับใช้ ส่งเสริมด้านทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอน ให้แก่ครูมากขึ้น เนื่องจากทรัพยากรในการเรียนรู้ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ (Learning Space) ที่ นอกเหนือไปจากในชั้นเรียน หรือภายในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งให้อิสระในการเลือกใช้สื่อสิ่งพิมพ์ที่ สนับสนุนผลต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ให้อิสระกับครูในการออกแบบแนวทาง การพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียน รวมทั้งการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษา ที่สอดคล้องกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนที่ระบุในหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยมีบุคลากร จากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่เป็นที่ปรึกษา

2.3 ข้อเสนอแนะต่อการวัดและประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียน ในระยะเปลี่ยนผ่านควรมี หน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่กำหนดกรอบการประเมินสมรรถนะของผู้เรียน เทียบเคียงกับผลผู้เรียนตาม มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ และ ให้อิสระกับครูรวมทั้งสถานศึกษาในการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนในแต่ละรายวิชาหรือกิจกรรม และ แนวทางการวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียน ควรสะท้อนการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียน ในลักษณะ ของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ในการวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียน ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ควรกำหนดแนวทางหรือตัวอย่างการประเมินตามสภาพจริงที่ใช้สมรรถนะเป็น ฐาน โดยควรเป็นการประเมินในลักษณะการประเมินเพื่อการเรียนรู้ พิจารณาแนวทางการประเมินระดับชาติ อาจพิจารณายกเลิกหรือปรับเปลี่ยนแนวทางการประเมินที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนฐาน สมรรถนะ ที่ต่อเนื่อง สอดคล้องทั้งระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

2.4 ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับหลักสูตรฐาน สมรรถนะให้กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูทุกคน รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย สร้างนิเวศการศึกษาฐานสมรรถนะโดยสื่อสารสร้างความเข้าใจด้วย รูปแบบที่ทันสมัย เข้าถึงง่าย หลากหลายช่องทาง และใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุก ฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและต่อเนื่อง สามารถศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะ รวมทั้งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องได้สอดคล้องตามความต้องการ การพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มี ส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่การพัฒนาครูต่อเนื่องทั้งระบบโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิต และพัฒนาครู ผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ Professional Learning Community: PLC โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based) มุ่งเปลี่ยนชุดความคิด (Mindset) ด้านการจัดการเรียนการสอนของ ครู เพื่อให้ครูตระหนักในความสำคัญ ความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาครู แกนนำ ครูผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะด้านการพัฒนาสมรรถนะให้ผู้เรียน ผ่านการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหาร สถานศึกษา เพื่อให้เพื่อนครูได้ศึกษาเปรียบเทียบ รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการพัฒนา สมรรถนะผู้เรียนของตนต่อไป การพัฒนาระบบสนับสนุนการใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ (Curriculum

Exemplars) เสนอให้มีสถาบัน หน่วยงานกลาง หรือคณะบุคคล ทำหน้าที่รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลสมรรถนะ ทั้งตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จดังกล่าว และตัวอย่างที่ไม่ประสบความสำเร็จ อาจมีข้อบกพร่อง ข้อจำกัด และแนวทางแก้ไข หรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน โดยสามารถสรุปแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ได้ดังนี้

การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในระดับหลักสูตรสถานศึกษา ทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ 1) การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ร่วมกับหลักสูตรอิงมาตรฐาน โดยมีกระบวนการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับหลักสูตรอิงมาตรฐานทั้งในระดับหลักสูตรสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นเรียน ทั้งนี้ ไม่มีการปรับโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แต่โรงเรียนใช้วิธีสอดแทรกการพัฒนาสมรรถนะในรายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ร่วมกับหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐาน มีกระบวนการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐานทั้งในระดับหลักสูตรสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นเรียน จะเห็นได้ว่า การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่นำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐาน โรงเรียนจะค่อนข้างมีอิสระในการดำเนินการสามารถกำหนดโครงสร้างของกลุ่มวิชาในลักษณะการบูรณาการสมรรถนะที่สอดคล้องกับจุดเน้นหรือความต้องการของผู้เรียนหรือบริบทได้ โดยสามารถเชื่อมโยงหรือสอดแทรกการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนได้โดยลดข้อจำกัดด้านมาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง

การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถดำเนินการในการนำสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การจัดการเรียนการสอน ได้ 6 แนวทาง ซึ่งสามารถจัดได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนบนฐานหลักสูตรอิงมาตรฐาน แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 : ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ และแนวทางที่ 2 : ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ

กลุ่มที่ 2: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยอิงฐานสมรรถนะหรือหลักสูตรอิงมาตรฐาน แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 3 : ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ และแนวทางที่ 4 : สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด

กลุ่มที่ 3: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนบนฐานสมรรถนะ แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 5 : บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ และแนวทางที่ 6 : สมรรถนะชีวิต ในกิจวัตรประจำวัน

ทั้งนี้ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีการนำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักมาสู่การพัฒนาผู้เรียนไปพัฒนาต่อยอดใน 2 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 การเรียนรู้สมรรถนะแบบผสมผสาน (Hybrid Competency Learning) เป็น การสร้างสรรค์การเรียนรู้สมรรถนะในหลากหลายรูปแบบ โดยการพิจารณาในบริบทของที่บ้านและโรงเรียน ความพร้อมของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และเหตุการณ์ ต่าง ๆ ในชีวิตจริง เป็นการออกแบบภายใต้ข้อจำกัดที่ต้องมีความยืดหยุ่นและยังคงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ สามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน สามารถแบ่งรูปแบบวิธีการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การเรียน การสอนทางไกล (Distance Learning) การเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face Learning) การเรียนแบบ ผสมผสาน (Blended Learning)

ลักษณะที่ 2 เชื่อมงาน ประสานการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะทั้งโรงเรียน (Whole School Learning) เป็นการส่งเสริมสมรรถนะหลักของผู้เรียน โดยการกำหนดสมรรถนะที่จะพัฒนา ออกแบบสาระ การเรียนรู้ และงานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนทุกชั้น ทุกกลุ่ม ตามลักษณะพื้นฐานความรู้ที่มี ระดับ พัฒนาการและประเด็นที่เป็นความสนใจทั้งรายบุคคล รายกลุ่ม และชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะ

ในส่วนข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ นำเสนอ 2 ส่วนคือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ขอ นำเสนอใน 5 ประเด็นคือ ข้อเสนอในการจัดทำกรอบ โครงสร้าง และรายละเอียดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะ ข้อเสนอในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ข้อเสนอแนะด้านการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะ ด้านการพัฒนาผู้บริหาร และข้อเสนอแนะด้านการสร้างเครือข่ายหนุนเสริมทางวิชาการ และ 2) ข้อเสนอแนะ ในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะของสถานศึกษา เสนอใน 5 ประเด็นคือ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำกรอบ สมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ในสถานศึกษา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนฐาน สมรรถนะ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินตนเองของผู้เรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันระหว่าง โรงเรียน ผู้ปกครอง และท้องถิ่น และ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาครู ผู้บริหารและ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ข้อเสนอในการจัดทำกรอบ โครงสร้าง และรายละเอียดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐานฐานสมรรถนะ

กรอบ โครงสร้าง และรายละเอียดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะเป็น ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องใช้เป็นกรอบการ ทำงานพัฒนาผู้เรียน โดยในการจัดทำกรอบ โครงสร้าง และรายละเอียดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐานฐานสมรรถนะนั้นต้องระบุดูรายละเอียดต่าง ๆ ในส่วนการนำกรอบ โครงสร้าง และรายละเอียดหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะสู่การปฏิบัตินั้นถ้ามีแนวทางการทำงานที่ชัดเจนก็จะส่งผลต่อ การปฏิบัติของหน่วยงาน และผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน สำหรับรายละเอียด และแนวทางสำคัญที่จะทำให้ครู ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างชัดเจน มีดังนี้

1) กำหนดกรอบสมรรถนะโดยใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย มีการกำหนดกรอบสมรรถนะในแต่ละช่วงชั้นที่ชัดเจน กำหนดรายละเอียดระดับการพัฒนาสมรรถนะที่ชัดเจน และเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจตรงกัน ควรมีการจัดทำข้อมูลที่ช่วยขยายความแนวคิด มโนทัศน์สำคัญ โดยเฉพาะคำที่เป็นแนวคิดใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งอาจจะทำในลักษณะเอกสารคู่มืออธิบายนิยามศัพท์ หรือพจนานุกรมคำศัพท์ หรือการจัดทำสื่อที่ขยายความในลักษณะอื่นที่ทำให้เรียนรู้โนทัศน์ต่าง ๆ ที่เสนอในกรอบสมรรถนะได้ชัดเจนขึ้น

2) กำหนดรายละเอียดแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในลักษณะยืดหยุ่น หลากหลายให้โรงเรียนสามารถเลือกใช้ได้ให้เหมาะสมกับบริบท เนื้อหาสาระ/ประเด็นในการเรียนรู้ สมรรถนะที่ต้องการพัฒนา และระดับความเชี่ยวชาญสมรรถนะของผู้สอน โดยมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด รายละเอียดการจัดกิจกรรม และข้อมูลขยายความให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางในการพัฒนาและสมรรถนะที่พัฒนาสื่อ/แหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผล

3) กำหนดรูปแบบ แนวทางในการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนทั้งแนวทาง / วิธีการและลักษณะเครื่องมือ และทั้งการวัดประเมินผลเพื่อการพัฒนา (formative assessment) และการวัดประเมินผลรวบยอด (summative assessment) ซึ่งต้องเชื่อมโยงต่อเนื่องกับการประเมินผลทุกระดับทั้งระดับหน่วยการเรียนรู้ ระดับชั้นเรียน (การเลื่อนชั้น) ตลอดจนการประเมินผลช่วงชั้น การรายงานผลการจบการศึกษา และประเมินเพื่อการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

เนื่องจากข้อมูลในการวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นชิน และไม่มั่นใจในการนำการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนามาใช้ จึงควรสร้างความเข้าใจให้เห็นความสำคัญในการประเมินลักษณะนี้ ให้แนวทางการทำงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน และนำเสนอผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการใช้การประเมินเพื่อการพัฒนา ซึ่งจะทำให้ครูตระหนัก เชื่อมั่น เห็นความสำคัญ และนำมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนมากขึ้น

4) กำหนดแนวทางการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ในส่วนของการพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และประเมินผลฐานสมรรถนะนั้นควรจัดให้มีโอกาสได้เรียนรู้จากสื่อตัวอย่าง ที่มีความเป็นรูปธรรม ชัดเจน และเลือกเรียนรู้ได้หลากหลายลักษณะ โดยควรจัดให้มีคลังสื่อตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะให้เป็นศูนย์รวมตัวอย่างสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางต่าง ๆ ที่จะช่วยพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

5) กำหนดลักษณะสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้

6) กำหนดแนวทาง และบทบาทของผู้บริหารและบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกระดับในการบริหารจัดการทางวิชาการที่เอื้ออำนวยในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

7) กำหนดรายละเอียดรูปแบบ ลักษณะ แนวทางการพัฒนา และองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

ทั้งนี้ข้อมูลที่ใช้ในการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ควรที่มาจากการวิจัย แนวคิดสำคัญ และการถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงานที่เกิดผลในบริบทการทำงานจริง เพื่อความถูกต้อง และน่าเชื่อถือ

1.2 ข้อเสนอในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

ข้อสรุปของข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติมี 5 ประการตามเงื่อนไขสำคัญของคำว่า HOUSE ดังนี้

H - Human Resource: ทรัพยากรครู บุคลากรทางการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ดังนั้น การบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้พร้อมต่อการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะจึงเป็นสิ่งสำคัญ และการพัฒนาครูควรดำเนินการต่อเนื่องทั้งระบบโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาครู ตั้งแต่ นักศึกษาครู (Preservice Teacher) ครูใหม่ (Novice Teacher) และครูประจำการ (Preservice Teacher) ผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ Professional Learning Community: PLC โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based) เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและสร้างแรงผลักดันจากเพื่อนครูร่วมวิชาชีพ ทำให้ครูเกิดการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องในฐานะสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับนักการศึกษา อาจารย์จากสถาบันฝึกหัดครูในพื้นที่ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร

O - Objective: เป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนที่ชัดเจน จะช่วยให้หน่วยงานในกำกับทั้งระดับประเทศ ระดับพื้นที่ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ครู ผู้บริหารสถานศึกษา เห็นภาพเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องตรงกัน ทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ การออกแบบการเรียนรู้การสอนฐานสมรรถนะ รวมทั้งการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนเกิดขึ้นอย่างแท้จริง สอดคล้องตามพัฒนาการและความต้องการของผู้เรียนรวมทั้งบริบทของชุมชนสังคม

U - Understanding: มุ่งสร้างความเข้าใจให้ตรงกันทั้งด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ การวัดและประเมินสมรรถนะ รวมทั้งจัดเตรียมสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ครูสามารถใช้ในการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสื่อสารสร้างความเข้าใจด้วยรูปแบบที่ทันสมัย เข้าถึงง่าย หลากหลายช่องทาง และใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง ให้เหมาะสมกับลักษณะการเข้าถึงข้อมูล ความคุ้นชิน และแนวทางการเรียนรู้ทำความเข้าใจที่สอดคล้องตามช่วงวัยของครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน รวมทั้งผู้เรียน เมื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบถึงความคาดหวังหรือเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนตรงกัน จะทำให้เกิดนิเวศการศึกษาฐานสมรรถนะที่แท้จริง

S - Simplify: การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเป็นการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียนโดยยึดโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียน การนำหลักสูตรไปใช้จึงควรเป็นสิ่งที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ลดภาระงานครู และบุคลากรทุกฝ่ายในแง่ของผลิตเอกสาร ทั้งนี้ควรใช้การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) เพื่อให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน รวมทั้งสามารถประเมินความเหมาะสม จุดดี จุดที่ควรปรับปรุง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่ตนได้ดำเนินการ และสามารถใช้เป็นข้อมูลสะท้อนผลการใช้หลักสูตรในระดับชั้นเรียนเพื่อให้ผู้บริหารหรือหน่วยงานและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับ

ท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่ที่สามารถใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับพื้นที่หรือระดับสถานศึกษาต่อไป

E – Empower: ควรหนุนเสริมเติมพลัง ให้อิสระแก่สถานศึกษา ครู ผู้บริหาร ในการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน ท้องถิ่น และชีวิตจริงของผู้เรียน โดยปลดล็อก “โครงสร้างการบริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนการสอน” ซึ่งเป็นเสมือนกรอบเกณฑ์ที่ทำให้สถานศึกษาขาดอิสระในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การกระจายอำนาจให้กับสถานศึกษาอย่างแท้จริงได้ จำเป็นต้องสร้างความมั่นใจให้แก่ครู ผู้เกี่ยวข้อง ผ่านองค์ความรู้ในลักษณะตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและเงื่อนไขต่าง ๆ และตัวอย่างที่ไม่ประสบความสำเร็จ อาจมีข้อบกพร่อง ข้อจำกัด และแนวทางแก้ไข หรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ตัวอย่างองค์ความรู้เหล่านี้ (Curriculum Exemplars) อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกันของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีความเชื่อในศักยภาพและการมุ่งมั่นพัฒนาตนเองของทุกฝ่าย

1.3 ข้อเสนอแนะด้านการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และการเรียนรู้

ควรกำหนด รูปแบบ ยุทธวิธี สื่อ ในการประชาสัมพันธ์ สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน ถูกต้อง ในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ รายละเอียดของหลักสูตรแกนกลางฯ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะ แนวทางในการใช้หลักสูตรแกนกลางฯ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล บทบาทของบุคลากรในการดำเนินการใช้หลักสูตรและสนับสนุนการใช้หลักสูตร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เกิดความตระหนัก มีความรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตรตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ ตามช่วงเวลาการทำงาน และมีสื่อที่มีเนื้อหาสาระต่าง ๆ แตกต่างกันในแต่ละช่วง โดยช่วงแรก เน้นสื่อที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญ และแนวคิดสำคัญ ช่วงต่อมา นำเสนอเนื้อหาที่เป็นรายละเอียดแสดงแนวทางการทำงาน ผลที่เกิดขึ้น กลยุทธ์สำคัญที่ขับเคลื่อน ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ดีในการทำงาน ใช้สื่อที่ทันสมัย เข้าถึงง่าย หลากหลายช่องทางที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มต่าง ๆ และควรมีหลากหลายรูปแบบทั้งเอกสารคู่มือ แหล่งเรียนรู้ การจัดสัมมนาการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสร้างสารสนเทศออนไลน์ รวมถึงการเปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจให้ครอบคลุมกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเครือข่ายหนุนเสริมทางวิชาการ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการเชื่อมต่อความคิด แนวปฏิบัติ และการทำงานกับหน่วยปฏิบัติได้อย่างชัดเจน

1.4 ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาผู้บริหาร

ประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการ และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การสร้างทีมงาน การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ชี้แนะ (coach) การสังเกตการสอนและนิเทศการสอน การพัฒนาทักษะการสื่อสาร การพัฒนาสภาพแวดล้อม พื้นที่ และแหล่งการเรียนรู้ การประสานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และองค์กร

ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่สำคัญคือต้องพัฒนาให้ผู้บริหารมองเห็นความเชื่อมโยงในการทำงานในทุกส่วนเพื่อให้สามารถให้การสนับสนุน และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership)

1.5 ข้อเสนอแนะด้านการสร้างเครือข่ายหนุนเสริมทางวิชาการ

เครือข่ายหนุนเสริมทางวิชาการเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องประสานความร่วมมือ ร่วมเรียนรู้ และพัฒนางานไปด้วยกันอย่างจริงจัง เพื่อให้สามารถทำหน้าที่หนุนเสริม ช่วยเหลือโรงเรียนในการทำงานทั้งในช่วงต้น ระหว่างการทำงาน และการถอดบทเรียนการทำงานพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในบริบทการทำงานจริงมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรแกนกลาง ฯ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เครือข่ายหนุนเสริมทางวิชาการสำคัญมี 3 กลุ่มดังนี้ 1) กลุ่มศึกษานิเทศก์ เป็นบุคลากรสำคัญที่ใกล้ชิดกับโรงเรียน ควรกำหนดบทบาทหน้าที่สำคัญในการหนุนเสริมเติมพลังความรู้ ความคิด ร่วมเรียนรู้ ชี้แนะแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนแก่โรงเรียน และบุคลากรกลุ่มต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ต่อเนื่อง เป็นระยะ ๆ 2) กลุ่มคณาจารย์คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่มีหน้าที่โดยตรงในการนำกรอบหลักสูตร ความคิด และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่การพัฒนานักศึกษา ผ่านรายวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์บัณฑิต เพื่อให้บัณฑิตครูพร้อมปฏิบัติงานพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางฯที่พัฒนาขึ้น นอกจากนี้กลุ่มคณาจารย์คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์มีภารกิจในการเป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริมเติมพลังความรู้ ความคิด ชี้แนะแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนแก่ครู ผู้บริหาร และบุคลากรต่าง ๆ ด้วย และ 3) นักวิชาการจากองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนที่มีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ซึ่งสามารถเป็นพี่เลี้ยงร่วมเรียนรู้ ชี้แนะการทำงานพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนแก่ครู ผู้บริหารในโรงเรียนต่าง ๆ

นอกจากนั้น บทบาทสำคัญของกลุ่มนักวิชาการภายนอกที่จะเข้าไปช่วยหนุนเสริมการทำงานทางวิชาการแก่สถานศึกษานี้ ต้องยึดความต้องการและบริบทการทำงานของสถานศึกษาเป็นสำคัญ เนื่องจากแต่ละสถานศึกษามีบริบท วัฒนธรรมการทำงาน วัฒนธรรมการเรียนรู้ โครงสร้างองค์กร สภาพปัญหาด้านบุคลากรและนักเรียนแตกต่างกัน การเข้าไปช่วยสนับสนุนการทำงานโดยอาศัยเพียง “การให้ชุดความรู้” แบบเดียวกันในทุกสถานศึกษาจึงไม่สามารถช่วยให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จได้โดยง่าย ซึ่งการสนับสนุนการทำงานของสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์สถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน แล้วจึงให้การช่วยเหลือเติมเต็มในสิ่งที่สถานศึกษายังพร่องอยู่ ทั้งในเรื่องความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน กระบวนการทำงาน การเสริมพลังสร้างกำลังใจ ฯลฯ และช่วยผลักดันต่อยอดสิ่งดีที่มีอยู่ให้โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ต้องอยู่บนความสัมพันธ์แห่งการรับฟัง (Listening Relationship) กล่าวคือ ฟังเสียงของครูผู้ปฏิบัติงานให้มาก รับฟังความเห็นกันและกัน และร่วมกันพัฒนาแบบค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป ในลักษณะการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง

สำหรับการทำงานในระดับพื้นที่/ระดับจังหวัดนั้น การจัดระบบการหนุนเสริมและการจัดระบบนิเทศแบบกัลยาณมิตรเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะแก่ผู้บริหาร และการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแก่ครูผู้สอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยอาจจะจัดให้มีศึกษานิเทศก์ และ/หรือนักวิชาการดูแลการทำงานของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด โดยมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และ

เรียนรู้จากการทำงานจริงมากกว่าการอบรมเป็นครั้งคราว โดยสามารถใช้ระบบเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง เช่น การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ อาทิ ฐานข้อมูลครู/ นักวิชาการ ฐานข้อมูลสื่อและแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระดมความคิดของบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ รวมไปถึงการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ในระดับพื้นที่จากทุกสังกัด/หน่วยงานในหลากหลายด้าน ทั้งบุคคล เครือข่าย งบประมาณ ฯลฯ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาในระดับพื้นที่ซึ่งรวมถึงการกำหนดสมรรถนะเฉพาะที่สำคัญจำเป็นของผู้เรียนในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีการหารือ ระดมสมอง และร่วมกันวิเคราะห์บริบทและสถานการณ์เพื่อกำหนดกลไกในการขับเคลื่อนในระดับจังหวัด/พื้นที่ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะของสถานศึกษา

2.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ในสถานศึกษา

ในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ในสถานศึกษานั้นเป็นไปได้น้อย 2 ลักษณะ คือ 1) การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับต่าง ๆ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับปัจจุบัน และ 2) การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับต่าง ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยในการดำเนินการแต่ละลักษณะมีแนวทางดังนี้

2.1.1 การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับต่าง ๆ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับปัจจุบัน เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเป็นไปอย่างราบรื่น ในแต่ละช่วงเวลาอาจจะพิจารณาเลือก/กำหนดสัดส่วน นำหนักแนวทางการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแตกต่างกัน โดยค่อยๆ เรียนรู้ และการเพิ่มระดับความซับซ้อนของแนวทางที่ใช้เป็นระยะ ๆ เช่น ในช่วงแรกของการทำงานซึ่งยังไม่คุ้นชิน อาจใช้แนวทางที่ 1 ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะแนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ และแนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน ในช่วงต่อมา ซึ่งครูและบุคลากรเริ่มคุ้นชินและเห็นผลการเปลี่ยนแปลงที่ตัวผู้เรียนมากขึ้น ก็อาจเพิ่มเติมการมุ่งเน้นที่แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐานผลงานตัวชี้วัด ส่วนในช่วงที่มีการประกาศใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นใหม่ ซึ่งหากครูและบุคลากรมีความตระหนักและเข้าใจหลักการ แนวคิด แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะอย่างชัดเจนแล้ว ก็อาจเพิ่มเติมการใช้แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ แนวทางที่ 5 บูรณาการผลงานหลายสมรรถนะให้มากขึ้น เป็นต้น

สำหรับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในช่วงวิกฤติการณ์ COVID หรือ โรคระบาดอื่น ๆ ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ที่บ้านนั้น โรงเรียนสามารถเลือกใช้แนวทางที่ 7 การเรียนรู้สมรรถนะแบบผสมผสาน (Hybrid Competency Learning) ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์การเรียนรู้สมรรถนะในหลากหลาย

รูปแบบ โดยการพิจารณาในบริบทของที่บ้านและโรงเรียน ความพร้อมของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และเหตุการณ์ในชีวิตจริง เป็นการออกแบบภายใต้ข้อจำกัดที่ต้องมีความยืดหยุ่นและยังคงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่มีความเหมาะสม และสามารถผสมผสานวิธีการเรียนการสอนได้หลากหลาย การใช้แนวทางนี้ในการส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนจะทำให้ครูเปลี่ยนมุมมองและสามารถออกแบบการเรียนรู้ในสถานการณ์ใหม่ ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ และมีความสัมพันธ์กับบริบทและชีวิตจริงของผู้เรียน ทั้งที่บ้านและโรงเรียน เกิดเป็นสมรรถนะที่มีฐานของความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน

2.1.2 การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานและกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับต่าง ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ฐานสมรรถนะ ควรมีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอนดังนี้

1) การเตรียมข้อมูลบริบทสำคัญรอบด้าน และครบถ้วนทุกระดับ ทั้งระดับโรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น พื้นที่ จังหวัด และภูมิภาค

2) การสกัดข้อมูลบริบทเชื่อมโยงสู่การพัฒนารอบหลักสูตรซึ่งควรกำหนดองค์ประกอบ สำคัญ 3 ส่วนคือ (1) องค์ประกอบของกรอบหลักสูตรที่เป็นส่วนแรกซึ่งเป็นส่วนตั้งต้นของส่วนอื่น ๆ ประกอบด้วยแนวคิดหลักของโรงเรียน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ คุณลักษณะผู้เรียน (2) องค์ประกอบส่วนที่เป็น รายละเอียดกรอบสมรรถนะ ขอบข่ายการเรียนรู้ โครงสร้างวิชา และเวลาเรียน และ (3) องค์ประกอบส่วนที่เป็นรายละเอียดแนวทางในการทำงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวทางการจัดการเรียนการสอน/พัฒนา ผู้เรียน แนวทางการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ และแนวทางการบริหารจัดการ

3) การเตรียมการจัดทำเอกสาร สื่อ และการบริหารจัดการเพื่อนำหลักสูตรไปใช้

4) การสรุปผลการทำงาน ถอดบทเรียนการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และการนำบทเรียนที่ได้สู่การปรับหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะให้มีความเหมาะสม

ในส่วนของการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะนั้นอาจดำเนินการหลายลักษณะ อาทิ 1) ใช้ สมรรถนะหลักของผู้เรียนฯ ทั้ง 7 ประการ 2) ใช้สมรรถนะผู้เรียนฯ ทั้ง 7 ประการและเพิ่มเติมสมรรถนะบาง ด้านที่ตอบสนอง/ สอดคล้องกับความต้องการตามบริบทของโรงเรียน 3) เลือกใช้กรอบสมรรถนะหลักของ ผู้เรียนฯ บางสมรรถนะ และเพิ่มเติมสมรรถนะบางด้านที่ตอบสนอง /สอดคล้องกับความต้องการตามบริบท ของโรงเรียน และ 4) เลือกใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนฯ บางด้าน โดยในแต่ละด้านอาจจะเลือกใช้ บางส่วน หรือเพิ่มเติมรายละเอียดบางส่วน อีกทั้งเพิ่มเติมสมรรถนะบางด้านที่ตอบสนอง /สอดคล้องกับ ความต้องการตามบริบทโรงเรียนด้วย

2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

2.2.1 การออกแบบการเรียนการสอนฐานแบบบูรณาการผสมผสานหลายสมรรถนะ

แนวทางที่พัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างชัดเจนคือ แนวทางที่ 5 บูรณาการผสมผสานหลายสมรรถนะ ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะที่ชัดเจนที่สุด ในส่วนนี้ขอเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นสำคัญที่เป็นหัวใจสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน แนวทางที่ 5 ใน 3 ประเด็น คือ จุดเริ่มต้นในการกำหนด และเลือกหน่วยการเรียนรู้ /บทเรียน องค์ประกอบสำคัญ และการเลือกสถานการณ์ ดังนี้

1) จุดเริ่มต้นในการกำหนด และ เลือกหน่วยการเรียนรู้/ บทเรียน

สำหรับจุดเริ่มต้นในการกำหนด และ เลือกหน่วยการเรียนรู้ /บทเรียน เพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้น โรงเรียนทำได้มีหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การเริ่มต้นเรียนรู้จากสิ่งที่โรงเรียนมีต้นทุนเดิม การเรียนรู้จากเรื่องราว สถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น การเลือกเนื้อหาสำคัญที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ การเลือกเนื้อหา/เรื่องราวที่ผู้เรียนสนใจ หลังจากนั้นจึงพิจารณาสมรรถนะที่สอดคล้องกับเรื่องราว และสิ่งที่จะพัฒนา 2) การกำหนดสมรรถนะที่จะพัฒนาและพิจารณาเนื้อหา เรื่องราวที่จะพัฒนา และ 3) พิจารณาคู่ขนานกันทั้ง สมรรถนะ และ เนื้อหา/สิ่งที่ใช้ในการพัฒนา

2) องค์ประกอบสำคัญ ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

ในการออกแบบแนวทางการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะในแนวทางที่ 5 นั้นผู้ออกแบบควรพิจารณาองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ที่มา/จุดเน้นของหน่วยการเรียนรู้ สมรรถนะหลักที่ต้องการพัฒนาสาระสำคัญ ผลลัพธ์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ที่สำคัญจำเป็น ทั้ง ความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะ กลยุทธ์การสอน รายละเอียดการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยงาน ประสบการณ์ สถานการณ์ กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ และวิธีการ เครื่องมือในการประเมินผลเพื่อพัฒนา และวิธีการ เครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้รวบยอด โดยองค์ประกอบทุกส่วนต้องมีความต่อเนื่อง สอดคล้อง และเชื่อมโยงกัน สำหรับรูปแบบ/ ลักษณะของหน่วยการเรียนรู้ทั้งอาจจะเป็นในลักษณะรูปแบบแผนภาพหน้าเดียว รูปแบบกำหนดเป็นหัวข้อเสนอเป็นความเรียง หรือใช้ 2 รูปแบบประกอบกัน

3) การกำหนด/เลือกสถานการณ์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

ในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้นควรกำหนด/เลือกสถานการณ์ 3 ลักษณะคือ สถานการณ์เพื่อการเรียนรู้ สถานการณ์เพื่อการพัฒนา/ การฝึกสมรรถนะ และสถานการณ์เพื่อการประเมิน

2.2.2 การออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเพื่อร่วมกันพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนทั้งโรงเรียน โดยใช้ประเด็นการเรียนรู้ร่วมกัน (Whole - School Learning)

การส่งเสริมสมรรถนะหลักของผู้เรียนสามารถทำได้ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน ที่บ้าน ในชุมชน อีกทั้งผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยการเรียนรู้จากเรื่องราว/ประเด็น/เนื้อหา/ ต้นทุนของโรงเรียนหรือชุมชน / บทเรียนที่มีความหมายร่วมกันที่เป็นจุดเน้นสำคัญของโรงเรียน และนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนทั้งโรงเรียน (Whole - School) โดยการกำหนดสมรรถนะที่จะพัฒนา ออกแบบ

สาระการเรียนรู้ และงานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนทุกชั้น ทุกกลุ่ม ตามลักษณะพื้นฐานความรู้ที่มีระดับพัฒนาการ และประเด็นที่เป็นความสนใจทั้งรายบุคคล รายกลุ่ม และชั้นเรียน การใช้แนวทางนี้ในการส่งเสริมสมรรถนะจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องเดียวกัน แต่ต่างกันประเด็นย่อย และความลุ่มลึกในสิ่งที่เรียน ส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ระหว่างกัน เกิดการเรียนรู้เชิงลึกที่สำคัญคือสามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้เรียนรู้ไปใช้ได้จริงผ่านสถานการณ์หลากหลายทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน และชีวิตจริง ช่วยปลูกฝังสมรรถนะสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน สำหรับขั้นตอนการออกแบบการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ศึกษากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน 2) สำรวจสิ่งที่เป็นประเด็นร่วมที่เป็นจุดเน้นสำคัญของโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนมีส่วนร่วมในการคัดเลือก 3) กำหนด บทเรียน/หน่วยการเรียนรู้ย่อย สำหรับผู้เรียนแต่ละชั้น แต่ละกลุ่ม ตลอดจนกิจกรรม/งานการเรียนรู้ที่ทุกกลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) ร่วมกันออกแบบบทเรียน/หน่วยการเรียนรู้ย่อย ที่มีลักษณะบูรณาการ สำหรับผู้เรียนแต่ละชั้น แต่ละกลุ่ม โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เชิงรุก ผ่านรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน ที่บ้าน ในชุมชน อีกทั้งผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมชุมนุม ชมรม กิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับประเด็นร่วมที่กำหนด โดยแต่ละบทเรียน/หน่วยการเรียนรู้ย่อยกำหนดรายละเอียด เกี่ยวกับ จุดเน้น สาระสำคัญ สมรรถนะที่ต้องการพัฒนา ผลลัพธ์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กลยุทธ์/หลักการการจัดการเรียนรู้ งานการเรียนรู้ และแนวทางการวัดและประเมินผล และ 5) ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งครูผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ ผู้ปกครอง และผู้รู้ในชุมชนร่วมกันพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน วัดและประเมินผลสมรรถนะ ช่อมเสริม เติมเต็ม ร่วมกันถอดบทเรียน และนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนางาน

2.2.3 การออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบคละชั้น สำหรับสถานศึกษาที่มีจำนวนผู้เรียนไม่มาก หรือมีครูไม่ครบชั้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้พบว่า สถานศึกษาสามารถดำเนินการออกแบบการเรียนการสอนแบบคละชั้นเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้ใน 2 ลักษณะ คือ 1) การกำหนดหัวข้อในการเรียนการสอนเรื่องเดียวกัน/ เหมือนกันสำหรับนักเรียนทุกระดับชั้น แต่กำหนดงานเพื่อการเรียนรู้ (Learning task) ที่มีความเฉพาะแตกต่างกันไป โดยนักเรียนแต่ละระดับชั้นจะได้เรียนรู้ความรู้และทักษะพื้นฐานแตกต่างกันตามความยากและซับซ้อนของงานที่ครูออกแบบให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละระดับชั้น และ 2) การเรียนรู้ร่วมกันผ่านงานปฏิบัติ (Performance Task) ของนักเรียนทุกระดับชั้น ในลักษณะของการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์หรืองานที่ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะแบบหลอมรวมกัน โดยนักเรียนทุกคนแม้ต่างระดับชั้นกันจะต้องร่วมกันทำงานเป็นทีมและการแก้ปัญหา โดยอาศัยความรู้และทักษะที่เรียนมา เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาหรือปฏิบัติงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ

2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินตนเองของผู้เรียน

การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินระดับการพัฒนาสมรรถนะตนเองเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Self-pacing ในการดำเนินการนั้น โรงเรียนควรวางระบบการวัดและประเมินผล และทำความเข้าใจแนวคิด แนวทางการประเมินตนเองของผู้เรียนที่

ชัดเจน ทั้งวิธีการ บทบาทผู้เกี่ยวข้อง และเครื่องมือที่ใช้ ตลอดจนเกณฑ์ในการประเมินระดับสมรรถนะในแต่ละสมรรถนะ ที่สำคัญยิ่งคือการสรุปข้อมูลผลการประเมินมาใช้เชื่อมโยงสู่การออกแบบแนวทางในการช่วยเหลือ สนับสนุน ช่อมเสริม และการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาสมรรถนะให้สูงขึ้น

2.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ท้องถิ่น

ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนนั้นผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องทำงานแบบรวมพลังกัน โดยสถานศึกษาควรดำเนินการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการทำงานในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน บทบาท การทำงาน และการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้าถึงข้อมูล และกิจกรรมที่จัดขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองที่มีศักยภาพ และมีความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งการร่วมศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาผู้เรียน การให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และการวัดและประเมินผล ตลอดจนออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

2.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาครู ผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียน คือการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องมีลักษณะที่สอดคล้องกับ สถานการณ์ และบริบทของโรงเรียน มีความต่อเนื่อง ครอบคลุมประเด็นสำคัญที่ต้องเรียนรู้ มีความชัดเจนถูกต้องในมิติทัศน์สำคัญ ดำเนินการหลายหลายรูปแบบ และเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยสถานศึกษาจึงควรวางระบบกลยุทธ์ แนวทางที่ในการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การสร้างความเข้าใจแก่ครู ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดจุดเน้น และลักษณะการพัฒนาแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม และเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาแบบต่อยอดประสบการณ์และดำเนินการทั้งในลักษณะเป็นรายบุคคล กลุ่มคู่คิด กลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ ซึ่งประเด็นสำคัญในการพัฒนาครูเพื่อการทำงานพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน เช่น การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้งการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม (holistic learning) การจัดการเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) การจัดการเรียนรู้ผ่านโครงงาน (project-based learning) การจัดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานจริง (work-based learning) การจัดการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง (phenomenal-based learning) การจัดการเรียนรู้สนองความแตกต่าง (differentiated learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning) การตั้งคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ การพัฒนาการสื่อสารและการสร้างแรงบันดาลใจ การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ชี้แนะ (coach) การให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ฯลฯ รวมทั้งการพัฒนาครูแกนนำที่เข้มแข็งเพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือเป็นแบบอย่างการทำงาน เป็นเพื่อนคู่คิดของครูคนอื่นในโรงเรียน 2) การสนับสนุนและสร้างแนวทางการพัฒนาครูต่อเนื่องทั้งระบบโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาครู ผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

(school-based development) โดยมุ่งเปลี่ยนชุดความคิด (Mindset) ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู และควรดำเนินการวางกลยุทธ์การทำงานเป็นระยะ และ 3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Networked learning communities) ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ ทั้งในลักษณะ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาเรียนรู้ ระบบ แนวทาง แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการหลักสูตร และการบริหารจัดการด้านอื่น ๆ 2) ครูผู้สอนเรียนรู้แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ และ 3) บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เรียนรู้ แนวคิด ระบบ กลยุทธ์ในการหนุนเสริม ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการทำงานของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรม/ รูปแบบ/ แนวทาง การพัฒนาสมรรถนะที่โรงเรียนนำไปใช้แล้วได้ผลดี การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรม/ รูปแบบ/ แนวทาง การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่สามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่ได้ผลดี การวิจัยพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยในการพัฒนาสมรรถนะแต่ละด้าน การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อ/ แหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะแต่ละด้าน การวิจัยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนรายบุคคลตามแนวคิดการเรียนการสอนสนองความแตกต่าง (differentiated instruction) การศึกษาปัญหาการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนของโรงเรียนในบริบทพื้นที่ต่าง ๆ การศึกษารูปแบบ/แนวทางในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและบทบาทของนักวิชาการภายนอกที่ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะและส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การศึกษาวิเคราะห์สมรรถนะที่สามารถพัฒนาในกิจกรรม/ กิจกรรมที่บ้าน และที่โรงเรียน การศึกษาแนวทาง สื่อที่ครูสามารถใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนผ่านการทำกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมที่บ้าน ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 การศึกษารูปแบบการประสานงานระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

บทที่ 1

บทนำ

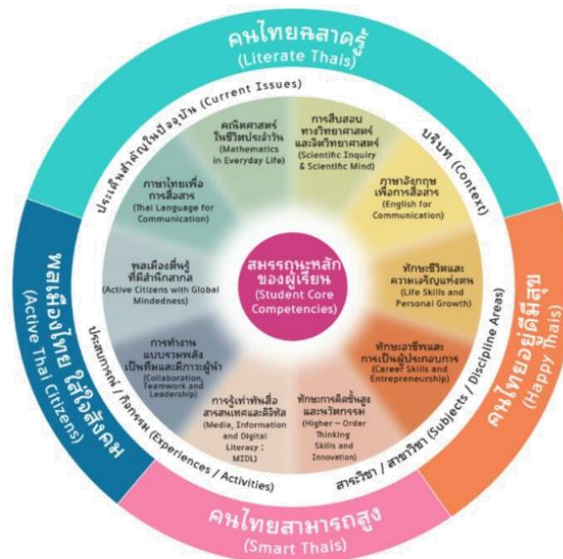
หลักการและเหตุผล

ในการเริ่มต้นการศึกษาวิจัยว่าด้วยการกำหนดกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเสนอแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะดังกล่าวไปใช้พัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษานั้นมีที่มาจากการที่คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้ศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี โดยได้มีการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งพบข้อมูลสำคัญที่เป็นภาวะวิกฤตอย่างยิ่งยวด จึงได้กำหนดให้ดำเนินการศึกษาหาแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน และได้มอบหมายให้คณะกรรมการด้านการจัดการเรียนการสอนดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งด้านหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผลจากการศึกษาและการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งการศึกษาดูงานในโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ ทำให้คณะกรรมการด้านการจัดการเรียนการสอนได้ข้อมูลปัญหาหลายประการ และเห็นสมควรให้มีการปรับหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความต้องการของสังคม ประเทศ และโลกในยุคปัจจุบันและอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตรอบด้าน เด็กไทยในปัจจุบันต้องการความรู้ทักษะและสมรรถนะชุดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม จึงเป็นหน้าที่ในการจัดการศึกษาที่จะต้องตอบสนองความต้องการดังกล่าว รวมไปถึงการตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงความต้องการพลเมืองที่มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และผลิตนวัตกรรมได้

ต่อมา คณะอนุกรรมการด้านการเรียนการสอนในคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาจึงได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีการพิจารณาดำเนินการปรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะชุดใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัยและแนวโน้มอนาคต เพื่อให้เห็นแนวคิดและแนวทางในการดำเนินการตามข้อเสนอเชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การดำเนินการเกิดผลและได้องค์ความรู้สำคัญ และเห็นแนวทางที่ชัดเจน คณะอนุกรรมการด้านการเรียนการสอนจึงได้จัดให้มีคณะทำงานวางแผนพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นโดยดำเนินการในลักษณะของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคณะทำงานได้ดำเนินการโดยยึดหลักสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ 1) ตอบสนองนโยบายระดับชาติ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ นโยบายและแผนการศึกษาชาติ และมาตรฐานการศึกษา 2) มุ่งเตรียมผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกปัจจุบันและอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 3) ส่งเสริมการใช้ศาสตร์พระราชา รวมทั้งพระราโชบายที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 10 ได้พระราชทานแก่รัฐบาลและประชาชน 4) ให้ความสำคัญกับการดำรงรักษา

ความเป็นไทยในโลกสากล การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ความดีงาม และความเป็นชาติไทย 5) ให้ความเหมาะสมกับผู้เรียนตามหลักพัฒนาการ และสามารถตอบสนองความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียนวิถีชีวิต ภูมิสังคม และบริบท และ 6) มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานสากล ซึ่งเป็นผลให้ได้กรอบสมรรถนะหลักสำคัญ 10 ประการของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมรรถนะหลักสำคัญ 10 ประการของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ (1) สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai Language for Communication) (2) สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (Mathematics in Everyday Life) (3) สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry and Scientific Mind) (4) สมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (English for Communication) (5) สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน (Life Skills and Personal Growth) (6) สมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ (Career Skills and Entrepreneurship) (7) สมรรถนะหลักด้านทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม (Higher Order Thinking Skills and Innovation Development) HOTS : Critical Thinking, Problem Thinking, Creative Thinking (8) สมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media, Information and Digital Literacy : MIDL) (9) สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) และ (10) สมรรถนะหลักด้านการเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล (Active Citizenship with Global Mindedness) ซึ่งคณะผู้วิจัยและพัฒนาได้จัดทำคำอธิบายและรายละเอียดสมรรถนะของสมรรถนะหลัก 10 ประการของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและรายละเอียดสมรรถนะของสมรรถนะหลัก 10 ประการของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3) หลังจากนั้นได้ดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 - 3) โดยการออกแบบแนวทางในการนำสมรรถนะสู่การพัฒนาผู้เรียนทั้งสิ้น 6 แนวทาง และจัดทำตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ในการนำสมรรถนะสู่การพัฒนาผู้เรียน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นนี้ไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (เดิม) โดยเป็นโรงเรียนทดลองอย่างเป็นทางการจำนวน 6 โรงเรียน และโรงเรียนที่เป็นเครือข่ายร่วมทดลอง จำนวน 18 โรงเรียนรวมทั้งสิ้น 24 โรงเรียน

ภาพที่ 1 กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับเผยแพร่ พ.ศ. 2562

ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนปรากฏข้อมูลที่น่าสนใจ ได้แก่ 1) กรอบสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างองค์ประกอบสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เก็บจากนักเรียนทั่วประเทศ 2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ 6 แนวทาง สามารถนำไปใช้ได้ดีในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะทั้ง 10 สมรรถนะ โดยพบว่า (1) ครูส่วนใหญ่ นำแนวทางที่ 1 - 3 ไปใช้ (2) การใช้ 6 แนวทางทำให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน ได้ลงมือปฏิบัติผ่านสถานการณ์ที่มีความหมายซึ่งส่งผลต่อผู้เรียน สนใจการเรียนรู้ เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น (3) แนวทางที่ 5 และ 6 จะส่งผลต่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสาระ สมรรถนะต่าง ๆ และทำให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะได้ดี 3) ครูที่ร่วมทดลองส่วนใหญ่ยังคงนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะไปใช้อย่างต่อเนื่อง แม้การทดลองจะสิ้นสุดลงเนื่องจากเห็นความเปลี่ยนแปลงในห้องเรียนและผู้เรียน 4) ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จในการทำงานของครูเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน มี 3 ประการ ได้แก่ (1) การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะแก่ครูผู้สอนที่ชัดเจนในลักษณะการเรียนรู้แบบเชิงรุกที่เชื่อมโยง สอดคล้องกับบริบทการทำงาน และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (2) การสนับสนุนทางวิชาการของผู้บริหาร และนักวิชาการทั้งภายใน และภายนอก โดยเฉพาะการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การเลือกสื่อ/การใช้สื่อ และการวัดและประเมินผล และ (3) การเรียนรู้ร่วมกันของครูผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

หลังจากนั้น ได้มีการได้เผยแพร่องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นผลจากการวิจัยข้างต้น ทั้งในลักษณะการประชุมเชิงปฏิบัติการแก่ผู้สนใจทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศเผยแพร่เอกสารจำนวน 13 เล่ม และวีดิทัศน์สร้างความเข้าใจ ส่งผลให้เกิดความตื่นตัวและมีผู้สนใจเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเป็นอย่างมาก สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาารายละเอียดกรอบสมรรถนะหลักของ

ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 หรือระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ต่อเนื่องจากการดำเนินการในช่วงต้น โดยใช้หลักการ 6 ประการที่กำหนดไว้เดิมประกอบกับข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการการเรียนรู้ตามช่วงวัย มโนทัศน์สำคัญของแต่ละสมรรถนะ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อให้การกำหนดกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 -6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมในทุกมิติของการจัดการศึกษา จึงได้ดำเนินการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ใช้งาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับ (ร่าง) กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวนำมาสู่การปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 10 ประการ โดยในภาพรวม พบว่า ยังคงมีองค์ประกอบและสมรรถนะต่าง ๆ ครบถ้วนตามเดิม และได้เพิ่มเติมการจัดทำสมรรถนะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อให้มีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน นอกจากการแก้ไขในรายละเอียดในคำอธิบายของแต่ละสมรรถนะตามประเด็นข้อสังเกตและข้อเสนอแนะจากการสำรวจและการวิพากษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ใช้กรอบสมรรถนะแล้ว ในครั้งนี้ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเชิงโครงสร้างการจัดกลุ่มสมรรถนะในภาพรวมและการนำเสนอเพื่อสื่อความให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในประเด็นหลัก ได้แก่

1) จัดกลุ่มสมรรถนะเป็น 2 กลุ่มหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับการนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 สมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะ 4 ประการ ได้แก่ (1) ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai Language for Communication) (2) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (English for Communication) (3) คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (Mathematics in Everyday Life) และ (4) การสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry and Scientific Mind) ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดรู้ (Literacy) และมีลักษณะใกล้เคียงกับสมรรถนะเฉพาะ (specific competency) หรือมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระในศาสตร์สาขานั้น (content-related) ซึ่งสมรรถนะหรือความฉลาดรู้เหล่านี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ (Learning Tools) สมรรถนะเหล่านี้เป็นสมรรถนะสำคัญซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดรู้ในด้านนั้นๆ หรือเรียกได้ว่าเป็นความฉลาดรู้ (Literacy) ที่ต้องพัฒนาแก่ผู้เรียนให้ถึงระดับที่เรียกได้ว่าเป็น "สมรรถนะ"

กลุ่มที่ 2 สมรรถนะหลักสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ (1) ทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน (Life Skills and Personal Growth) (2) ทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ (Career Skills and Entrepreneurship) (3) การคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม (Higher-Order Thinking Skills and Innovation Development) (4) การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media Information and Digital Literacy) (5) การสื่อสาร (Communication) (6) การทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) และ (7) การเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล (Active Citizenship with Global Mindedness) ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักที่สำคัญจำเป็นต้องพัฒนาแก่ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีลักษณะเป็นสมรรถนะทั่วไปหรือสมรรถนะที่เป็นแกน (Generic/ Core

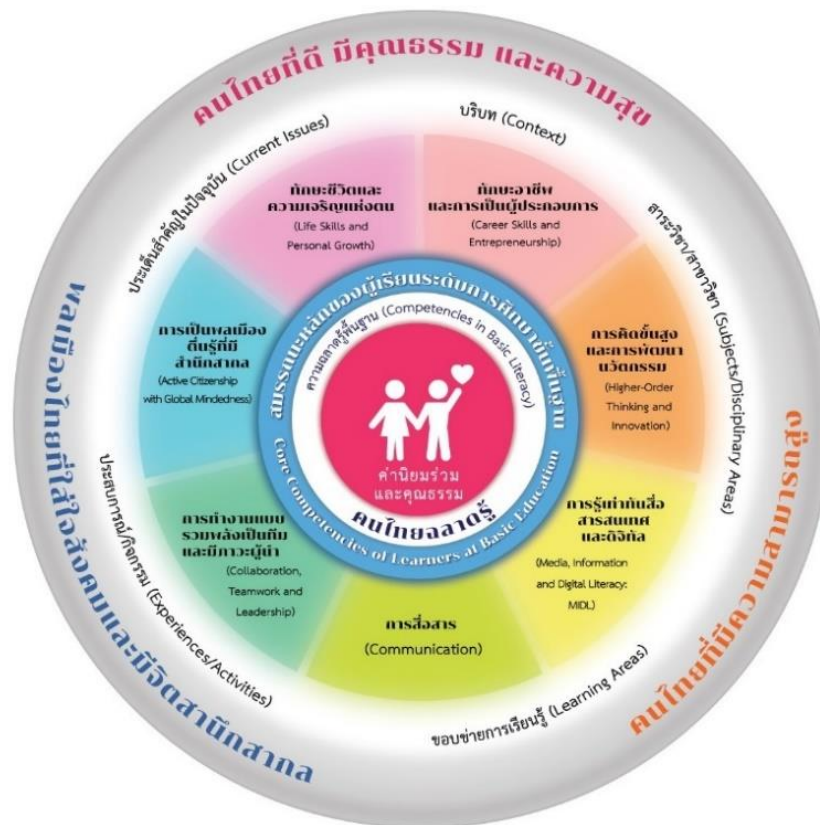
Competency) ทั้งนี้ สมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 สมรรถนะดังกล่าวนี้ มีพื้นฐานจากความรู้พื้นฐาน (Basic Literacy) ค่านิยมร่วมและคุณธรรม เพื่อการเป็นพลเมืองไทยในฐานะพลเมืองโลกที่มีคุณภาพในโลก

ในส่วนของค่านิยมร่วมและคุณธรรม ยึดตามที่ระบุอยู่ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งถือเป็นแก่นและรากฐานสำคัญในการแสดงออกซึ่งสมรรถนะต่าง ๆ

2) ปรับแก้ไขเพิ่มเติมสมรรถนะหลักด้านการสื่อสาร ให้มีลักษณะเป็นสมรรถนะทั่วไป (Generic Competency) ที่มีความครอบคลุมการสื่อสารในทุกภาษา ไม่ยึดติดกับสาระหรือศาสตร์ภาษาใดภาษาหนึ่ง เป็นสมรรถนะการสื่อสารที่สามารถพัฒนาและใช้ได้ในทุกภาษา ซึ่งกล่าวได้ว่ายังคงมีความครอบคลุมสมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร และสมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ที่มีอยู่ในกรอบสมรรถนะเดิม

3) ขยายขอบข่ายสมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรมให้ครอบคลุมสมรรถนะหลักที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันโดยตรง คือ สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน และสมรรถนะหลักการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ที่มีอยู่ในกรอบสมรรถนะเดิม และเพิ่มเติมให้ครอบคลุมการคิดและกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น อาทิ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking Process) การคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking)

4) ปรับการนำเสนอภาพกรอบสมรรถนะโดยนำสมรรถนะหลักที่มีความสำคัญจำเป็นกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุข มาไว้ด้านบนให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ซึ่งได้แก่ สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน และสมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถอยู่รอด ดำรงชีพได้ และเป็นคนไทยที่ดี มีคุณธรรม และความสุข แล้วจัดเรียงลำดับสมรรถนะที่มีความสัมพันธ์กันใหม่ให้มีความสอดคล้องต่อเนื่องยิ่งขึ้น ตลอดจนนำข้อความค่านิยมร่วมและคุณธรรมให้มาปรากฏเด่นชัดที่พื้นที่แกนกลางสีชมพูเข้มเพื่อสื่อความว่าสมรรถนะหลักทั้งหมดเหล่านี้อยู่บนพื้นฐานของการมีค่านิยมร่วมและคุณธรรม ซึ่งถือเป็นแก่นแกนสำคัญของความเป็นมนุษย์และการพัฒนาผู้เรียน ทั้งหมดนี้ เพื่อสื่อภาพความเป็นคนไทยและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการมีสมรรถนะหลักที่สำคัญจำเป็นของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 2 กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2563

5) วิเคราะห์และตรวจสอบความสัมพันธ์ของกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.2561 ในรูปแบบของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ซึ่งพบว่ากรอบสมรรถนะนี้ระบุถึงคุณลักษณะของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ประการ คือ การเป็น (1) คนไทยที่ดี มีคุณธรรม และความสุข (2) คนไทยที่มีความสามารถสูง และ (3) พลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและมีจิตสำนึกสากลบนพื้นฐานของการเป็น (4) คนไทยที่ฉลาดรู้ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากสมรรถนะหลักต่าง ๆ ทั้ง 7 ประการและสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐานทั้ง 4 ประการตามที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้แล้ว โดยคุณลักษณะทั้ง 4 ประการนี้มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะทั้ง 3 ประการที่ปรากฏในมาตรฐานการศึกษาของชาติ อันได้แก่ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังแสดงด้วยเส้นลูกศรที่โยงแสดงความสัมพันธ์ไว้ตลอดจนการระบุถึงค่านิยมร่วมและคุณธรรมพื้นฐานเช่นเดียวกันกับตามที่ระบุไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ

ด้วยกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานข้างต้นได้มีการปรับเปลี่ยนทั้งในเชิงโครงสร้างและในรายละเอียด ดังนั้น เพื่อความมั่นใจในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาถึงผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับแก้ไขเพิ่มเติม สิงหาคม 2563 นี้ไปทดลองใช้ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย โดยได้

ศึกษาและจัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในสถานศึกษาในลักษณะของคู่มือ รวมถึงจัดทำ สื่อและอุปกรณ์ต้นแบบที่ใช้ในการทดลอง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ได้ข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เหมาะสม และจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนมีอะไรบ้าง แต่ละแนวทางมีลักษณะและการดำเนินการอย่างไร
2. ผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างไร
3. ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลัก และข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ที่ได้จากการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างไร ปรากฏข้อเสนอใดบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อจัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน
2. เพื่อศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาภาคสนาม การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 ไปทดลองใช้ในบริบทของหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นอยู่และในการจัดการเรียนการสอนตามปกติของตน ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลในขอบเขตของการนำกรอบ

สมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ในระดับสถานศึกษาเท่านั้น มิได้ครอบคลุมถึงการจัดทำหลักสูตรในระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่เป็นการเฉพาะ

2. สถานศึกษากลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 3 แห่ง ที่เลือกแบบเจาะจงให้มีบริบทที่แตกต่างหลากหลายในลักษณะของพหุกรณีศึกษา (Multi-case study) เพื่อให้ครอบคลุมสถานศึกษาทั้ง 3 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.) และ สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) และมีความหลากหลายด้านขนาดของโรงเรียน ได้แก่ สถานศึกษาขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

3. ผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 3 คน และครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ครอบคลุมทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้จำนวน 31 คน รวมจำนวนผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งสิ้น 34 คน

4. ระยะเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2563 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2564 ซึ่งยังอยู่ในช่วงเวลาของการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ฉบับปรับปรุง 2560

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

ผลการวิจัยและข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้เป็นผลมาจากการให้ข้อมูลของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 แห่ง ซึ่งผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายดังกล่าวได้ทบทวนข้อมูลและตัดสินใจเลือกแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ รวมถึงกำหนดและคัดเลือกสมรรถนะหลักจากกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4– 6 ไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษาของตนด้วยตนเอง โดยได้พิจารณาจากบริบท ความพร้อม ความเป็นไปได้ และข้อจำกัดของแต่ละสถานศึกษามีแตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้แต่ละสถานศึกษาเลือกแนวทางเพียงบางแนวทางและเลือกสมรรถนะหลักเฉพาะสมรรถนะที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในบริบทของตน ดังนั้น ผลการวิจัยและข้อค้นพบที่ได้จึงอาจไม่ครอบคลุมการทดลองใช้ในทุกแนวทางและทุกสมรรถนะตามที่ปรากฏในเอกสารคู่มือและกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4– 6

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ระลอกที่ 2 และระลอกที่ 3 ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาและยกเลิกกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการรวมตัวของคนจำนวนมาก ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของครู การปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงาน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของทั้งโรงเรียนและของโครงการวิจัยให้เป็นการดำเนินการผ่านระบบทางไกลหรือระบบออนไลน์ ซึ่งเป็นผลให้การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อมูลจากสถานการณ์การดำเนินงานในสภาวะการณดังกล่าวซึ่งอาจมิใช่สภาวะการณดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 หมายถึง รายละเอียดความสามารถของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่ได้ระบุไว้ในกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังเสนอในรายงานผลการพัฒนากรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (กันยายน, 2563) ซึ่งระบุว่ากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้เป็นสมรรถนะสำคัญที่เด็กและเยาวชนไทยต้องได้รับการพัฒนาในช่วงเวลา 12 ปีของการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ก้าวทันและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กไทยมีคุณลักษณะของคนไทยที่สมบูรณ์อันประกอบไปด้วยคนไทยที่ดี มีคุณธรรม และความสุข คนไทยที่มีความสามารถสูง และพลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและมีจิตสำนึกสากล บนพื้นฐานของการเป็นคนไทยที่ฉลาดรู้ ซึ่งมีค่านิยมร่วมและคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

สมรรถนะหลักที่สำคัญนี้มี 7 ประการ ประกอบไปด้วย (1) สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน (Life Skills and Personal Growth) (2) สมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ (Career Skills and Entrepreneurship) ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเป็นคนไทยที่ดี มีคุณธรรม และความสุข ส่วน (3) สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม (Higher-Order Thinking Skills and Innovation Development) (4) สมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media Information and Digital Literacy) (5) สมรรถนะหลักด้านการสื่อสาร (Communication) เป็นสมรรถนะที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเป็นคนไทยที่มีความสามารถสูง สำหรับ (6) สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) และ (7) สมรรถนะหลักด้านการเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล (Active Citizenship with Global Mindedness) เป็นสมรรถนะที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและมีจิตสำนึกสากล ทั้งนี้ สมรรถนะดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐานและค่านิยมร่วมและคุณธรรมเพื่อการเป็นพลเมืองไทยในฐานะพลเมืองโลกที่มีคุณภาพในโลกอนาคต

สำหรับสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) นั้นถือเป็นสมรรถนะหลักและสมรรถนะพื้นฐานที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ (Learning Tools) เป็นความฉลาดรู้ (Literacy) ที่ต้องพัฒนาแก่ผู้เรียนให้ถึงระดับที่เรียกได้ว่าเป็น "สมรรถนะ" โดยสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ ได้แก่ (1) สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai Language for Communication) (2) สมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษ/ ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร (English/ Foreign language for Communication) (3) สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (Mathematics in Everyday Life) และ (4) สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry and Scientific Mind)

ส่วนค่านิยมร่วมและคุณธรรม ซึ่งถือเป็นแก่นและรากฐานสำคัญในการแสดงออกซึ่งสมรรถนะต่าง ๆ ในที่นี้ ยึดถือตามที่ระบุไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.2561 ในรูปแบบของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

ซึ่งได้ระบุไว้ว่า *ค่านิยมร่วม* ประกอบไปด้วยความเพียรอันบริสุทธิ์ ความพอเพียง วิถีประชาธิปไตย ความเท่าเทียมเสมอภาค *คุณธรรม* คือลักษณะนิสัยและคุณธรรมพื้นฐานที่เป็นความดีงาม เช่น ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ฯลฯ ซึ่งหมายความว่ารวมถึงค่านิยมร่วมและคุณธรรมที่เป็นไปตามหลักศาสนา บรรทัดฐาน หรือแนวปฏิบัติที่ชุมชนหรือบริบทนั้น ๆ ยึดถือ ค่านิยมร่วมและคุณธรรมนี้ถือเป็นแก่นและรากฐานสำคัญในการแสดงออกซึ่งสมรรถนะต่าง ๆ

แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน หมายถึง วิธีและกระบวนการดำเนินงานในการพัฒนาสมรรถนะแก่ผู้เรียนโดยใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ซึ่งเป็นแนวทางที่สถานศึกษาสามารถเลือกใช้ในการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมาสู่การพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนและในโรงเรียนของตนได้ตามความพร้อมและจุดเน้นตามบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งในที่นี้ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระยะเวลาของการวิจัยซึ่งเป็นช่วงที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านจากการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับปัจจุบันที่มีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐานไปสู่ความเปลี่ยนแปลงในการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะในอนาคต

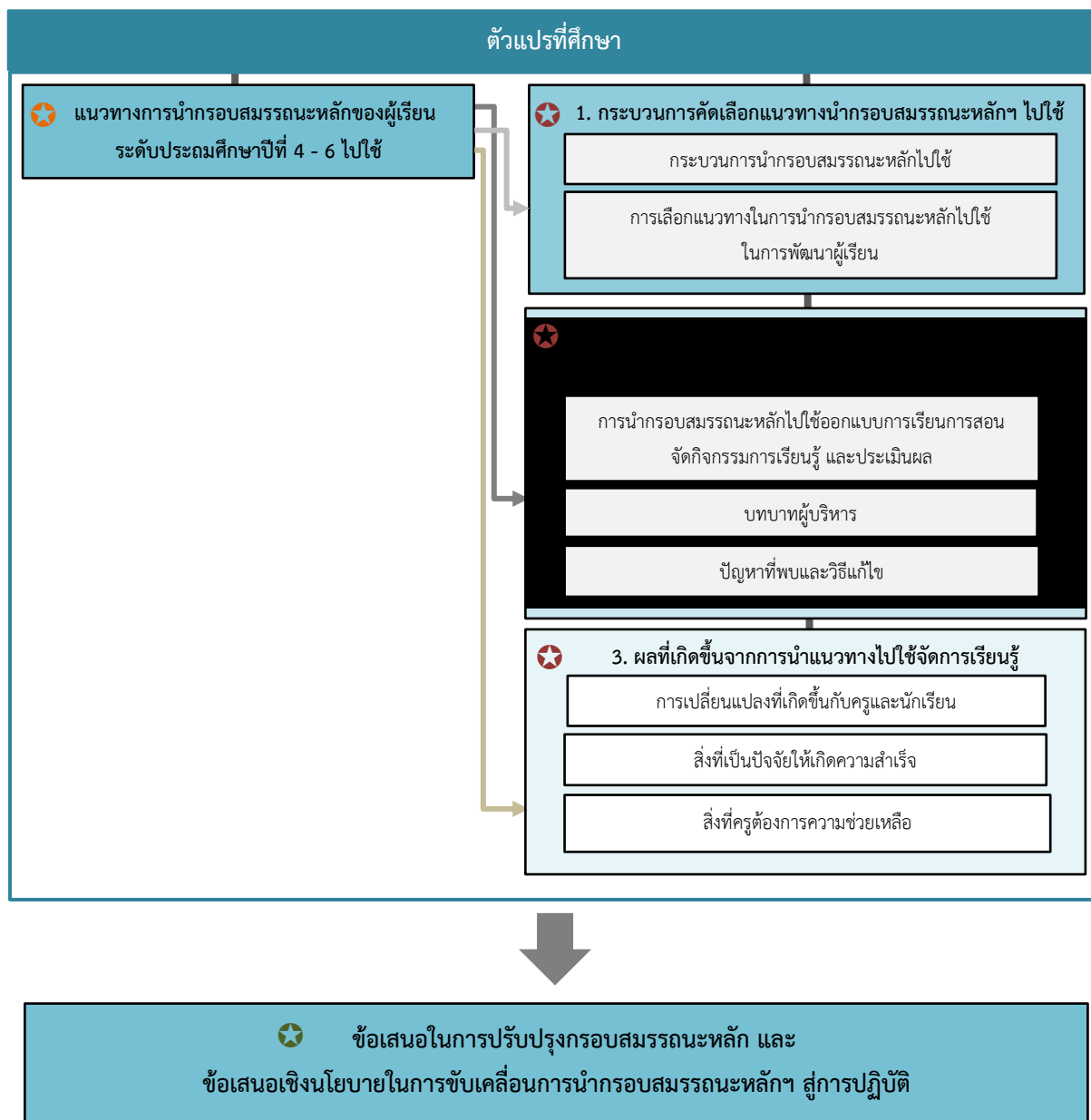
ผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษา หมายถึง ผลการดำเนินงานทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายซึ่งครอบคลุมตั้งแต่แนวทางและผลของการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ประกอบด้วย (1) กระบวนการคัดเลือกแนวทางการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ (2) กระบวนการทำงานของผู้เกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่ได้เลือกไว้ และ (3) ผลที่เกิดขึ้นจากการนำแนวทางไปใช้จัดการเรียนรู้

ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ข้อเสนอแนะ ข้อสังเกต ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และข้อเสนอเชิงนโยบายในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งต่อสถานศึกษาอื่นและต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มของผู้บริหารและครูในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการสังเคราะห์และไตร่ตรองสะท้อนคิดของคณะผู้วิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. สร้างการรับรู้และขยายผลในการนำข้อความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะและการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ในสถานศึกษาทั้งในระดับหลักสูตรสถานศึกษาและในระดับการเรียนการสอน
2. ได้เผยแพร่ข้อความรู้เกี่ยวกับการศึกษาฐานสมรรถนะในช่วงวัยประถมศึกษาตอนปลายให้เป็นที่รู้จักของครูและผู้ปกครอง รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นต้นทุนในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 รวมทั้งประยุกต์ใช้ในระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป
3. ได้แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่เหมาะสมกับการทำงานของครูในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน ซึ่งสามารถใช้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนของสถานศึกษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสถานศึกษาที่เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้
4. ได้ข้อมูลสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ไปใช้ในสถานศึกษาที่มีลักษณะหลากหลาย ทั้งในระดับหลักสูตรสถานศึกษาและในระดับการเรียนการสอน เพื่อเป็นตัวอย่างหรือแนวทางในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะโดยปรับเปลี่ยนมุมมองในการออกแบบหลักสูตรและการเรียนการสอนจากการมุ่งเน้นตัวชี้วัดหรือเนื้อหาไปสู่การคำนึงถึงคุณค่าในการเรียนรู้ที่มีความหมายและเกิดประโยชน์ต่อชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริงให้กับครู รวมทั้งเป็นข้อมูลสำคัญในการดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อไป
5. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเอื้อและปัจจัยต้านในการดำเนินการใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องจะพัฒนาการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะและสมรรถนะที่สำคัญจำเป็น ได้นำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานหรือกำหนดแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเพื่อเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนผ่านหลักสูตรและการเรียนการสอนสู่ฐานสมรรถนะต่อไป
6. ได้ข้อมูลสถานการณ์ในช่วงเปลี่ยนผ่านหลักสูตรจากหลักสูตรอิงมาตรฐานสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะทั้งในระดับหลักสูตรสถานศึกษาและระดับการเรียนการสอน
7. การดำเนินการใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนในสถานศึกษาส่งผลต่อการขยายมุมมองในการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนต่อไป
8. ช่วยพัฒนาความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของครูและช่วยปรับเปลี่ยนมุมมองในการออกแบบการเรียนการสอนของครูจากการมุ่งเน้นตัวชี้วัดหรือเนื้อหาสู่การคำนึงถึงคุณค่าในการเรียนรู้ที่มีความหมายและประโยชน์ต่อชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะและสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นในระยะยาว
9. ได้ข้อมูลที่เป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาครูและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนผ่านหลักสูตรและการเรียนการสอนสู่ฐานสมรรถนะ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

- ★ เพื่อตอบวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 1
- ★ เพื่อตอบวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 2
- ★ เพื่อตอบวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. สมรรถนะและการศึกษาฐานสมรรถนะ
 - 1.1 ความหมายของสมรรถนะ (Competency)
 - 1.2 ความสำคัญของสมรรถนะ
 - 1.3 ประเภทของสมรรถนะ
 - 1.4 องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ
 - 1.5 ระดับของสมรรถนะ
 - 1.6 แนวคิดพื้นฐานของการเขียนสมรรถนะ
 - 1.7 การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-based Education)
 - 1.8 หลักสูตรฐานสมรรถนะ
 - 1.9 การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ
 - 1.10 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ
 2. บริบทการศึกษาและหลักสูตรฐานสมรรถนะของประเทศไทย
 3. ข้อท้าทายสำคัญในการดำเนินการเรื่องกรอบสมรรถนะ
 4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- รายละเอียดมีดังนี้

1. สมรรถนะและการศึกษาฐานสมรรถนะ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ ประกอบด้วยสมรรถนะ องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ ระดับของสมรรถนะ แนวคิดพื้นฐานของการเขียนสมรรถนะ และหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ความหมายของสมรรถนะ (Competency)

Competency มีความหมายตามพจนานุกรมว่า ความสามารถหรือสมรรถนะ ในภาษาอังกฤษมีคำที่มีความหมายคล้ายกันอยู่หลายคำ ได้แก่ Capability, Ability, Proficiency, Expertise, Skills, Fitness, Aptitude

จากการศึกษาเอกสารต่างประเทศพบว่า มีผู้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้อย่างหลากหลาย โดย McClelland (1993) ได้ให้คำจำกัดความของสมรรถนะ (Competency) ไว้ว่าเป็นบุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่

ตนรับผิดชอบ ขณะที่ Spencer (1993) ให้ความหมายที่สอดคล้องกับ McClelland ว่าสมรรถนะ คือ คุณลักษณะของบุคคล และได้ขยายความหมายของสมรรถนะไว้ว่า สมรรถนะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล (Underlying Characteristic) เป็นเหตุหลักที่ส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือปฏิบัติงานได้ผลสูงสุด นอกจากนี้ ตามความหมายของคำว่า Competency ที่ระบุในหนังสือชื่อ The Competence Manager: A model of Effective Performance ได้ถูกนิยามว่า เป็นความสามารถในงาน หรือเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลที่นำไปสู่การปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ (Boyatzis, 1982)

Weinert (2001) ได้นำเสนอสมรรถนะในลักษณะทั่วไปว่า เป็นระบบที่มีลักษณะพิเศษอันหนึ่งของความสามารถ (Abilities) ศักยภาพ (Proficiencies) หรือ ทักษะ (Skills) ซึ่งเป็นที่จำเป็นหรือเพียงพอ เพื่อที่จะให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดเฉพาะหนึ่ง ๆ ทางสังคม และทางบรรทัดฐานในสถานประกอบการหรือระหว่างการเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาของบุคคลและการงานอาชีพ ในบริบทของกรอบคุณสมบัติของยุโรป สมรรถนะถูกอธิบายในเรื่องของความรับผิดชอบและการพึ่งพาตนเอง สอดคล้องกันกับ Good (1973) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะว่า หมายถึง ทักษะ (Skill) ความคิดรวบยอด (Concept) และ เจตคติ (Attitude) ที่ต้องมีในการปฏิบัติงานทุกประเภท เป็นความสามารถอย่างหนึ่งในการนำเอาหลักการ แนวคิดทฤษฎีรวมทั้งเทคนิคในสาขาวิชาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริง เพื่อทำงานและแก้ปัญหาได้ผลอย่างสูงสุด

สำหรับนักวิชาการและหน่วยงานของไทยได้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้ ดังนี้

สำนักคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548) ได้ให้ความหมายสมรรถนะว่า เป็นกลุ่มของความรู้ ความสามารถ ทักษะ ตลอดจนทัศนคติของบุคคลที่จำเป็นในการทำงานให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมและผลของการปฏิบัติงาน ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ ประกอบขึ้นจากทักษะ ความรู้ความสามารถ ทัศนคติ บุคลิกภาพ ค่านิยมของบุคคลหรือพฤติกรรมของผู้ที่ผลการปฏิบัติงานยอดเยี่ยมในงานหนึ่ง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Other Characteristics) ที่ทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้สำเร็จ และบรรลุผลสัมฤทธิ์ขององค์กร

ขณะที่ ทิศนา แหมมณี (2562) ให้นิยามของสมรรถนะไว้ว่า สมรรถนะเป็นความสามารถของบุคคล ในระดับที่ปฏิบัติงานใดงานหนึ่งได้สำเร็จ โดยใช้ความรู้ทักษะ เจตคติ/คุณลักษณะที่ตนมีอยู่ หรือ สมรรถนะ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะของตน มาประยุกต์ใช้ในงาน หรือในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จนประสบความสำเร็จ สมรรถนะจึงเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือคุณลักษณะ ที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต สมรรถนะจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อบุคคลมีโอกาสดำเนินการใช้ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่ตนมีในการทำงาน การแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดความชำนาญ และความมั่นใจ ทำให้สามารถทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จ

ฐิติพัฒน์ พิษุทธาตพงศ์ (2548) สรุปว่า สมรรถนะหมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานใดงานหนึ่งให้ประสบความสำเร็จในสถานการณ์ที่หลากหลายกว่าและได้ผลงานดีกว่าคนอื่น เช่นเดียวกันกับ สุกัญญา รัตมีธรรมโชติ (2548) ให้ความหมายสมรรถนะ คือ ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ทำให้บุคคลนั้นทำงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าผู้อื่น และ ปิยะชัย จันทรวงศ์ไพศาล (2549) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ทักษะ ความรู้และ ความสามารถหรือพฤติกรรมของบุคลากรที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้มั่นใจว่าจะสามารถ ทำงานจนบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานนั้น ขณะที่ เสน่ห์ จัยโต (2549) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะ (Competency) คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ของ บุคลากร ที่ทำให้สามารถทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายประสบผลสำเร็จอย่างดีเยี่ยม (Superior performer) และแสดงบทบาท (Role) ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ อารงศักดิ์ คงศาสด์ (2553) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ แรงจูงใจหรือคุณลักษณะที่เหมาะสมของบุคคลที่จะสามารถปฏิบัติงาน ให้ประสบผลสำเร็จ

จากความหมายที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สมรรถนะเป็นสิ่งที่ประกอบขึ้นมาจาก ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ ดังนั้นการมีเพียงความรู้และทักษะนั้นยังไม่ถือเป็นสมรรถนะ จนกว่าจะสามารถนำความรู้และทักษะนั้นมาประยุกต์ใช้กับงานทำงานให้เกิดผลลัพธ์ที่ได้อย่างชัดเจน ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานสูงกว่ามาตรฐาน จึงจะถือเป็นสมรรถนะ ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า **สมรรถนะ** เป็นพฤติกรรมเชิงคุณลักษณะส่วนบุคคลและความสามารถที่แสดงออกให้เห็นถึงการการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะรวมทั้งพฤติกรรมการทำงานในบทบาทและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานได้อย่างโดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ ก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามต้องการที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ คุณลักษณะส่วนบุคคล อันได้แก่ วิธีคิด อุปนิสัย และแรงจูงใจ

1.2 ความสำคัญของสมรรถนะ

ในปัจจุบันสังคมมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ภาคธุรกิจมีการแข่งขันอย่างรุนแรง องค์กรยุคใหม่จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เนื่องจากหากองค์กรใดมีบุคลากรที่มีคุณภาพก็ย่อมสามารถปฏิบัติงานได้ประสบความสำเร็จและนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่ใช่เรื่องง่าย ทำอย่างไรบุคลากรขององค์กรจึงจะเป็นคนที่มี คุณภาพ สามารถปฏิบัติงานได้ประสบความสำเร็จดังที่มุ่งหวัง ดังนั้นสมรรถนะจึงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคคลและองค์กร ดังนี้

- 1) ช่วยให้การคัดสรรบุคคลที่มีลักษณะดีทั้งความรู้ทักษะและความสามารถตลอดจนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับงานเพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จตามความต้องการขององค์กรอย่างแท้จริง
- 2) ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงระดับความสามารถของตัวเองว่าอยู่ในระดับใดและต้องพัฒนาในเรื่องใดช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น
- 3) ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาฝึกอบรมแก่บุคลากร
- 4) ช่วยสนับสนุนให้ตัวชี้วัดหลักของผลงาน (KPIs) บรรลุเป้าหมาย เพราะ สมรรถนะ จะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่า ถ้าต้องการให้บรรลุเป้าหมายตาม KPIs แล้ว จะต้องใช้ สมรรถนะ ด้านใดบ้าง

5) ป้องกันไม่ให้งานเกิดจากโชคชะตาเพียงอย่างเดียว เช่น ยอดขายของพนักงานขายเพิ่มขึ้นสูงกว่าเป้าที่กำหนดทั้ง ๆ ที่พนักงานขายคนนั้นไม่ค่อยตั้งใจทำงานมากนัก แต่เนื่องจากความต้องการของตลาดสูง จึงทำให้ยอดขายเพิ่มขึ้นเองโดยไม่ต้องลงแรงอะไรมาก แต่ถ้ามีการวัด สมรรถนะ แล้ว จะทำให้สามารถตรวจสอบได้ว่าพนักงานคนนั้นประสบความสำเร็จเพราะโชคช่วยหรือด้วยความสามารถของเขาเอง

6) ช่วยให้เกิดการหล่อหลอมไปสู่สมรรถนะขององค์กรที่ดีขึ้น เพราะถ้าทุกคนปรับ สมรรถนะของตัวเองให้เข้ากับผลงานที่องค์กรต้องการอยู่ตลอดเวลาแล้ว ในระยะยาวก็จะส่งผล ให้เกิดเป็น สมรรถนะเฉพาะขององค์กรนั้น ๆ เช่น เป็นองค์กรแห่งการคิดสร้างสรรค์เพราะทุกคนในองค์กรมี สมรรถนะ ในเรื่อง การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

นอกจากการใช้สมรรถนะในการพัฒนาบุคลากรแล้วหน่วยงานยังสามารถนำระบบ สมรรถนะไปใช้ในการบริหารงานบุคคลในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1) การสรรหาและคัดเลือกบุคคล (Recruitment and Selection) หน่วยงานสามารถนำสมรรถนะของตำแหน่งที่ต้องการสรรหา และคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการไปทำเป็นแบบทดสอบหรือแบบสัมภาษณ์เพื่อคัดเลือกบุคคลที่มีคุณลักษณะที่ดีมีความรู้ทักษะ ความสามารถตลอดจนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน เพื่อให้ได้คนที่มีผลการปฏิบัติงานตรง ตามที่หน่วยงานต้องการอย่างแท้จริง

2) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล (Performance Appraisal) ผู้บริหารหน่วยงานสามารถนำผลการประเมินสมรรถนะ Competency Gap ของ เจ้าหน้าที่มาใช้ให้สอดคล้องกับการประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งแสดงถึงการพัฒนาดตนเองตามแผนพัฒนารายบุคคล

3) การให้รางวัลและค่าตอบแทน (Reward and Compensation) การบริหารงานภาครัฐในแนวทางใหม่ได้นำระบบการให้รางวัลและค่าตอบแทนมาใช้เพิ่มเติม จากการเลื่อนขั้นเงินเดือนอย่างเดียว เป็นการบริหารค่าตอบแทนที่สามารถช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้ เจ้าหน้าที่ที่มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาดตนเองและพัฒนางานมากขึ้น การนำระบบสมรรถนะ มาใช้จะช่วยให้การให้รางวัลและค่าตอบแทนแก่ผู้ที่มีสมรรถนะในการทำงานสูงจะได้รับ ค่าตอบแทนที่สูงกว่า บุคลากรจะเห็นความสำคัญในการพัฒนาดตนเองให้สูงยิ่งขึ้นส่งผลให้ สมรรถนะขององค์กรยิ่งสูงขึ้นตามไปด้วยนอกจากนั้นยังช่วยให้การบริหารค่าตอบแทนและการให้รางวัลมีความโปร่งใสและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

4) การวางแผนความก้าวหน้าทางอาชีพ (Career Planning and Succession Plan) ระบบสมรรถนะทำให้หน่วยงานสามารถทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ และทราบถึงทักษะหรือความสามารถที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งเป้าหมายในอนาคตของเจ้าหน้าที่แต่ละคน

5) การประเมินผลสัมฤทธิ์ (Result-based Management) การประเมินผลสัมฤทธิ์ (RBM) ในปัจจุบันจะยึดยุทธศาสตร์ขององค์กรเป็นหลักโดยมีตัวชี้วัด (KPIs) ในระดับต่าง ๆ เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จ

กล่าวได้ว่า สมรรถนะมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าในการทำงานและความสำเร็จในการดำเนินชีวิต บุคคลที่มีสมรรถนะในการปฏิบัติการด้านต่าง ๆ จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

1.3 ประเภทของสมรรถนะ

ในการจัดแบ่งประเภทของสมรรถนะ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ทรรศนะที่แตกต่างกันออกไป ตามความเห็นของ McClelland ได้แบ่งสมรรถนะออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นสมรรถนะขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความรู้หรือทักษะพื้นฐานที่บุคคลที่จำเป็นต้องมีในการทำงาน และสมรรถนะในกลุ่มที่สองเป็นสมรรถนะที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างจากผู้อื่น มีผลการทำงานที่สูงกว่ามาตรฐานหรือดีกว่าบุคคลทั่วไป สมรรถนะในกลุ่มนี้ มุ่งเน้นที่การใช้ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอื่น เพื่อช่วยให้เกิดความสำเร็จที่โดดเด่นในงาน ขณะที่ McLagan (1997) ให้ความคิดเห็นต่อลักษณะของสมรรถนะในมุมมองต่าง ๆ ที่รวมทั้งมุมมองขีดความสามารถที่เป็นปัจจัยนำเข้าและผลลัพธ์ที่เข้าด้วยกัน ดังนี้

1) สมรรถนะตามลักษณะงาน (Competency as Tasks) เป็นการแสดงถึงว่าสมรรถนะต่าง ๆ สามารถแบ่งออกเป็นงานย่อย ๆ และกำหนดขอบเขตของงานที่จะทำได้ ได้แก่ งานการทำความสะอาดพื้น งานย่อยคือ การเลือกไม้กวาด ซึ่งงานย่อยลงไปอีกก็จะต้องมีความสามารถในการเลือกใช้ไม้กวาดว่าจะเลือกใช้ไม้กวาดอันใดในการทำงานที่จะเกิดประโยชน์สูงสุด

2) สมรรถนะตามลักษณะของผลลัพธ์ (Competency as Results) ลักษณะสมรรถนะที่สามารถแบ่งออกเป็นองค์ประกอบย่อย ซึ่งผลลัพธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านั้นจะรวมกันไปสู่ผลลัพธ์ร่วมกัน

3) สมรรถนะตามผลของการกระทำ (Competency as Outputs) สมรรถนะในลักษณะนี้ จำเป็นที่จะต้องค้นหาความต้องการของลูกค้าทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้ได้ความต้องการในการผลิตหรือบริการ จากนั้นจึงแบ่งผลที่ได้ออกเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ และสามารถกำหนดคุณภาพและมาตรฐานที่ต้องการในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า

4) สมรรถนะตามความรู้ ทักษะ และทัศนคติ (Competency as knowledge, Skill and Attitude) คนที่มีความเฉลียวฉลาดจะมีการแสดงออกทางพฤติกรรมหรือวิธีการต่าง ๆ ที่จะบ่งบอกว่า คนผู้นั้นมีความสามารถในการปฏิบัติงานได้สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด ในส่วนของสมรรถนะในลักษณะนั้นจะต้องแยกแยะออกมาให้เห็นว่าความรู้ ทักษะและทัศนคติ อะไรบ้างที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งความสำเร็จดังกล่าว นั้น จะรวมไปถึงการมุ่งเน้นในความสำเร็จของเป้าหมาย การค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและจะนำมาซึ่งการใช้เป้าหมายเป็นตัวกำหนดลำดับความสำคัญของการทำงานต่อไปได้

5) สมรรถนะที่แต่ละคนมีอยู่ (Competency as Attribute Bundle) เป็นการประยุกต์ใช้กระบวนการของสมรรถนะทางความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ซึ่งเป็นความสามารถที่แท้จริงของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ แต่เป็นการยากมากที่จะยกตัวอย่างให้เห็นอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมของผู้นำจะต้องมีความสามารถในการจูงใจให้คนแสดงออกในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น คือ จะต้องแสดงพฤติกรรมที่สามารถจูงใจให้บุคคลปฏิบัติตามได้ นั่นคือ ความสามารถที่ผู้นำจะต้องมี แต่อะไรคือสาเหตุพื้นฐานของพฤติกรรมนั้น เช่น ความสามารถในการฟัง ความนึกคิด การพูดในที่ชุมชน องค์ประกอบบางอย่างหรือความรับผิดชอบในตัวเอง

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2550) ได้แบ่งสมรรถนะออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ความเชื่อและ

สฤกัณณฐา รัศมีธรรมโชติ (2548) จำแนกสมรรถนะได้เป็น 5 ประเภท คือ 1) สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competencies) หมายถึง สมรรถนะที่แต่ละคนมี เป็นความสามารถเฉพาะตัวยากที่จะเลียนแบบ หรือต้องมีความพยายามสูงมาก 2) สมรรถนะเฉพาะงาน (Job Competencies) หมายถึง สมรรถนะของ บุคคลกับการทำงานในตำแหน่งหรือบทบาทเฉพาะตัว เช่น อาชีพนักสำรวจ ก็ต้องมีความสามารถในการ วิเคราะห์ตัวเลข การคิดคำนวณ ความสามารถในการทำบัญชี เป็นต้น 3) สมรรถนะองค์การ (Organization Competencies) หมายถึง ความสามารถพิเศษเฉพาะองค์กรนั้นเท่านั้น เช่น บริษัท เนชั่น แนน (ประเทศไทย) จำกัด เป็นบริษัทที่มีความสามารถในการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าหรือบริษัท พอร์ด(มอเตอร์) จำกัด มีความสามารถในการผลิตรถยนต์ เป็นต้น 4) สมรรถนะหลัก (Core Competencies) หมายถึง ความสามารถสำคัญที่บุคคลต้องมีหรือต้องทำเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น พนักงานเลขานุการ สำนักงานต้องมีสมรรถนะหลัก คือ การใช้คอมพิวเตอร์ได้ติดต่อประสานงานได้ดี เป็นต้น หรือ ผู้จัดการบริษัท ต้องมีสมรรถนะหลัก คือ การสื่อสาร การวางแผน การบริหารจัดการและการทำงานเป็นทีม เป็นต้น 5) สมรรถนะในงาน (Functional Competencies) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่มีตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ตำแหน่งหน้าที่อาจเหมือนแต่ความสามารถตามหน้าที่ต่างกัน เช่น ข้าราชการตำรวจเหมือนกัน แต่มี ความสามารถต่างกันบางคนมีสมรรถนะทางการสืบสวน สอบสวน บางคนมีสมรรถนะทางปราบปราม เป็นต้น

18

1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) คือ สมรรถนะที่บุคลากรในองค์กรทุกคนจำเป็นต้องมีเหมือนกันทุกคนไม่ว่าจะปฏิบัติงานตำแหน่งใดเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

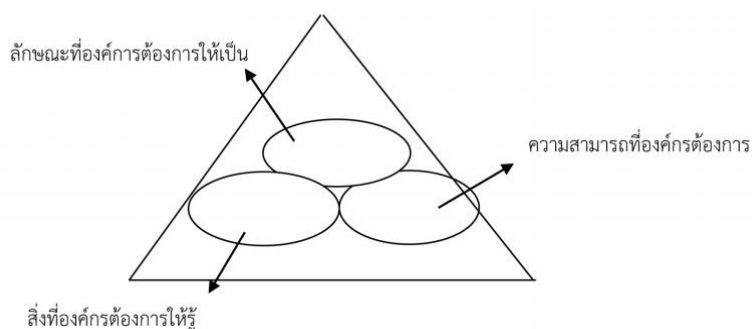
2) สมรรถนะตามตำแหน่งหน้าที่ (Functional Competency หรือ Job Competency) คือ สมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน โดยใช้เฉพาะตำแหน่งงานหน้าที่นั้น ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ประสบความสำเร็จ

3) สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ (Management Competency หรือ professional Competency) คือ สมรรถนะที่บุคลากรในองค์กรตั้งแต่ผู้บริหารระดับล่างขึ้นไป จำเป็นต้องมีเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดการแบ่งประเภทของสมรรถนะดังที่กล่าวมา อาจแบ่งสมรรถนะของบุคลากรในระดับปฏิบัติการออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สมรรถนะหลัก (Core Competency) ซึ่งหมายถึง บุคลิกลักษณะ ความสามารถสำคัญที่บุคคลต้องมีหรือต้องทำ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ของคนที่สะท้อนให้เห็นถึง ความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อและอุปนิสัยของคน และสมรรถนะตามสายงาน (Job Competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อและอุปนิสัยที่จะช่วย ส่งเสริมให้คนนั้น ๆ สามารถสร้างผลงานในการปฏิบัติงานตำแหน่งนั้น ๆ ได้สูงกว่ามาตรฐาน

ดังนั้นการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้นั้นจะขึ้นกับองค์ประกอบของสมรรถนะการปฏิบัติงาน ดังที่ นักการศึกษาได้กล่าวถึงไว้ดังนี้

กิตติพงษ์ เลิศเสียงชัย (2547) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบสมรรถนะในการปฏิบัติงาน มี 3 ส่วนดังนี้คือ 1) สิ่งที่ต้องการต้องการให้รู้ (Knowledge) 2) ความสามารถที่ต้องการต้องการ ให้ทำได้ (Skills) และ 3) ลักษณะ ที่ต้องการต้องการให้เป็น (Attributes)

ภาพที่ 4 แสดงส่วนประกอบของสมรรถนะ

ชูชัย สมितिไกร (2540) กล่าวว่า คุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานนั้น ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความรู้ทักษะ และความสามารถ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) คือ พื้นฐานของการสร้างทักษะและความสามารถเป็น สิ่งที่ได้รับ การจัดระบบระเบียบไว้เป็นอย่างดีส่วนมากมักจะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงหรือ ระเบียบวิธีการซึ่ง จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานให้เกิดผลดีตามจุดมุ่งหมาย

2. ทักษะ (Skill) คือ ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกต้อง ส่วนมาก มักจะหมายถึง ความสามารถในการประกอบกิจกรรมโดยใช้อวัยวะเคลื่อนไหวภายนอก (Psychomotor Type Activities)

3. ความสามารถ (Ability) คือ ความสามารถเชิงปัญญาที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน กล่าวคือ เป็นความสามารถในการประยุกต์ความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ฐิติพัฒน์ พิษุธาตพงศ์ (2548) กล่าวว่า องค์ประกอบของระบบสมรรถนะ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ

1) ฐานข้อมูลสมรรถนะขององค์กร (Competency Basket) หมายถึง ฐานข้อมูล ที่เก็บ รวบรวมสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งหมดภายในองค์กร

2) ประเภทของสมรรถนะ (Competency Categories) หมายถึง การจำแนก รวบรวม สมรรถนะออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น สมรรถนะหลัก สมรรถนะตามสายวิชาชีพ สมรรถนะ ร่วมของกลุ่มงาน/ สายวิชาชีพ สมรรถนะเฉพาะทาง และสมรรถนะด้านการบริหารจัดการ เป็นต้น

3) ชื่อของสมรรถนะ (Competency Name) เป็นการกำหนดหรือตั้งชื่อ สมรรถนะแต่ละตัว ให้ชัดเจน บ่งชี้ความแตกต่างกับสมรรถนะตัวอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้บุคลากรในองค์กรเข้าใจตรงกัน

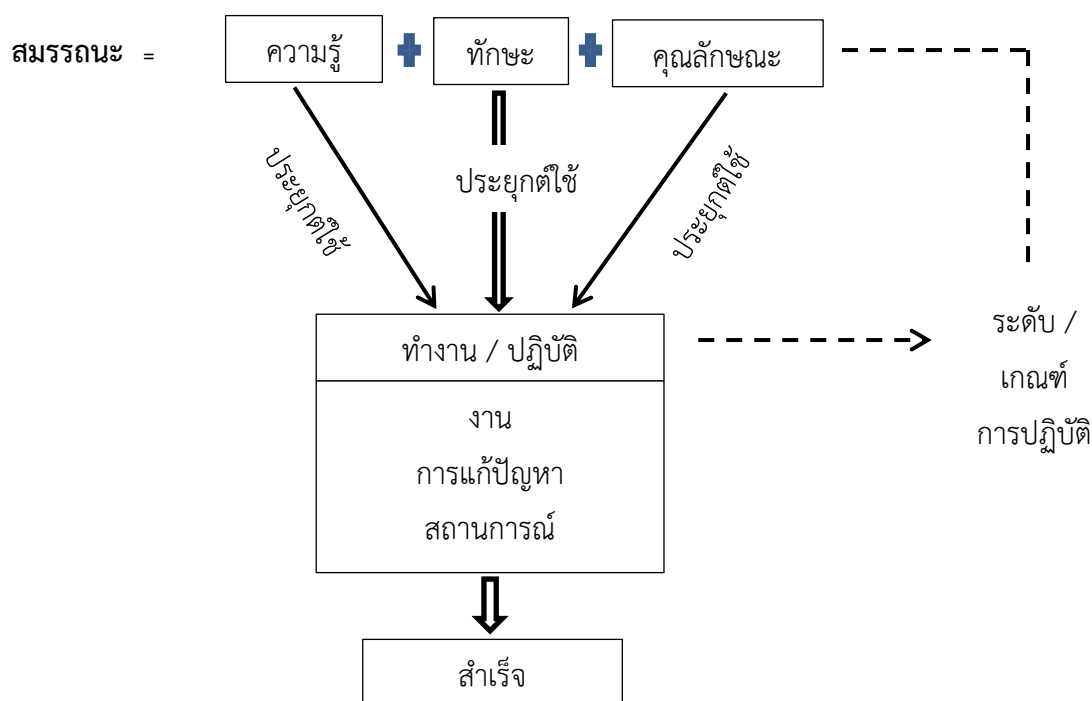
4) ระดับของสมรรถนะ (Proficiency Scale) เป็นการกำหนดระดับทักษะ ความรู้ ความสามารถของสมรรถนะ การกำหนดระดับความสามารถของสมรรถนะนั้นมีหลายประเภทแตกต่างกันไป ตามลักษณะและความเหมาะสมของสมรรถนะ

5) ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม (Behavioral Indicators) หมายถึง การกระทำ ปฏิกริยา หรือ การกระทำตามบทบาทหน้าที่ภายใต้สถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง (Specific Circumstances)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะสามารถแบ่งออกได้เป็นกลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ สมรรถนะขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นความรู้หรือทักษะพื้นฐานที่บุคคลจำเป็นต้องมีในการทำงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานบรรลุตาม วัตถุประสงค์ และสมรรถนะที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างจากผู้อื่น เป็นสมรรถนะส่วนบุคคลที่แต่ละคนมี เป็น ความสามารถเฉพาะตัว ทำให้มีผลการทำงานที่สูงกว่ามาตรฐานหรือดีกว่าบุคคลทั่วไป มุ่งเน้นที่ใช้ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอื่นเพื่อทำให้งานประสบความสำเร็จ

1.4 องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ

องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะมี 7 ประการ คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skill) 3) คุณลักษณะ / เจตคติ (Attribute / Attitude) 4) การประยุกต์ใช้ (Application) 5) การกระทำ / การปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด (Performance / Performance Criteria) 6) งานและสถานการณ์ต่าง ๆ (Tasks / Jobs / Situations) และ 7) ผลสำเร็จ (Success) ดังภาพ

ภาพที่ 5 องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ (ทศนา แคมมณี, 2562)

1.5 ระดับของสมรรถนะ

ทศนา แคมมณี (2562) อธิบายระดับของสมรรถนะว่า สมรรถนะมีได้หลายระดับตามความจำเป็นหรือความต้องการในหลาย ๆ เรื่อง เราจำเป็นต้องมีสมรรถนะในระดับพอใช้การได้ จึงจะอยู่รอดอยู่ดี แต่ในบางเรื่อง เราจำเป็นต้องมีสมรรถนะในระดับสูงขึ้น ดังนั้น ในการพัฒนาและการวัดสมรรถนะจึงต้องมีการกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) ว่าต้องการในระดับใด เช่น สำหรับคนทั่วไปอาจจำเป็นต้องมีสมรรถนะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ในระดับพอใช้การได้ คือ สมรรถนะสื่อสารเรื่องทั่ว ๆ ไปพอเข้าใจกัน แต่สำหรับผู้ที่ต้องการไปศึกษาต่อต่างประเทศ สมรรถนะทางด้านนี้ จำเป็นต้องอยู่ในระดับสูง ซึ่งมักจะมีการกำหนดมาตรฐานเอาไว้ สมรรถนะที่สูงขึ้นจะต้องอาศัยความรู้ ทักษะ ที่สูงขึ้นมากขึ้นด้วย แต่ความรู้ ทักษะที่สูงขึ้น/มากขึ้น อาจส่งผลหรือไม่ส่งผลต่อการเกิดสมรรถนะ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการนำความรู้และทักษะเหล่านั้นมาใช้ รวมทั้งคุณลักษณะส่วนตนที่มีว่าเอื้ออำนวยเพียงใด

เทือน ทองแก้ว (2550) ได้ให้ความหมายและการกำหนดระดับของสมรรถนะไว้ว่า ระดับของสมรรถนะ หมายถึง ระดับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะซึ่งแตกต่างกัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบกำหนดเป็นสเกล (Scale) และ แบบไม่กำหนดเป็นสเกล

- 1) แบบกำหนดเป็นสเกล (Scale) สมรรถนะแต่ละตัวจะกำหนดระดับความรู้ ทักษะและ

คุณลักษณะแตกต่างกันตามปัจจัย จะกำหนดเป็นตัวชี้วัดพฤติกรรม (Behavioral Indicator) ที่สะท้อนถึงความสามารถในแต่ละระดับ (proficiency scale) โดยกำหนดเกณฑ์การจัดระดับความสามารถไว้ 5 ระดับคือ

- (1) ระดับเริ่มต้น (Beginner)
- (2) ระดับมีความรู้บ้าง (Novice)
- (3) ระดับมีความรู้ระดับกลาง (Intermediate)
- (4) ระดับมีความรู้สูง (Advance)
- (5) ระดับมีความเชี่ยวชาญ (Expect)

ในแต่ละเกณฑ์ความสามารถมีตัวชี้วัดพฤติกรรมดังนี้

ตาราง 1 ระดับของสมรรถนะ

เกณฑ์ความสามารถ	ตัวชี้วัดพฤติกรรม
ระดับเริ่มต้น	มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎี
ระดับมีความรู้บ้าง	สามารถประยุกต์แนวคิดทฤษฎีมาใช้ในการงาน
ระดับมีความรู้ปานกลาง	สามารถนำความรู้ ทักษะ มาใช้ให้เป็นรูปธรรม
ระดับมีความรู้สูง	สามารถแปลงทฤษฎีมาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติและผู้อื่นสามารถนำเครื่องมือไปปฏิบัติได้จริง
ระดับผู้เชี่ยวชาญ	สามารถกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการในเรื่องความรู้ ทักษะที่เกี่ยวข้องให้แก่หน่วยงานได้

ในการแปลความหมายของเกณฑ์ข้างต้นเมื่อเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้จะมีดังนี้

- ระดับเริ่มต้น ยังไม่สามารถทำได้ตามมาตรฐาน (not meet standard)
- ระดับมีความรู้บ้าง ทำได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้บางส่วน (partially meet standard)
- ระดับที่สามารถทำได้ตามมาตรฐานที่กำหนด (meet standard)
- ระดับที่สามารถทำได้สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด (exceeds standard)
- ระดับที่สามารถทำได้สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดมาก (substantially exceeds standard)

ตาราง 2 ตัวอย่างเกณฑ์สมรรถนะในการแก้ปัญหา

เกณฑ์ความสามารถ	ดัชนีชี้วัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา
สมรรถนะในการแก้ปัญหาระดับที่ 1	สามารถแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้อื่นได้
สมรรถนะในการแก้ปัญหาระดับที่ 2	สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้บ้าง
สมรรถนะในการแก้ปัญหาระดับที่ 3	สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้เป็นส่วนใหญ่
สมรรถนะในการแก้ปัญหาระดับที่ 4	สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองจนประสบผลสำเร็จ
สมรรถนะในการแก้ปัญหาระดับที่ 5	สามารถแก้ไขปัญหาและสามารถวางแผนป้องกันปัญหาที่จะไม่ให้เกิดขึ้นอีก

2) แบบไม่กำหนดเป็นสเกล เป็นสมรรถนะที่เป็นพฤติกรรมเชิงความรู้สึก หรือเจตคติที่ไม่ต้องใช้สเกล เช่น ความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลา เป็นต้น

1.6 แนวคิดพื้นฐานของการเขียนสมรรถนะ

การเขียนสมรรถนะมีมิติ หลักการ และวิธีการที่ใช้ในการเขียนสมรรถนะ และการกำหนดระดับของสมรรถนะ ดังนี้

1.6.1 มิติ (Dimension) ที่ใช้ในการพิจารณาระดับสมรรถนะ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2537) อธิบายว่า สาเหตุที่ต้องมีการคำนึงถึงระดับของสมรรถนะ เพราะระดับของสมรรถนะถูกกำหนดขึ้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ (ข้อมูลพฤติกรรมการทำงานจริงของผู้ที่มีผลงานโดดเด่น) มิติของระดับจึงอาจจะแตกต่างกันไปตามข้อมูลที่ได้จากผู้ที่มีผลงานโดดเด่น สมรรถนะหลายสมรรถนะจึงมีหลายมิติ โดยทั่วไปมิติที่มักใช้ในการพิจารณาระดับสมรรถนะ ได้แก่

1) ระดับความเข้มข้น หรือความสมบูรณ์ของกิจกรรม (Intensity or Completeness of Action) เช่น ระดับของการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความเข้มข้นหรือความสมบูรณ์ของกิจกรรม ประกอบด้วย พยายามทำงานให้ดี ทำงานได้ตามเป้าหมาย พยายามปรับปรุงงาน แล้วจึงจะส่งผลให้การทำงานที่โดดเด่น เป็นต้น

2) ขนาดของผลกระทบ (Size of Impact) มักอธิบายเป็นจำนวนของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง เช่น ระดับกลุ่มงาน แผนก หรือส่วนราชการ เป็นต้น

3) ระดับความซับซ้อนของพฤติกรรม (Complexity) เช่น พฤติกรรมในสมรรถนะกลุ่มของการคิด ในเรื่องการคิดการคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการคิดได้ซับซ้อน จึงมองเห็นความสัมพันธ์ของปัญหาที่มีความซับซ้อนตั้งแต่น้อยจนถึงมากได้ เป็นต้น

4) ระดับของความพยายาม (Amount of Effort) หรือเวลาที่ใช้ในการแสดงพฤติกรรมเช่น สมรรถนะการทำงานเป็นทีม อาจมีระดับของความพยายามในการที่จะสนับสนุนทีมงานเป็นมิติที่พิจารณาเพิ่มเติม ได้แก่ ไม่ได้ใช้ความพยายามใด ๆ ในการทำงานกับทีมงานเลย ใช้ความพยายามนอกเหนือจากงานประจำ ใช้เวลานานนอกเหนือจากการทำงานตามปกติ เป็นต้น

5) มิติเฉพาะ (Unique Dimension) บางสมรรถนะมีมิติเฉพาะ ซึ่งไม่มีในสมรรถนะอื่น ๆ เช่น ความมั่นใจในตนเอง มีมิติเฉพาะคือ การจัดการกับความล้มเหลวที่เกิดขึ้น การดำเนินการเชิงรุก มีมิติเฉพาะ คือ ระยะเวลาในการป้องกันปัญหาจากระยะสั้นจนถึงระยะยาว เป็นต้น

1.6.2 มาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standard) สุจิตรา ปทุมลังการ (2552) อธิบายว่า มาตรฐานสมรรถนะเป็นข้อกำหนดความรู้ และทักษะ และการนำความรู้และทักษะนั้น ๆ ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน โดยปฏิบัติงานให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด หลักสูตรฐานสมรรถนะจึงมีกรอบมาตรฐานสมรรถนะเป็นตัวกำหนดความรู้และทักษะที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติภาระงาน / กิจกรรมต่าง ๆ ได้เมื่อเรียนจบหลักสูตร และสามารถวัดและประเมินได้ตามเกณฑ์การปฏิบัติที่กำหนด

องค์ประกอบของมาตรฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย (1) หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competency) เป็นขอบข่ายกว้าง ๆ (Board Area) ของงาน (Job) ที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติโดยใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติ (2) สมรรถนะย่อย (Element of Competency) เป็นภาระงานย่อย (Task) ที่ประกอบขึ้นภายใต้ งานในหน่วยสมรรถนะนั้น ๆ (3) เกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) เป็นกิจกรรมย่อย ๆ (Sub-task) ภายใต้สมรรถนะย่อย ซึ่งเป็นผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) ที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติได้ เมื่อจบหลักสูตร (4) เงื่อนไข/ขอบเขตการปฏิบัติ (Condition/Range of Variables) การปฏิบัติภายใต้เงื่อนไข ที่กำหนด

1.6.3 คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดหลักสูตรฐานสมรรถนะเน้นการ ปฏิบัติ (Performance) ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดหลักสูตรตามแนวคิดนี้ จึงมักพบคำศัพท์ที่ใช้แตกต่างกันไป จากหลักสูตรเดิม (แต่มีเป้าหมายปลายทางเดียวกัน คือ ผู้เรียนสามารถทำอะไรได้เมื่อเรียนจบหลักสูตร) ซึ่ง ควรมีความรู้และทำความเข้าใจความหมายดังนี้

1) ผลการเรียนรู้ที่เป็นการปฏิบัติหรือการแสดงออก (Performance Outcomes) องค์ประกอบของสมรรถนะ (Elements of Competency) หมายถึง ผลการปฏิบัติที่คาดหวังว่า ผู้เรียนจะมี ความรู้และสามารถปฏิบัติได้ เช่นเดียวกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2) มาตรฐานการปฏิบัติหรือการแสดงออก (Performance Standards หรือ Performance Criteria) หมายถึง เกณฑ์การปฏิบัติ หรือ ตัวชี้วัดการปฏิบัติ (Performance Indicators) เพื่อให้มั่นใจได้ว่า ผู้เรียนจะมีความสามารถ/สมรรถนะตามที่กำหนดเมื่อเรียนจบหลักสูตร

3) เงื่อนไขการปฏิบัติหรือการแสดงออก (Performance Conditions) หมายถึง สิ่งที่จะจัด หรือไม่จัดให้กับผู้เรียน ได้แก่ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับใช้ในการประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment)

4) จุดประสงค์การปฏิบัติ (Performance Objective) หมายถึง จุดประสงค์การปฏิบัติ ระบุ สิ่งที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าผู้เรียนต้องรู้และทำอะไร

5) การประเมินฐานปฏิบัติ (Performance Based Assessment) หมายถึง ความคาดหวัง ว่าผู้เรียนจะสามารถทำอะไรได้บ้าง เมื่อเรียนจบหลักสูตร เพื่อแสดงสมรรถนะ (Competencies) ของผู้เรียน และต้องแสดงหลักฐาน (Evidence) ของการปฏิบัติ และอาจรวมหลักฐานด้านความรู้ไปด้วย ซึ่งแตกต่างจาก การประเมินแบบเดิม (Traditional Assessment) มักใช้การสอบปลายภาค (Final Examination) คิดคะแนน เปนร้อยละ เพื่อกำหนดเกณฑ์การผ่าน หรืออาจมีการตัดสินแบบใช้กลุ่มเป็นเกณฑ์การตัดสิน เพื่อดัดสินว่า ผู้เรียนทำได้ดีเพียงใด

นอกจากนั้น มาตรฐานสมรรถนะ จึงกำหนดทั้งความรู้และทักษะ และหรือเจตคติที่จำเป็น ต้องมีในการปฏิบัติงานหนึ่ง ๆ และยังมีการกำหนดระดับของการปฏิบัติ (Level of Performance) ที่ต้องการ ในขอบเขตเฉพาะของงานในแฉดวงอุตสาหกรรมไว้ด้วย

1.6.4 หลักการในการเขียนสมรรถนะ การเขียนสมรรถนะมีหลักการทั่วไปและข้อควรระวัง ดังนี้

1) การเขียนสมรรถนะมีหลักการทั่วไป ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1) คำที่แสดงการกระทำ (Action Verb)

1.2) คำที่ระบุสิ่งที่กระทำ (Object of the verb)

1.3) ผลที่คาดหวัง (Expected Output) ว่าลักษณะใดที่ควรแสดงออกอย่างไรที่แสดงว่างานหรือภารกิจเสร็จเรียบร้อยแล้ว

1.4) วิธีการ แนวทาง เครื่องมือ ที่ใช้ในการทำงาน (Procedures, tools, equipment, work aids)

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการเขียนสมรรถนะ มีดังนี้ (United States Office of Personnel Management, 2013)

2.1) ระบุหรือจำกัดความให้ชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจ เมื่ออ่านหลักสมรรถนะแล้วควรสามารถเข้าใจสาระสำคัญของสมรรถนะนั้นได้โดยง่าย

ตัวอย่างสมรรถนะ การจัดการข้อขัดแย้ง

ไม่ถูกต้อง บริหารจัดการกับข้อขัดแย้ง ความซับซ้อนใจ การไม่ลงรอยกัน หรือความคิดเห็นไม่ตรงกันทุกคนทุกประเภทที่มีความหลากหลาย ให้ความสนใจในหลายระดับ เช่นเดียวกับกลุ่มผู้รับบริการภายนอกและจัดการแก้ไขกับข้อขัดแย้งเหล่านั้นความคับข้องใจ การไม่ลงรอยกัน หรือความคิดเห็นไม่ตรงกันของวิธีปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวทางนโยบายขององค์กรเพื่อที่จะเกิดผลให้กระทบต่อน้อยที่สุดต่อทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับบริการ หรือหน่วยงาน

ถูกต้อง บริหารจัดการและแก้ไขในเรื่องข้อขัดแย้ง ความคับข้องใจ การไม่ลงรอยกัน หรือความคิดเห็นไม่ตรงกันตามแนวทางการวิธีปฏิบัติเพื่อลดผลกระทบต่อผู้ที่ไม่เข้าใจหรือคิดแง่ลบ

2.2) สมรรถนะต้องมีลักษณะเดียว มีลักษณะเฉพาะตัว ที่บ่งบอกได้ทันทีว่าเป็นสมรรถนะ เช่น การสื่อสารด้านทักษะการพูดจะแตกต่างจากทักษะการเขียน ดังนั้นทั้งสองทักษะนี้จึงไม่ควรเขียนให้เป็นสมรรถนะตัวเดียวกัน

ตัวอย่างสมรรถนะ การสื่อสารด้านทักษะการเขียน

ไม่ถูกต้อง เขียนและพูดให้มีความชัดเจน สั้นกระชับ และการโน้มน้าวตามประเภทของผู้ฟัง

ถูกต้อง เขียนให้มีความชัดเจน สั้นกระชับและโน้มน้าวตามประเภทของผู้ฟัง

2.3) หลีกเลี่ยงการเขียนสมรรถนะให้มีข้อจำกัดมากเกินไป เช่น จะดีกว่าหากมีสมรรถนะที่รวบรวมทักษะการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้นเข้าด้วยกัน แทนที่จะเน้นเป็นรายโปรแกรมที่เฉพาะ

ตัวอย่างสมรรถนะ การใช้ภาษาคอมพิวเตอร์

ไม่ถูกต้อง ใช้ความรู้ความเข้าใจของ Java และ C และโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ ที่ทำให้ระบบไปทำงานหน้าที่พิเศษได้

ถูกต้อง ใช้ความรู้ความเข้าใจภาษาคอมพิวเตอร์และโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ ที่ทำให้ระบบไปทำงานหน้าที่พิเศษได้

2.4) เขียนคำนิยามของสมรรถนะบนฐานเชิงพฤติกรรม การปฏิบัติ หรือการแสดงออก ซึ่งจะช่วยให้อ่านและประเมินได้ รวมทั้งเขียนคำกริยารวมไว้ด้วยกัน

ตัวอย่างสมรรถนะ การใช้เหตุและผล

ไม่ถูกต้อง สามารถดึงเอาข้อสรุปได้มาตรงประเด็นจากฐานข้อมูลที่หาได้

ถูกต้อง ระบุรายละเอียดระเบียบ หลักการ หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องที่อธิบายความจริงตัวเลขหรือ ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและวินิจฉัยได้ถูกต้องและเชื่อมโยงข้อสรุปได้ตรงประเด็น

2.5) ตัดคำขยายที่ไม่จำเป็นออก เพราะอาจสร้างความสับสนหรือไม่เข้าใจคำที่เขียนในสมรรถนะ

ตัวอย่างสมรรถนะ ภาวะผู้นำ

ไม่ถูกต้อง โน้มน้าวใจสู่ความสำเร็จการกระตุ้นและตลอดจนความท้าทายในด้านต่าง ๆ การปรับตัวรูปแบบผู้นำในสถานการณ์ที่แตกต่าง

ถูกต้อง โน้มน้าวใจ การกระตุ้นความท้าทายในด้านต่าง ๆ การปรับตัวรูปแบบผู้นำในสถานการณ์ที่แตกต่าง

2.6) ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ได้ทบทวนและตรวจสอบความถูกต้องและแม่นยำ เพื่อเขียนให้ถูกต้องตามหลักวิชา และใช้คำที่เป็นคำสำคัญที่ใช้ในวงการการศึกษาดังกล่าว

1.7 การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-based Education)

Levine และ Patrick (2019) ได้เสนอานิยามของการศึกษาฐานสมรรถนะว่ามีลักษณะสำคัญดังนี้

1) นักเรียนได้รับการหนุนเสริมเติมพลังอย่างสม่ำเสมอในการตัดสินใจที่สำคัญเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเองจะสามารถสร้างสรรค์และประยุกต์ความรู้ได้อย่างไร และจะสามารถแสดงออกหรือนำเสนอให้เห็นการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างไร

2) การประเมินต้องเป็นการประเมินอย่างมีความหมาย เป็นการประเมินเชิงบวกที่ส่งเสริมสนับสนุนประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ทันที และปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน

3) นักเรียนแต่ละบุคคลได้รับการสนับสนุนและตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันหลากหลายในการเรียนรู้

4) ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องสะท้อนจากหลักฐานที่แสดงถึงการรู้แจ้ง (Mastery) มีใช้เวลาเรียน

5) นักเรียนเรียนรู้เชิงรุกด้วยวิธีที่แตกต่างหลากหลายตามจังหวะที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล

6) ในวัฒนธรรม โครงสร้าง และการดำเนินการในระบบการจัดการศึกษาและระบบโรงเรียนต้องมีกลยุทธ์เพื่อสร้างความเสมอภาคแก่นักเรียนทุกคน

7) ปรากฏความคาดหวังร่วมกันอย่างจริงจังเกี่ยวกับการเรียนรู้ (ความรู้ ทักษะ และลักษณะนิสัย) ที่มีความชัดเจน โปร่งใส สามารถตรวจสอบและถ่ายโอนได้

ในเดือนมีนาคม ค.ศ.2011 International Association for K-12 Online Learning (INACOL) และ Council of Chief of State School Officers ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำผู้บริหารการศึกษาและผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษามาประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดนิยามของการจัดการศึกษาที่เน้นสมรรถนะ ซึ่งที่ประชุมได้ให้ความเห็นและสรุปออกมาเป็นแก่นของการจัดการศึกษาที่เน้นสมรรถนะได้ดังนี้

- 1) ผู้เรียนก้าวหน้าในระดับที่สามารถแสดงออกซึ่งความเชี่ยวชาญ
- 2) สมรรถนะที่แสดงออกมีความชัดเจน และวัดได้ และสะท้อนวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการสร้างให้ผู้เรียนมีความสามารถที่เข้มแข็ง
- 3) มีการจัดประสบการณ์เรียนรู้ในเชิงบวก และมีความหมายต่อผู้เรียน
- 4) ผู้เรียนได้รับการช่วยเหลือ รวมทั้งการจัดสรรเวลาให้เหมาะสม บนพื้นฐานของความแตกต่างในความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน
- 5) ผลการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะรวมถึง การนำไปใช้และสร้างองค์ความรู้ได้ พร้อมกับการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่สำคัญ

การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะใช้แนวคิดองค์รวม (Holistic Approach) คือ มองเด็กทุกด้าน “Whole Child” มุ่งพาผู้เรียนให้ไปถึงมาตรฐานที่แท้จริงมากกว่าการบันทึกผลการเรียนรู้ แนวคิดสมรรถนะเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้นเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Proficiency-based System) ซึ่งจากการศึกษาสำรวจก็ได้พบ ลักษณะดังกล่าวนี้ด้วยเหมือนกันในสหรัฐอเมริกาและที่อื่น ๆ

1.7.1 แนวคิดสำคัญที่บ่งบอกถึงการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ

ประเทศในสหภาพยุโรป ไม่ค่อยใช้คำว่า Competency Mastery และ Proficiency ในการกล่าวอ้างถึงการจัดการศึกษาเชิงสมรรถนะ แต่มักใช้คำว่า ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ Learning outcomes เป็นแนวคิดที่สำคัญจากการศึกษามีคำสำคัญที่เกี่ยวกับสมรรถนะ ดังนี้

Learner-Centered และ Student-Centered

สองคำนี้เป็นที่เข้าใจแพร่หลายอยู่ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาเชิงสมรรถนะ นักการศึกษาได้มีคำกล่าวที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงถึงระดับพื้นฐาน เป็นการปฏิวัติทางการศึกษาเลยทีเดียวดังนี้

“ดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของระบบสุริยะไม่ใช่โลกฉันใด เด็ก ๆ ก็เป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงของทุกสิ่งฉันนั้น เมื่อใดก็ตามที่จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน เมื่อนั้นผลกระทบที่เราต้องคำนึงถึงก็คือ บทบาทของครู หลักสูตร จะเป็นอย่างไร โครงสร้างเวลา

ใช้ในการจัดการศึกษา และสถานที่ในการจัดการศึกษาจะมีการออกแบบให้สอดคล้องกันอย่างไร นั่นคือ การปฏิบัติ”

Formative Assessment ต่างจาก Summative Assessment ในการจัดการศึกษาเชิงสมรรถนะ ครูต้องการข้อมูลผลการเรียนเพื่อนำมาปรับปรุงการสอนของตน และเพื่อสะท้อนกลับให้เด็กได้รู้ว่า เขาควรปรับปรุงการเรียนรู้ของเขาตรงไหนอย่างไร จึงต้องใช้การประเมินแบบ Formative Assessment การประเมินแบบ Summative Assessment โดยการสอบ Examination ใช้เพื่อการตัดสินผลการจบการศึกษา และการศึกษาต่อ

Personalization เป็นแนวคิดที่นักการศึกษาใช้เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาสู่การศึกษาเชิงสมรรถนะ เพราะหลักอันเป็นที่เข้าใจกันก็คือ เด็กต้องได้รับการพัฒนาในระดับที่เหมาะสม กับความต้องการของแต่ละคน

1.7.2 แนวโน้มการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-based Education: CBE)

CBE มุ่งให้ผู้เรียนสามารถแสดงความสามารถที่(ชำนาญ) เชี่ยวชาญซึ่งต้องใช้เวลาในการเรียนรู้นาน แนวทาง CBE จะกำหนดความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้สูง และคาดหวังกับผู้เรียนทุกคน ผู้เรียนแต่ละคนควรรับผิดชอบต่อตัวเองให้ถึงเป้าหมายการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะนั้น ๆ นักการศึกษาต้องช่วยเอื้ออำนวยสนับสนุนผู้เรียนตามลักษณะของแต่ละบุคคลด้วย ผู้เรียนควรสามารถเรียนในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน จะได้รับการประเมินต่อเมื่อผู้เรียนพร้อม ประเมินความก้าวหน้าตามอัตราความก้าวหน้าของแต่ละคน ผู้เรียนต้องได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนอย่างยืดหยุ่น ผู้เรียนในแนว CBE จะได้รับการประเมินผ่านได้รับหน่วย(กิต) การเรียนเมื่อเขาสามารถแสดงออกถึงความเชี่ยวชาญตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

ปัจจุบันมีความสนใจต่อ CBE เพิ่มขึ้นมาก แนวทาง CBE สามารถช่วยผู้เรียนมั่นใจว่าจะสำเร็จถึงเป้าหมายในการศึกษาเพื่อที่จะไปสู่เป้าหมายด้านอาชีพ ในปี 2015 มีรายงานว่า 42 รัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้ CBE โดยมีขั้นตอนคือการวางแผน การทดลองนำร่อง (piloting) และการใช้ (Implementing) U.S. Department of Ed. ได้ดำเนินโครงการมีงบประมาณเพื่อ “ยกระดับ CBE ” แม้จะยังไม่มียุทธศาสตร์เชิงวิชาการที่เกิดจากโครงการนี้ แต่มีการนำเสนอใน Webpage ที่เสนอว่า CBE ทำให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา

Every Student Succeeds Act (ESSA) กำหนดให้การประเมินผู้เรียนมีความยืดหยุ่น รัฐใดสามารถทำ (การประเมิน) เองได้ให้ใช้แนวทาง CBE ในการจัดการศึกษา การทดสอบให้อยู่ในระดับพื้นที่เท่านั้น (Local Testing) นอกจากนี้ CBE ยังมีแนวทางการประเมินใหม่ๆ (more innovative assessment approaches) เช่นการประเมินการปฏิบัติ (performance ass) การใช้พอร์ทโฟลิโอ ซึ่งเป็นแนวทางการประเมินที่เข้าถึง (capture) ความเชี่ยวชาญของผู้เรียน ซึ่งเป็นความเชี่ยวชาญที่เป็นผลรวมของเป้าหมายการเรียนรู้รายงานของ (innovation Lab Network College และ Career Read Task Force มีบทสรุปว่าในการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยและหน่วยงาน ทำให้ผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ (redesign) ของตัวเองใหม่ได้ สำหรับระบบการประเมินเน้นความท้าทาย, ความเป็นบุคคลเฉพาะตัวและใช้ฐานสมรรถนะแม้ว่า

CBE จะไม่ธรรมดาไม่ใช่การจัดการศึกษาแบบเดิม ๆ แต่ก็มีคำนิยามที่ตกลงกัน (โดย I NACOL, CESSO) คำนิยามประกอบด้วยลักษณะสำคัญต่อไปนี้

- 1) ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญอย่างก้าวหน้า
- 2) สมรรถนะ เป็นความสามารถที่แสดงเป็นองค์ความรู้ที่ชัดเจนได้ (Explicit) สามารถวัดได้ สามารถปรับเปลี่ยน (Transferable) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ไปเป็นพลังความสามารถของผู้เรียนได้
- 3) การประเมินเป็นสิ่งที่มีความหมายมาก (Meaningful) และเป็นการประเมินประสิทธิภาพการเรียนรู้เชิงบวกของผู้เรียน
- 4) นักเรียนได้เวลาในการเรียน การสนับสนุน ตามความจำเป็นแต่ละบุคคล
- 5) ผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) เน้นสมรรถนะที่ประยุกต์ใช้ได้ เป็นการสร้างสรรค์ความรู้ ซึ่งผลการเรียนรู้เหล่านี้ช่วยพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียน

งานวิจัยที่ศึกษาจากครูและนักเรียนที่จัดการเรียนการสอนแนว CBE บางเรื่องสำรวจสมรรถนะของผู้เรียน เช่นการมีแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) วินัยในตนเอง (Self-Regulated) พฤติกรรมทางวิชาการ (Academic Behaviors) ของนักเรียนเกรด 9 สมรรถนะเป็นชุดของความสามารถในการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับความสำเร็จทางวิชาการ

นอกจากนี้ มีงานวิจัยที่รายงานทั้งด้านดีและข้อจำกัดของแนวโน้ม CBE ด้านดีคือ พบว่ามีความเชื่อมโยงทางบวก ระหว่างประสบการณ์สำคัญของผู้เรียนกับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงเชิงบวกเปลี่ยนแปลงทั้งทักษะและพฤติกรรม เช่น การมีแรงจูงใจภายในการจัดการตนเอง Self-Efficacy การควบคุมความคิดในรายงานการวิจัย รายงานว่าจัดการแบบยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า เช่น ให้เวลาเพิ่มเติมกับผู้เรียน, สนับสนุนเชิงบวกกับผู้เรียนเป็นพิเศษเพื่อให้เขามีแรงจูงใจภายใน และรู้ตัวว่าตนเองมีความสามารถที่เพียงพอด้านคณิตศาสตร์

การวิจัยเกี่ยวกับ CBE มีตัวแปรที่กว้างมาก ในการทดลองใช้ และการช่วยโรงเรียนในการจัดการศึกษาแนว CBE หลายโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามแนวนี้นี้และทำให้นักเรียนก้าวหน้าตามมาตรฐานวิชาการถึงระดับที่สามารถแสดงออกอย่างเชี่ยวชาญ รวมทั้งผู้เรียนได้หน่วยกิตในการเรียนด้วย อย่างไรก็ตามมีโรงเรียนบางโรงที่ไม่ได้ทดลองใช้ CBE เต็มรูปแบบทั้งระดับนโยบายและระดับชั้นเรียน

ตาราง 3 ความแตกต่างระหว่าง Competency- based Education (CBE) กับ Standards –based Education (SBE)

Competency-based Education (CBE)	Standards-based Education (SBE)
* ระบบ CBE เป็นการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนได้หน่วยกิตการเรียนเมื่อเขาสามารถแสดงออกถึงความสามารถที่เฉพาะเจาะจงในวิชานั้น ๆ * เป้าหมายการเรียนรู้ คือ ชุดกลุ่มของมาตรฐาน (เป้าหมายจึงกว้างกว่า SBE) แต่ละคนพัฒนาก้าวหน้าถึง	* SBE มีระบบของการสอน ระบบการประเมินการให้เกรด ประเมินจากความรู้ความเข้าใจทักษะของผู้เรียน

Competency-based Education (CBE)	Standards-based Education (SBE)
ระดับที่ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้สิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้มาได้ * การบรรลุถึงสมรรถนะของผู้เรียนพิจารณาจากการที่ผู้เรียนใช้ทั้งความรู้และทักษะอย่างเชี่ยวชาญและรวมถึงความคิด (Cognitive) ความเข้าใจผู้อื่น (Intrapersonal) ความเข้าใจตนเอง(Intrapersonal)	* เป้าหมายการเรียนรู้ (แนว SBE) คือความรู้และทักษะที่ผู้เรียนแต่ละคนพัฒนาว่าหน้าไปถึงมาตรฐาน การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

จุดเน้นที่เหมือนกันของ CBE กับ SBE คือ เป้าหมายการเรียนรู้เป็นเป้าหมายที่มีความเหมาะสม เป็นทั้งความรู้ ทักษะ และความคาดหวังว่าผู้เรียนสามารถแสดงออกในการประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียนรู้

มีรายงานว่า บางโรงเรียนพึงพอใจ “สมรรถนะ” มากกว่าแนวทาง SBE มหาวิทยาลัยที่ใช้ CBE ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ชุดของทักษะที่ซับซ้อน (Complex Sets of Skills) ในชีวิตจริงได้ ซึ่งต้องมีสติปัญญาด้านเข้าใจผู้อื่นและเข้าใจตนเองด้วย

1.8 หลักสูตรฐานสมรรถนะ

เนื่องจากหลักสูตร การสอนและการวัดผลประเมินผลแบบเดิมที่อิงมาตรฐาน ยังไม่สามารถส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ และคุณภาพผู้เรียน ตามที่พึงปรารถนา จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวคิด แนวทาง และวิธีการอื่นที่จะสามารถช่วยให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ ซึ่งปัญหาข้างต้นเกิดขึ้นหลายประเทศ และหลายประเทศเลือกทางออกสำคัญประการหนึ่งคือ การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency – based Education : CBE) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาด้วยระบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – based Curriculum : CBC)

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency – based Instruction : CBI) และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency – based Assessment : CBA) ซึ่งเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centered) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และก้าวหน้าไปตามความสามารถของตนโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต โดยมีลักษณะสำคัญ คือ มุ่งให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่เชี่ยวชาญ เน้นการนำ ความรู้ไปใช้จริง กำหนดความคาดหวังไว้สูง และคาดหวังกับผู้เรียนทุกคน ผู้เรียนรับผิดชอบต่อตัวเองให้ถึงเป้าหมาย สามารถออกแบบการเรียนรู้ของตนเองได้ สามารถเรียนได้ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน โดยการช่วยเหลือสนับสนุนอย่างยืดหยุ่น ตามลักษณะเฉพาะของผู้เรียน ผู้เรียนจะได้รับการประเมินเมื่อพร้อม และเป็นการประเมินความก้าวหน้าตามอัตราของตนเอง เน้นประเมินที่ท้าทาย เน้นการปฏิบัติด้วยเครื่องมือวัดที่เข้าถึงความเชี่ยวชาญของผู้เรียน

1.8.1 ความหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นหลักสูตรยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก การออกแบบหลักสูตรตามแนวคิดนี้จะกำหนดเกณฑ์ความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้ หลักสูตรที่เรียกว่า หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ จัดทำขึ้นเพื่อประกันว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับหนึ่ง ๆ จะมีทักษะและความสามารถในการต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้มุ่งเรื่องความรู้หรือเนื้อหาวิชาที่อาจมีความเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา แต่จะมุ่งพัฒนาในด้านทักษะ ความสามารถ เจตคติและค่านิยม อันจะมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและอนาคตของผู้เรียนในอนาคต หลักสูตรนี้มีโครงสร้างแสดงให้เห็นถึงเกณฑ์ความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนปฏิบัติในแต่ละระดับการศึกษาและในแต่ละระดับชั้น ทักษะและความสามารถจะถูกกำหนดให้มีความต่อเนื่องกัน โดยใช้ทักษะและความสามารถที่มีในแต่ละระดับเป็นฐาน สำหรับเพิ่มพูนทักษะและความสามารถในระดับต่อไป (ธารง บัวศรี, 2535)

Kenya Institute of Curriculum development – KICD (2017) นิยามไว้ว่า หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Competence) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นในสิ่งที่ผู้เรียนได้รับการคาดหวังให้กระทำมากกว่ารวมความสนใจส่วนใหญ่ในสิ่งที่พวกเขาได้รับการคาดหวังให้รู้ในหลักการ หลักสูตรที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและปรับเปลี่ยนตามความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของผู้เรียน ครู และสังคม อันบอกเป็นนัยว่าผู้เรียนทั้งได้รับและประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ ค่านิยม และ เจตคติในการแก้ไขสถานการณ์ที่พวกเขาเผชิญในชีวิตประจำวัน ตามแนวโน้มกระแสโลกที่เน้นเรื่องสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 โดยสมรรถนะแกนหลักของ KICD มีดังนี้คือ

- 1) การติดต่อสื่อสารและการร่วมมือ
- 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา
- 3) ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
- 4) ความเป็นพลเมือง
- 5) สมรรถนะในตนเอง
- 6) ความรู้พื้นฐานทางดิจิทัล
- 7) การเรียนรู้วิธีการเรียน

Nikolov, Shoikova, และ Kovatcheva (2014) ได้อธิบายไว้ในเอกสาร Competence-based Framework for Curriculum Development ว่ามโนทัศน์เรื่องสมรรถนะนี้สามารถต่อเชื่อมโลกของการศึกษา การฝึกอบรม การจัดการความรู้ และการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการ นักวิจัยทางด้านสมรรถนะหลายท่านได้ให้คำนิยามต่าง ๆ ว่า สมรรถนะคือ อุปนิสัยและคุณลักษณะเด่นที่คงทนซึ่งเป็นตัวกำหนดการกระทำ คุณลักษณะที่เด่นชัดซึ่งแยกแยะผู้กระทำที่สำเร็จออกจากคนอื่น ความสามารถที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย แนวโน้มลักษณะนิสัยภายใน ที่ให้บุคคลรับมือได้ดีกับบทบาทหรือสถานการณ์ ภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่แสดงออกในงาน ในบริบทของกรอบคุณสมบัติของสหภาพยุโรป (the European Qualification Framework) “สมรรถนะหมายถึงความสามารถที่ผ่าน

การพิสูจน์ได้ในการใช้ความรู้ ทักษะ และความสามารถทางสังคมและ/หรือทางบรรณวิธี ในสถานการณ์การทำงานหรือการศึกษา และในการพัฒนาด้านอาชีพและบุคคล”

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Approach) “สมรรถนะ” แปลมาจากคำว่า Competence หรือ Competency ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการทำบางสิ่งได้เป็นอย่างดี (the ability to do something well: จาก Longman Dictionary) ในที่นี้จะกล่าวถึงความสามารถในการทำงานหรือการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ ซึ่งในการทำงานหรือการประกอบอาชีพนั้นต้องใช้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคล เพื่อจะทำภารกิจของงานนั้น ถ้าบุคคลใดมีความสามารถในการทำงานได้ เรียกว่า เป็นคนที่มีสมรรถนะในการทำงาน และในทางตรงข้าม ถ้าบุคคลใดไม่สามารถทำงานได้ก็เรียกว่าเป็นคนไม่มีสมรรถนะ การส่งเสริมให้คนมีความสามารถในการทำงานเป็นการสร้างสมรรถนะให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล และการออกแบบสมรรถนะ รวมถึงการฝึกอบรมคนให้มีสมรรถนะสำหรับการทำงานจึงเป็นสาระสำคัญของการจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษาและการฝึกอาชีพ (Vocational Education and Training หรือ VET)

1.8.2 ความเป็นมาของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ระบบฐานสมรรถนะมี 2 ระบบหลัก ได้แก่ ระบบของอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร และระบบของสหรัฐอเมริกา โดยแต่ละระบบมีฐานแนวคิดและคุณลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งทั้ง 2 ระบบไม่ได้มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และเมื่อได้ทำความเข้าใจทั้งสองระบบก็จะสามารถนำส่วนที่ดีที่สุดมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในบริบทที่ต้องการได้ในที่สุด

หลักสูตรฐานสมรรถนะ เริ่มใช้มาตั้งแต่ปี 1970 ในประเทศสหรัฐอเมริกา นิยมใช้ในการจัดหลักสูตรการฝึกอบรม (Competency-based Training) เช่น สหรัฐอเมริกา คานาดา อังกฤษ เกาหลี ออสเตรเลีย เพื่อควบคุมคุณภาพของบุคลากรในอาชีพต่าง ๆ เพื่อเพิ่มการแข่งขันกับนานาชาติ เช่น ประเทศออสเตรเลียมี The National Training Board เป็นผู้กำหนดมาตรฐานสมรรถนะระดับชาติ (National Competency Standards) ให้นโยบาย และแนวทางการดำเนินงานฝึกอบรม โดยคาดหวังสิ่งที่ผู้เข้าอบรมจะสามารถปฏิบัติ (Performance) ได้เมื่อจบหลักสูตร เช่น การฝึกอบรมด้านภาษาอังกฤษเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เช่น ด้านอาหาร การโรงแรม ท่องเที่ยว ของ TAFE ประเทศออสเตรเลีย ก็จัดการฝึกอบรมแบบ Competency-based Training in English Language Teaching และได้ปรับปรุงพัฒนา มาตรฐานสมรรถนะของอาชีพต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน รวมถึงการเทียบความรู้และประสบการณ์ ปัจจุบันสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในหลายประเทศ ได้นำแนวทางการฝึกอบรมแบบฐานสมรรถนะ (Competency-based Training) มาใช้กับการจัดหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากผู้กำหนดนโยบาย และผู้นำด้านหลักสูตรของประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

1.8.3 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร/การฝึกอบรมฐานสมรรถนะ (Competence-based Training) คือ การพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน/ผู้เรียน ในสหราชอาณาจักร คำว่า “กำลังคนที่มีสมรรถนะ” ประกอบไปด้วยคนที่มีความสามารถในการทำงานได้อย่างคงเส้นคงวา (Consistently) ตามมาตรฐานของ

ข้อกำหนดในการทำงานภายใต้ขอบเขตของบริบทหรือเงื่อนไขของงาน นั้น แต่ในสหรัฐอเมริกาคำว่า “สมรรถนะ” ไม่ได้หมายถึงภาระงานในการทำชิ้นงานนั้น แต่หมายถึงสิ่งที่ทำให้บุคคลมีความสามารถในการปฏิบัติภาระงานนั้น ๆ ได้ด้วย ดังนั้น Competence-based Training หรือ Competency-based Training หรือการฝึกอบรมบนฐานความสามารถ หมายถึง การใช้ความสามารถที่จำเป็นสำหรับการทำงานมาใช้เป็นฐานของการจัดฝึกอบรม หรือนำมาใช้เป็นเนื้อหาของการฝึกอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถตามเนื้อหานั้น เรียกให้กระชับสั้น ๆ ว่า “การฝึกอบรมฐานสมรรถนะ” นอกจากนี้ยังมีการนำแนวคิดไปใช้สำหรับการพัฒนาหลักสูตรอีกด้วย เพราะหลักสูตรและการสอนรวมทั้งการฝึกอบรมเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันเสมอ เมื่อได้มีการสอนหรือการฝึกอบรมก็มักต้องมีหลักสูตรอยู่ด้วย

1.8.4 ลักษณะสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ลักษณะสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย

1) กำหนดผลการเรียนรู้อย่างชัดเจนว่าผู้เรียนสามารถทำอะไรได้เมื่อจบหลักสูตร (Course Outcomes /Performance Outcomes)

2) ใช้มาตรฐานสมรรถนะเป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตร กำหนดเนื้อหา วางแผนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล ทำให้การเรียนการสอนเชื่อมโยงกับการประเมินผล และการรับรองคุณวุฒิ

3) มีเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) เพื่อใช้ในการประเมินผลผู้เรียนที่แน่นอน มาตรฐานสมรรถนะ เป็นข้อกำหนดความรู้ และทักษะ และนำความรู้และทักษะนั้น ๆ ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน โดยปฏิบัติงานให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด (Competency Standards Reflect the Specification of the Knowledge and Skill and the Application of that Knowledge and Skill to the Standard of Performance Required in Employment)

การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในหลักสูตรแบบฐานสมรรถนะ จึงมีกรอบมาตรฐานสมรรถนะ เป็นตัวกำหนดความรู้ และทักษะที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติภาระงาน / กิจกรรมต่าง ๆ ได้เมื่อเรียนจบหลักสูตร และสามารถวัดและประเมินผลได้ตามเกณฑ์การปฏิบัติที่กำหนด

เกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) คือ ผลการเรียนรู้ ซึ่งคาดหวังให้ผู้รับการอบรม หรือ ผู้เรียนสามารถทำได้เมื่อเรียนจบหน่วยนี้ ดังนั้น การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหน่วยสมรรถนะนี้ ต้องกำหนดจุดประสงค์การปฏิบัติ (Performance Objective) หรือ จุดประสงค์การเรียนรู้ โดยให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ สามารถปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด และการประเมินผลต้องสอดคล้องกับเกณฑ์การปฏิบัติ จึงจะเกิดการเรียนการสอนและการประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ เพราะใช้สมรรถนะเป็นตัวกำหนดตั้งแต่การจัดการเรียนการสอนจนถึงการประเมินผล ซึ่งการประเมินผลสามารถใช้รูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต (Observation) การสาธิตและตั้งคำถาม (Demonstration and Questioning) แบบทดสอบและข้อสอบอัตนัย (Pen and Paper Test and Essays) ซึ่งใช้ประเมินด้านความรู้ การสอบปากเปล่า (Oral Test) การทำโครงการ (Projects) สถานการณ์จำลอง (Simulations) แฟ้มผลงาน (Portfolios) การประเมินผลโดยใช้คอมพิวเตอร์ (Computer-based

Assessment) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเป็นเครื่องมือในการสร้างแบบทดสอบและบันทึกผลได้ (สุจิตรา ปทุมสังการ, 2552)

มาตรฐานสมรรถนะ เป็นข้อกำหนดความรู้ และทักษะ และนำความรู้และทักษะนั้น ๆ ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน โดยปฏิบัติงานให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด (Competency Standards reflect the specification of the knowledge and skill and the application of that knowledge and skill to the standard of performance required in employment) การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในหลักสูตรแบบฐานสมรรถนะ จึงมีกรอบมาตรฐานสมรรถนะ เป็นตัวกำหนดความรู้ และทักษะ ที่คาดหวังว่า ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติภาระงาน/ กิจกรรมต่าง ๆ ได้เมื่อเรียนจบหลักสูตร และสามารถวัดและประเมินผลได้ตามเกณฑ์การปฏิบัติที่กำหนด

ทศนา แคมมณี (2562) อธิบายว่า หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum) จะกำหนดมาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards) ขึ้นเป็นสมรรถนะขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ สมรรถนะที่กำหนดให้ผู้เรียน โดยทั่วไปมี 2 ลักษณะ คือ (1) สมรรถนะหลัก ที่เรียกว่า Core Competency เป็นสมรรถนะที่เรียกว่า สมรรถนะข้ามวิชาหรือคร่อมวิชา คือเป็นสมรรถนะที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ หลากหลาย หรือนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้สาระต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ลึกซึ้งขึ้นสมรรถนะในลักษณะนี้ กล่าวอย่างง่าย ๆ ได้ว่าเป็นสมรรถนะที่มีลักษณะ “Content – free” คือ ไม่เกาะติดเนื้อหา หรือไม่ขึ้นกับเนื้อหา เพียงแต่ว่าสมรรถนะบางสมรรถนะ อาจพัฒนาได้ดีกว่ากับเนื้อหาบางเนื้อหา ตัวอย่างสมรรถนะประเภทนี้ เช่น สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการทำงานแบบรวมพลัง สมรรถนะทักษะชีวิต ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้ สามารถใช้เนื้อหาสาระใด ๆ ก็ได้ในการพัฒนา (2) สมรรถนะเฉพาะ หรือ Specific Competency เป็นสมรรถนะเฉพาะวิชา/สาขาวิชา ซึ่งจำเป็นสำหรับวิชานั้น ๆ เช่น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จะมีสมรรถนะเฉพาะของวิชา เช่น สมรรถนะด้านหลักภาษา สมรรถนะด้านการประพันธ์ การเขียนกลอน โคลง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา มีสมรรถนะด้านการวาดภาพ การปั้น การประดิษฐ์ เป็นต้น

สาระวิชาต่าง ๆ จะมีสมรรถนะเฉพาะวิชาของตน ซึ่งมีลักษณะเป็น “ทักษะ” (Skill) หากผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะจนสามารถใช้งานได้ และพัฒนาให้ใช้ได้จนทำได้อย่างดี คล่องแคล่ว ชำนาญขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้ทักษะนั้น ในการทำงาน และในสถานการณ์หลากหลาย ทักษะนั้น ก็จะพัฒนาเป็นสมรรถนะ

สมรรถนะทั้ง 2 ประเภท ไม่ว่าจะเป็นสมรรถนะหลัก หรือสมรรถนะเฉพาะ ต่างก็มีระดับตั้งแต่ง่ายไปยาก ซึ่งหลักสูตรจะต้องกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบไต่ระดับ ไปตามระดับความสามารถของตน

1.9 การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency-based Learning) การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ หมายถึง ระบบการสอน การประเมิน การให้ระดับคะแนน (grading) และการรายงานทางการศึกษาที่อยู่บนฐานการแสดงออกของนักเรียนที่ได้เรียนความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่พวกเขาถูกคาดหวังให้เรียนที่พวกเขา

ก้าวหน้าขึ้นโดยผ่านการการศึกษาของพวกเขา ในโรงเรียนของรัฐ ระบบฐานสมรรถนะใช้มาตรฐานการเรียนรู้ของรัฐกำหนดความคาดหวังทางวิชาการและนิยาม “สมรรถนะ” หรือ “ความชำนาญ” ในคอร์ส ขอบเขตวิชา หรือระดับชั้นที่จัดให้ (แม้ว่าชุดมาตรฐานอื่นอาจจะถูกใช้ด้วย รวมถึงมาตรฐานต่าง ๆ ที่ถูกพัฒนาโดยเขตพื้นที่ และโรงเรียนหรือโดยองค์กรตามสาระวิชา) เป้าหมายทั่วไปของการเรียนรู้ฐานสมรรถนะคือเพื่อให้มั่นใจว่า ผู้เรียนจะได้รับความรู้และทักษะที่ถือว่าสำคัญต่อความสำเร็จในโรงเรียน การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตเมื่อเติบโตใหญ่ หากผู้เรียนไม่บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ พวกเขาจะต้อง เรียน ฝึกปฏิบัติ และความช่วยเหลือทางวิชาการเพิ่มเพื่อช่วยให้พวกเขาบรรลุสมรรถนะหรือพัฒนาถึง มาตรฐานที่คาดหวัง

การนิยามการเรียนรู้ฐานสมรรถนะนั้นซับซ้อนเพราะนักการศึกษาไม่เพียงแต่ใช้คำที่หลากหลาย สำหรับแนวปฏิบัติทั่วไป คำต่าง ๆ อาจจะหรืออาจจะไม่ถูกใช้แบบพ้องความหมายในแต่ละแห่ง คำเหล่านี้ ได้แก่ การศึกษา การสอน หรือการเรียนรู้บนฐานความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ผลสัมฤทธิ์ การกระทำ และ มาตรฐานสมรรถนะคือการแสดงออกของคุณลักษณะที่ผู้สำเร็จการเรียนรู้สามารถแสดงออกมาได้ที่บ่งชี้ว่าพวกเขาได้ ถูกเตรียมเพื่อที่จะแสดงออกและกระทำได้โดยอิสระในการทำงานตามวิชาชีพ สมรรถนะครอบคลุมมากกว่า เนื้อหาความจริง มันคือการบูรณาการและการประยุกต์ใช้เนื้อหาความจริง ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้เรียนมา ที่จำเป็นต่อการบริการผู้ป่วย ชุมชน และวิชาชีพ (กรณีของ Health Service Center, West Virginia University) สมรรถนะที่ถูกพัฒนาขึ้นไม่ได้ถูกสอนทั้งหมดในคอร์สเดียว แต่ทว่าส่วนต่าง ๆ ของมันทั้งหมดถูก นำเสนอตลอดทั้งหลักสูตรมากกว่า ตามปกติคอร์สวิชาทั้งหลายช่วยสนับสนุนในการบรรลุสมรรถนะแต่ละ อย่าง โดยช่วงต้นของหลักสูตรมีส่วนประกอบหลักๆคือการสร้างความแตกฉานในความรู้จริงและทักษะพื้นฐาน และด้วยการเติมเต็มแผนการเรียนรู้ ทุก ๆ ส่วนจะสร้างความยอดเยี่ยมให้กับการประยุกต์ขั้นสูงใช้แนวคิด เหล่านี้ในสถานการณ์การปฏิบัติจริง

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเป็นการเรียนการสอนที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะเจตคติและคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการใช้ชีวิต เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิต จริง เรียนรู้เพื่อจะสามารถใช้การได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ไม่ใช้การเรียนเพื่อรู้ เท่านั้น

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเน้น “การปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เอื้อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ เป็นการเรียน การสอนที่มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง จะได้นำไปใช้เพื่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน การเรียนการสอนเป็นการบูรณาการมากขึ้น

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้นผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าใน การเรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็ว – ช้าแตกต่างกันได้ ในส่วนการให้ข้อมูล

ป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

1.9.1 หลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะต่าง ๆ การจัดการเรียนการสอนบนฐานสมรรถนะสามารถดำเนินการได้บนแนวทางที่หลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะ ซึ่งในการนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนนั้น มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1) สมรรถนะหลักทุกด้านสามารถพัฒนาผู้เรียนได้หลายลักษณะ ทั้งพัฒนาผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน วันหรือกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรในโรงเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน

2) สมรรถนะหลักทุกด้านสามารถพัฒนาผู้เรียนผ่านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ในทุกกลุ่มสาระ และอาจจะเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระต่าง ๆ (Subjects / Disciplines / Areas) ได้ ไม่เท่ากัน นอกจากนี้ยังพัฒนาผ่านสาระที่เป็นเรื่องราวเหตุการณ์และประเด็นสำคัญในปัจจุบัน (Current Issues) บริบท (Context) รวมทั้งประสบการณ์และกิจกรรม (Experiences & Activities)

3) ในการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอาจจะผสมและบูรณาการหลาย ๆ สมรรถนะทั้งที่เป็นสมรรถนะย่อยในสมรรถนะหลักนั้น หรือสมรรถนะย่อยในสมรรถนะหลักอื่น ๆ

4) ในการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะใด ๆ นั้น ผู้สอนต้องวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ดังนี้

4.1) ความรู้ที่จำเป็นต่อการเกิดสมรรถนะที่ต้องการ ซึ่งเลือกมาจากเนื้อหาสาระ มโนทัศน์ของศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ

4.2) ทักษะที่จำเป็นต่อการเกิดสมรรถนะที่ต้องการ ซึ่งเลือกมาจากทั้งทักษะสำคัญของศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ และทักษะที่เป็นองค์ประกอบหลักของสมรรถนะ

4.3) เจตคติ คุณลักษณะนิสัย แรงจูงใจ ฯลฯ ที่จำเป็นต่อการเกิดสมรรถนะ

4.4) สถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำ สมรรถนะที่ต้องการไปใช้ หลังจากนั้นจึงนำสมรรถนะมาแตกเป็นสมรรถนะย่อยตามระดับการเรียนรู้เพื่อออกแบบผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes / Specific Competencies) และออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences) ที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ/คุณลักษณะ และสามารถนำ ความรู้ทักษะ เจตคติ/คุณลักษณะ ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

1.9.2 แนวคิดการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

การจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ หมายถึง การวางแผนการสอนของหลักสูตรรายวิชา ที่เกิดจากการศึกษาและกำหนดแนวทาง และวิธีการตั้งแต่ก่อนการสอน ขณะดำเนินการสอน และหลังการสอน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะด้านความรู้ทักษะและเจตคติที่สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชา ส่งผลให้ผู้เรียนที่ได้ผ่านการเรียนจบหลักสูตรรายวิชานั้นแล้วสามารถปฏิบัติงานได้

บรรลุปเป้าหมายของจุดประสงค์รายวิชาและสมรรถนะรายวิชาองค์ประกอบของการจัดทำแผนการสอนฐานสมรรถนะ แบ่งได้เป็น 4 องค์ประกอบซึ่งจัดเป็นลำดับขั้น ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

1) ขั้นศึกษาและจัดเตรียมทรัพยากรพื้นฐาน การวางแผนด้วยการเริ่มต้นจากการศึกษาวิเคราะห์ตลอดจนจัดเตรียมทรัพยากร นับเป็นองค์ประกอบที่เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญมาก การกิจที่จะต้องทำในขั้นตอนนี้มีดังนี้

1.1) ศึกษาหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร หัวเรื่องตลอดจนขอบเขตของเนื้อหาที่กำหนดอย่างคร่าวๆ ในหลักสูตร

1.2) สำรวจและวินิจฉัยผู้เรียน

1.3) สำรวจทรัพยากรอื่น ๆ เช่น งบประมาณสนับสนุน สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอน เช่น อุปกรณ์สาธิต อุปกรณ์ช่วยสอน เป็นต้น

1.4) สำรวจสถานะแวดล้อม ตลอดจนความรู้ความสามารถของผู้สอนที่จะต้องนำมาเพื่อใช้ในการพิจารณาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดต่อไป

2) ขั้นกำหนดแนวทางและวิธีการ ภายหลังจากศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นได้แล้ว ก็จะนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดวิธีการสอนและสื่อการเรียนการสอน การกิจที่จะต้องกระทำในขั้นนี้ มีดังนี้

2.1) กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.2) กำหนดวิธีนำเข้าสู่บทเรียนและการสร้างแรงจูงใจ

2.3) กำหนดวิธีสอนในแต่ละขอบเขตเนื้อหาและวัตถุประสงค์

2.4) กำหนดสื่อการเรียนการสอน พร้อมกับการจัดเตรียมสื่อที่จำเป็นไว้อย่างพร้อม

2.5) กำหนดเวลาที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน

กำหนดวิธีการประเมินผลผู้เรียน ตลอดจนเลือกและสร้างเครื่องมือต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น ใบงาน ใบทดสอบ เป็นต้น

3) ขั้นดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการนำสิ่งที่ได้ศึกษาจัดเตรียมไว้มาใช้ในขั้นตอนนี้จะต้องพยายามใช้วิธีการที่จัดเตรียมไว้ ผู้สอนจะต้องใช้ความรู้และทักษะในการนำการเรียน ให้สำเร็จผลตามเป้าหมายและวิธีการ

4) ขั้นการประเมินผล เป็นขั้นของการตรวจสอบผลว่าปฏิบัติการที่ผ่านมาเป็นเช่นไร ผู้เรียนเข้าใจมากน้อยเพียงใด การเตรียมการในขั้นนี้จะต้องวางแผนไว้ล่วงหน้า เมื่อถึงขั้นตอนนี้ก็จะเป็นขั้นของการนำสิ่งที่เตรียมมาใช้ แล้วเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในทันทีซึ่งก็จะป้อนข้อมูลกลับไปยังผู้เรียนเพื่อปรับความรู้ความเข้าใจให้เป็นไปตามเป้าหมายจากองค์ประกอบของการจัดระบบในการวางแผนการสอน ดังกล่าวจะเป็นแนวทางพัฒนาเพื่อกำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะให้เป็นระบบโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1) ศึกษาหลักสูตร วัตถุประสงค์ทั่วไป ตลอดจนขอบเขตเนื้อหา

4.2) ศึกษาวินิจฉัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียน

- 4.3) กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 4.4) เลือกวิธีการสอนตลอดจนสื่อการเรียนการสอน
- 4.5) ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน
- 4.6) ประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน
- 4.7) ศึกษาข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำมาปรับปรุงวิธีสอนในครั้งต่อไป ผู้สอนจะต้องมีการวางแผนไว้ในทุกขั้นตอนอย่างละเอียดล่วงหน้า เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนได้มากที่สุด และในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนจะสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบตามความเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสภาพแวดล้อม โดยผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเตรียมการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มต้นก่อนการสอน ขณะดำเนินการสอน และประเมินผลความก้าวหน้าเป็นลำดับสุดท้าย

1.9.3 ลักษณะของการจัดการเรียนการสอนแบบฐานสมรรถนะ

1) กำหนดผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes /Course Outcomes) หรือเรียกว่า สมรรถนะ หรือ ภาระงาน (Competencies or Tasks) อย่างชัดเจน ซึ่งสมรรถนะที่กำหนดขึ้นเป็นสิ่งจำเป็นกับการศึกษาและการปฏิบัติงานในอาชีพต่าง ๆ ที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติได้เมื่อจบหลักสูตร ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามสมรรถนะที่กำหนด

2) จัดกิจกรรมการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกใช้สื่อที่หลากหลาย และอุปกรณ์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติภาระงาน (Task-Oriented Activities) ได้ สำเร็จตามสมรรถนะที่กำหนด เน้นกระบวนการเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้เรียนเป็นระยะ เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติงานให้ได้ตามเกณฑ์

3) ใช้เวลาผู้เรียนแต่ละคนเพียงพอที่จะปฏิบัติภาระงานหนึ่งๆ ให้สำเร็จก่อนที่จะไปสู่ภาระงานต่อไป ให้ผู้เรียนแต่ละคนปฏิบัติภาระงานให้สำเร็จตามเกณฑ์การปฏิบัติงานที่กำหนด ใช้การวัดผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced) ในการประเมินผลความสำเร็จของผู้เรียน แต่ละคน

กลยุทธ์การจัดเรียนการสอน (Delivery Strategies) ได้แก่ การใช้สื่อประเภท (Audio-Visual Materials) การระดมสมอง (Brainstorming) กรณีศึกษา (Case Study) ประสบการณ์ทำงานร่วมกัน (Cooperative work Experience) การสาธิต (Demonstration) การอภิปราย (Discussion) การฝึกซ้ำ ๆ (Drill) การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) กิจกรรมกลุ่ม (Group Work) การเชิญวิทยากรมาบรรยาย (Guest Speaker) ชุดการเรียนรู้ (Modules/Learning Packages) การบรรยาย (Lecture) ห้องปฏิบัติการแบบเปิด (Open Lab Sequences) จัดอภิปรายโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Panel Discussions) โครงการงาน (Projects), เอกสารจากองค์กร บริษัท (Enterprise Papers), ผลงาน ต้นแบบ (Prototypes), โครงการวิจัย (Research Projects), แบบจำลองต่าง ๆ (Models) การถาม – ตอบ (Questions and Answers) การทบทวน/ ทำกิจกรรมเพิ่มเติม (Review/ Reinforcement) บทบาทสมมุติ (Role Playing) เกมสถานการณ์จำลอง Simulation Games และ Text or Reference Assessment

1.9.4 แนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะหลักผ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้

สมรรถนะหลัก (Core Competencies) หมายถึง สมรรถนะที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคนเพื่อใช้ในการเรียนรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศและโลก และเป็นฐานของสมรรถนะ (ระดับที่สูงกว่า) เฉพาะงาน หรือสมรรถนะวิชาชีพ หรือสมรรถนะองค์กรในอนาคตของผู้เรียน นอกจากนั้น ยังหมายรวมถึงลักษณะสำคัญร่วมที่สามารถพัฒนาข้ามกลุ่มหรือผ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ หรือนำ ไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สามารถแทรกสมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (Mathematics in Everyday Life) ในลักษณะการเรียนรู้ สัญลักษณ์ และรูปแบบคณิตศาสตร์ผ่านการอ่านและการเขียนโดยใช้ภาษาไทยแลกเปลี่ยนความคิด หรือสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ และรูปแบบคณิตศาสตร์ โดยใช้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถแทรกสมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน (Life Skills and Personal Growth) แก้ปัญหาในชีวิตปรับตัวต่อสภาพความเปลี่ยนแปลง และดำเนินชีวิตให้พอดี มีความสมดุลทุกด้าน โดยการน้อมนำ หลักศาสนาที่ยึดถือมาใช้ปฏิบัติตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วางตนได้เหมาะสมกับบทบาทและหน้าที่ของตนที่มีต่อครอบครัวและสังคม ชื่นชมความงามของและศิลปวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในกิจกรรม และร่วมสืบทอดส่งต่อทะนุบำรุงรักษาให้ดำรงสืบไป หรือในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะฯ สามารถแทรกสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry and Scientific Mind) สืบสอบความรู้และมโนทัศน์เกี่ยวกับทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ ด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ วิธีการใหม่ในทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ด้วยกระบวนการสร้างงานเชิงนวัตกรรม และสามารถแสดงผลและวิธีการในการปรับปรุงงานของตนเอง ให้เหตุผลเพื่อสนับสนุนหรือถกเถียงในคุณค่าของความงามสู่การตัดสินใจในการประเมิน เป็นต้น

แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียน การนำกรอบสมรรถนะหลักมาสู่การพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนและในโรงเรียนทำได้หลายทาง จากเอกสาร “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ของสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ระบุแนวทางดำเนินการไว้ 6 แนวทาง ซึ่งครูสามารถเลือกใช้ตามความพร้อมและบริบทโรงเรียนและความถนัดของตน ดังนี้

แนวทางที่ 1 ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ

แนวทางนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดแทรกสมรรถนะ ซึ่งครูเห็นว่าสอดคล้องกับบทเรียนนั้นๆ เข้าไป และคิดกิจกรรมเสริม เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะนั้นเพิ่มขึ้น เป็นการช่วยเพิ่มการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เข้มข้น มีความหมาย และเกิดสมรรถนะที่ต้องการ

แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ

แนวทางนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ต่อยอด เพิ่มเติมจากงานเดิม ให้ต่อเนื่องไปถึงขั้นการฝึกฝนการนำ ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้เรียนรู้แล้วไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในเรื่องที่เรียนรู้นั้น

แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ

แนวทางนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการนำรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับสมรรถนะที่สอดคล้องกัน และเพิ่มเติมกิจกรรมที่สามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะนั้นให้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน อันจะส่งผลให้การเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นด้วย

แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด

แนวทางนี้เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำ สมรรถนะที่ต้องการพัฒนาเป็นตัวตั้งและนำตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและทักษะตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไปพร้อม ๆ กันกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่ต้องการ

แนวทางที่ 5 บูรณาการ ผสานหลายสมรรถนะ

แนวทางนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ โดยนำสมรรถนะหลักหลายสมรรถนะเป็นตัวตั้ง และวิเคราะห์ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง แล้วออกแบบการสอนที่มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมโดยเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

แนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิต ในกิจวัตรประจำวัน

แนวทางนี้เป็นการสอดแทรกสมรรถนะที่ส่งเสริมการทำกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากขึ้น เป็นการใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำอยู่แล้ว เป็นสถานการณ์ในการฝึกฝนสมรรถนะ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่ต้องการแล้วยังช่วยทำให้การทำกิจวัตรประจำวันของผู้เรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

1.10 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

การวัดและประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการพิจารณาว่าผู้เรียนเกิดคุณภาพการเรียนรู้ตามจุดประสงค์สมรรถนะที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งมีรูปแบบและวัตถุประสงค์ต่างกันไป โดยการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้เป็นกลวิธีในการวัดผลมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้และมีความมั่นใจในการประเมินตนเองและผู้เรียนอื่น (Self-Assessment และ Peer-Assessment) เพื่อความเข้าใจในสมรรถนะของตนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งสามารถกำหนดแนวในการพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้จึงไม่ใช่เพียงแต่การให้คุณค่าของผลสัมฤทธิ์เท่านั้น แต่เป็นขั้นตอนแรกในการนำไปสู่การเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งตามโมเดลการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Jones, 2005)

สุวิมล ว่องวานิช (2546) ได้กล่าวถึงแนวโน้มของการประเมินผลการเรียนรู้จะอยู่บนพื้นฐานของวิธีการต่อไปนี้

1. รายวิชาเป็นหน่วยของการวิเคราะห์ ควรใช้การประเมินที่ใช้ผลการปฏิบัติงานเป็นฐาน (Performance-based Assessment) โดยเน้นการให้ผู้เรียนประยุกต์ความรู้ ทักษะและบูรณาการเข้ากับการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนในสภาพที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

2. การประเมินจะอิงข้อมูลเชิงคุณภาพ หลักฐานที่ใช้มีความหลากหลายและสิ่งที่ถูกประเมินเป็นพหุมิติ เช่น ความรู้ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ คุณธรรม จิตสำนึกต่อสังคม

3. การประเมินต้องอิงกับบริบทของท้องถิ่น

4. การประเมินต้องวัดผ่านพฤติกรรม ผลงานที่เกิดขึ้นจากการเรียนวิชาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการประเมินจึงต้องยึดหลัก การเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละช่วงเวลายุ่งเน้นการประเมินเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้อง กับสภาพความเป็นจริงที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ชัดเจน ตรวจสอบได้ อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสภาพความเป็นจริงได้

ขจรศักดิ์ ศิริมัย (2554) กล่าวว่า การวัดและประเมิน Competency แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 3 กลุ่ม คือ

1. Tests of Performance เป็นแบบทดสอบที่ให้ผู้รับการทดสอบทำงานบางอย่าง เช่น การเขียนอธิบายคำตอบ การเลือกตอบข้อที่ถูกที่สุด หรือการคิดว่าถ้ารูปทรงเรขาคณิตที่แสดงบนจอหมุนไปแล้วจะเป็นรูปใด แบบทดสอบประเภทนี้ออกแบบมาเพื่อวัดความสามารถของบุคคล (Can Do) ภายใต้เงื่อนไขของการทดสอบ ตัวอย่างของแบบทดสอบประเภทนี้ได้แก่ แบบทดสอบความสามารถทางสมองโดยทั่วไป (General Mental Ability) แบบทดสอบที่วัดความสามารถเฉพาะ เช่น Spatial Ability หรือความเข้าใจด้านเครื่องยนต์กลไก และแบบทดสอบที่วัดทักษะหรือความสามารถทางด้านร่างกาย

2. Behavior Observations เป็นแบบทดสอบที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตพฤติกรรมของผู้รับการทดสอบในบางสถานการณ์ แบบทดสอบประเภทนี้ต่างจากประเภทแรกตรงที่ผู้เข้ารับการทดสอบไม่ต้องพยายามทำงานอะไรบางอย่างที่ออกแบบมาเป็นอย่างดีแล้ว แต่จะวัดจากการสังเกต และประเมินพฤติกรรมในบางสถานการณ์ เช่น การสังเกตพฤติกรรมการเข้าสังคม พฤติกรรมการทำงาน การสัมภาษณ์ที่อาจจัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้ด้วย

3. Self-Reports เป็นแบบทดสอบที่ให้ผู้ตอบรายงานเกี่ยวกับตนเอง เช่น ความรู้สึก ทัศนคติ ความเชื่อ ความสนใจ แบบทดสอบบุคลิกภาพ แบบสอบถาม แบบสำรวจความคิดเห็น ต่าง ๆ การตอบคำถามประเภทนี้อาจจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่แท้จริงของผู้ตอบก็ได้ การทดสอบบางอย่าง เช่น การสัมภาษณ์ อาจเป็นการผสมกันระหว่าง Behavior Observations และ Self-Reports เพราะการถามคำถามในการสัมภาษณ์อาจเกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิด และทัศนคติของผู้ถูกสัมภาษณ์และในขณะเดียวกันผู้สัมภาษณ์ก็สังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วยในขณะเดียวกัน

เนื่องจาก สมรรถนะ เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม ดังนั้น การวัดหรือประเมินที่สอดคล้องที่สุด คือ การสังเกตพฤติกรรม ในการสังเกตพฤติกรรมนั้นมีสมมุติฐาน 2 ประการที่จะทำให้การสังเกตพฤติกรรมมีความถูกต้อง กล่าวคือ (1) ผู้ที่สังเกตและประเมินต้องทำด้วยความตรงไปตรงมา (2) ผู้ที่สังเกตและประเมินต้องใกล้ชิดเพียงพอที่จะสังเกตพฤติกรรมของผู้ที่ถูก ประเมินได้ตามรูปแบบที่กำหนดไว้ นั่นผู้ประเมินต้องทำความเข้าใจกับความหมายและระดับของสมรรถนะที่จะประเมิน และประเมินว่าพฤติกรรมการทำงานโดยรวมของผู้ที่ได้รับการประเมินนั้นสอดคล้องกับระดับสมรรถนะระดับใด โดยผู้ประเมินต้องหมั่นสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการทำงานของผู้ที่ถูกประเมินไว้เป็นระยะ ๆ เพื่อให้เป็นหลักฐานยืนยันในกรณีที่ผู้ถูกประเมินไม่เห็น

ด้วยกับระดับสมรรถนะที่ได้รับการประเมิน

การวัดสมรรถนะทำได้ค่อนข้างลำบาก จึงอาศัยวิธีการหรือใช้เครื่องมือบางชนิดเพื่อวัดสมรรถนะของบุคคล ดังนี้

1. ประวัติการทำงานของบุคคล ว่าทำอะไรบ้าง มีความรู้ ทักษะ หรือความสามารถอะไร เคยมีประสบการณ์อะไรบ้าง จากประวัติการทำงานทำให้ได้ข้อมูลส่วนบุคคล

2. ผลประเมินการปฏิบัติงาน (Performance Appraisal) ซึ่งจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานใน 2 ลักษณะ คือ 2.1) ผลการปฏิบัติที่เป็นเนื้องาน (Task Performance) เป็นการทำงานที่ได้เนื้องานแท้ ๆ 2.2) ผลงานการปฏิบัติที่ไม่ใช่เนื้องาน แต่เป็นบริบทของเนื้องาน (Contextual Performance) ได้แก่ ลักษณะพฤติกรรมของคนปฏิบัติงาน เช่น การมีน้ำใจเสียสละช่วยเหลือคนอื่น เป็นต้น

3. ผลการสัมภาษณ์ (Interview) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ อาจจะเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คือ กำหนดคำถามสัมภาษณ์ไว้แล้ว สัมภาษณ์ตามที่กำหนดประเด็นไว้ กับ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง คือ สอบถามตามสถานการณ์ คล้ายกับเป็นการ พูดคุยกันธรรมดาๆ แต่ผู้สัมภาษณ์จะต้องเตรียมคำถามไว้ในใจ โดยใช้กระบวนการสนทนาให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สบายใจ ให้ข้อมูลที่ตรงกับสภาพจริงมากที่สุด

4. ศูนย์ประเมิน (Assessment Center) เป็นศูนย์รวมเทคนิคการวัดทางจิตวิทยา หลากๆ อย่างเข้าด้วยกัน รวมทั้งการสนทนากลุ่มแบบไม่มีหัวหน้ากลุ่มรวมอยู่ด้วยในศูนย์นี้

5. การประเมินผลการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา (360) Degree Feedback หมายถึง การประเมินรอบด้าน ได้แก่ การประเมินจากเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และลูกค้า เพื่อตรวจสอบความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะ

การตรวจสอบสมรรถนะจะตรวจสอบว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสมรรถนะที่ต้องการหรือไม่ และมีข้อสังเกตดังนี้

- 1) เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ อธิบายได้
- 2) สามารถลอกเลียนแบบได้
- 3) มีผลกระทบต่อความก้าวหน้าขององค์กร
- 4) เป็นพฤติกรรมที่สามารถนำไปใช้ได้หลายสถานการณ์
- 5) เป็นพฤติกรรมที่ต้องเกิดขึ้นบ่อย ๆ

ทางเลือกของการประเมิน สมรรถนะ หากไม่ประเมิน สมรรถนะ ด้วยการสังเกต จะสามารถประเมินด้วยวิธีใดได้บ้าง ทางเลือกคือ การจำแนกพฤติกรรมในแต่ละระดับ สมรรถนะ ออกเป็นข้อ ๆ แล้วให้ผู้ประเมินตอบว่า ผู้ที่ได้รับการประเมินมีพฤติกรรมแบบนั้นน้อย ปานกลาง หรือมาก ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้แบบประเมินมีความยาวมากขึ้น นอกจากนั้น อาจมีความยุ่งยากในการวิเคราะห์คะแนน และมีค่าใช้จ่ายในการจ้างออกแบบเพิ่มขึ้น ที่สำคัญไม่ว่าจะประเมินแบบใด ถ้าผู้ประเมินไม่ได้ประเมิน อย่างตรงไปตรงมาผลการประเมินก็肯定不会ตรงอยู่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2556) กล่าวว่า การประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ ไม่ได้ดีกว่าหรือแตกต่างไปจากวิธีการประเมินแบบเดิม (Traditional Assessment) หรือแบบอื่น ๆ เพียงแต่การประเมินแบบฐานสมรรถนะให้ความสำคัญกับสมรรถนะที่กำหนด

ในการฝึกอบรมหรือศึกษาทางวิชาชีพ การประเมินผลที่เน้นการปฏิบัติ (Performance-based Assessment) เน้นที่กระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติ ซึ่งมักจะประเมินทักษะ 4 ด้าน คือ

- 1) ทักษะตามภาระงาน (Task Skills) ความสามารถในการปฏิบัติภาระงานแต่ละชิ้น
- 2) ทักษะการจัดการ (Task Management Skills) ความสามารถในการจัดการกับภาระงาน และ กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติภายใต้งานนั้น ๆ
- 3) ทักษะในสถานการณ์อุปสรรคปัญหาที่อาจเกิดขึ้น (Contingency Skills) การประเมินทักษะใช้ได้ดีโดย กำหนดสถานการณ์จำลอง
- 4) ทักษะตามบทบาทและงานที่ได้รับผิดชอบและสภาพแวดล้อม (Job/Role Environment) รวมถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่น

1.10.1 วิธีการประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ

1) **เน้นกระบวนการเรียนรู้** (Learning Process) และมีการประเมินให้ความสำคัญกับการประเมินแบบย่อย (Formative Assessment) อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามดูความก้าวหน้า วินิจฉัยจุดด้อย จุดเด่นของผู้เรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับ และเป็นการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนไปด้วย ในขณะเดียวกันต้องมีการสอบสรุป (Summative Assessment) เพื่อวัดและตัดสินกระบวนการเรียนรู้ (The End of Learning Process) ตอนเรียนจบรายวิชา

2) **ใช้การอิงเกณฑ์** (Criterion Referenced) วัดความสำเร็จในการปฏิบัติของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้ ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ใช้ศักยภาพตามความสามารถโดยไม่ต้องเปรียบเทียบกับผู้อื่นและตัดสินแบบอิงกลุ่ม

3) **ประเมินสมรรถนะที่สำคัญ** (Crucial Outcomes) ก่อนเพราะผลการเรียนรู้/การปฏิบัติของทุกสมรรถนะ มีความสำคัญไม่เท่ากัน บางสมรรถนะอาจมีความสำคัญกว่าอีกสมรรถนะหนึ่ง ที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องตั้งข้อจำกัดในการเรียนรู้และการประเมินผล

4) **บูรณาการสมรรถนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน** ไม่ประเมินแยกตามหน่วยสมรรถนะ หรือหน่วยสมรรถนะย่อยออกจากกัน แม้ว่ากรอบมาตรฐานสมรรถนะจะกำหนดแยกเป็นหน่วยสมรรถนะสมรรถนะย่อย และตัวบ่งชี้ ไม่ได้หมายความว่าผู้สอนจะต้องสอนหรือประเมินผลแยก แต่ละสมรรถนะ เพราะในการจัดเนื้อหาการสอนแต่ละหน่วยอาจต้องเกี่ยวข้องกับสมรรถนะต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องกัน

ในการวัดและประเมินหลักสูตรรายวิชาฐานสมรรถนะตามสภาพจริงจำเป็นต้องใช้เทคนิค/วิธีการที่ใช้ในการประเมินตามสภาพจริง เพื่อสังเกตการกระทำ รวมถึงการแสดงออกหลายๆ ด้านของนักเรียนตาม

สภาพความเป็นจริง ทั้งในและนอกห้องเรียน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้กล่าวถึงวิธีการประเมินโดยสังเขปดังนี้

1. การสังเกต เป็นวิธีที่ดีมากวิธีหนึ่งในการเก็บข้อมูลพฤติกรรมด้านการใช้ความคิด การปฏิบัติงาน และโดยเฉพาะด้านอารมณ์ ความรู้สึก และลักษณะนิสัยสามารถทำได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน หรือในสถานการณ์อื่นนอกโรงเรียน เครื่องมืออื่น ๆ ที่ใช้ประกอบการสังเกต ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบบันทึกกระเปาะสัมผัส เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เก็บข้อมูลพฤติกรรมด้านต่างได้ดี เช่น ความคิด (สติปัญญา) ความรู้สึก กระบวนการขั้นตอนในการทำงาน วิธีแก้ปัญหา ฯลฯ อาจใช้ประกอบการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำมากยิ่งขึ้น

3. การตรวจงานเป็นการวัดและประเมินผลที่เน้นการนำผลการประเมินไปใช้ทันทีใน 2 ลักษณะ คือ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนและเพื่อปรับปรุงการสอนของครู จึงเป็นการประเมินที่ควรดำเนินการตลอดเวลา เช่น การตรวจแบบฝึกหัด ผลงานภาคปฏิบัติ โครงการ/โครงการต่าง ๆ เป็นต้น งานเหล่านี้ควรมีลักษณะที่ครูสามารถประเมินพฤติกรรมระดับสูงของนักเรียนได้ เช่น แบบฝึกหัดที่เน้นการเขียนตอบ เรียบเรียง สร้างสรรค์ (ไม่ใช่แบบฝึกหัดที่เลียนแบบข้อสอบเลือกตอบ ซึ่งมักประเมินได้เพียงความรู้ความจำ) งานโครงการ โครงการ ที่เน้นความคิดขั้นสูงในการวางแผนจัดการดำเนินการ และแก้ปัญหาสิ่งที่ควรประเมินควบคู่ไปด้วยเสมอในการตรวจงาน (ทั้งงานเขียนตอบและปฏิบัติ) คือ ลักษณะนิสัยและคุณลักษณะที่ดีในการทำงาน

4. การรายงานตนเอง เป็นวิธีการให้เขียนบรรยายหรือตอบคำถามสั้น ๆ หรือตอบแบบสอบถามที่ครูสร้างขึ้น เพื่อสะท้อนถึงการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งความรู้ ความเข้าใจ วิธีคิดวิธีทำงาน ความพอใจในผลงาน ความต้องการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

5. การใช้บันทึกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนผลงานนักเรียน โดยเฉพาะความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากเพื่อนครู โดยประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูล จากเพื่อนนักเรียนโดยจัดชั่วโมงสนทนาวิพากษ์ผลงาน (นักเรียนต้องได้รับคำแนะนำมาก่อนเกี่ยวกับหลักการ วิธีวิจารณ์เพื่อการสร้างสรรค์) จากผู้ปกครองโดยจดหมาย/สารสัมพันธ์ที่ครูหรือโรงเรียน กับผู้ปกครองมีถึงกันโดยตลอดเวลา

6. การใช้ข้อสอบแบบเน้นการปฏิบัติจริง ในกรณีที่ครูต้องการใช้แบบทดสอบขอเสนอแนะให้ใช้แบบทดสอบภาคปฏิบัติที่เน้นการปฏิบัติจริง ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

6.1 ปัญหาต้องมีความหมายต่อผู้เรียน และมีความสำคัญเพียงพอที่จะแสดงถึงภูมิความรู้ ของนักเรียนในระดับชั้นนั้น ๆ

6.2 เป็นปัญหาที่เลียนแบบสภาพจริงในชีวิตของนักเรียน

6.3 แบบสอบต้องครอบคลุมทั้งความสามารถและเนื้อหาตามหลักสูตร

6.4 นักเรียนต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความคิดหลาย ๆ ด้านมาผสมผสาน และแสดงวิธีคิดได้เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน

6.5 ควรมีคำตอบถูกได้หลายคำตอบ และมีวิธีการหาคำตอบได้หลายวิธี

6.6 มีเกณฑ์การให้คะแนนตามความสมบูรณ์ของคำตอบอย่างชัดเจน

7. การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน แฟ้มสะสมงานหมายถึง สิ่งที่ใช้สะสมงานของนักเรียน อย่างมีจุดประสงค์ ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายาม ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ในเรื่องนั้น ๆ หรือหลาย ๆ เรื่อง การสะสมนั้นนักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหา เกณฑ์การเลือกเกณฑ์การตัดสิน ความสามารถ/คุณสมบัติ หลักฐานการสะท้อนตนเอง

8. การใช้การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ในชั้นเรียน รูปแบบของการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ในชั้นเรียนสามารถทำได้ในรูปแบบของการทำกิจกรรมในลักษณะภาระงาน (Task) และการถามคำถามผู้เรียน อย่างเป็นธรรมชาติซึ่งไม่ใช้การทดสอบ อาจจัดในรูปแบบการพูดคุยกับผู้เรียน หรือการตัดสินใจบางอย่างเพื่อสะท้อนข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง เมื่อสิ้นสุดบทเรียนครูต้องประเมินว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติม โดยมีขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 6 รูปแบบของการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ในชั้นเรียน

การประเมินผลเป็นการรวบรวมหลักฐานผลการเรียนรู้ว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าถึงเกณฑ์ หรือระดับที่กำหนดในมาตรฐาน หรือ ตามผลการเรียนรู้ที่กำหนดในหน่วยสมรรถนะ สมรรถนะย่อย และตัวชี้วัด เพื่อตัดสินว่า ผู้เรียนสำเร็จตามสมรรถนะที่กำหนดหรือไม่ การประเมินผลการจัดหลักสูตรแบบฐานสมรรถนะควรทำควบคู่กับการเรียนการสอน โดยวัดทั้งความรู้และทักษะและการนำไปประยุกต์ใช้ ดังนั้นการวัดและประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียนระดับประถมศึกษาไม่ควรเน้นการไม่ประเมินผลตามตัวชี้วัด แต่เน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ Assessment for Learning (AFL) ที่ช่วยวินิจฉัยกระบวนการ วิธีการเรียนรู้ และให้ข้อมูล เพื่อปรับปรุงวิธีการเรียนรู้และการทำงานของผู้เรียน โดยการประเมินจะให้ความสำคัญกับการประเมินแบบย่อย (Formative Assessment) อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามดูความก้าวหน้า วินิจฉัยจุดด้อย จุดเด่นของผู้เรียน ให้ข้อมูล ย้อนกลับ และเป็นการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนไปด้วย

ผู้เรียนเป็นผู้จัดทำบันทึกการเรียนรู้ของตนเอง ผู้สอนเป็นผู้จัดทำสมุดรายงานผลการเรียนรู้ (สมุดพกเดิม) โดยจัดทำเป็นรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน ในการพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ โดยผู้สอนทำการวิเคราะห์และบันทึกร่องรอยของการแสดงให้เห็นถึงการใช้สมรรถนะของผู้เรียนในเหตุการณ์ที่ถูกกำหนดขึ้น หรือเป็นเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

นอกจากนี้ การประเมินสมรรถนะต่าง ๆ แบบสรุปรวม (Summative Assessment) เพื่อวัดและตัดสินกระบวนการเรียนรู้ (the end of learning process) โดยอาจใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต (Observation) รายการประเมิน(Checklist) การสาธิตและตั้งคำถาม (Demonstration and Questioning) แบบทดสอบและข้อสอบอัตนัย (Pen and Paper Test and Essays) ซึ่งใช้ประเมินด้านความรู้ การสอบปากเปล่า (Oral Test) การทำโครงงาน (Projects) สถานการณ์จำลอง (Simulations) แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolios) การประเมินผลโดยการใช้คอมพิวเตอร์ (Computer-based Assessment) เป็นเครื่องมือในการสร้างแบบทดสอบและบันทึกผลได้

การประเมินสมรรถนะ มีหลายวิธีทั้งนี้ขึ้นกับประเภทของสมรรถนะที่จะประเมิน โดยวิธีประเมินจะประกอบด้วยตัวบ่งชี้และเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ประเมิน 3 ด้าน คือ ความรู้ พฤติกรรมการทำงาน และทัศนคติ ส่งผลให้ผลของการประเมินสามารถบ่งชี้ให้เห็นถึงระดับสมรรถนะของแต่ละบุคคลว่ามีสมรรถนะในการปฏิบัติงานในระดับใด จะต้องผ่านการประเมินด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังที่ กิตติพงษ์ เลิศเสียงชัย (2547) ได้กล่าวว่า การประเมินสมรรถนะมีหลายวิธีที่จะสามารถชี้ให้เห็นได้ว่า บุคลากรนั้นมีสมรรถนะแต่ละเรื่องอยู่ในระดับใด หลักทั่วไปจะใช้วิธีการดังนี้

1. ให้ผู้ประเมินได้มีโอกาสประเมินความสามารถของตนเองก่อน และให้ผู้ประเมินได้ประเมินผู้รับการประเมินคนนั้นในลักษณะต่างคนต่างประเมินและมาคุยกันเพื่อหา ข้อสรุปให้ได้ว่า สมรรถนะแต่ละเรื่องนั้นความสามารถของบุคลากรนั้นควรอยู่ที่ระดับใดจึงจะถูกต้อง

2. ในกรณีที่การประเมินมีความเห็นแตกต่างกัน อาจจะต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น

- ดูจากปัจจัยแวดล้อมที่ผ่านมาประกอบการประเมิน
- ใช้วิธีสอบเป็นตัวอย่างผลการประเมินได้เช่น สมรรถนะ ในเรื่องของความรู้

- ดูจากพฤติกรรมและวิธีการทำงาน ดูจากการแก้ไขปัญหาหรืออาจจะใช้ วิธีการสัมภาษณ์ ในเชิงพฤติกรรมเพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้แสดงถึงพฤติกรรมและบทบาทของเขา ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เรียกกันว่า **STAR Technique** คือ

S = Situation ให้ผู้ประเมินพูดถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงใน แต่ละเรื่องที่ต้องการ ประเมินว่า เมื่อเกิดปัญหาอย่างนี้แล้ว เขาแก้ปัญหาเรื่องนี้อย่างไร เหตุการณ์ เป็นอย่างไร

T = Task และในเหตุการณ์นั้นผู้รับการประเมินคนนั้นมีกิจกรรมในการแก้ปัญหา อย่างเป็นบ้างและจะทำอย่างไรบ้างในเหตุการณ์นั้น ๆ

A = Action ผู้รับการประเมินคนนั้นมีกิจกรรมในการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง และ จะทำอย่างไรบ้างในเหตุการณ์นั้น ๆ

R = Result ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ซึ่งผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงพฤติกรรม จะเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ว่า ผู้รับการประเมินคนนั้นมีความรู้ความสามารถ ในเรื่องนั้นจริงหรือไม่

3. การประเมินสมรรถนะนั้นผลการประเมินจะเป็นเรื่อง ๆ ไปไม่สามารถเฉลี่ยกัน ได้ว่าการมี ระดับความสามารถในสมรรถนะเรื่องนี้มากไปทดแทนสมรรถนะในเรื่องที่ขาดไม่ได้ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป

ผลการประเมินสมรรถนะจะบ่งชี้ให้เห็นถึงการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลจะมีระดับ สมรรถนะที่แตกต่างกัน ดังที่ ชนะ กลสิถาร์ (2546) เสนอแนวคิดคุณสมบัติของนักเรียนอาชีวศึกษาแนวใหม่ (Thai Vocational Qualifications: TVQ) 6 ระดับ แนวคิดดังกล่าวจัดให้สมรรถนะเป็นฐานและแบ่งเป็น 6 ระดับ เป็นรูปแบบการพัฒนาคนที่เรียกว่า “การเรียนรู้การฝึกอบรมระบบฐานสมรรถนะ” (Competency-based Education and Training) มีรายละเอียดสมรรถนะแต่ละระดับ ดังตารางที่ 4

ตาราง 4 ระดับสมรรถนะและคำบรรยายระดับสมรรถนะ

ระดับสมรรถนะ	คำบรรยายสมรรถนะ
ระดับ 1	ทำงานประจำให้ได้ตามมาตรฐานการผลิตของอุตสาหกรรมและมาตรฐาน ที่วิสาหกิจ กำหนดสามารถที่จะแสดงทักษะการเรียนรู้และการพัฒนา ปรับปรุงตนเอง
ระดับ 2	งานที่ยากขึ้น หรืองานไม่ประจำที่ต้องรับผิดชอบด้วยตนเองบ้างหรือมี อิสระในการทำ โดยปกติทำเป็นทีม สามารถที่จะแสดงทักษะการเรียนรู้ การพัฒนาปรับปรุง ตนเอง และแสดงร่องรอยหลักฐานการศึกษาแนว ปฏิบัติที่ดีของสถานประกอบการ
ระดับ 3	งานที่ยากและงานที่ไม่ประจำที่ต้องรับผิดชอบพอสมควรและมีอิสระใน การทำ โดยมีคนอื่นควบคุม และแนะนำบ้าง สามารถที่จะแสดงทักษะ การเรียนรู้การพัฒนา ปรับปรุงตนเอง
ระดับ 4	สามารถที่จะปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้างานหรือผู้บริหารระดับล่าง และวิธีปรับปรุง กระบวนการอย่างต่อเนื่อง

ระดับสมรรถนะ	คำบรรยายสมรรถนะ
ระดับ 5	สามารถที่จะปฏิบัติงานในฐานะผู้บริหารระดับกลางซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการคนอื่น ในการวางแผนที่สร้างสรรค์การจัดการโครงการและการพัฒนาบุคลากรมีการบันทึก การพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง
ระดับ 6	สามารถที่จะปฏิบัติงานในฐานะผู้บริหารระดับสูงซึ่งเกี่ยวข้องกับการวางแผน ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การเงินของธุรกิจ การดำเนินการเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติงานมีการบันทึกการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าระดับสมรรถนะเริ่มจากระดับ 1 ขึ้นพื้นฐาน จนถึง ระดับ 6 แต่ละระดับจะระบุความสามารถที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด โดยระดับ 6 เป็นระดับ ขั้นสูงสุดที่เป็นผู้บริหารในระดับสูงต้องใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการขั้นสูง

เทื่อน ทองแก้ว (2550) กล่าวว่า ระดับสมรรถนะ หมายถึง ระดับความรู้ทักษะและ คุณลักษณะซึ่งแตกต่างกัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก) แบบกำหนดเป็นสเกล (Scale) สมรรถนะแต่ละตัวจะกำหนดระดับความรู้ ทักษะและคุณลักษณะแตกต่างกันตามปัจจัยจะกำหนดเป็นตัวชี้บ่งพฤติกรรม (Behavioral Indicator) ที่สะท้อนถึงความสามารถในแต่ละระดับ (Proficiency Scale) โดยกำหนดเกณฑ์การจัดระดับ ความสามารถไว้ 5 ระดับ คือ 1) ระดับเริ่มต้น (Beginner) 2) ระดับมีความรู้บ้าง (Novice) 3) ระดับมีความรู้ปานกลาง (Intermediate) 4) ระดับมีความรู้สูง (Advance) และ 5) ระดับความเชี่ยวชาญ (Expert)

ข) แบบไม่กำหนดเป็นสเกล เป็นสมรรถนะที่เป็นพฤติกรรมเชิงความรู้สึก หรือ เจตคติที่ไม่ต้องใช้สเกล เช่น ความซื่อสัตย์ความตรงต่อเวลา เป็นต้น

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2551) ได้กล่าวว่า การกำหนดระดับขั้นของสมรรถนะได้นั้น แบ่งเป็น

1. ขั้นความรู้ (Knowledge) เป็นขั้นเริ่มต้น หรือเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic Level)
2. ขั้นทักษะ (Skill) หรือเป็นขั้นประสบการณ์ (Experience Level)
3. ขั้นเชี่ยวชาญ (Expert Level)

ฐิติพัฒน์ พิษณุธาดาวงศ์ (2549) กล่าวว่า ระดับของสมรรถนะ เป็นการกำหนดระดับทักษะ ความรู้ ความสามารถของสมรรถนะ แบ่งความสามารถออกเป็น 5 ระดับ ดังตารางที่ 5

ตาราง 5 ระดับความสามารถและคำบรรยายระดับความสามารถ

ระดับความสามารถ (Proficiency Level)	คำอธิบายระดับความสามารถ (Proficiency Description)
L 1 Beginner	มีความรู้และทักษะในขั้นพื้นฐาน สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานประจำวันตามหน้าที่ ที่รับผิดชอบ และงานที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน รวบรวมข้อมูล ปัญหาอุปสรรค ที่พบในการปฏิบัติงาน รวมทั้งสามารถให้คำแนะนำเบื้องต้นแก่ผู้เกี่ยวข้องได้
L 2 Well-trained	มีความรู้และทักษะในปัจจัยต่าง ๆ ในรายละเอียด สามารถนำความรู้และทักษะที่มีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม อธิบาย/สอน สาธิตงาน ของตนให้ผู้อื่นได้รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า/เบื้องต้นได้
L 3 Experienced	มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานที่มีความซับซ้อนได้สามารถนำมาใช้ปรับปรุง การปฏิบัติงานเพื่อสร้างเสริมผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น สามารถวางแผน ควบคุม ติดตามงาน และให้คำปรึกษาแนะนำกับผู้เกี่ยวข้องภายในองค์กรได้
L 4 Advanced	มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนสูง สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานเชิงวิชาการ วางแผน การให้คำปรึกษาแนะนำภายนอกองค์กรได้ อธิบายภาพรวม ของหน่วยงาน และสามารถกำหนด/พัฒนารูปแบบวิธีการปฏิบัติงานใหม่ๆ รวบรวม/ ประยุกต์ใช้กระบวนการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ รวมทั้งถ่ายทอดแผนงานเชิงกลยุทธ์ ภายในองค์กรได้
L 5 Expert	มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญระดับสูง สามารถคิดในเชิงยุทธศาสตร์นโยบาย ประเมิน คาดการณ์แนวโน้ม การคิดค้นสร้างนวัตกรรม ถ่ายทอดกลยุทธ์สู่ การปฏิบัติรวมทั้ง เป็นที่ปรึกษา/คณะกรรมการระดับองค์กรวิชาชีพทั้งภายในประเทศและหรือนานาชาติ

จากตารางที่ 5 แสดงระดับความสามารถและคำบรรยายระดับความสามารถ ตั้งแต่ขั้น L1 ซึ่งมีความรู้และทักษะในขั้นพื้นฐาน ถึง L5 มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญระดับสูง

สรุปได้ว่า การวัดและการประเมินผลควรกำหนดระดับสมรรถนะ เป็นการกำหนดระดับซึ่งจะบ่งชี้ถึงระดับความรู้ความสามารถ เจตคติในการปฏิบัติงาน โดยระดับความสามารถของสมรรถนะแต่ละระดับ จะแตกต่างกันตามลักษณะงานและความเหมาะสมที่แสดงถึงสมรรถนะในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลที่

แตกต่างกันตามลำดับ มีลักษณะการประเมินที่เป็นระบบที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายและมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องนำเสนอจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ ผู้เรียนทราบ มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน วิธีการให้คะแนนมีความยุติธรรม และผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมิน เพื่อให้ผลที่ได้การวัดและประเมินผลมีความถูกต้องและตรวจสอบได้ และผลการประเมินจะสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ของหลักสูตรฐานสมรรถนะได้อย่างแท้จริง

ในปฏิบัติการการเรียนรู้ ผู้คนได้รับสาระความรู้ ได้พัฒนาทักษะ และนิสัยพฤติกรรมการทำงาน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ทั้งสามส่วนนี้กับสถานการณ์จริง การเรียนรู้และการประเมินผลบนฐานการปฏิบัติ แทนชุดยุทธวิธีสำหรับการได้รับและการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และนิสัยพฤติกรรมการทำงาน ผ่านการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ที่มีความหมายและการมีส่วนร่วมของนักเรียน การประเมินผลจึงควรให้ความสำคัญกับความสมดุลของทั้งสามส่วนนี้

การประเมินผลควรทำให้ผู้เรียนสนใจและเห็นความสำคัญโดยทำเป็นรายการ (Assessment Lists) แสดงลำดับขั้นพัฒนาการ (Benchmarks) ของความรู้ ทักษะ และนิสัยพฤติกรรมการทำงานตามวัฏจักรของการเรียนรู้ (The Cycle of Learning)

ในเอกสารสรุปภาพรวมของกรอบหลักสูตรสำหรับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ปี 2015 เรื่อง Competence – Based Curriculum ของคณะกรรมการการศึกษาวันดาและกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐวันดาได้จำแนกรูปแบบการประเมิน (Types of Assessment) ในหลักสูตรฐานสมรรถนะไว้ดังนี้

- การประเมินผลแบบต่อเนื่องสม่ำเสมอ (Continuous assessment)
- การประเมินผลแบบสรุปรวม (Summative Assessment)
- การตรวจสอบเขตพื้นที่ (District Examinations)
- การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนในวันดา (Learning Achievement in Rwandan Schools - LARS)
- การตรวจสอบระดับชาติ (National Examinations)

สิ่งที่ควรประเมินในโรงเรียนได้แก่

ก) ความรู้และความเข้าใจ เด็กแสดงออกถึงความเข้าใจในสาระวิชาหรือไม่ เด็กแตกฉานในมโนทัศน์วิชาได้หรือยัง ตัวบ่งชี้คือ ความถูกต้องของคำตอบ ความเชื่อมโยงของความคิด การให้เหตุผลที่ถูกต้องตามตรรกะ

ข) ทักษะการปฏิบัติ เด็กปฏิบัติในการสอบความถนัดและการปฏิบัติได้อย่างไร ตัวบ่งชี้ คือ ความแม่นยำ การใช้วิธีการที่ถูกต้อง ผลงานที่มีคุณภาพ ความเร็วและประสิทธิภาพ การเชื่อมโยง

ค) เจตคติและค่านิยม เด็กตอบสนองต่อภารกิจและสถานการณ์อย่างไร อะไรคือพฤติกรรมของเด็กตัวบ่งชี้คือ วิธปฏิบัติต่อสถานการณ์ การเห็นคุณค่าของภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ความประทับใจในสถานการณ์ การบิดเบือน การใช้เหตุผล การยืนกราน หนักแน่น และขันติธรรม

ง) สมรรถนะทั่วไป อะไรคือลำดับขั้นที่ต้องทำตามภารกิจที่ได้รับ อะไรคือเหตุผลเบื้องหลัง เด็กเอาชนะสิ่งท้าทายแต่ละอย่างได้อย่างไร ตัวบ่งชี้คือ การใช้เหตุผล การบิดเบือน การนำเสนอ การตัดสินคุณค่า การประยุกต์ใช้ความรู้

2. บริบทการศึกษาและหลักสูตรฐานสมรรถนะของประเทศไทย

ในประเทศไทยรับแนวคิด สมรรถนะ มาใช้ในการกำหนดมาตรฐานผลการปฏิบัติงานที่สามารถยอมรับได้ของงานและวิชาชีพนั้น เป็นการกำหนดเฉพาะงานและเป็นไปตามวิชาชีพโดยมีวัตถุประสงค์หลายประการคือ

1) เพื่อให้เกิดการรับรองความสามารถของบุคลากรในวิชาชีพนั้น ๆ ไม่ใช่จบการศึกษาจากสถานศึกษาใดก็จะสรุปว่ามี สมรรถนะ ตามใบปริญญาชั้นนั้น ๆ คงไม่ได้ แต่การกำหนดสมรรถนะ แล้วทำการทดสอบ สมรรถนะ ของผู้จบการศึกษาทำให้องค์กรในภาครัฐหรือเอกชน สามารถเลือกจากบุคลากรที่สามารถทำงานได้ตาม สมรรถนะ ที่ต้องการมากกว่าได้บุคลากรที่มีคุณวุฒิสูง จบจากสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงแต่อาจไม่สามารถทำงานตามที่ต้องการได้

2) ใช้กำหนดค่าตอบแทนให้กับบุคลากรตาม สมรรถนะ บุคลากรบางคนทำงานตั้งแต่จบประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) มีประสบการณ์งาน 10 ปี อาจมีความสามารถในการทำงานเทียบเท่าวิศวกร แต่ระบบการจ่ายค่าตอบแทนแบบเดิม ๆ คือ “จ่ายตามจบ” ไม่ได้จ่ายตามความสามารถ ทำให้วันนั้นองค์กรอาจจ่ายค่าตอบแทนไม่สูงก็ต่ำกว่าที่ควรจะเป็นได้การจ่ายตาม สมรรถนะ จึงช่วยทำให้องค์กรสามารถจูงใจบุคลากรที่ดีมีความสามารถทำงานกับองค์กรได้นาน ๆ

3) ใช้เพื่อการพัฒนาบุคลากรในวิชาชีพนั้น ๆ ตามระดับ สมรรถนะ ว่าวิชาชีพนั้น ๆ ต้องมีความสามารถทำอะไรได้บ้างและมีความแตกต่างกันในแต่ละระดับของ สมรรถนะ นั่นคือ ระดับที่ 1 ของสมรรถนะ ต้องมีความรู้ ทักษะ พฤติกรรมแตกต่างจาก สมรรถนะ ในระดับที่ 2

ในส่วนการทิศทางการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏข้อมูลดังนี้

2.1 แนวโน้มของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มขับเคลื่อนและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในลักษณะของหลักสูตรอิงสมรรถนะ ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2563 ที่ผ่านมา โดยระบุว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (หลักสูตรฐานสมรรถนะ) ดังกล่าวมีฐานคิดของหลักสูตร ได้แก่

1) ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคล (Personalization) การเป็นเจ้าของการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

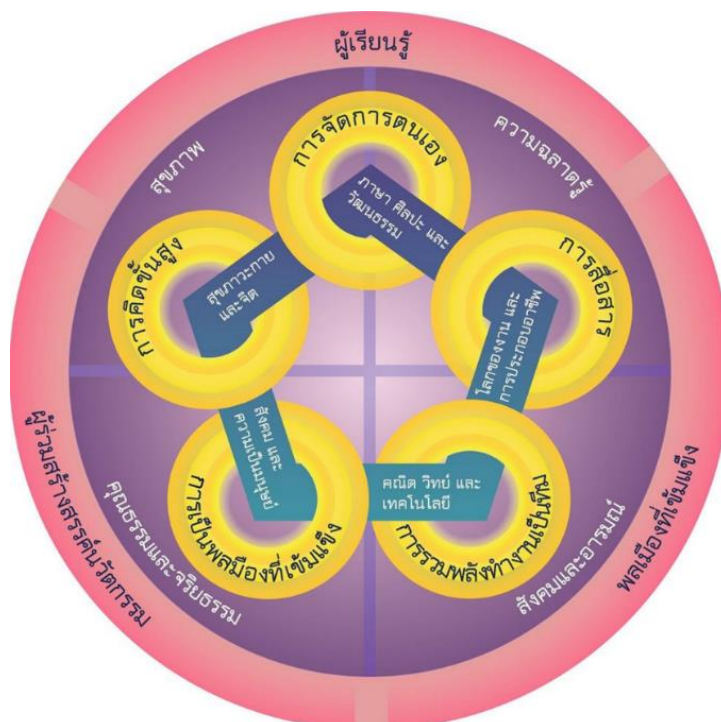
2) พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสุขภาวะ (Well-being) ทั้งในด้านสุขภาพ ความฉลาดรู้ สังคมและอารมณ์อย่างสมดุล รอบด้านและเป็นองค์รวม โดยยึดหลักความเสมอภาค

3) พัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต การแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ ใน

ชีวิตประจำวัน และการสร้างประโยชน์ต่อสังคม

4) พัฒนาผู้เรียนให้รู้เท่าทันและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาการ

หลักสูตรนี้ได้กำหนดสมรรถนะหลัก (Core Competency) ไว้ 5 ประการ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาความสามารถที่จำเป็นของผู้เรียนต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันและอนาคต ได้แก่ 1. สมรรถนะการจัดการตนเอง 2. สมรรถนะการสื่อสาร 3. สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม 4. สมรรถนะการคิดขั้นสูง และ 5. สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สมรรถนะทั้ง 5 ด้าน จะได้รับการพัฒนาผ่านขอบข่ายการเรียนรู้ (Learning Area) 5 ด้าน เพื่อบูรณาการหัวข้อการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและแสดงความสามารถผ่านมุมมองต่าง ๆ ได้แก่ 1. ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านสุขภาพกายและจิต 2. ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม 3. ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านโลกของงานและการประกอบอาชีพ 4. ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ 5. ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านสังคมและความเป็นมนุษย์ ทั้งสมรรถนะและขอบข่ายการเรียนรู้ถูกออกแบบและพัฒนาบนรากฐานสุขภาพ (Well-being Foundation) 4 ด้าน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อม และกลไกการบริหารสถานศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนา ได้แก่ 1. รากฐานด้านสุขภาพกายและจิต 2. รากฐานด้านสังคมและ อารมณ์ 3. รากฐานด้านความฉลาดรู้ (Literacy, Numeracy, Digital Literacy) และ 4. รากฐานด้านคุณธรรมและจริยธรรม การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะและรากฐานสำคัญ ผ่านขอบข่ายการเรียนรู้ เพื่อบรรลุเป้าหมายสำคัญ คือ มาตรฐานการศึกษาของชาติในรูปแบบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ทางการศึกษา พ.ศ. 2561 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1. การเป็นผู้เรียนรู้ 2. การเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และ 3. การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังภาพ

ภาพที่ 7 ร่างกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2563)

ทั้งนี้ ในส่วนของสมรรถนะหลักแต่ละสมรรถนะได้มีการกำหนดคำอธิบาย องค์ประกอบ และ พฤติกรรมบ่งชี้ พร้อมทั้งได้มีการกำหนดระดับความสามารถของผู้เรียนซึ่งเป็นพฤติกรรมเชิงคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แสดงออกให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ รวมทั้งพฤติกรรมการทำงานในบทบาทและ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ โดยได้แบ่งระดับความสามารถของผู้เรียนเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับเริ่มต้น ระดับกำลังพัฒนา ระดับสามารถ และระดับเหนือความคาดหวัง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำอธิบาย องค์ประกอบ พฤติกรรมบ่งชี้ และระดับสมรรถนะ

สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม หมายถึง การทำงานร่วมกันให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยการเป็นสมาชิกที่ดีและมีภาวะผู้นำ ใช้กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังอย่างเป็นระบบ ด้วยความ โปร่งใสตรวจสอบได้ มีการประสานความคิดเห็นที่แตกต่างสู่การตัดสินใจเป็นทีมอย่างรับผิดชอบร่วมกัน สร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีและจัดการความขัดแย้งภายใต้สถานการณ์ปกติและสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน ประกอบด้วย 1) การเป็นสมาชิกทีมที่ดีและมีภาวะผู้นำ 2) กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังอย่างเป็น ระบบ และ 3) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการจัดการความขัดแย้ง

ระดับ	คำบรรยายระดับ	พฤติกรรมบ่งชี้หลักตามองค์ประกอบ 3 ด้าน
1	ผู้รับทราบหน้าที่ของตนเอง ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ตามคำแนะนำ ข้อตกลง กฎ กติกา และแสดงออกอย่างเหมาะสม ในสถานการณ์ต่าง ๆ ตาม คำชี้แนะ	1. ด้านการเป็นสมาชิกทีมที่ดี และมีภาวะผู้นำ - ผู้รับว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของทีม ที่ต้องทำงานร่วมกันให้สำเร็จ - ผู้รับทราบและหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้ บรรลุผลสำเร็จโดยได้รับการชี้แนะ 2. ด้านกระบวนการทำงาน แบบร่วมมือรวมพลัง - ปฏิบัติตามคำแนะนำ ข้อตกลง กฎ กติกา ในการทำงานเป็นทีม หรือทำกิจกรรม ร่วมกันทีมได้ 3. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ และจัดการความขัดแย้ง - แนะนำตนเองกับเพื่อนได้ บอกสิ่งที่ ตนเองทำได้ และสิ่งที่จะช่วยเหลือใน ทีมได้ - ผู้มีความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น แสดงพฤติกรรมเชิงบวกเมื่อเกิดความ ขัดแย้ง เช่น การใช้ความรุนแรง ไม่มุ่งเอาชนะ การขอโทษ ขอขมา การให้อภัย ฯลฯ โดยได้รับการชี้แนะอย่างใกล้ชิด

ระดับ	คำบรรยายระดับ	พฤติกรรมบ่งชี้หลักตามองค์ประกอบ 3 ด้าน
4	เป็นสมาชิกทีมที่รับผิดชอบต่อ บทบาทและงานตามที่ได้รับมอบหมายทั้งของตนเองและช่วยเหลือเพื่อน ทีม ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเป็นมิตร	1. ด้านการเป็นสมาชิกทีมที่ดี และมีภาวะผู้นำ รับผิดชอบต่อบทบาทของตนเองอย่าง เต็ม ความสามารถ และช่วยเหลือ เพื่อนในทีมได้ 2. ด้านกระบวนการทำงาน แบบร่วมมือรวมพลัง ทำงานร่วมกับทีมในการรับฟัง แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางเลือกและร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหากับทีมได้ 3. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ และจัดการความขัดแย้ง - พูดหรือแสดงต่อผู้อื่นในเชิงบวก - แก้ไขความขัดแย้งเชิงบวก โดยใช้เหตุผล และยุติ

ภาพที่ 8 ตัวอย่างคำอธิบาย องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ ของสมรรถนะ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (สพฐ. 2563)

ระดับสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม (Teamwork and Collaboration: TC)

ระดับการพัฒนา		ระดับความสามารถ			
ระดับ	คำบรรยายระดับ	ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
1	รับรูบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ตามคำแนะนำ ข้อตกลง กฎ กติกา และข้อตกลงการทำงานตามแผนในสถานการณ์ต่าง ๆ ตามคำชี้แนะ	เริ่มต้น			
2	รู้และรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตามกฎ กติกา ของทีม เมื่อได้รับการชี้แนะ เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันผู้อื่นให้บรรลุผลสำเร็จ สามารถรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น และตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ตามคำแนะนำ	กำลังพัฒนา			
3	มีความรับผิดชอบและใช้จุดเด่นของตนเองในการทำงาน เป็นสมาชิกทีมที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย การสร้างข้อตกลง และการทำงานของทีม และแสดงความเข้าใจต่อเพื่อนในทีมด้วยความเห็นอกเห็นใจตามคำแนะนำ	สามารถ	เริ่มต้น		
4	เป็นสมาชิกทีมที่มีลักษณะเด่นทางและงานที่ได้รับมอบหมายซึ่งของตนเอง และช่วยเหลือเพื่อนในทีม ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเป็นมิตร	เหนือความคาดหวัง	กำลังพัฒนา		
5	เป็นสมาชิกที่มีบทบาทเป็นนาย วิธีการทำงานของทีม ระดับการทำงานของตนเอง แสดงความคิดเห็น และสนับสนุนการทำงานของทีมในทีมให้บรรลุเป้าหมาย		สามารถ	เริ่มต้น	
6	เป็นผู้มีตนเอง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการกำหนดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทีม สามารถระดมทรัพยากรการทำงานของทีม และให้ความคิดเห็นต่อสถานะภารกิจเป้าหมาย และสนับสนุนภาพเชิงบวกของทีม		เหนือความคาดหวัง	กำลังพัฒนา	
7	เป็นผู้มีตนเอง สำเร็จมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกระบวนการทำงาน มีวิธีการทำงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้ สร้างสัมพันธ์ภาพเชิงบวก และจัดการความขัดแย้งด้วยความเข้าใจและยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายและต่างทีมกับ โดยไม่เลือกปฏิบัติ เป็นศูนย์กลางทุกคนในทีมต่างต่างทีมกับ			สามารถ	เริ่มต้น
8	มีการผู้นำ ใช้ทักษะการคิดขั้นสูงเพื่อแสดงให้เห็นความเข้าใจ คิดเชิงวิเคราะห์และทำงานอย่างมีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายด้วยกระบวนการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ อีกทั้งทักษะเชิงบวกภาพเชิงบวกในทีม			เหนือความคาดหวัง	กำลังพัฒนา
9	มีการผู้นำ เสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและดูแลค่าของการทำงานเป็นทีม มีความสามารถในการประสานความคิดเห็นที่แตกต่าง และทำงานด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสามารถจัดการความขัดแย้งได้				สามารถ
10	มีคุณลักษณะของผู้ซึ่งสามารถเขียนไปและเห็นคุณค่าของทุกคนที่ทำงานเป็นทีม กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ และยกระดับการรวมพลังทำงานเป็นทีม เพื่อพัฒนาสู่เป้าหมายความสำเร็จของทีม				เหนือความคาดหวัง

ภาพที่ 9 ตัวอย่างการกำหนดระดับสมรรถนะ
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (สพฐ. 2563)

2.2 หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

นอกจากในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามข้อมูลข้างต้นแล้ว ยังปรากฏการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะในส่วนของหลักสูตรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2556) ซึ่งได้จัดหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (ราชกิจจานุเบกษา) ได้กำหนดคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิ ประเภทวิชา และสาขาวิชาต้องครอบคลุม อย่างน้อย 3 ด้าน คือ

1. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ วิชาชีพพฤติกรรมลักษณะนิสัย และทักษะทางปัญญา

2. ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป ได้แก่ ความรู้และทักษะการสื่อสารการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่นการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การประยุกต์ใช้ตัวเลข การจัดการและการพัฒนางาน

3. ด้านสมรรถนะวิชาชีพ ได้แก่ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะในสาขาวิชาชีพสู่การปฏิบัติจริง รวมทั้งประยุกต์สู่อาชีพหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพปัจจุบันที่ใช้ในการเรียนการสอนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหลักสูตร 4 หลักสูตร คือ

- 1) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
- 2) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
- 3) หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ ซึ่งเป็นการศึกษานอกระบบ ได้แก่
 - 3.1) หลักสูตรระยะสั้น 3 - 225 ชั่วโมง
 - 3.2) หลักสูตรระยะสั้นแบบต่างๆ

นอกจากนี้ ยังมีหลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการประเภทวิชาที่เปิดสอนทั้งระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มีทั้งหมดจำนวน 9 ประเภทวิชา ได้แก่ 1) ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ได้แก่ เครื่องกล เครื่องมือกลและซ่อมบำรุง โลหะ ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ การก่อสร้าง การพิมพ์ แวนตาและเลนส์ การต่อเรือ ปีโตรเคมี 2) ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ประกอบด้วย 9 สาขางาน ได้แก่ การบัญชี การขาย เลขานุการ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจสถานพยาบาล การประชาสัมพันธ์ภาษาต่างประเทศ งานสำนักงานสำหรับผู้พิการสาขิตา 3) ประเภทวิชาศิลปกรรม ประกอบด้วย 13 สาขางาน ได้แก่ วิจิตรศิลป์การออกแบบ ศิลปหัตถกรรม อุตสาหกรรมเครื่องหนัง เครื่องเคลือบดินเผา เทคโนโลยีการถ่ายและวิดีโอ เครื่องประดับอัญมณี เทคโนโลยีศิลปกรรม การพิมพ์สกรีน คอมพิวเตอร์กราฟิกฯ 4) ประเภทวิชาคหกรรม ประกอบด้วย 4 สาขางาน ได้แก่ ผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ คหกรรมศาสตร์ เสริมสวย 5) ประเภทวิชาเกษตรกรรม ประกอบด้วย 4 สาขางาน ได้แก่ พืชศาสตร์ สัตวศาสตร์ อุตสาหกรรมเกษตร ช่างเกษตรทั่วไป 6) ประเภทวิชาประมง ประกอบด้วย 2 สาขางาน ได้แก่ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ แปรรูปสัตว์น้ำ 7) ประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 สาขางาน ได้แก่ การโรงแรม การท่องเที่ยว 8) ประเภทวิชาอุตสาหกรรมสิ่งทอ ประกอบด้วย 3 สาขางาน

ได้แก่ เทคโนโลยีสิ่งทอ เคมีสิ่งทอ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป และ 9) ประเพณีวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขางานเทคโนโลยีสารสนเทศ

สรุปได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีการจัดการศึกษา 4 หลักสูตรคือ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ และหลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ แต่ละหลักสูตรจะประกอบด้วยประเภทวิชาที่แตกต่างกัน โดยมีทั้งหมด 9 ประเภทวิชา และแต่ละประเภทวิชาจะประกอบด้วยสาขางานต่าง ๆ ซึ่งมีองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพแต่ละสาขางานที่ต่างกัน

3. ข้อท้าทายสำคัญในการดำเนินการเรื่องกรอบสมรรถนะ

International Bureau of Education (IBE-UNESCO, 2018) ได้การดำเนินการในการกำหนดกรอบสมรรถนะสำหรับอนาคตที่เป็นกรอบในการจัดทำหลักสูตร ในขณะที่เดียวกันมีการสะท้อนข้อท้าทายสำคัญที่ทั่วโลกกำลังเผชิญที่ต้องทำความเข้าใจ ดังนี้

3.1 ปัญหาการระบุความแตกต่างระหว่างสมรรถนะกับองค์ประกอบของสมรรถนะ (Poor differentiation between competence and its constituent) เป็นที่ยอมรับว่าสมรรถนะประกอบสร้างด้วยความซับซ้อน ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณค่า แต่ในความเป็นจริงสมรรถนะที่กำหนดผสมระหว่างการเป็นสมรรถนะและความเป็นองค์ประกอบของสมรรถนะนั้น

3.2 ข้อจำกัดเรื่องภาษาร่วมและมโนทัศน์ที่ช่วยให้เข้าใจตรงกัน (Lack of a common language and common concepts) ในสถานการณ์ปัจจุบันภาษาที่ใช้มีหลากหลายทั้งสมรรถนะ (Competency) คุณลักษณะ (Attributes) ความสามารถ (Capabilities) คุณค่า (Value) และทักษะ (Skills) ที่มีความหมายเหลื่อมซ้อนกันอยู่และใช้ในการอ้างอิงในการประกอบสร้างที่แตกต่างกัน

3.3 ข้อจำกัดที่จะมีจุดเริ่มต้นทำงานร่วมกัน (Lack of a common starting point) มีรายการอ้างอิงที่ใช้ในการดำเนินการที่แตกต่างกันและมีจำนวนมาก เช่น ทักษะในศตวรรษที่ 21 สังคมสารสนเทศ (Information Society) STEM ความเป็นพลเมืองโลก (GCED) แต่ละประเทศต่างพิจารณาเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิงในการพัฒนาปฏิรูปหลักสูตรซึ่งต่างเลือกจากแรงขับที่แตกต่างกันไป การจำกัดเรื่องกรอบระดับนานาชาติ (Generic supra level) ที่นำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดสมรรถนะสำหรับอนาคต ที่เอื้อให้แต่ละประเทศต่อการนำไปใช้อ้างอิงในการกำหนดกรอบหลักสูตรและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

3.4 ความหลากหลายของ Taxonomies กรอบของสมรรถนะที่มีความหลากหลาย ซึ่งอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กรอบหลักสูตรของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน

3.5 มาตรฐานและลำดับพัฒนาการที่ไม่ชัดเจน (Unclear standards and development progression) สมรรถนะอาจไม่สามารถกำหนดเป็นมาตรฐานและระดับการพัฒนาที่จะเป็นแนวทางการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร และวางลำดับขั้นการพัฒนา ที่จะประโยชน์กับผู้นำไปปฏิบัติ

3.6 ข้อจำกัดของข้อตกลงเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร (Lack of consensus on the

structure of curricula) ในขณะที่ทั่วโลกต่างเห็นพ้องกันว่ามีความจำเป็นที่ต้องมีการเปลี่ยนผ่านไปใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ มุมมองเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตรที่มี 2 ขั้ว ระหว่างการยังคงเนื้อหาวิชาแบบเดิมและผสมผสานกับสมรรถนะ กับการมุมมองของการหลักสูตรที่มีการปรับรื้อไปใช้สมรรถนะเป็นแกนทั้งหมด ซึ่งการเปลี่ยนผ่านไปสู่การใช้วิธีการที่มีสมรรถนะเป็นฐานจำเป็นต้องการสร้างความกระจำงในวิธีการดำเนินการ

3.7 ข้อจำกัดเรื่องกลไกที่มั่นใจได้ว่าจะเกิดความยั่งยืน (Lack of mechanism to ensure sustained currency) การดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้ง OECD สภายุโรป หรือประเทศต่าง ๆ มักทำงานในลักษณะโครงการ ขาดกลไกที่พัฒนาต่อเนื่อง ทั้งที่เมื่อเริ่มต้นโครงการต่างต้องการที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลง การจะทำให้เกิดสมรรถนะแห่งอนาคตได้ ต้องอาศัยโครงสร้างและกลไกที่จะสร้างความยั่งยืน

3.8 ขาดกลไกสำหรับการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน (Lack of mechanism for global ownership) การดำเนินการในระดับชาติและระดับภูมิภาคที่พยายามที่พยายามดำเนินการ แต่ยังคงขาดการสนับสนุน ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของ IBE-UNESCO ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สนับสนุนประเทศต่าง ๆ

3.9 ขาดระบบการให้คำแนะนำและช่วยเหลือ (Risk of divergent technical advice) แต่ละประเทศต้องการการสนับสนุนการทำงานจากหน่วยงานที่หลากหลายขาดเอกภาพ อาจทำให้แนวทางการทำงานเกิดความขัดแย้งกัน ควรมีแนวทางกลางที่แต่ละประเทศนำไปปรับใช้ตามบริบทของตนเอง

3.10 ความเป็นไปได้ การปรับใช้แนวทางการใช้สมรรถนะเป็นฐานในการเสริมสร้างระบบการศึกษาและระบบการเรียนรู้

3.11 การจัดการในระยะเวลาการเปลี่ยนผ่าน (Managing the transition) ช่วงเปลี่ยนผ่านจากการเน้นเนื้อหาวิชา (Subject-based) ไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competence-based curricula) ต้องการการจัดการอย่างรอบคอบ แต่ละประเทศต้องการคำแนะนำในช่วงเปลี่ยนผ่านที่มีความซับซ้อน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินฐานสมรรถนะ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งงานวิจัยของไทยและต่างประเทศ ดังนี้

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินฐานสมรรถนะ

ศักดิ์สิทธิ์ สีหลวงเพชร (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูงสำหรับครูวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการพบว่าครูวิทยาศาสตร์มีพื้นฐานความรู้เดิมอยู่ในระดับน้อยและมีความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ระยะที่ 2 การสร้างหลักสูตร เป็นการสร้างและพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ แบบประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินพบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร หลักการและเหตุผล เป้าหมาย โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กิจกรรมการอบรม สื่อประกอบการอบรม ระยะเวลาการอบรมและการวัดผลประเมินผลระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการศึกษาผลการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูงที่เกิดกับครูและ ผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือครูวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง แบบสังเกตความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน ผลการใช้หลักสูตรพบว่า 1) ผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูงของครู พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 13.67 คิดเป็นร้อยละ 45.56 และคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 25.42 คิดเป็นร้อยละ 84.72 สรุปได้ว่าครูวิทยาศาสตร์ที่ผ่านการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูงในระดับที่สูงขึ้น 2) ผลการประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูงของครูวิทยาศาสตร์ พบว่าครูมีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูงได้เหมาะสมมาก 3) ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูงของครูวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าครูสามารถจัดการเรียนรู้นักวิทยาศาสตร์ได้ในระดับดี 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนกับครูที่ผ่านการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 74.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ และมีผู้เรียนที่ผ่านตามเกณฑ์การผ่านร้อยละ 70 มีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 82.00 ซึ่งแสดงว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ระยะที่ 4 การปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตร เป็นการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยการเพิ่มเวลาในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัด

การเรียนรู้ และการทำแบบทดสอบเพื่อให้มีเวลาในการคิดหาคำตอบและทบทวนการทำแบบทดสอบให้มากขึ้น

ปวีณกร แบนกลัด (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพแบบฐานสมรรถนะ พบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพแบบฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย 5 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 กระบวนการวิเคราะห์หาสมรรถนะครูวิชาชีพและศึกษาความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม ส่วนที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์หลักสูตรฝึกอบรม ส่วนที่ 3 ออกแบบหลักสูตรฝึกอบรม ส่วนที่ 4 ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม และส่วนที่ 5 การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้จริงและประเมิน ติดตาม ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ 2) ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพแบบฐานสมรรถนะโดยประยุกต์ใช้รูปแบบของ Kirkpatrick ในการประเมิน พบว่า 1) ผลการประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินการเรียนรู้ผลการประเมินความรู้ด้านทฤษฎีมีคะแนน $E1/E2 = 84.13/82.91$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยด้านการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 80.36 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75 3) ผลการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการอบรม ทดสอบด้วยค่า t-test พบว่าพฤติกรรมด้านการปฏิบัติงานของครูวิชาชีพที่ผ่านการฝึกอบรมหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ผลการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นพบว่าคุณค่าการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการฝึกอบรมมาใช้ขยายผลในสถานศึกษาและการฝึกอบรมของครู ที่ผ่านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด และความคิดเห็นของครูที่มีต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเข้ารับการฝึกอบรมมาใช้ในการขยายผลในสถานศึกษาและจัดการฝึกอบรมของครูที่ผ่านการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ โดยสรุปสามารถนำชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ฝึกอบรมตามจุดมุ่งหมายกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจากผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด หลักสูตรจึงมีประสิทธิภาพตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

พนา ดุสิตากร (2557) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพสำหรับช่างอิเล็กทรอนิกส์อุตสาหกรรม ผลการศึกษาพบว่า ชุดฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์อุตสาหกรรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพระหว่างกระบวนการฝึกอบรม 87.89 เปอร์เซ็นต์และมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์หลังการฝึกอบรม 92.27 เปอร์เซ็นต์ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-Square พบว่า จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมากกว่า ร้อยละ 85 ทำคะแนน จากแบบทดสอบสมรรถนะได้สูงกว่า ร้อยละ 85 ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ประมา ศาสตระรุจิ (2550) พัฒนาเกณฑ์สมรรถนะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา สำหรับการบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างเกณฑ์สมรรถนะคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยอิงเกณฑ์สมรรถนะ และศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเกณฑ์สมรรถนะและคู่มือไปใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา สำหรับการบริหารงาน

การศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้สมรรถนะสำหรับข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นต้นแบบในการสร้างเกณฑ์พฤติกรรมบ่งชี้สำหรับประเมินสมรรถนะ โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบความเหมาะสมและค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา ระดับหัวหน้าส่วน/ฝ่าย จำนวน 30 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ผลการสร้างคู่มือประกอบด้วยวัตถุประสงค์ในการใช้คู่มือ คุณลักษณะที่ใช้ในการประเมิน เครื่องมือใช้ในการประเมิน ขั้นตอนและกระบวนการในการประเมิน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน การให้ข้อมูลป้อนกลับ ช่วงเวลาและความถี่ในการประเมิน 2) ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ พบว่า โดยภาพรวมทั้งหมดมีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ในระดับมาก 3) จากสมรรถนะหลัก 8 สมรรถนะพบว่าสมรรถนะที่สำคัญที่สุดคือ จริยธรรม

อรทิพา ส่องศิริ (2545) พัฒนาการสร้างเกณฑ์ประเมินสมรรถนะการพยาบาลทางคลินิกสำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มีจุดมุ่งหมายเพื่อ สร้างเกณฑ์ประเมินสมรรถนะการพยาบาลทางคลินิกสำหรับนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2 ด้าน คือสมรรถนะด้านทักษะพื้นฐานทางคลินิกและสมรรถนะด้านทักษะกระบวนการพยาบาล โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ คือ 1. กำหนดสมรรถนะการพยาบาลทางคลินิก 2. สร้างเครื่องมือประเมินและตรวจสอบเกณฑ์การประเมินสมรรถนะการพยาบาลทางคลินิก 3. ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเกณฑ์ประเมินสมรรถนะไปใช้และจัดทำคู่มือเกณฑ์ประเมินสมรรถนะการพยาบาลทางคลินิก โดยผู้วิจัยสร้างดัชนีในแต่ละทักษะขึ้นและพัฒนาโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของดัชนี จากผู้ทรงคุณวุฒิทางการพยาบาล ผู้เชี่ยวชาญทางการพยาบาล ผู้ให้บริการ ผู้สอน ผู้รับบริการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพยาบาลและด้านการวัดและประเมินผลและหาความเชื่อมั่นความเป็นไปได้ในการนำไปใช้โดยให้อาจารย์นิเทศ ไปประเมินนักศึกษาพยาบาลที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า 1) การกำหนดสมรรถนะการพยาบาลทางคลินิก โดยการกำหนดดัชนีชี้วัดในแต่ละสมรรถนะพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับดัชนีวัดสมรรถนะด้านทักษะพื้นฐานทางคลินิก ผู้ให้บริการ ร้อยละ 46.60 -100 ผู้สอนเห็นด้วย 85.60 -100 และผู้เชี่ยวชาญทางการพยาบาลเห็นด้วย ร้อยละ 87.20 -100 ผู้รับบริการเห็นด้วย ร้อยละ 89.30 -98.70 ขณะที่ความคิดเห็นเกี่ยวกับดัชนีวัดสมรรถนะด้านทักษะกระบวนการพยาบาล ผู้ให้บริการ ร้อยละ 95.20 -100 ผู้สอนเห็นด้วย 93.40 -99.20 และผู้เชี่ยวชาญทางการพยาบาลเห็นด้วย ร้อยละ 92.00-98.70 2) การสร้างเครื่องมือประเมินและการตรวจสอบคุณภาพเกณฑ์ประเมินสมรรถนะการพยาบาลทางคลินิก พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพยาบาลและทางด้านการวัดและประเมินผลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความตรงเชิงเนื้อหาของดัชนีและเกณฑ์การประเมินสมรรถนะการพยาบาลทางคลินิก สอดคล้องกันในระดับ 0.5 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่นำไปให้หัวหน้าหอผู้ป่วยทดลองใช้ประเมินกับพยาบาลโดยรวมเท่ากับ 0.9782 ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่นำไปให้อาจารย์นิเทศไปใช้ประเมินนักศึกษาพยาบาลโดยรวมเท่ากับ 0.9481 3) ความเป็นไปได้ในการนำเกณฑ์การประเมินไปใช้พบว่า สมรรถนะด้านทักษะพื้นฐานทางคลินิกมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ได้ร้อยละ 49.30-75.00 และสมรรถนะด้านทักษะกระบวนการพยาบาลมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ได้ร้อยละ 61.80 - 67.40

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) การวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ผลการพัฒนากรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) การวิจัยแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ มีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 การวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคณะทำงานและคณะวิจัย ในคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ซึ่งได้พัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น นำเสนอแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ โดยใช้การวิจัยและพัฒนาที่ใช้กระบวนการวิจัยแบบพหุวิธี ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การศึกษาภาคสนาม และการสนทนากลุ่ม ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและกรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น จากการสังเคราะห์ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ และผลการสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกเป็น 4 องค์ประกอบ และ 10 สมรรถนะหลัก ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 คนไทยฉลาดรู้ (Literate Thais) ประกอบไปด้วย 4 สมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai Language for Communication) สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (Mathematics in Everyday Life) สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry and Scientific Mind) และสมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (English for Communication)

องค์ประกอบที่ 2 คนไทยที่อยู่ดีมีสุข (Happy Thais) ประกอบไปด้วย 2 สมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน (Life Skills and Personal Growth) และสมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ (Career Skills and Entrepreneurship)

องค์ประกอบที่ 3 คนไทยสามารถสูง (Smart Thais) ประกอบไปด้วย 2 สมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะหลักด้านทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม (Higher Order Thinking Skills and Innovation Development: HOTS Critical Thinking , Problem Solving, Creative Thinking) และสมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media, Information and Digital Literacy: MIDL)

องค์ประกอบที่ 4 พลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคม (Active Thai Citizens) ประกอบไปด้วย 2 สมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลัง เป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) และสมรรถนะหลักด้านพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล (Active Citizens with Global Mindedness)

กรอบสมรรถนะหลักทั้ง 10 ได้ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ผลการตรวจสอบ พบว่า โมเดลโครงสร้างของสมรรถนะหลักของผู้เรียนมีความสอดคล้องหรือกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถนำไปใช้อธิบายสมรรถนะของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นได้

2. ผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษา

2.1 กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน พบว่า โรงเรียนมีแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนใกล้เคียงกัน โดยมีขั้นตอนหลัก คือ 1) ทบทวนและสร้างความเข้าใจ 2) เลือกแนวทางการออกแบบการเรียนการสอน 3) ออกแบบการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผล 4) ติดตามผลและให้ความช่วยเหลือ ทั้งนี้ ในแต่ละโรงเรียนจะมีความแตกต่างกันในส่วนของคุณลักษณะของกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน

2.2 การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน จากการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม พบว่า ครูส่วนใหญ่เลือกใช้แนวทางที่ 1 งานเดิมเป็นฐานผลสมรรถนะ รองลงมาเลือกใช้แนวทางที่ 2 สมรรถนะเป็นฐานผลส่วนตัวชีวิต และแนวทางที่ 3 บูรณาการผลสมรรถนะ และน้อยที่สุด คือ แนวทางที่ 4 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน

2.3 การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ออกแบบการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผล พบว่า ทุกสมรรถนะหลักได้นำไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนทั้ง 4 แนวทาง โดยสมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ สมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร พบในแผนการจัดการจัดการเรียนรู้แนวทางที่ 1 มากที่สุด ส่วนสมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและการเจริญแห่งตน สมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ สมรรถนะหลักด้านทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม สมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลัง เป็นทีม และภาวะผู้นำ และสมรรถนะหลักด้านพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล พบในแผนการจัดการจัดการเรียนรู้แนวทางที่ 3 มากที่สุด

2.4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ได้แก่

2.4.1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครู ความคิดเห็นในภาพรวมพบว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลงด้านการออกแบบการสอน ลักษณะ/เทคนิคการสอนที่ครูนำมาใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อและแหล่งทรัพยากร การประเมินผล และด้านอื่น ๆ ดังนี้ (1) ด้านการออกแบบ จัด

กิจกรรมการเรียนรู้และการสอน และประเมินผล พบว่า ครูส่วนใหญ่มีการวิเคราะห์หลักสูตร ตัวชี้วัด และสมรรถนะที่สอดคล้องกัน ปรับการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริงและกระบวนการกลุ่มมากขึ้น เชื่อมโยงสมรรถนะและสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เปลี่ยนบทบาทครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก เด็กได้คิด ได้สื่อสาร มีการตรวจสอบว่าทำแล้วเด็กเกิดสมรรถนะหรือไม่ มีการเชื่อมโยงและใช้คำถามเพื่อให้เด็กได้สมรรถนะที่ต้องการ กระตุ้นให้เด็กได้ใช้สมรรถนะอื่นมากขึ้น และมีการบริหารจัดการชั้นเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น ด้านการประเมินผลตามสมรรถนะ มีการประเมินที่หลากหลายขึ้น โดยมีการประเมินจากผลการปฏิบัติของนักเรียน ประเมินจากผลงานนักเรียน และประเมินจากการมีส่วนร่วมของนักเรียน มากขึ้น (2) ด้านลักษณะและเทคนิคการสอนที่ครูนำมาใช้ จากการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้และสังเกตการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่มีการปรับกิจกรรมเป็น Active Learning ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีวิธีการและเทคนิคการสอน เช่น ลงมือปฏิบัติ ฝึกปฏิบัติหน้าชั้นเรียน ลองผิดลองถูก ทดลอง ใช้กระบวนการกลุ่ม ใช้คำถามเพื่อกระตุ้นนักเรียน ใช้กิจกรรมการเล่น เกม ปริศนา คำทาย คำคล้องจอง ร้องเพลง บทบาทสมมติ ใช้สื่อการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย เช่น ของจริง นิทาน รูปภาพ สื่อจาก YouTube ช่วยในการเรียนรู้ของเด็ก เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรอบตัว ทักษะปฏิบัติจริง และกระบวนการกลุ่ม (3) ด้านอื่น ๆ ครูมีการปรับเปลี่ยนโดยทำงานร่วมกับเพื่อนครูมากขึ้น มีการพัฒนาตนเองในด้านการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาสื่อการเรียนรู้ และนำ PLC มาใช้เป็นกระบวนการในการทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน ปรับเปลี่ยนบทบาทของครูเป็นผู้แนะนำและอำนวยความสะดวก เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียนมากขึ้น

2.4.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ในภาพรวมผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนตามสมรรถนะหลักยังไม่ปรากฏชัดเจน เนื่องด้วยระยะเวลาอันสั้น แต่ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่ พบว่าผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ตั้งใจเรียน เข้าใจบทเรียนมากขึ้น ได้ฝึกปฏิบัติ สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้มากขึ้น แก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้จากการเชื่อมโยงกิจกรรมในห้องมาใช้อย่างปฏิบัติในห้องเรียน สนุกสนานกล้าแสดงออก กล้าคิดมากขึ้น ได้ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน มีการปรึกษากัน ช่วยเหลือกัน รู้จักบทบาทตนเอง เห็นศักยภาพของตนเอง รู้จักคุณค่าในตนเองมากขึ้น ผู้เรียนได้ออกไปนำเสนอหน้าชั้นเรียน เกิดทักษะการสื่อสาร การแก้ไขปัญหา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเกิดความผูกพันกับครูมากขึ้น มีความสุขในการเรียนรู้มากขึ้น

2.5 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีบทบาทหลัก ได้แก่

2.5.1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการวางแผนดำเนินงาน เป็นผู้นำให้แก่ครูในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน มีการจัดประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้อง ร่วมวิเคราะห์สมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อยเพื่อเพิ่มความเข้าใจให้ครูนำสมรรถนะไปใช้ออกแบบการเรียนการสอนได้ดีขึ้น ร่วมวางแผนและกำหนดแนวทางกับครูในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในชั้นเรียนโดยออกแบบการเรียนการสอนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

2.5.2 ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ คำแนะนำ ให้กำลังใจ และอำนวยความสะดวก มีบทบาทโดยเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำการวางแผนนำสมรรถนะไปใช้ในแต่ละวิชาให้เหมาะสมกับหน่วย

การเรียนรู้ของแต่ละระดับชั้น และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สนับสนุนการดำเนินงาน สื่อและทรัพยากรที่จำเป็น ให้กำลังใจ และอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้แก่ครู และ

2.5.3 ผู้บริหารเป็นผู้นิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงาน ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ นิเทศ ดูแลช่วยเหลือครูกรณีพบปัญหาขณะทดลองและติดตามผลการดำเนินงานของครู

2.6 ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข การนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษา พบว่า

2.6.1 ด้านการออกแบบการเรียนรู้การสอน ครูบางคนยังขาดความชำนาญและขาดความมั่นใจ ยังไม่เข้าใจคำอธิบายสมรรถนะ และการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการออกแบบการเรียนรู้การสอน เช่น สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสารมีสมรรถนะย่อยที่คล้ายกัน สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตนกับสมรรถนะพลเมืองดีมีสำนึกสากลมีความคล้ายกันมาก ครูยังไม่คุ้นกับสมรรถนะทำให้ไม่มั่นใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ถูกหรือไม่ ตัวบ่งชี้บางตัวยังคลุมเครือ อธิบายยังไม่ครอบคลุม ทำให้ดึงมาใช้ไม่ถูก ครูพยายามต่อยอดให้ออกแบบการเรียนรู้การสอนได้หลายสมรรถนะแต่บางครั้งทำได้ไม่ครบ ยังคิดไม่ออกว่าจะแทรกสมรรถนะในกิจกรรมอย่างไร ครูบางส่วนยังไม่ค่อยมั่นใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมสมรรถนะหรือไม่ บางครั้งใส่สมรรถนะไปแต่ไม่เกิดกลับไปเกิดสมรรถนะอื่น เพราะครูยังไม่เข้าใจกรอบสมรรถนะ ครูไม่เข้าใจแนวทางการนำสมรรถนะไปพัฒนาผู้เรียนในบางแนวทาง ยังห่วงเนื้อหาและการวัดผลที่ต้องเก็บคะแนนตามตัวชี้วัด มีการแก้ปัญหาโดย 1) โรงเรียนจัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน 2) ครูร่วมกันศึกษาคู่มือศึกษากรอบสมรรถนะ 3) ครูวิเคราะห์ว่าในแต่ละระดับชั้นควรเกิดสมรรถนะใดแค่ไหน 4) ใช้กระบวนการ PLC ในการเรียนรู้ร่วมกัน 5) ปรึกษาร่วมกับเพื่อนและผู้บริหาร 6) ปรึกษาศึกษานิเทศก์เพื่อขอคำแนะนำ

2.6.2 ด้านเวลา เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนไม่พอ เพราะมีกิจกรรมหลากหลายมากขึ้นเพื่อให้เด็กเกิดสมรรถนะ จึงต้องใช้เวลามากขึ้น มีการแก้ปัญหาโดย 1) ปรับเพิ่มเวลา โดยใช้เวลาในคาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) บูรณาการบทเรียนโดยใช้สมรรถนะและตัวชี้วัดเป็นหลัก ยืดเนื้อหา น้อยลง 3) ยืดหยุ่นเวลาในการสอน บางครั้งต้องใช้เวลาของวิชาอื่นที่ตนสอนหรือใช้เวลาสอนของเพื่อนครู บางครั้งกิจกรรมไม่ต่อเนื่องกัน และมีการปรับกิจกรรมใหม่ให้อยู่ในเวลา

2.6.3 ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน เวลาจัดกิจกรรมในชั้นเด็กเล็กครูจะเหนื่อยมากกว่า เพราะต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจ เด็กยังไม่คุ้นเคยกับการฟังคำสั่งและทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการใช้สมรรถนะเป็นหลัก จะมีปัญหาในการจัดงานให้เด็ก เลือกจัดกลุ่มเด็ก แล้วต้องคิดว่าจะหางานอะไรให้เหมาะสมกับความสามารถเด็กที่ต่างกัน อีกทั้งบางโรงเรียนมีจำนวนเด็กมาก มีข้อจำกัดในการใช้พื้นที่และการให้เด็กทำงานกลุ่ม มีการแก้ปัญหาโดย 1) ฝึกให้นักเรียนคุ้นเคยกับการฟังคำสั่งและทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง 2) วิเคราะห์เด็กและเตรียมงานที่เหมาะสมกับเด็กเพิ่มเติม 3) ใช้พื้นที่ในการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อให้เด็กทำกิจกรรม

2.6.4 ด้านการบริหารจัดการเวลาในการทำงานของครู ครูมีภาระงานมากขึ้น ไม่มีเวลาเต็มที่ในการมาเตรียมสมรรถนะและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สมรรถนะ ครู 1 คน สอนทุกวิชาใน

8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ต้องเตรียมผู้เรียนเพื่อทดสอบ O-NET NT ในชั้น ป.1 ต้องพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น โรงเรียนแก้ปัญหาโดยการจัดประชุม ร่วมทำการเข้าใจหลักการ รายละเอียดของสมรรถนะ และแนวทางการจัดการเรียนการสอน 4 แนวทาง แล้วนำมาร่วมกันวางแผนเลือกแนวทางในการนำมาใช้จัดการเรียนการสอนตามที่โรงเรียนมีความพร้อมและบริบทเอื้อต่อการทำงาน

2.7 สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ การนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น พบว่า สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ ได้แก่

2.7.1 ด้านการให้ความรู้และพัฒนาความสามารถของครูในการออกแบบการเรียนการสอน ควรมีการให้ความรู้และใช้เวลาให้ครูฝึกออกแบบการเรียนการสอนมากขึ้น เพื่อให้เข้าใจ concept และแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนในทุกแนวทาง ควรมีการพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมที่แทรกสมรรถนะได้อย่างหลากหลาย เทคนิคการจัดการชั้นเรียน และเน้นรูปแบบการสอนในแต่ละแนวทางให้มากขึ้น

2.7.2 ด้านตัวชี้วัด ควรมีการกำหนดรายละเอียดของสมรรถนะย่อยแต่ละตัวแยกตามระดับชั้น ให้เหมือนกับตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลาง

2.7.3 ด้านคู่มือและตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ ควรมีคู่มือและคำแนะนำด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในแนวทางต่าง ๆ ที่ชัดเจนและควรมีรูปแบบไปในแนวเดียวกัน ควรมีตัวอย่างกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรมและมีตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ ที่หลากหลาย ควรมีตัวอย่างตามแนวทางที่ 1-4 เพิ่มเติม เพื่อให้ครูมีแนวทางในการทำงานเพิ่มขึ้น ในส่วนของตัวอย่างแนวทางที่ 4 ควรมีตัวอย่างการนำกิจวัตรประจำวันมาออกแบบในลักษณะการบูรณาการในภาพรวมโดยไม่แยกเป็นกิจกรรมย่อย ๆ และครูบางส่วนต้องการแผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูปให้ครบทุกวิชา

2.7.4 ด้านการวัดและประเมินผล ครูต้องการแนวทางการวัดและประเมินผลสมรรถนะที่ชัดเจน เห็นภาพต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการวัดผลระดับชาติ

2.7.5 ด้านการให้คำแนะนำและช่วยเหลือ ควรมีการนิเทศ ติดตาม ให้ข้อเสนอแนะ ให้คำปรึกษาบ่อย ๆ ทั้งจากบุคลากรภายในโรงเรียนและบุคคลภายนอก

2.8 สิ่งที่ครูคิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ จากการนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษา พบว่า สิ่งที่ครูคิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่

2.8.1 กรอบสมรรถนะและรายละเอียด กรอบสมรรถนะทั้ง 10 สมรรถนะ มีความสำคัญในการส่งเสริมนักเรียน หากมีรายละเอียดและแนวทางในการนำไปใช้ที่ชัดเจนจะช่วยให้ครูเข้าใจและนำไปพัฒนานักเรียนได้ตรงเป้าหมายมากขึ้น

2.8.2 ผู้บริหาร ควรให้ความสำคัญ ให้การหนุนเสริม จะช่วยให้การทำงานคล่องตัวขึ้น เวลาจัดอบรม/รับรู้ข้อมูลอยากให้ผู้บริหารร่วมรับรู้ด้วยเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน

2.8.3 ครูผู้สอนต้องเข้าใจชัดเจนและออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่สูงสุด ความเข้าใจของครูในการนำสมรรถนะไปจัดการเรียนการสอนแต่ละแนวทางจะช่วยให้ครูวางแผนและเตรียม

ความพร้อมในการสอนได้ดีขึ้น โดยครูจะต้องมีความมุ่งมั่นพยายาม หาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เปลี่ยนจาก teacher-centered เป็น child-centered มีการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับสมรรถนะและนำสมรรถนะมาออกแบบการจัดการเรียนการสอนแต่ละแนวทาง มีการวัดผลประเมินผลตามสมรรถนะและตัวชี้วัดที่มีในหน่วยการเรียนรู้เดิม ครูต้องใส่ใจนักเรียนมากขึ้น พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทำสื่อใกล้ชิดเด็กมากขึ้น คิดว่าจะทำอย่างไรให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

2.8.4 การทำงานเป็นทีมของโรงเรียน การวิเคราะห์สมรรถนะและนำมาบูรณาการในการออกแบบการเรียนการสอนร่วมกัน ทำให้ช่วยลดเวลา และเด็กได้ฝึกปฏิบัติให้เกิดสมรรถนะมากขึ้น

2.8.5 ระยะเวลา มีช่วงเวลาในการศึกษาหาความรู้ สร้างความเข้าใจและฝึกประสบการณ์ในการนำสมรรถนะไปใช้จัดการเรียนการสอนให้นานกว่านี้

2.8.6 การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของนักเรียนอย่างตรงจุด /มีข้อมูลเชิงประจักษ์ จะช่วยให้พัฒนานักเรียนได้ตรงจุดมากขึ้น

2.8.7 ผู้ปกครอง รับรู้การเปลี่ยนแปลงของการเรียนการสอน และเข้าใจว่าการสอนนักเรียนให้เกิดสมรรถนะต้องใช้เวลา และผู้ปกครองมีเวลาใกล้ชิดกับเด็ก 2.8.8 การนิเทศติดตาม คณะวิจัยมีการนิเทศติดตามให้มากขึ้น

2.8.9 มีแผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูปให้ครูเป็นแบบอย่าง เพื่อที่ครูจะได้มีต้นแบบนำไปพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนได้ชัดเจนและตรงตามเป้าประสงค์ที่กำหนด

2.9 ข้อเสนอแนะ จากการนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษา บทสรุปสุดท้ายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม มีดังนี้

2.9.1 ด้านการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ ได้แก่ 1) ให้ความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะและมีตัวอย่างการนำไปใช้ที่หลากหลาย 2) เพิ่มเวลาอบรมเพื่อให้เข้าใจมากขึ้นและมีการทดลองปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ก่อนนำไปใช้จริง และ 3) มีการพัฒนาครูในการนำสมรรถนะไปใช้พัฒนาผู้เรียน โดยเน้นเรื่องการออกแบบกิจกรรมให้เด็กเกิดหลายสมรรถนะและเกิดผลกับเด็กมากที่สุด

2.9.2 ด้านหลักสูตรและโครงสร้าง ได้แก่ 1) มีตัวชี้วัดตั้งต้นเพราะสมรรถนะเป็นก้อนใหญ่ หากไม่มีตัวชี้วัดเหมือนไม่มีจุดเริ่ม 2) ตัวชี้วัดมีความชัดเจน เข้าใจง่าย เชื่อมโยงกับการทดสอบระดับชาติ NT / O-NET 3) ปรับลดรายวิชาที่ซ้ำซ้อน หลอมรวมสิ่งที่ซ้ำกัน เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา ใช้สมรรถนะเป็นฐานโดยบูรณาการ ก) ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ควรปรับโครงสร้างเวลาเรียนให้มีชั่วโมงภาษาไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างน้อยวันละ 2 ชั่วโมง เนื่องจากเวลาที่มีไม่สัมพันธ์กับการปลูกฝังให้เกิดสมรรถนะการอ่าน -เขียน โดยโรงเรียนที่มีผลการอ่านดีเยี่ยมจะมีการจัดตารางในภาคเช้าสอนภาษาไทย-คณิตศาสตร์ ส่วนวิชาอื่นใช้การบูรณาการ

2.9.3 ด้านบริหารจัดการ หากครูประจำชั้นสอนทุกวิชาจะสามารถยืดหยุ่นการจัดกิจกรรมได้ง่ายกว่า แต่ถ้าครูสอนเป็นวิชาทำให้ยืดหยุ่นเวลาได้ยาก

2.9.4 ด้านการวัดและประเมินผล ครูยังมีความกังวลเรื่องผลสัมฤทธิ์ของเด็กเวลาทดสอบระดับชาติ ยังไม่เห็นหลักสูตรตลอดแนว ไม่รู้ว่าวัดและประเมินผลอย่างไร

2.9.5 ด้านระยะเวลาในการทดลอง ระยะเวลาค่อนข้างน้อย ทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1-2 แผน ยังไม่ค่อยเห็นผล ครูยังไม่ทะลุปรุโปร่งว่าคืออะไร เลยเชื่อมโยงไม่ค่อยถูก

2.9.6 ด้านคู่มือ สื่อ และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) จัดทำเอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะเพิ่มเติม และมีตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแนวทางให้มากขึ้น เพื่อให้ครูใช้ในการศึกษาและเป็นแนวทางในการทำงาน 2) หากมีแผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูปให้ดูเป็นแนวทาง ครูจะหยิบใช้ได้ง่ายและนำมาปรับได้ ช่วยลดภาระให้ครู

2.10 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการนำแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นในการพัฒนาผู้เรียน

2.10.1 ด้านจุดแข็ง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่าสถานศึกษาในภาพรวมสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้และง่ายต่อครูนำสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดชัดเจน ครอบคลุมทำให้ครูมีเป้าหมายในการสอนและประเมินผลได้ครอบคลุม ด้านจุดอ่อน พบว่า มีตัวชี้วัดมากเกินไปและทับซ้อนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ โครงสร้างเวลาเรียนขาดความยืดหยุ่น จำนวนชั่วโมงตามโครงสร้างหลักสูตรและวิชาเรียนควรลดลง เนื้อหาเยอะ และไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้านความต้องการปรับเปลี่ยน พบว่า หลักสูตรควรลดมาตรฐานและจำนวนตัวชี้วัด เนื้อหาและเวลาเรียนควรยืดหยุ่นมากขึ้น ส่งเสริมความถนัด เน้นการปฏิบัติ แก้ปัญหา เรียนรู้สิ่งที่เด็กถนัดสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือประกอบอาชีพได้ ควรยืดหยุ่นในการนำหลักสูตรไปใช้ให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้นที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ ควรหลอมรายวิชาวิชาเป็นแนวบูรณาการ ระบุเพียงเนื้อหาและสาระสำคัญเพื่อให้มีกิจกรรมที่ลงมือทำมากขึ้น ควรลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาเล่นและเพิ่มด้านทักษะชีวิต

2.10.2 ด้านการดำเนินการนำกรอบสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียน พบว่าสถานศึกษาในภาพรวม ประชุมวางแผนร่วมกันโดยกำหนดสมรรถนะหลักและการนำสมรรถนะไปใช้ จัดกิจกรรม PLC สร้างความเข้าใจให้ตรงกัน บูรณาการสมรรถนะสู่การปฏิบัติกับนโยบายโรงเรียน คัดเลือกครูผู้สอน แบ่งปันความรู้ระหว่างเพื่อนครู จัดรูปแบบกิจกรรมใหม่ๆ ที่หลากหลาย ให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษาให้ครูทำแผนการสอนประเมินการสอนร่วมกัน และนิเทศกำกับติดตาม ด้านการนำสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียน พบว่า ในภาพรวมครูสามารถนำไปใช้ได้โดยนำสมรรถนะมาใช้ตามแนวทาง ต่าง ๆ คนละ 2-4 แนวทาง บางโรงเรียนยังขาดการปรึกษาและร่วมมือกันต่อเนื่อง ครูเขียนแผน การจัดการเรียนรู้และส่งแผนให้ผู้บริหารตรวจ มีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประเมินแผนของครูเพื่อให้เกิดความถูกต้อง ด้านวิธีการแก้ปัญหาครูยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ พบว่า สถานศึกษาในภาพรวมแก้ปัญหาโดยครูรวมกลุ่มทำ PLC อย่างเข้มแข็ง เพื่อเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ประชุมปรึกษาทั้งแบบเป็นพิธีการและแบบกัลยาณมิตรเพื่อให้ความช่วยเหลือและการลดภาระงานของครู

2.10.3 ข้อแตกต่างการทำงานของครูในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ ในภาพรวม พบว่าหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีความยืดหยุ่นสูงกว่าและเปิดโอกาสครูให้คิดวิธีการและแนวทางการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ๆเพิ่มขึ้น มีการเรียนรู้โดยร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงตนเอง ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ครู

จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ละเอียดมีกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะ มีการใช้เทคนิคในการสอน ตลอดจนใช้สื่อและสถานการณ์ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้มากขึ้น มีความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหา นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม สนุกสนาน สนใจเรียน มีความสุขและมีเจตคติที่ดีในการเรียนรู้มากขึ้น **ด้านการวัดผลประเมินผล** เป็นการวัดผลที่บูรณาการตัวชี้วัดกับสมรรถนะเข้าด้วยกัน มีการประเมินตามสภาพจริงมากขึ้น ลดการใช้ข้อสอบ แต่ครูบางคนมีความเห็นว่าการวัดผลประเมินผลยังไม่ชัดเจนและใช้เวลามาก

2.10.4 การช่วยเหลือ นิเทศ และสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการสอนและการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในห้องเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม ให้การช่วยเหลือ นิเทศ และสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และการนำไปใช้ในห้องเรียน จัดประชุมสม่ำเสมอเพื่อสร้างความเข้าใจ ใช้กระบวนการ PLC ตั้งแต่การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ สังเกตการสอน และสะท้อนผลร่วมกัน ใช้การ Open Class เข้าไปสังเกตการสอนในชั้นเรียนเพื่อนิเทศติดตามเป็นระยะ ๆ ส่งเสริมการแบ่งปันการจัดกิจกรรมและสื่อ และการจัดทีมงานช่วยเหลือ แนะนำครู

2.10.5 ปัญหาอุปสรรคที่พบในการสนับสนุนการทำงานของครู ด้านการพัฒนาหลักสูตร ครูไม่มีความรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพราะมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว **ด้านการออกแบบการเรียนรู้การสอน** ครูขาดความมั่นใจในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมสมรรถนะที่เลือกไว้และใช้คู่มือเป็นหลักยึดติดกับตัวอย่างในคู่มือ ทำให้ไม่มีความหลากหลายในการออกแบบ ครูหลายท่านใช้แผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูปของสำนักพิมพ์ตามหนังสือแบบเรียน ทำให้นำสมรรถนะไปใช้ได้ยาก **ด้านการวัดผลประเมินผล** พบว่า ครูไม่แน่ใจว่าการวัดผลประเมินผลด้านสมรรถนะที่ดีควรดำเนินการอย่างไร **วิธีการแก้ไขเมื่อมีปัญหาอุปสรรค** พบว่า ครูส่วนใหญ่ศึกษาวิธีการออกแบบการเรียนรู้การสอนและการประเมินผลโดยค้นหาจาก Internet ผู้บริหารสถานศึกษาช่วยครูคิดวิเคราะห์การทำงาน มีความจำเป็นต้องมีผู้รู้ในโรงเรียนเพื่อพาครูโรงเรียนทำ การใช้ DLTV ในการพัฒนาครูและใช้เป็นแบบอย่างในการวัดและประเมินผล

2.10.6 ช่วงเปลี่ยนผ่านหรือรอยต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ สมรรถนะทั้ง 10 สมรรถนะเหมาะสมกับเด็กยุคใหม่ ควรจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะตั้งแต่ระดับปฐมวัย ให้สถานศึกษามีอิสระด้านการจัดหลักสูตร ลดกลุ่มสาระการเรียนรู้เดิมที่มากเกินไป ระบุรายละเอียดสมรรถนะย่อยที่ชัดเจนในแต่ละระดับชั้นไปสู่สมรรถนะหลัก ปรับตารางเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเสริมสมรรถนะเหมาะสมกับเด็กเล็ก ใช้สมรรถนะต่อควมคู่ไปกับตัวชี้วัดและนำการประเมินสมรรถนะไปปรับใช้กับผู้เรียน มีคู่มือเพราะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านสมรรถนะที่ตรงกัน **ด้านการดำเนินการใช้สมรรถนะต่อเนื่อง** จะนำสมรรถนะไปใช้ต่อควบคู่กับตัวชี้วัดเดิม เน้นกิจกรรมที่ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงให้มากขึ้น ทดลองนำสมรรถนะมาใช้ต่อเนื่องโดยเริ่มจากเริ่มระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นการส่งต่อในช่วงเปลี่ยนผ่าน ใช้การประเมินตามสภาพจริงให้มากขึ้นไม่ได้ใช้ข้อสอบปลายภาค

2.10.7 การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและการนำกรอบสมรรถนะมาใช้ในโรงเรียน **ประการแรก** คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะให้ชัดเจนโดยผู้บริหารสถานศึกษาเห็น

ความสำคัญ ให้การสนับสนุนและสามารถเป็นที่ปรึกษาได้ มีการรวมกลุ่ม PLC อย่างเข้มแข็ง การ Coaching โดยทีมพี่เลี้ยงช่วยเติมเต็มความรู้เพิ่มความชัดเจน ประการต่อมา คือ ครูต้องเปิดใจ ศรัทธา ใฝ่รู้ มีคู่มือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสมรรถนะ ตัวอย่างกิจกรรมที่นำไปสู่สมรรถนะและแผนการจัดการเรียนรู้ ประการสุดท้าย คือ การส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหาร ช่วยเหลือ ผู้เชี่ยวชาญที่รู้จักจริงและมาช่วยเหลือให้คำแนะนำในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน

2.10.8 สิ่งที่โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ ควรมีผู้เชี่ยวชาญหรือพี่เลี้ยงชี้แนะในการออกแบบกิจกรรมและการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสมรรถนะ มีคู่มือการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และเทคนิค/กลยุทธ์ในการนำสมรรถนะไปใช้ มีแผนการจัดการเรียนรู้กลางที่มีความยืดหยุ่นครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ มีแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ที่เผยแพร่เทคนิคการสอนหรือกลยุทธ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยให้ครูสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา มีงบประมาณสนับสนุนเพื่อการจัดซื้อสื่อสนับสนุนการสอน มีศูนย์รวมข้อมูลหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพิ่มแหล่งค้นคว้าหาความรู้โดยมีแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ที่ครูสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาและสื่อสารกับภาคีและผู้เกี่ยวข้อง มีคู่มือการวัดและประเมินผลและเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนที่ชัดเจน และเชื่อมโยงการประเมินสมรรถนะกับการสอบ O-NET

2.10.9 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและกรอบสมรรถนะไปใช้

หน่วยงานที่พัฒนาหลักสูตร เป็นหน่วยงานกลางในการวางระบบ ลดงานนโยบายที่ซ้ำซ้อนกัน จัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะ นำกรอบสมรรถนะไปใช้และจัดทำเกณฑ์การวัดและประเมินผล จัดทำคู่มือสมรรถนะ ประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ อบรมให้ความรู้ในเรื่องสมรรถนะ กำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกันทุกหน่วยงาน ปรับระเบียบการใช้งบประมาณในการสนับสนุนการสอน การพัฒนาเทคโนโลยีให้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมสมรรถนะ พัฒนาเทคโนโลยีให้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมสมรรถนะ การวางระบบการนำสมรรถนะไปใช้ เช่น การทดสอบระดับชาติ การรับเด็กเข้าศึกษาต่อ ปรับเกณฑ์การวัดและประเมินผลระดับประถมศึกษา เป็น ผ่าน ไม่ผ่าน และใช้การประเมินตามสภาพจริง

กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนให้ชัดเจนและสอดคล้องกันทุกหน่วยงาน การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะให้กับครู แก่โรงเรียนงบประมาณที่ยุ่งยากให้มีความยืดหยุ่น สร้างข้อทดสอบที่ตอบสนองต่อบริบทพื้นที่ที่มีความหลากหลายและวัดตามพัฒนาการ

หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา การกำหนดนโยบายในระยะยาวและต่อเนื่อง ลดนโยบายที่ซ้ำซ้อน และลดการสั่งการจากส่วนกลาง ให้ท้องถิ่นบริหารจัดการด้วยตนเองและส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างอิสระ ยืดหยุ่นการใช้งบประมาณของโรงเรียน มีความชัดเจนเกี่ยวกับความรู้ด้านสมรรถนะ สกอ. ควรรวบรวมต้นแบบของโรงเรียนสาธิตต่าง ๆ ให้ผู้สนใจศึกษาทางออนไลน์ อบรมให้ความรู้กับครูเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะให้ความรู้ ความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง

2.11 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ ควรมีการประเมินหลักสูตรเดิมก่อนการปรับเปลี่ยนหลักสูตรและมีความชัดเจนแนวทางการดำเนินการของสมรรถนะ ใช้กระบวนการ PLC และ Lesson Study การพัฒนาครูควรให้ผู้รู้จริงมาบอกวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเพราะการส่งต่อเป็นช่วง ๆ เช่น ศึกษานิเทศก์ ทำให้คลาดเคลื่อน เมื่อต้องไปตรวจนิเทศ ติดตาม ทำให้ปฏิบัติผิดทาง จัดทำ Website กลางเพื่อการสืบค้นข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านสมรรถนะ หน่วยงานหลักสูตรต้องประสานงานกับ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานต้นสังกัดต่าง ๆ เพื่อการทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะให้กับครู ระบุแหล่งเรียนรู้และหนังสือประกอบที่จะทำให้ครูค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีสื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอน ควรประเมินผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อติดตามและปรับปรุงแก้ไขเป็นระยะ ๆ

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

3.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหลักสูตร

3.1.1 กำหนดให้มีเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ทุกคนสามารถรับรู้และเข้าใจได้ตรงกันในลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ (desirable outcomes) ที่ชัดเจน เข้าใจได้ไม่ยาก และไม่มากจนเกินไป ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถเห็นภาพใหญ่ (big picture) ร่วมกันและมุ่งไปที่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งสามารถใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนที่เสนอในการวิจัยครั้งนี้เป็นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมายด้านผู้เรียน โดยอาจพิจารณาทบทวนสมรรถนะหลัก สมรรถนะย่อย ทั้งในแง่ของจำนวนสมรรถนะและระดับความเข้มข้นของสมรรถนะที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ ซึ่งสามารถศึกษาวิจัยและทำประชากรพิจารณาเพิ่มเติมได้ โดยการกำหนดเป้าหมายร่วมนี้ทั้งการกำหนดเป้าหมายร่วมระดับชาติ ระดับท้องถิ่น/ เขตพื้นที่ และระดับสถานศึกษา โดยให้เป้าหมายในทุกระดับมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

3.1.2 พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกระบวนการวิจัย โดยควรมุ่งเป้าหมายให้ได้หลักสูตรที่กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงสมรรถนะ เสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ และแนวทางการวัดและประเมินผลสมรรถนะ ในลักษณะของการใช้ผลวิจัยชี้นำนโยบาย (Research-led policy) บนพื้นฐานของการมีหลักฐานเชิงประจักษ์และระบบข้อมูลที่ชัดเจนที่นำไปสู่การปรับปรุงนโยบาย

นอกจากนี้ ควรให้มีการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กับหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อชี้ให้เห็นว่าในการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบหลักสูตรบางองค์ประกอบนั้นมิได้เป็นสิ่งที่ยากลำบาก

3.1.3 ปลดล็อก “โครงสร้างเวลาเรียน” ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ความยืดหยุ่นที่สถานศึกษามีอิสระจัดโครงสร้างหลักสูตรรายวิชาพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามวัยที่สอดคล้องกับจุดเน้นและความต้องการตามบริบทของสถานศึกษาและชุมชนอย่าง

แท้จริง ทั้งนี้ แม้ว่าได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การบริหารจัดการเวลาเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 และคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง การปรับปรุงโครงสร้างเวลาเรียนตามหลักสูตรแกนกลางฯ ลงวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ.2561 แล้ว หากแต่ผู้ใช้หลักสูตรในระดับสถานศึกษายังไม่ได้รับรู้และเกิดความเข้าใจในวงกว้าง รวมทั้งคำสั่งฉบับดังกล่าวยังมีข้อกำหนดถึงโครงสร้างเวลาเรียนเฉพาะสาระประวัติศาสตร์ 40 ชั่วโมงต่อปี และรายวิชาพื้นฐาน 840 ชั่วโมงต่อปี

3.1.4 ตรวจสอบบทพบตัวชี้วัดตามมาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้ให้ข้อมูลว่าตัวชี้วัดของบางกลุ่มสาระการเรียนรู้มีจำนวนมากและซ้ำซ้อนกัน เน้นด้านความรู้มาก ทักษะที่กำหนดในตัวชี้วัดเป็นทักษะย่อย ๆ ส่วนด้านเจตคติ ค่านิยมมีน้อย ทำให้การออกแบบการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลของครูเป็นการพัฒนาและประเมินด้านความรู้และทักษะย่อย ๆ ที่ไม่เกิดเป็นสมรรถนะ

3.1.5 จัดรายวิชาพื้นฐานแบบเน้นรายวิชาหลักให้มีความเข้มข้น ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3) ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นรายวิชาที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ศาสตร์อื่น ๆ และมีความจำเป็นต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และ จัดกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เป็นรายวิชารอง ได้แก่ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยจัดในลักษณะการบูรณาการที่นำสมรรถนะทั้ง 10 สมรรถนะเป็นฐานในการออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งรายวิชาหลัก รายวิชารอง และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ทั้งนี้ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 (ป.4-6) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) ควรค่อยๆ เพิ่มความเข้มข้นในรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพตามศาสตร์เฉพาะในลักษณะความเข้มข้นไต่ระดับ โดยใช้สมรรถนะทั้ง 10 สมรรถนะเป็นฐาน

3.1.6 ใช้สมรรถนะ 10 สมรรถนะเป็นฐานสำคัญไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเน้นการเชื่อมต่อหลักสูตรระดับการศึกษาปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการอุดมศึกษาในลักษณะของสมรรถนะเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน เพื่อสร้างคุณภาพของเด็กไทยให้เข้มแข็ง ได้รับการพัฒนาที่สอดคล้องต่อเนื่องตามความสามารถและความถนัดเฉพาะทาง โดยมีเป้าหมายในการสร้างพลเมืองไทยในอนาคตจากฐานสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21

3.1.7 ระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทุกสังกัดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อให้มีข้อมูลสภาพปัญหาผู้เรียน การจัดการศึกษา และข้อมูลสำคัญจำเป็นอื่น ๆ อย่างหลากหลายมุมมอง หลากมิติ และนำมาสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Share Visions) พร้อมทั้งระดมข้อมูลแนวปฏิบัติที่น่าสนใจและใช้ได้ผลเพื่อนำมาสู่การกำหนดนโยบาย (Practice to Policy)

3.2 ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

3.2.1 ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์หลักสูตร

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบประการหนึ่งว่า ผู้บริหารและครูจำนวนมากไม่ทราบข้อมูลความเคลื่อนไหวและการปรับปรุงหลักสูตร ดังนั้น ต้องหาวิธีในการประชาสัมพันธ์ สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันในการใช้หลักสูตรแกนกลางฯ แนวทางหลักสูตรฐานสมรรถนะ การบริหารจัดการหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล ในระดับชั้นเรียนที่มีความยืดหยุ่นหลากหลายแก่สถานศึกษาในทุกสังกัด เพื่อให้ผู้ใช้และผู้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสามารถใช้และพัฒนาหลักสูตรได้ตามเจตนารมณ์ ให้เกิดผลจากภาคนโยบายสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ การสื่อสารต้องมีรูปแบบที่ทันสมัย เข้าถึงง่าย หลากหลายช่องทางที่เหมาะสมกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องที่มีหลายช่วงวัยและความแตกต่างด้านประสบการณ์ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลและเข้าใจวิธีทำงานได้ด้วยตนเอง ทั้งในลักษณะของการจัดทำเอกสาร คู่มือ แหล่งเรียนรู้ การจัดสัมมนา การมีที่ปรึกษา การสร้างสารสนเทศออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊กแฟนเพจ แอปพลิเคชัน วิทยุทัศน์ Call-center รวมถึงการเปิดพื้นที่สาธารณะ เช่น กระดานข่าวออนไลน์ การตั้งกระทู้ เพื่อช่วยให้ผู้มีหน้าที่ในการใช้หลักสูตร อาทิ ครู บุคลากรทางการศึกษา สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก สามารถศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรได้อย่างละเอียด และสามารถให้ข้อมูลสะท้อนปัญหาการใช้หลักสูตรดังกล่าว เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาได้ต่อไป

3.2.2 ด้านการใช้หลักสูตร การออกแบบการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

การออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามช่วงวัยและใช้สถานการณ์และชีวิตหรือกิจวัตรประจำวันของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยการเขียนจุดประสงค์เชิงสมรรถนะนี้เป็นการระบุสิ่งที่ผู้เรียนต้องทำหรือแสดงออก ซึ่งเป็นการผสมผสานทั้งทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะที่ผู้เรียนต้องใช้ในการทำงานหรือใช้ในสถานการณ์เงื่อนไขนั้น ๆ และการออกแบบการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องใช้ “บริบทชีวิตจริง” ของผู้เรียนเป็นฐาน โดยมุ่งเน้นสมรรถนะที่ผู้เรียนสามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งมักเป็นการออกแบบการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน (differentiated instruction) รวมถึงต้องกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลที่เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงที่ใช้สมรรถนะเป็นฐาน ทั้งนี้ ในส่วนของการประเมินระดับชาติก็ต้องใช้การประเมินฐานสมรรถนะเช่นกัน

3.2.3 ข้อเสนอแนะต่อการจัดตั้งองค์กรหรือคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปหลักสูตร

เสนอให้มีสถาบัน หน่วยงานกลาง หรือคณะบุคคลทำหน้าที่วางแผนกำหนดทิศทาง การพัฒนาคุณภาพเด็กไทยอย่างเป็นองค์รวมของทุกกระทรวง ทุกสังกัดหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยอาจมีองค์กรบุคคลที่ประกอบด้วย ผู้แทนระดับนโยบายและระดับผู้ปฏิบัติจากหน่วยงานที่จัดการศึกษา เพื่อให้ระดับผู้ปฏิบัติที่มีหน้าที่นำหลักสูตรไปใช้มีเป้าหมายร่วมกันในการจัดการศึกษาให้เด็กแต่ละวัยตามบทบาทหน้าที่ ภายใต้มเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน มีการวางแผนการเชื่อมต่อหลักสูตรแต่ละระดับอย่างกลมกลืนและมีประสิทธิภาพแต่ละระดับการศึกษา เห็นความสัมพันธ์สอดคล้องตลอดทั้งระบบการพัฒนาหลักสูตร ตั้งแต่

การร่าง การใช้ และการประเมินผล ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้สถานศึกษาทุกสังกัด เข้าใจตรงกันทั้งในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล รวมทั้งเป็นหน่วยงานที่ระดม ทรัพยากรและวางระบบฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ โดยเฉพาะแนวคิด แนวทาง และนวัตกรรมที่ น่าสนใจจากสถานศึกษาในทุกสังกัด

หน่วยงานข้างต้นนี้ต้องมีบุคลากรเป็นนักวิชาการด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผล ที่สามารถให้คำปรึกษาและตอบปัญหาด้านบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลแก่ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาได้ รวมถึงควรเพิ่มบุคลากรที่ดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำในด้านนี้แก่คณะครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นให้เพียงพอด้วย

3.2.4 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวิชาชีพครู

ความสำเร็จของการใช้หลักสูตรมีได้อยู่ที่อยู่การผลิตตัวเล่มหลักสูตรได้แล้วเสร็จ หากแต่อยู่ที่ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญก็คือครูที่ต้องทำ หน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาใน เรื่องหลักสูตรฐานสมรรถนะและการจัดการเรียนการสอนให้เข้าใจชัดเจน และมีการนิเทศติดตามอย่าง สม่าเสมอจริงจัง ซึ่งปัจจัยที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องช่วยสนับสนุนให้ครูทำงานได้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่

1) การสร้างความเข้าใจแก่ครูทุกคน ให้เข้าใจอย่างชัดเจนว่าตนต้องดำเนินการอย่างไรให้ นักเรียนบรรลุเป้าหมาย รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะเพิ่มเติมแก่ครูด้านการจัดการเรียน การสอนฐานสมรรถนะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับครูระดับประถมศึกษาตอนต้นที่ต้องเข้าใจและมองเห็น ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสมรรถนะเด็กปฐมวัยกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งต้องพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวให้มีความเชื่อมโยงกัน

2) การจัดเตรียมเครื่องมือและสื่อการเรียนการสอน ที่ช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียน การสอนได้ด้วยการนำแนวทางการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพมาใช้ มากกว่าเน้นให้ครูพัฒนาเนื้อหาบทเรียน โดยกิจกรรมที่จะให้นักเรียนปฏิบัติควรมีคู่มือหรือข้อความแนะนำวิธีดำเนินการหรือทิศทางของกิจกรรมนั้น ๆ สำหรับครู อาทิ คู่มือแนวทางการใช้รูปแบบ วิธีหรือแนวการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ คู่มือแนวทาง การวัดและประเมินผลสมรรถนะด้านต่าง ๆ รวมทั้งตัวอย่างเครื่องมือวัดสมรรถนะ

3) การจัดเตรียมข้อมูลผลการประเมิน ที่บอกได้ว่าการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างไร เป็น ข้อมูลการเปรียบเทียบที่อ้างอิงกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยเน้นที่ประสิทธิภาพการสอนของครู ในลักษณะ ของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน ช่วยให้ครู ย้อนกลับมามองการสอนของตนเองและปรับการสอนด้วยตนเองได้ (ออกแบบเครื่องมือพัฒนาให้ครูสามารถ ทำงานได้ด้วยตนเอง) หรืออาจโดยการจัดตั้งคณะกรรมการประเมินหลักสูตรภายในโรงเรียน ซึ่งสามารถ สะท้อนผลการใช้หลักสูตรในระดับชั้นเรียนต่อผู้บริหารและต้นสังกัดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อเอื้ออำนวยให้ ผู้ดูแลระดับบริหารสถานศึกษาสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ นี้ ไปศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไปใน อนาคต

4) การพัฒนาครูแกนนำ ครูผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนที่สามารถเสนอแบบอย่าง วิธีและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการสอนที่ได้ผล ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่ได้รับ การทดลอง และมีผลการวิจัยยืนยันถึงประสิทธิภาพของวิธีดังกล่าวแล้ว เพื่อให้ครูได้ศึกษาและเปรียบเทียบกับ วิธีการสอนของตนแล้วนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการสอนให้กับเพื่อนครู

5) การสนับสนุนและสร้างแรงผลักดันจากเพื่อนครูร่วมวิชาชีพ โดยการสร้างชุมชนแห่ง การเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่มีการแลกเปลี่ยนวิธีสอนและสะท้อนผลการสอนร่วมกับครูมืออาชีพเพื่อการพัฒนา การสอน

6) การมีผู้นำและผู้บริหารสถานศึกษาช่วยสนับสนุนการทำงานและสร้างแรงผลักดันให้เกิด ผลลัพธ์ที่ดี

7) การให้ชุมชนได้รับทราบถึงความคาดหวังหรือเป้าหมายของสถานศึกษา โรงเรียนต้อง แสดงความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่ชุมชนคาดหวัง โดยทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่องเพื่อให้สามารถแสดงถึงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาแก่สังคมและชุมชนได้

8) การวิจัย การติดตาม และการประเมินผลในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียน อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาและรูปแบบวิธีการสอนใหม่ๆ ที่สร้างความมั่นใจในการจัดการศึกษาได้ว่าวิธีการสอน ใดดีกว่าวิธีที่ใช้อยู่

ทั้งนี้ ในการวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบว่า กลุ่มผู้เกี่ยวข้องมีหลายลักษณะ อาทิ 1) ไม่ยอมรับรู้ ความเปลี่ยนแปลง 2) รับรู้ แต่ไม่ยอมเปลี่ยนแปลง หรือ 3) รับรู้ ยอมเปลี่ยนแปลง แต่ไม่กล้าปรับเปลี่ยน ซึ่ง การพัฒนาบุคลากรแต่ละกลุ่มจึงต้องมีกลยุทธ์ที่แตกต่างกันในกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้

4.2.2 ผลการพัฒนารอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ (ร่าง) กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเพื่อ ปรับ (ร่าง) กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน โดยในการดำเนินการวิจัยนี้มีผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่เป็น ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 23 ท่านเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อเสนอแนะในภาพรวม ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้าน หลักสูตรและการสอน การวัดและประเมินผล พัฒนาการเด็ก และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสมรรถนะแต่ละ ด้าน และกลุ่มผู้ใช้กรอบสมรรถนะและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 61 คน จำแนกเป็น ผู้บริหาร จำนวน 20 คน ครูผู้สอน จำนวน 30 คน ผู้ปกครองโฮมสคูล (Home School) จำนวน 2 คน นักวิชาการในระดับเขตพื้นที่ การศึกษา จำนวน 6 คนซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือกในหลากหลายมิติดังนี้ 1) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการจัด การศึกษา 2) เป็นผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานครอบคลุมในทุกสังกัดทั้ง กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และ เอกชน 3) เป็นผู้ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่หลากหลายทั้งโรงเรียนที่ดำเนินการปกติ และโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมและ 4) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ช่วง 3 ปีแรก ผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มากกว่า 10-20 ปี และผู้ที่เกษียณอายุ

ในการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษารายละเอียด(ร่าง)กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล 3) กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง 4) ประสานงานและส่งเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งทางไปรษณีย์ และทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (email) เพื่อให้ผู้ใช้กรอบสมรรถนะและผู้เกี่ยวข้องพิจารณาประเมิน และแสดงความคิดเห็น 5) จัดประชุมสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ใช้กรอบสมรรถนะ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อวิพากษ์กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนทั้งในลักษณะการประชุมแบบเดิม และการประชุมทางไกลผ่านโปรแกรมซูม (Zoom) 6) ประมวลข้อมูลความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและ ข้อมูลเชิงคุณภาพ 7) นำข้อมูลมาใช้ในการปรับรายละเอียดของกรอบสมรรถนะหลักผู้เรียน และประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและ 8) จัดทำรายงานผลรายงานผลการศึกษา ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับสมบูรณ์ ในส่วนของผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าสมรรถนะหลักในภาพรวมมีความเหมาะสมร้อยละ 45 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 5 ไม่แน่ใจร้อยละ 10 และมีผู้ไม่แสดงความคิดเห็นร้อยละ 40 โดยเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายสมรรถนะ พบว่า สมรรถนะหลักที่มีความเหมาะสมสูงสุด คือ สมรรถนะหลักด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง/ตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล มีความเหมาะสมร้อยละ 85 รองลงมาคือ สมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีความเหมาะสมร้อยละ 80 ส่วนสมรรถนะหลักที่มีความเหมาะสมต่ำสุด คือ สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน และสมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล มีความเหมาะสมเท่ากันคือ ร้อยละ 65

1.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของคำอธิบายสมรรถนะระดับที่ 2 พบว่า

1) สมรรถนะหลักทั้ง 10 ด้าน มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนตามวัย ร้อยละ 66.67 -100 โดยสมรรถนะหลักส่วนใหญ่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนตามวัย มากกว่าร้อยละ 80

2) สมรรถนะหลักทั้ง 10 ด้าน มีความครอบคลุมในมิติที่สำคัญของสมรรถนะ ร้อยละ 66.67 -100 โดยสมรรถนะหลักส่วนใหญ่มีความครอบคลุมในมิติที่สำคัญของสมรรถนะ มากกว่าร้อยละ 80

3) สมรรถนะหลักทั้ง 10 ด้าน มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ร้อยละ 66.67 -100 โดยสมรรถนะหลักส่วนใหญ่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มากกว่าร้อยละ 70

1.3 ข้อเสนอแนะ มีประเด็นดังนี้

1) การปรับและจัดกลุ่มกรอบสมรรถนะ มีประเด็นย่อยดังนี้ กรอบสมรรถนะยังขาด “Core Value” รวมทั้งควรจัดกลุ่มสมรรถนะให้ลดลงและกระชับ มุ่งเน้นสมรรถนะที่ประเมินได้จริง ควรนำสมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สมรรถนะหลัก

ด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ และสมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ไปอยู่ใน Learning Area เพื่อการวัดประเมินที่ง่ายขึ้น หรือมุ่งเน้นสมรรถนะหลักทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น เป็นแกนหลัก และสอดแทรกหรือบูรณาการกับสมรรถนะหลักที่เหลืออีก 6 ด้าน นอกจากนี้ สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน และสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นเนื้อหา (Content) สามารถจัดเป็นกลุ่มได้หนึ่งกลุ่ม ส่วนสมรรถนะหลักที่เหลือมีลักษณะไม่ยึดกับเนื้อหา (Content Free) สามารถจัดเป็นกลุ่มได้อีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งกลุ่มที่ไม่ยึดกับเนื้อหาแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่สร้างนวัตกรรมกับกลุ่มที่สร้างความเป็นคน

2) *การกำหนดภาพรวมของผู้เรียน* ควรกำหนดภาพรวมของผู้เรียนที่ประกอบด้วยสมรรถนะหลักทั้ง 10 ด้าน ให้เห็นภาพชัดเจนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถมองเห็นภาพผู้เรียนในปลายทางได้ตรงกัน โดยผสานสมรรถนะทั้งที่มุ่งสร้างความเป็นตัวตน (Self) กับ สมรรถนะที่อยู่ร่วมกับสังคม (Social) เพื่อสร้างให้เกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และควรสอดแทรกคุณธรรม (Moral & Value) ให้เห็นชัดเจน

3) *สมรรถนะที่ควรมุ่งเน้น* ควรเน้นการใคร่ครวญไตร่ตรอง (Critical Reflection) เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ขั้นสูง (Deep Learning) ซึ่งหมายถึงรู้สึกและรู้เชื่อมโยง รวมทั้งควรมุ่งเน้นสมรรถนะในอนาคต ได้แก่ การสร้างความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) สร้างค่านิยมหลัก (Core Value) ในการสร้างความเป็นตัวตน และเข้าใจถึงประโยชน์ของความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย การชื่นชม (Appreciate) ความหลากหลายของภาษา และการสร้างสมรรถนะที่รองรับสถานการณ์วิกฤต (Crisis) ในอนาคต

4) *การเขียนอธิบายสมรรถนะ* ควรเขียนในรูปแบบของ “Core” ที่กว้างและยืดหยุ่น ผู้ใช้สามารถนำไปเติมแต่งหรือปรับตามบริบท การเขียนอธิบายสมรรถนะย่อยยังติดการเขียนเชิงทักษะ ทำให้ผู้สอนไม่เข้าใจเจตนารมณ์ของสมรรถนะนั้น ๆ ส่งผลให้ผู้นำไปใช้จะเข้าใจคลาดเคลื่อน และมุ่งไปที่ความรู้มากกว่าสมรรถนะ สมรรถนะแต่ละระดับยังขาดความต่อเนื่อง การเขียนคำอธิบายยังขาดความชัดเจน สมรรถนะย่อยมีความซ้ำซ้อนกัน จนไม่เห็นภาพของการนำไปสู่การวัดและประเมินผล และแนวทางการวัดและประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงทุกคนในสถานศึกษาที่มีนักเรียนจำนวนมาก ควรเขียนขยายความของคำศัพท์ที่ใช้ในการอธิบายสมรรถนะให้ชัดเจน ความเป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถตีความได้เข้าใจตรงกัน และเห็นความแตกต่างของแต่ละระดับ

5) *การนำกรอบสมรรถนะหลักไปสู่การปฏิบัติ* มีประเด็นย่อยดังนี้

- ควรแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของกรอบสมรรถนะกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด และเขียนกรอบสมรรถนะที่ทำให้ผู้ใช้เข้าใจได้ง่ายที่สุด โดยใช้ภาษาที่ง่าย ไม่ต้องมีการแปลความหรือตีความเข้าใจได้ตรงกัน

- มีการเชื่อมโยงสมรรถนะในรูปแบบของ Learning Area และมุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านโครงงาน การเรียนผ่าน Service Learning การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด Self-Directed Learning มากกว่าการรับการส่งเสริมสมรรถนะจากครู

- การวัดและประเมินผลควรผ่านการสะท้อนคิดจากการปฏิบัติผ่านชิ้นงาน และหากเมื่อถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนไม่ผ่านสมรรถนะจะดำเนินการอย่างไร และการวัดประเมินผลอย่างรอบด้านควรร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนด้วย

- การพัฒนาครูให้มีความเข้าใจในสมรรถนะแต่ละระดับที่ตรงกัน สามารถออกแบบการเรียนรู้ สอนและพัฒนาทักษะ (Reskill/ Upskill) เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ได้ว่า ผู้เรียนเรียนสิ่งนี้ไปเพื่ออะไร และวัดประเมินสมรรถนะในตัวผู้เรียนได้ โดยการใช้เครื่องมือในการวัดที่ง่าย

6) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ควรเชิญผู้ที่อยู่นอกวงการการศึกษามาร่วมฟังและวิพากษ์สมรรถนะ ในฐานะผู้รับผู้เรียนที่มีสมรรถนะเหล่านี้ในอนาคต

2. ผู้ใช้กรอบสมรรถนะและผู้เกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สมรรถนะในภาพรวมมีความเหมาะสมร้อยละ 90.74 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 1.85 ไม่แน่ใจร้อยละ 7.41 เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายสมรรถนะ พบว่า ทุกสมรรถนะหลักมีความเหมาะสมมากกว่าร้อยละ 80 โดยสมรรถนะหลักที่มีความเหมาะสมสูงสุด คือ สมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล มีความเหมาะสมร้อยละ 94.44 รองลงมา คือ สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ มีความเหมาะสม ร้อยละ 92.59 และสมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีความเหมาะสมต่ำสุด คือ ร้อยละ 81.48

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของคำอธิบายสมรรถนะระดับที่ 2 พบว่า

1) สมรรถนะหลักทั้ง 10 ด้าน มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนตามวัย ร้อยละ 88.46 -100 โดยสมรรถนะหลักส่วนใหญ่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนตามวัย มากกว่าร้อยละ 90

2) สมรรถนะหลักทั้ง 10 ด้าน มีความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ร้อยละ 88.46 - 100 โดยสมรรถนะหลักส่วนใหญ่ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มากกว่าร้อยละ 90

3) สมรรถนะหลักทั้ง 10 ด้าน มีความเป็นไปได้ในการวัดประเมินผล ร้อยละ 86.36 -100 โดยสมรรถนะหลักส่วนใหญ่มีความเป็นไปได้ในการวัดประเมินผล มากกว่าร้อยละ 90

2.3 ข้อเสนอแนะ มีประเด็นดังนี้

1) การปรับและจัดกลุ่มกรอบสมรรถนะ มีประเด็นย่อยดังนี้

- กรอบสมรรถนะหลักควรเขียนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของสมรรถนะหลักทั้ง 10 ด้าน ที่เชื่อมโยงกับคุณลักษณะ 3 ประการ คือ 1) ผู้เรียนรู้ (Learner) 2) นวัตกรรม (Innovator) และ 3) พลเมืองโลก (Global Citizenship) และควรเขียนให้กว้าง เข้าใจง่ายและยืดหยุ่น เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปปรับให้เข้ากับบริบทของผู้เรียนที่แตกต่างกัน และสามารถเพิ่มสมรรถนะอันเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละสถานศึกษาได้ เพื่อสร้างให้ผู้เรียนมีตัวตนที่แตกต่างหลากหลาย

- กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน มีจำนวนมากเกินไปและมีรายละเอียดมากจนเกินไป ทำให้ไม่สามารถระบุได้ว่าสมรรถนะหลักหรือสมรรถนะที่สำคัญคืออะไร หากบูรณาการเชื่อมโยงสมรรถนะบางรายด้านเข้าด้วยกัน น่าจะทำให้การนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้มีความเป็นไปได้มากขึ้น และควรปรับปรุงรูปแบบการเขียนกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนให้เป็นรูปแบบเดียวกัน

- สมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อยยังมีส่วนที่ทับซ้อนกัน จึงควรมีการยุบรวมหรือการเขียนให้เห็นถึงความแตกต่างในแต่ละระดับที่ชัดเจน

- กรอบสมรรถนะมีความเฉพาะเจาะจงเป็นรายวิชามาก ซึ่งอาจจะซ้ำซ้อนกับเป้าหมายจุดประสงค์ของรายวิชานั้น ๆ และอาจยังเป็นกรอบเนื้อหาแบบเดิม ซึ่งสมรรถนะควรจะเป็นแบบ Content Free โดยเฉพาะสมรรถนะหลัก 4 ด้าน คือ สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ และสมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

- กรอบสมรรถนะหลักควรสอดคล้องกับความเป็นไทยหรือภูมิปัญญาไทย โดยอาจกำหนดอยู่ในสมรรถนะหลักภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หรือกำหนดเป็น Content-Free โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยควบคู่กับสุนทรียะ

2) การกำหนดภาพรวมของผู้เรียน กรอบสมรรถนะยังไม่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในฐานะมนุษย์ที่มีคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเองที่ชัดเจน โดยเฉพาะช่วงระดับประถมศึกษาเป็นช่วงอายุในการสร้างตัวตนของผู้เรียน

3) การกำหนดระดับของสมรรถนะ ควรมีการกำหนดระดับของสมรรถนะในรูปแบบ Level ที่ลงรายละเอียดสมรรถนะของผู้เรียนแต่ละระดับชั้นปี เพื่อให้สถานศึกษาแต่ละระดับมีเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะร่วมกันและรองรับกรณีที่นักเรียนย้ายโรงเรียน ซึ่งครูสามารถประเมินได้ว่าจะต้องพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องได้อย่างไร รวมทั้งควรทบทวนความเหมาะสมของสมรรถนะต่อช่วงวัยเนื่องจาก ไม่ควรให้สูงเกินระดับความสามารถของผู้เรียน

4) การเขียนอธิบายสมรรถนะ คำอธิบายสมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อยยังขาดความชัดเจน ที่อาจทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจไม่ตรงกัน และมีผลต่อการออกแบบการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล

5) การนำกรอบสมรรถนะหลักไปสู่การปฏิบัติ มีประเด็นย่อยดังนี้

- กรอบสมรรถนะหลักทั้ง 10 ด้าน มีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่เป็นทักษะกระบวนการ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นส่วนใหญ่ เมื่อนำไปออกแบบการเรียนรู้ อาจต้องบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ส่วนที่เป็นความรู้ (K) ด้วย จึงจะนำไปสู่การบรรลุสมรรถนะในชีวิตจริงได้

- ควรเน้นการพัฒนาและการเชื่อมโยงสมรรถนะในส่วน Content-Related และสอดคล้องกับสมรรถนะ Content Free กับสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรเดิม ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และนำสมรรถนะในส่วนของ Content-Free บูรณาการลงในรายวิชาตามสาระการเรียนรู้ โดยอาจมีการออกแบบแผนการเรียนรู้ของ Content-Related แบบ Backward Design และการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้น Situated Learning ให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติในสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับบริบทในชีวิตจริง

- การเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาแห่งชาติในปัจจุบันกับกรอบสมรรถนะ

- การบริหารจัดการเพื่อขยายผลกรอบสมรรถนะสู่ผู้ปฏิบัติงาน ควรสร้างเข้าใจแก่ครู และศึกษานิเทศก์ในเรื่องสมรรถนะ และสร้าง Guideline เพื่อป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของผู้ปฏิบัติงาน

- การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะแก่ผู้เรียนให้กับครูและผู้เกี่ยวข้อง สร้างความเข้าใจแก่ครูว่าการบ่มเพาะสมรรถนะไม่จำเป็นต้องอยู่เพียงในโรงเรียน แต่สามารถบ่มเพาะได้ในวิถีชีวิตทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน รวมทั้งปรับทัศนคติครูในการออกแบบกิจกรรมและการวัดและประเมินผลสมรรถนะที่มุ่งเน้นการวัดและประเมินที่พัฒนาการของผู้เรียนได้

- การพัฒนาครูโดยอาจดำเนินการในรูปแบบของการอบรมพัฒนาครู ในการคัดเลือกสาระการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะ การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างสมรรถนะ ครูจะต้องมีความสามารถที่จะคัดเลือกสาระการเรียนรู้ที่จะนำมาสู่การส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะได้ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจต่อสมรรถนะเพื่อสามารถคัดเลือกเนื้อหา หรืออาจมีการจัดทำเอกสารเพื่อเสนอแนะสาระการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะในแต่ละด้านเพื่อเป็นแนวทางให้กับครูในการนำไปใช้เพื่อออกแบบการเรียนการสอน หรือจัดทำเอกสารตัวอย่างของแผนการสอนที่จะเป็นแนวทางให้กับครูในการออกแบบการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลทั้งรูปแบบของ Formative Assessment และ Summative Assessment

- แม้มีการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนในสถานศึกษามุ่งเน้นสมรรถนะ แต่สวนทางกับระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระบบโรงเรียนหรือระดับอุดมศึกษา และการทดสอบระดับชาติที่ยังคงอิงกับหลักสูตรมาตรฐานและการสอบคัดเลือก จึงควรปรับให้มีทิศทางเดียวกัน

6) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ควรเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกหน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์กรอบสมรรถนะหลัก และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองจากกรอบสมรรถนะเพื่อให้รู้ว่าตนควรพัฒนาด้านใดเพิ่มเติม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้

1) ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหลักสูตร

ควรจัดตั้งคณะทำงานพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรฐานสมรรถนะ และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะให้มีความชัดเจนและนำข้อมูลรายละเอียดในกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดสมรรถนะผู้เรียนในหลักสูตร ซึ่งอาจจะผสานแนวคิดหรือข้อมูลกับกรอบสมรรถนะที่หน่วยงาน องค์กรอื่น ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ได้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนที่มีความสมบูรณ์ เหมาะสม

2) ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

การสร้าง ความเข้าใจที่ชัดเจนแก่ผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ และการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ๆ โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนในแต่ละด้าน แต่ละส่วน ควรจัดให้มีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ให้เกิดความชัดเจน ทั้งความหมาย /นิยาม

ของคำต่าง ๆ โดยในการประชาสัมพันธ์นั้นควรใช้หลากหลายช่องทาง เข้าถึงง่าย ต่อเนื่อง และควรสร้างความเข้าใจอย่างชัดเจนและเชื่อมโยงกันทั้งกรอบสมรรถนะ แนวทางการพัฒนาผู้เรียน และการประเมินสมรรถนะผู้เรียน ทั้งในลักษณะของการจัดทำเอกสารคู่มือ แหล่งเรียนรู้ การจัดสัมมนา การมีที่ปรึกษา การสร้างสารสนเทศออนไลน์ เช่น เว็บไซต์เฟซบุ๊ก แฟนเพจ แอปพลิเคชัน วิดีทัศน์ Call-Center รวมถึงการเปิดพื้นที่สาธารณะ เช่น กระดานข่าวออนไลน์ การตั้งกระทู้ เพื่อช่วยให้ผู้มีหน้าที่ในการบริหารจัดการ และใช้หลักสูตรอาทิ ศึกษาในเทศก์ ผู้บริหาร พี่เลี้ยงจากสถาบันอุดมศึกษา บุคลากรทางการศึกษา สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก สามารถศึกษาทำความเข้าใจได้

4.2.3 การวิจัยแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ

ในรายงานผลการวิจัยแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ซึ่งมีจุดประสงค์สำคัญ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการนำมาตรฐานสู่การปฏิบัติในระดับนโยบายระดับการกำกับติดตามการสนับสนุนส่งเสริมและระดับปฏิบัติ 2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บทเรียนจากต่างประเทศเกี่ยวกับกลไกการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ และ 3) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ มีการงานวิจัยมีการดำเนินการ 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการวางแผนการวิจัย ศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา และการนำมาตรฐานสู่การปฏิบัติในปัจจุบัน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการศึกษา และการนำมาตรฐานสู่การปฏิบัติในปัจจุบัน และ ยกร่าง / สังเคราะห์แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 3 พิจารณาร่างแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในภาพรวม และ ยกร่างแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในแต่ละระดับ และ ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงร่างแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่ การปฏิบัติและจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสามารถสรุปผลการวิจัยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนประถมศึกษาได้ดังนี้

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในระดับนโยบาย ระดับการกำกับติดตามการสนับสนุนส่งเสริม และระดับปฏิบัติของประเทศไทยในปัจจุบัน จากการศึกษาและวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างมาตรฐานการศึกษาของชาติกับมาตรฐานการศึกษา และ ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในหลักสูตรในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา พบว่า มาตรฐานการศึกษาของชาติตามคุณลักษณะ 3 ด้าน มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับกับมาตรฐานการศึกษาของระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาด้านผู้เรียนของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา และผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในหลักสูตรของการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา แต่มีลักษณะสอดคล้องอยู่ในมาตรฐานและตัวบ่งชี้ต่าง ๆ กระจายกันออกไป รวมทั้งมีการจัดกลุ่มและการใช้คำสำคัญที่ต่างกัน สถานการณ์การนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในปัจจุบัน ในส่วนของแนวทางการกำหนดมาตรฐานและนำมาตรฐานการศึกษาของชาติแต่ละระดับสู่การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการประเมินผล เป็นการทำงานในลักษณะคู่ขนานกันของหน่วยงานระดับต่าง ๆ เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาในระดับและประเภทการศึกษาต่าง ๆ ก่อนที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบมาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ. 2561 ระยะเวลาตั้งแต่หลัง

การประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 จนถึงปัจจุบัน จึงเป็นระยะเชื่อมต่อ ซึ่งสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีแนวทางในการดำเนินการในลักษณะดังนี้ 1) สถานศึกษาในสังกัดที่ดำเนินการปรับหลักสูตรไปก่อนแล้วและสถานศึกษาในสังกัดที่กำลังดำเนินการปรับหลักสูตรอยู่ สามารถดำเนินการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติมาเทียบเคียงพร้อมทั้งประเมินผลการปฏิบัติของผู้เรียน แล้วนำผลการดำเนินงานมาประเมินผลลัพท์ของผู้เรียนเพื่อปรับปรุงหลักสูตรต่อไป 2) สถานศึกษาในสังกัดที่ยังไม่ได้ดำเนินการปรับหลักสูตร ควรยึดมาตรฐานการศึกษาของชาติเป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เกิดผลลัพท์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ส่วนการอาชีวศึกษา มีการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติมาเป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตร โดยมีการวิเคราะห์ความสอดคล้องและเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานการศึกษาของชาติและกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษา ระดับการอุดมศึกษา มีการปรับปรุงมาตรฐานการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและประกาศแนวทางการนำมาตรฐานการอุดมศึกษาสู่การปฏิบัติใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลลัพท์ผู้เรียนสู่การปฏิบัติให้เกิดผล ด้านวิจัยและนวัตกรรมสู่การปฏิบัติให้เกิดผล ด้านบริการวิชาการสู่การปฏิบัติให้เกิดผล ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยสู่การปฏิบัติให้เกิดผล และด้านการบริหารจัดการสู่การปฏิบัติให้เกิดผล *แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา* ปัจจุบันยังคงใช้กรอบประกันคุณภาพการศึกษาเดิม สถานศึกษาจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยการประเมินตนเอง *แนวทางการกำกับติดตามการประเมินเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐาน* แต่ละหน่วยงานมีหน้าที่กำกับติดตามในส่วนที่กฎกระทรวงได้ระบุไว้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ทำหน้าที่รับรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาพร้อมทำหน้าที่เป็นผู้สังเคราะห์ข้อมูล ลงตรวจเยี่ยมสถานศึกษาและประเมินคุณภาพภายนอก ส่งผลการประเมินให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อนำไปพัฒนา

2) *แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ* ควรมีการดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างความเข้าใจในวิสัยทัศน์ร่วมกันเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและผลลัพท์ที่พึงประสงค์ (DOE) ให้มีภาพเป้าหมายเดียวกันและเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพท์ที่พึงประสงค์ (DOE) พระราชบัญญัติการศึกษาชาติ สมรรถนะ คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน พิจารณาคำสำคัญและให้ความหมายที่ชัดเจน โดยแจกแจงลักษณะที่พึงประสงค์ออกมาให้ชัดเจน ทุกฝ่ายต้องเข้าใจตรงกัน ควรมีเป้าหมายเดียวกันในการสร้างคนไทย สร้างเด็กไทย

2. มาตรฐานการศึกษาต้องเป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตร โดย *แนวทางด้านหลักสูตร* ควรจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับอัตลักษณ์ สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และยุทธศาสตร์ชาติ จัดทำหลักสูตรที่มีแนวทางให้แก่ครูอย่างชัดเจน มีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน จะช่วยให้ครูเห็นภาพและสามารถนำไปปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น *แนวทางด้านการสอน* มุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ โดยการใช้ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

3. การทำงาน ยึดหลักการมีส่วนร่วม และพัฒนาบุคลากรผู้มีส่วนร่วมโดยเฉพาะครู เพราะครูต้องรู้หลักการอย่างชัดเจนและมีความชำนาญ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้และความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจากแบบสอบถามข้อมูลเพื่อยกร่างแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ

(ออนไลน์) โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 282 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 34 ยังขาดการรับรู้ในเรื่องมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ส่วนด้านการดำเนินการหลังจากรับรู้ ได้ดำเนินการประชุมครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของท้องถิ่นตามมาตรฐาน รองลงมา คือ การพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของมาตรฐานการศึกษาของชาติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นฐานสมรรถนะและกำหนดเป็นจุดเน้นโดยนำผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ไปบูรณาการสู่การนำหลักสูตรไปใช้อย่างเป็นระบบ ปรับการสอนให้บูรณาการศาสตร์สาขาต่าง ๆ มากขึ้น ครูส่วนใหญ่รับทราบว่ามีกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติแต่ยังขาดความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในการนำเป้าหมายของผลลัพธ์ โดยรอความชัดเจนการดำเนินการจากหน่วยเหนือ ควรมีการศึกษาข้อมูล ทำความเข้าใจหลักสูตรและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

3) ผลการศึกษาวิเคราะห์บทเรียนการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติของต่างประเทศ

จากการศึกษาการจัดการศึกษาในระดับและประเภทต่าง ๆ ทั้ง 8 ประเทศ สรุปประเด็นสำคัญ ได้ว่า ทุกประเทศมีการกำหนดกรอบหลักสูตรให้ส่งเสริมสมรรถนะ หรือคุณค่าหลัก (core value) หรือทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความสำเร็จในชีวิตในทุกระดับและประเภทการศึกษา ซึ่งในแต่ละระดับและประเภทการศึกษามีจุดเน้นของหลักสูตรที่ต่างกัน แต่มีความเชื่อมโยงกัน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีการกำหนดกรอบหลักสูตรด้านโครงสร้างเนื้อหา ประกอบด้วยกลุ่มภาษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และทุกประเทศร่วมโปรแกรมการประเมิน PISA เพื่อสะท้อนถึงสมรรถนะของผู้เรียนด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผลการศึกษาและวิเคราะห์บทเรียนของต่างประเทศในการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในส่วนของแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติแต่ละระดับสู่การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการประเมินผล สรุปประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

(1) การเชื่อมโยงมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การพัฒนาหลักสูตร ในประเทศส่วนใหญ่รัฐบาลกลางหรือรัฐกำหนดกรอบโครงสร้างหลักสูตรด้านเนื้อหา ด้านคุณค่าหรือสมรรถนะด้านทักษะสำคัญ กรอบโครงสร้างหลักสูตร เน้นมาตรฐานชาติ เน้นสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21 ส่วนกลางกำหนดกรอบในการพัฒนาหลักสูตร กำหนดขั้นตอนหลักและเปิดโอกาสให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรเอง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในประเทศประเทศที่มีหลายรัฐนั้น รัฐบาลกลางเป็นผู้กำหนดนโยบายหลักด้านการศึกษา ส่วนระดับรัฐและเขตปกครองพิเศษ มีนโยบายเพิ่มเติมและดูแลการพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษา รวมทั้งกำหนดกรอบนโยบายและแนวทางการดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์ตามที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งจากการศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การพัฒนาหลักสูตรสามารถสรุปได้ 2 แนวทาง คือ **แนวทางที่ 1** มีการกำหนดกรอบมาตรฐานหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ จากรัฐบาลกลางหรือรัฐแต่ละรัฐ โดยทุกประเทศที่มีการกำหนดกรอบมาตรฐานหลักสูตรจะมีการกำหนด 2 ส่วนหลักที่เหมือนกันในหลักสูตร คือ ส่วนที่เป็นคุณค่าหลัก (Core Value) หรือ สมรรถนะ (Capabilities) และส่วนที่เป็นโครงสร้างเนื้อหา (Learning areas) นอกจากนี้ยังมีส่วนอื่นเพิ่มเติม เช่น ออสเตรเลียมีส่วนของการบูรณาการข้ามหลักสูตร (Cross-Curriculum Priorities) แม้ซิโกมีส่วนที่ให้อิสระใน

การจัดหลักสูตร สำหรับประเทศที่ใช้แนวทางนี้ ได้แก่ โปรตุเกส เยอรมนี ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ออสเตรเลีย เม็กซิโก แนวทางที่ 2 มีหลักสูตรค่อนข้างหลากหลาย ยืดหยุ่น ได้แก่ ฟินแลนด์ แคนาดา โดยฟินแลนด์หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานค่อนข้างยืดหยุ่น เนื่องจากความหลากหลายของประชากร และแคนาดา มีหลักสูตร ค่อนข้างหลากหลาย ยืดหยุ่น เพราะแต่ละรัฐรับผิดชอบการศึกษาเอง

สำหรับการอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา มีหลักสูตรที่หลากหลาย มุ่งเน้นทักษะและ การประกอบอาชีพ รวมทั้งร่วมมือกับสถานประกอบการ ฝึกอบรมที่ตอบสนองความต้องการและความ คาดหวังของชุมชน และมีหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพ เช่น หลักสูตรฝึกอบรมก่อนทำงาน หลักสูตรฝึกทักษะ ระดับกลาง เยอรมันและออสเตรเลียมีการกำหนดคุณสมบัติ สมรรถนะ และระดับทักษะของผู้ได้รับการศึกษา ประเภทอาชีวศึกษา

(2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ทุกประเทศมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ เน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะและค่านิยมตามมาตรฐานการศึกษาของชาติโดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นด้านทักษะใน ศตวรรษที่ 21 เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้วิธีเรียน ซึ่งเป็นทักษะชีวิตที่สั่งสม ทำให้สามารถ เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มุ่งสู่การพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิด อย่างมีวิจารณญาณ ทักษะ การสื่อสาร และทักษะการสร้างความสัมพันธ์ และมุ่งสู่คุณสมบัติในการทำได้ด้วยตัวเอง และความรับผิดชอบ ทั้งนี้ในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา มีจุดเน้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน โดยใน ระดับประถมศึกษา เน้นให้สร้างความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้จากการทำโครงการ ส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะ พัฒนาความเข้มแข็งในการอ่านการเขียน คณิตศาสตร์ และการค้นคว้า

(3) การวัดและประเมินผล ในทุกประเทศ ครูเป็นผู้รับผิดชอบการประเมินผู้เรียน โรงเรียน รับผิดชอบกำหนดและดำเนินการวัดและประเมินผู้เรียนเอง บางโรงเรียนอาจจัดสอบเฉพาะวิชาหลัก ใน ฟินแลนด์โรงเรียนต้องแสดงความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน หากผู้เรียนได้คะแนนไม่ดีในหลายๆ วิชา ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองต้องร่วมมือกันช่วยเหลือผู้เรียน ทั้งนี้ในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา มี ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล ดังนี้ ระดับประถมศึกษา เน้นการวัดและประเมินผล เพื่อให้ ข้อมูลย้อนกลับในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน (Competency – Oriented Feedback) ไม่เน้นการสอบที่มีการ แข่งขันสูง รวมทั้งใช้วิธีวัดจากการแสดงออกโดยการพูดมากกว่าการสอบอย่างเป็นทางการ

ในประเทศส่วนใหญ่ มีการทดสอบตามมาตรฐานและมีการประเมินระดับชาติที่ดำเนินการ โดยคณะกรรมการ หรือหน่วยงานของรัฐ ออสเตรเลียและเยอรมนี มีกรอบการประเมินผู้เรียนในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ ขณะที่เม็กซิโกยกเลิกการประเมินผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนระดับชาติ เนื่องจากมีผลกระทบทำให้ครูติวผู้เรียนเพื่อสอบ

4.3 งานวิจัยในต่างประเทศ

Alan and Ping Man (2012) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมและอุปสรรคในการปฏิรูปหลักสูตรในฮ่องกงระหว่างปี 2001 - 2006 โดยได้ทำการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา 150 โรงเรียน โรงเรียนมัธยม จำนวน 120 โรงเรียน และผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำด้านหลักสูตร คณะครู นักเรียน จำนวน 7,869 คน โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่แตกต่างของผู้มีส่วนได้เสีย ในด้านการปฏิรูปหลักสูตร ความเข้าใจของผู้บริหาร ผู้นำด้านหลักสูตรและครูผู้สอน มีผลใกล้เคียงกันทั้งด้านการส่งเสริมและอุปสรรคการปฏิรูปหลักสูตร โดยการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการปฏิรูปหลักสูตรของฮ่องกงมีอุปสรรคในด้านปริมาณงานที่หนักของครู การเรียนรู้ที่หลากหลายในห้องเรียน ความไม่เข้าใจของครูและไม่เห็นคุณค่าในการปฏิรูปหลักสูตร ซึ่งข้อค้นพบในการวิจัยนำไปสู่นโยบายสำคัญในการปรับปรุงการดำเนินการปฏิรูปหลักสูตรในระยะต่อไป

VanTassel – Baska , Joyce (2012) ได้ศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางของรัฐ (CCSS) กรณีสึกษาหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ (Gifted 3.0) ด้านภาษาศาสตร์และคณิตศาสตร์ใน 46 รัฐ เพื่อการยอมรับมาตรฐานของรัฐที่กำหนด โดยใช้วิธีการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง แทนการทดสอบในโรงเรียนของรัฐ มาตรฐานหลักสูตรและแนวทางการประเมินผลที่พัฒนาขึ้น จะนำไปใช้กับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทุกพื้นที่ของรัฐ และมีแนวโน้มในการนำไปพัฒนาวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการศึกษารังนี้ ทำให้ได้มาตรฐานที่สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนที่มีพรสวรรค์พิเศษตามโปรแกรมของสมาคมเด็กมีความสามารถพิเศษ (National Association for Gifted Children : NAGC)

Fenwick and Cooper (2012) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจากการปฏิรูปมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นความพยายามร่วมกันในการเพิ่มมาตรฐานขั้นพื้นฐานที่เน้นไปที่ความสามารถระดับต่ำสุดของนักเรียนกลุ่ม เป้าหมายในโรงเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับโอกาสและอุปสรรคในการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ ข้อสรุปของผลการวิจัย อยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์การออกแบบหลักสูตรที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ เพื่อทดลองใช้ในโรงเรียน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย เอกสารการวางแผนการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลของครูพร้อมกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและนักเรียน ผลการศึกษพบว่า มาตรฐานหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปสู่การพัฒนานักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนเป็นอย่างดี การศึกษารังนี้แสดงให้เห็นว่าธรรมชาติการปฏิบัติที่มีความแตกต่างในการนำไปใช้ในโรงเรียน เพื่อการดำเนินการพัฒนามาตรฐานขั้นต่ำของนักเรียนขึ้นอยู่กับ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และบริบทของโรงเรียนที่แตกต่างกันในห้องเรียน

International Bureau of Education (2018) ได้ศึกษาเปรียบเทียบกรอบหลักสูตรระดับชาติของ 5 ประเทศ ประกอบด้วยประเทศบราซิล กัมพูชา ฟินแลนด์ เคนยา และเปรู มีเป้าหมายเพื่อศึกษาความเข้าใจแนวกว้างและความเข้าใจแนวลึกทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกเกี่ยวกับกรอบหลักสูตรสมัยใหม่ โดยเปรียบเทียบกรอบหลักสูตรของ 5 ประเทศ โดยสรุปแล้วมีหลักฐานที่แต่ละประเทศให้คุณค่าและสะท้อนออกมาเป็นกรอบหลักสูตรเพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เป็นกรอบที่ช่วยให้มั่นใจว่าผู้เรียน

จะได้เรียนรู้ มีความรู้ที่จำเป็น ทักษะการปฏิบัติ เพื่อให้พัฒนาเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ มีสุขภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งเตรียมการเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพสำหรับชาติและโลก

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าการนำกรอบหลักสูตรไปใช้ของแต่ละประเทศ โดยเฉพาะในประเด็นของกระบวนการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนา แต่ละประเทศประกอบสร้างกรอบหลักสูตรให้ตอบโจทย์ความต้องการของชาติของตนเอง บริบท และวิสัยทัศน์ ขณะเดียวกันก็มีการนำประเด็นและแนวโน้มที่เป็นพันธกิจระดับโลกผนวกเข้ามาด้วย หรือเรียกว่า Glo-local Approach แต่มีการดำเนินการในระดับที่แตกต่างกันทั้งการสร้างชัดเจนและความเฉพาะที่จะนำไปสู่แนวทางการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดและประเมินผลของผู้เรียน ผลการศึกษาช่วยให้เห็นภาพของการพัฒนาหลักสูตรของแต่ละประเทศ ให้เห็นแนวโน้มและทิศทางของการปฏิรูปการศึกษาทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับโลก หากมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมก็จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการปฏิรูปในระดับโลกที่ทาง International Bureau of Education จะได้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนของประเทศสมาชิกได้

Makunja (2016) ทำการศึกษาสภาพที่ครูต้องเผชิญในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในแทนซาเนีย การศึกษาใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งใช้การออกแบบการวิจัยกรณีศึกษา กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาประกอบด้วยครู 102 คนที่ได้รับการคัดเลือกแบบสุ่ม เพื่อให้ได้ครูใหญ่ 6 คนและอาจารย์ที่ได้รับการคัดเลือกอีก 6 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐหกแห่งในเทศบาลโมโรโกโร ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าครูต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการนำหลักสูตรตามความสามารถไปใช้ในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดและหรือทบทวนหลักสูตร นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการควรจัดการฝึกอบรมวิชาชีพ ควรกำหนดวิธีการจัดหาทรัพยากรการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและมีความเกี่ยวข้องที่สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะก่อนการดำเนินงานนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้

นอกจากนี้ ยังปรากฏการศึกษาวิจัยเพื่อตรวจสอบข้อจำกัดในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในเขต Machakos ประเทศเคนยา เนื่องจากเคนยาอยู่ระหว่างการเปลี่ยนจากระบบการศึกษาที่อิงเนื้อหา ไปสู่ระบบการศึกษาฐานสมรรถนะ ครูมีแนวโน้มที่จะเผชิญกับความท้าทาย เมื่อนำหลักสูตรใหม่ไปใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา เป้าหมาย แนวทางการสอน และวิธีการประเมิน การวิจัยนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงการสำรวจและการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) กำหนดเป้าหมายคือ ครูจำนวน 8,320 คน ในโรงเรียนประถมของรัฐทั้งหมด 828 แห่งในเขต Machakos ประเทศเคนยา ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นใช้เพื่อให้ได้ครูจำนวน 342 คน ที่รับผิดชอบการสอนระดับ 1-3 ที่มีการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ เครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถามและแบบสังเกตการศึกษาพบว่า 1) ครูผู้ที่เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินการใช้หลักสูตรยังขาดความพร้อมในการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้ จึงเป็นความยากลำบากสำหรับครูที่จะปรับปรุงแบบการสอนแบบเดิม ให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลตามความต้องการของหลักสูตร 2) โครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ในโรงเรียนไม่เพียงพอการนำต่อการนำ

หลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ บุคลากรทางการศึกษามีปริมาณไม่เพียงพอ สื่อการสอน และการเรียนรู้ที่มีอยู่ในโรงเรียนไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน ขาดห้องปฏิบัติการ 3) รัฐบาล ประกาศใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างเร่งด่วน ซึ่งในทางปฏิบัติควรมีการดำเนินการหลักสูตรฐานสมรรถนะ กับโรงเรียนนำร่องที่มีความพร้อมทั้งบุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ ก่อน เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่ในเขตยังไม่ มีความพร้อมพื้นฐานในเรื่องทั้งทรัพยากรบุคคลและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยต่อ กระทรวงศึกษาธิการ คือ การลงทุนในการฝึกอบรมครู สร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่าง การดำเนินการใช้หลักสูตร และที่สำคัญที่สุดการให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอย่าง เต็มที่ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดี สร้างความเป็นเจ้าของเพื่อการดำเนินการตามหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ประสบ ความสำเร็จ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) จัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน (2) ศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย และ (3) จัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

การดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งเน้นการศึกษาปรากฏการณ์ในการดำเนินงานตามปกติของผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากพหุกรณีศึกษา (multi-case study) โดยมีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย (multi-instrument approach) ได้แก่ การศึกษาภาคสนาม (Field Study) การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปทดลองใช้ในบริบทของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนของตน โดยมุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลในขอบเขตของการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในระดับสถานศึกษาเท่านั้น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปทดลองใช้ในบริบทของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนของตน ซึ่งแต่ละสถานศึกษาที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ มีบริบทที่แตกต่างกันตามวิธีวิจัยพหุกรณีศึกษา การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2563 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564 ดังนี้

ระยะที่ 1 การจัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นการศึกษาจากงานวิจัยพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) รายงานผลการวิจัยแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) และรายงานผลการพัฒนากรอบสมรรถนะหลักผู้เรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) และศึกษากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตร

การศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นไปได้เพิ่มเติม โดยจัดทำคู่มือเอกสารแนวทางดำเนินการ สื่อต้นแบบ รวบรวม ทรัพยากรการเรียนรู้ วางแผนจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงและสร้างความเข้าใจแนวทางใน การทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แก่สถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย

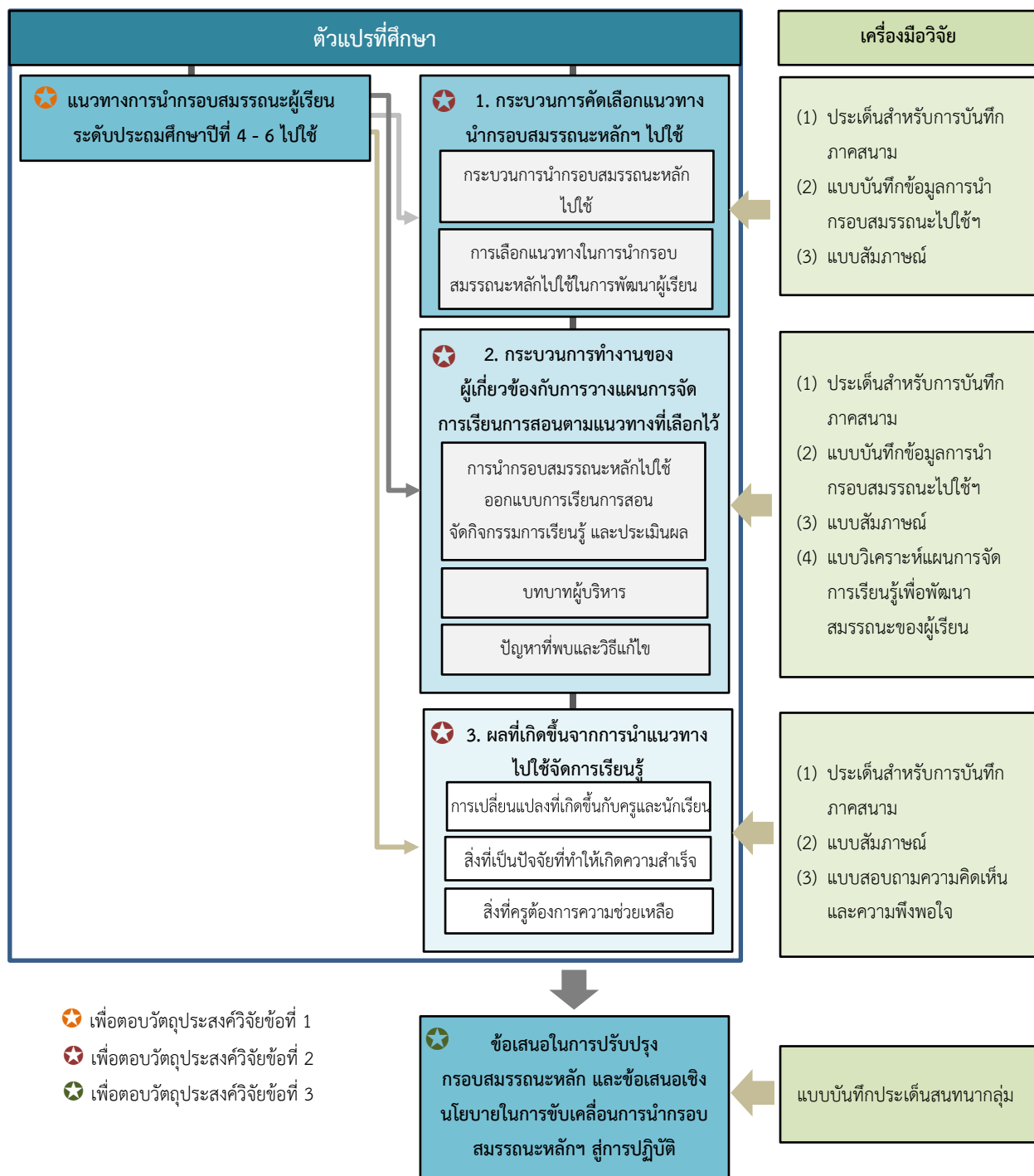
ระยะที่ 2 การศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยดำเนินการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ออกแบบเครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล วางแผนการนิเทศ ติดตามผล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นจัดการการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจง และสร้างความเข้าใจแนวทางในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่สถานศึกษากลุ่มเป้าหมายร่วมกับการให้ศึกษาคู่มือเอกสารแนว ทางการดำเนินการด้วยตนเอง เมื่อสถานศึกษาดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักฯ ผู้วิจัยและผู้ชี้แนะ ดำเนินการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ร่วมเรียนรู้ ให้คำแนะนำการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 แก่สถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ ผลการนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษา เป็นระยะตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระยะที่ 3 การจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการ ขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 เป็นระยะเพื่อสังเคราะห์ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อน การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ รวมทั้งจัดการประชุม สนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนจากผู้บริหาร ครูผู้เชี่ยวชาญ และผู้เกี่ยวข้องในประเด็น ดังกล่าว จากนั้น วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดเพื่อจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะ หลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ พร้อมทั้งดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล จากผลการดำเนินงานของ สถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย และการถอดบทเรียนตามประเด็นที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อปรับ บังแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติให้มี ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์แก่สถานศึกษาต่าง ๆ ในการนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมตามจุดเน้นและบริบท ของตน

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษาได้แสดงไว้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 10 ตัวแปรที่ศึกษาและเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

รายละเอียดการดำเนินการวิจัยแต่ละระยะ สามารถสรุปได้ดังตาราง ดังนี้

ตาราง 6 ระยะของการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การจัดทำแนวทางการนำ กรอบสมรรถนะหลักของ ผู้เรียนระดับประถมศึกษา ปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ การพัฒนาสมรรถนะ ผู้เรียน (ก.ย. - ต.ค. 63)	ระยะที่ 2 การศึกษาผลการนำกรอบ สมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย (พ.ย.63 – เม.ย.64) <i>สถานศึกษาทดลองใช้ กรอบสมรรถนะหลัก ฯ</i>	ระยะที่ 3 การจัดทำข้อเสนอใน การปรับปรุง กรอบสมรรถนะหลักและ ข้อเสนอเชิงนโยบายใน การขับเคลื่อนการนำ กรอบสมรรถนะหลักของ ผู้เรียนสำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ การปฏิบัติ (พ.ค.- มิ.ย.64)
1.1 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2.1 การกำหนดสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย	3.1 การทบทวนผล การวิเคราะห์ข้อมูล และ วางแผนการจัดประชุม สนทนากลุ่มและถอด บทเรียน
1.2 การวิเคราะห์และนำ เสนอร่างแนวทางการนำ กรอบสมรรถนะหลักของ ผู้เรียนฯ ไปใช้	2.2 การออกแบบเครื่องมือ และวางแผนการเก็บรวบรวม ข้อมูล	3.2 การจัดประชุมสนทนา กลุ่มและถอดบทเรียน
1.3 การจัดทำคู่มือการนำ กรอบสมรรถนะหลักของ ผู้เรียนฯ ไปใช้	2.3 การจัดประชุมเชิง ปฏิบัติการ และการลง ภาคสนามเพื่อติดตามผล การใช้กรอบสมรรถนะหลักฯ ของสถานศึกษา และการเก็บ รวบรวมข้อมูล	3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล สรุป และนำเสนอ ผลการวิจัย
1.4 การวางแผนการจัด ประชุมชี้แจงและวาง แผนการติดตาม	2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและ สรุปผล	3.4 การสรุปแนวทางฯและ ปรับปรุงคู่มือฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ 1 การจัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 นี้เป็นระยะของการวางแผนก่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ไปใช้ในสถานศึกษาทั้งการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการวิจัย การวางแผนการจัดประชุมชี้แจง และการร่างแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน โดยได้จัดทำในลักษณะของคู่มือการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน โดยมีสาระครอบคลุมถึงความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะหลักๆ และแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะหลักต่าง ๆ แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาของตน รายละเอียดการดำเนินงาน มีดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษา พบว่าการพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยการดำเนินการนั้นมี 2 ช่วงที่สามารถอธิบายจากเอกสารสำคัญ 2 ฉบับ ได้แก่

1) รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

รายงานฉบับนี้ได้เสนอให้เห็นว่าการทำงานพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะการทำงานในการจัดทำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะทำงานได้ดำเนินการโดยยึดหลักสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ 1) ตอบสนองนโยบายระดับชาติ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ นโยบายและแผนการศึกษาชาติ และมาตรฐานการศึกษา 2) มุ่งเตรียมผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกปัจจุบันและอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 3) ส่งเสริมการใช้ศาสตร์พระราชา รวมทั้งพระราโชบายที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ได้พระราชทานแก่รัฐบาลและประชาชน 4) ให้มีความสำคัญกับการดำรงรักษาความเป็นไทยในโลกสากลการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ความดีงาม และความเป็นชาติไทย 5) ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนตามหลักพัฒนาการ และสามารถตอบสนองความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน วิถีชีวิต ภูมิสังคม และบริบท 6) มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานสากลสำหรับกระบวนการพัฒนากรอบสมรรถนะและการนำสมรรถนะสู่การพัฒนาผู้เรียนมีการดำเนินการ 10 ขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งความหมายของสมรรถนะ หลักสูตรสมรรถนะ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะ การนำสมรรถนะไปใช้ ตัวอย่างหลักสูตรฐานสมรรถนะของประเทศต่าง ๆ ครอบคลุมทุกภูมิภาค และหลักสูตรประเภทต่าง ๆ

2) ศึกษาข้อมูลและแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ในการกำหนดกรอบสมรรถนะ โดยเฉพาะศาสตร์พระราชา พระราโชบายที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 พระราชทานแก่รัฐบาลและประชาชนนโยบายระดับชาติ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ ด้านต่าง ๆ นโยบายและแผนการศึกษาชาติ และมาตรฐานการจัดการศึกษา บริบทด้านต่าง ๆ องค์ความรู้ ทักษะคุณลักษณะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกปัจจุบันและอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คุณภาพการศึกษาระดับมาตรฐานสากล วิถีชีวิต ภูมิสังคม และสาระที่เกี่ยวข้องกับ คุณลักษณะในการดำรงรักษาความเป็นไทยในโลกสากล การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ความดีงามและ ความเป็นชาติไทย หลักจิตวิทยา พัฒนาการของผู้เรียน

3) วิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดและหลักการ และนำมาใช้ในการกำหนดสมรรถนะหลักที่เป็น สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคนในการเรียนรู้ การทำงานการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศและโลก และเป็นสมรรถนะที่มีลักษณะเป็นกลางที่สามารถพัฒนาข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ หรือนำไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้สมรรถนะหลักสำคัญ 10 ด้าน คือ (1) สมรรถนะหลัก ด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai Language for Communication) (2) สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (Mathematics in Everyday Life) (3) สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และ จิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry and Scientific Mind) (4) สมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (English for Communication) (5) สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน (Life Skills and Personal Growth) (6) สมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ (Career Skills and Entrepreneurship) (7) สมรรถนะหลักด้านทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม (Higher Order Thinking Skills and Innovation Development) HOTS : Critical Thinking, Problem Thinking, Creative Thinking (8) สมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media, Information and Digital Literacy : MIDL) (9) สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) และ (10) สมรรถนะหลักด้านการเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล (Active Citizenship with Global Mindedness)

4) นำสมรรถนะหลัก 10 ด้านสู่การพิจารณาของคณะทำงานจัดทำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในคณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษาพิจารณาความสำคัญ ภาษาที่ใช้ และความเชื่อมโยง

5) จัดทำร่างคำอธิบายและรายละเอียดสมรรถนะของสมรรถนะหลัก 10 ด้านของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำสู่การพิจารณาของคณะทำงานจัดทำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในคณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา และปรับปรุงตามคำแนะนำ

6) จัดทำร่างคำอธิบายและรายละเอียดสมรรถนะของสมรรถนะหลัก 10 ด้าน ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3) และนำสู่การพิจารณาของคณะทำงานจัดทำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในคณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษาและปรับปรุงตามคำแนะนำ

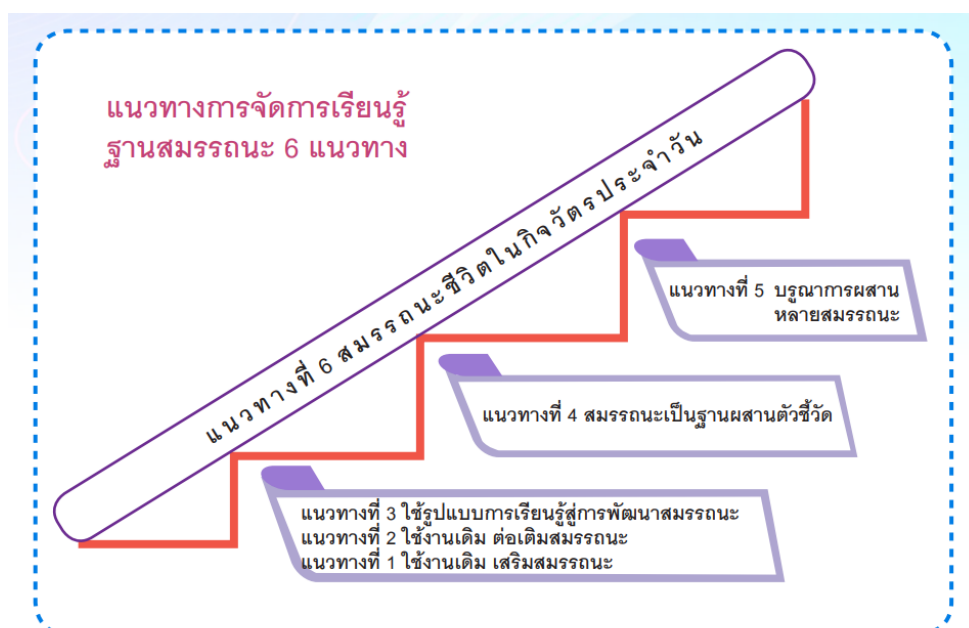
7) นำร่างคำอธิบายและรายละเอียดสมรรถนะของสมรรถนะหลัก 4 ด้าน ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3) ได้แก่ (1) สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai Language for Communication) (2) สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (Mathematics in Everyday Life) (3) สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry and Scientific Mind) (4) สมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (English for Communication) และนำสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงตามคำแนะนำ

8) นำร่างกรอบสมรรถนะที่เป็นแผนภาพ คำอธิบายและรายละเอียดสมรรถนะของสมรรถนะหลัก 10 ด้าน ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคำอธิบายและรายละเอียดสมรรถนะของสมรรถนะหลักของผู้เรียนประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 – 3) และนำสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการและการพัฒนาหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปรับปรุงตามคำแนะนำ

9) นำกรอบสมรรถนะสู่การพิจารณาของคณะครูในโรงเรียนสังกัดการศึกษากรุงเทพมหานคร โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 26 คนและวิเคราะห์เชื่อมโยงกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

10) ระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ คณะครูในโรงเรียนสังกัดการศึกษา กรุงเทพมหานครโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 26 คน จัดทำคู่มือ และแนวทางในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 – 3) โดยการออกแบบแนวทางในการนำสมรรถนะสู่การพัฒนาผู้เรียน 6 แนวทาง และจัดทำตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ในการนำสมรรถนะสู่การพัฒนาผู้เรียน

แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นไปใช้มี 6 แนวทาง ดังภาพ

ภาพที่ 11 แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 6 แนวทาง

2) รายงานผลการพัฒนากรอบสมรรถนะหลักผู้เรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

เอกสารนี้แสดงให้เห็นถึงการทำงานพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ กลุ่มมาตรฐานการศึกษา ได้มีการดำเนินการพัฒนาร่างรายละเอียดกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อเนื่องจากการดำเนินการในช่วงต้น โดยใช้หลักการ 6 ประการที่กำหนดไว้เดิม และพิจารณาเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ตามช่วงวัย และมิติที่สำคัญของแต่ละสมรรถนะ และเนื่องด้วยในช่วงปลายปี 2562 มีหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการร่างกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนเพื่อใช้จัดการศึกษาในบริบทที่แตกต่างกันไป รวมถึงมีการเสนอข้อมูลเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาทั้งการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติและการเสนอร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้น เพื่อให้การกำหนดกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมในทุกมิติของการจัดการศึกษา คณะทำงานจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์และทบทวนกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับข้อมูลกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนและผลลัพธ์ทางการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ (1) มาตรฐานการศึกษาของชาติ ในรูปของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education: DOE) (2) ร่างกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งเป็นเอกสารนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการยกร่างแนวทางการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน วันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2563 (3) ร่างสมรรถนะหลักผู้เรียน (Core Competency) ในโครงการวิจัยเพื่อค้นหาและพัฒนาผลลัพธ์ที่คาดหวังต่อผู้เรียนและกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน (วีรพล วีระโชติวดี และคณะ, 2562) สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ซึ่งเป็นเอกสารนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการยกร่างแนวทางการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน วันที่ 6 – 7 ธันวาคม พ.ศ. 2562 (4) สมรรถนะหลักของโรงเรียนรุ่งอรุณ ซึ่งเป็นเอกสารนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการยกร่างแนวทางการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน วันที่ 6 – 7 ธันวาคม พ.ศ. 2562 (5) เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับ ปวช. 2562 และสมรรถนะย่อยระดับอาชีวศึกษา และ (6) ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติโดยได้

จากนั้น ได้มีการดำเนินการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ใช้งานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับ (ร่าง) กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นโดยมีผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 23 ท่าน เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อเสนอแนะในภาพรวม ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน การวัดและประเมินผล พัฒนาการเด็ก และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสมรรถนะแต่ละด้าน และกลุ่มผู้ใช้กรอบสมรรถนะและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 61 คน จำแนกเป็น ผู้บริหาร จำนวน 20 คน ครูผู้สอน จำนวน 30 คน ผู้ปกครองโฮมสคูล (Home School) จำนวน 2 คน นักวิชาการในระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 6 คน ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือกในหลากหลายมิติ ดังนี้ 1) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการจัดการศึกษา 2) เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงาน

ครอบคลุมในทุกสังกัด ทั้ง กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และ เอกชน 3) เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่หลากหลายทั้งโรงเรียนที่ดำเนินการปกติ และโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรม และ 4) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ช่วง 3 ปีแรก ผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มากกว่า 10-20 ปี และผู้ที่เกษียณอายุ

ในการดำเนินการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมีขั้นตอนดังนี้ (1) ศึกษารายละเอียด (ร่าง) กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 –6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) พัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล (3) กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง (4) ประสานงานและส่งเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งทางไปรษณีย์ และทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (email) เพื่อให้ผู้ใช้กรอบสมรรถนะและผู้เกี่ยวข้องพิจารณาประเมิน และแสดงความคิดเห็น (5) จัดประชุมสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ใช้กรอบสมรรถนะ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อวิพากษ์กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนทั้งในลักษณะการประชุมแบบเดิม และการประชุมทางไกลผ่านโปรแกรมซูม (Zoom) (6) ประมวลข้อมูลความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (7) นำข้อมูลมาใช้ในการปรับรายละเอียดของกรอบสมรรถนะหลักผู้เรียน และประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและ (8) จัดทำรายงานผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 –6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับ

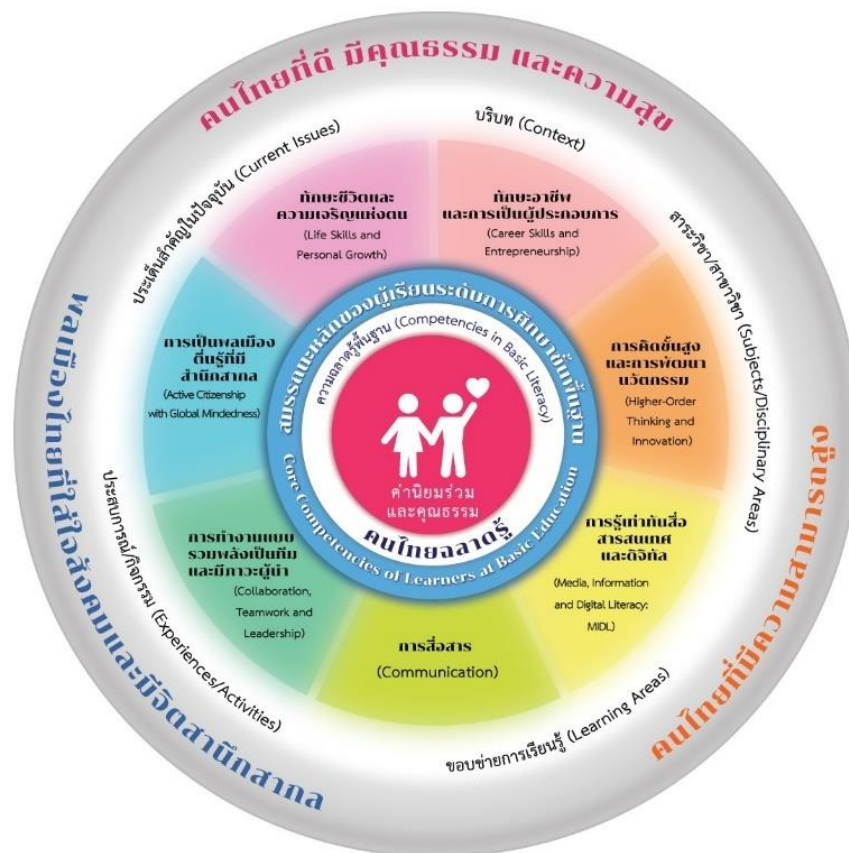
ผลการดำเนินการศึกษา ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ใช้งาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับ (ร่าง) กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญ มีดังนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิ และ ผู้ใช้กรอบสมรรถนะและผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสมรรถนะหลักในภาพรวมมีความเหมาะสม คำอธิบายสมรรถนะระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีความเหมาะสมครอบคลุมในมิติที่สำคัญของสมรรถนะและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยมีข้อเสนอแนะสำคัญดังนี้ (1) ควรปรับและจัดกลุ่มกรอบสมรรถนะ ให้ลดลงและกระชับ มุ่งเน้นสมรรถนะที่ประเมินได้จริง (2) ควรกำหนดภาพรวมของผู้เรียนให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถมองเห็นภาพผู้เรียนในปลายทางได้ตรงกัน โดยผสานสมรรถนะทั้งที่มุ่งสร้างความเป็นตัวตน (Self) กับ สมรรถนะที่อยู่ร่วมกับสังคม (Social) เพื่อสร้างให้เกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และควรสอดแทรกคุณธรรม (Moral & Value) ให้เห็นชัดเจน (3) ควรมุ่งเน้นการใคร่ครวญไตร่ตรอง (Critical Reflection) เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ขั้นสูง (Deep Learning) ซึ่งหมายถึงรู้สึกและรู้ เชื่อมโยงรวมทั้งควรมุ่งเน้นสมรรถนะในอนาคต ได้แก่ การสร้างความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) สร้างค่านิยมหลัก (Core Value) ในการสร้างความเป็นตัวตน และเข้าใจถึงประโยชน์ของความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย การชื่นชม (Appreciate) ความหลากหลายของภาษา และการสร้างสมรรถนะที่รองรับสถานการณ์วิกฤต (Crisis) ในอนาคต (4) ควรเขียนอธิบายสมรรถนะในรูปแบบของ “Core” ที่กว้างและยืดหยุ่น ผู้ใช้สามารถนำไปเติมแต่งหรือปรับตามบริบท และเขียนให้ผู้เข้าใจได้ง่ายที่สุด โดยใช้ภาษาที่ง่าย ไม่ต้องการแปลความหรือตีความ เข้าใจได้ตรงกัน 5) ในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปสู่การปฏิบัตินั้นควรเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างของกรอบสมรรถนะกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เชื่อมโยงสมรรถนะในรูปแบบของ

Learning Area และมุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ส่วนการวัดและประเมินผลควรผ่านการสะท้อนคิดจากการปฏิบัติผ่านชิ้นงาน มีการพัฒนาครูให้มีความเข้าใจในสมรรถนะแต่ละระดับที่ตรงกัน สามารถออกแบบการเรียนรู้ ได้ และ 6) ควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน

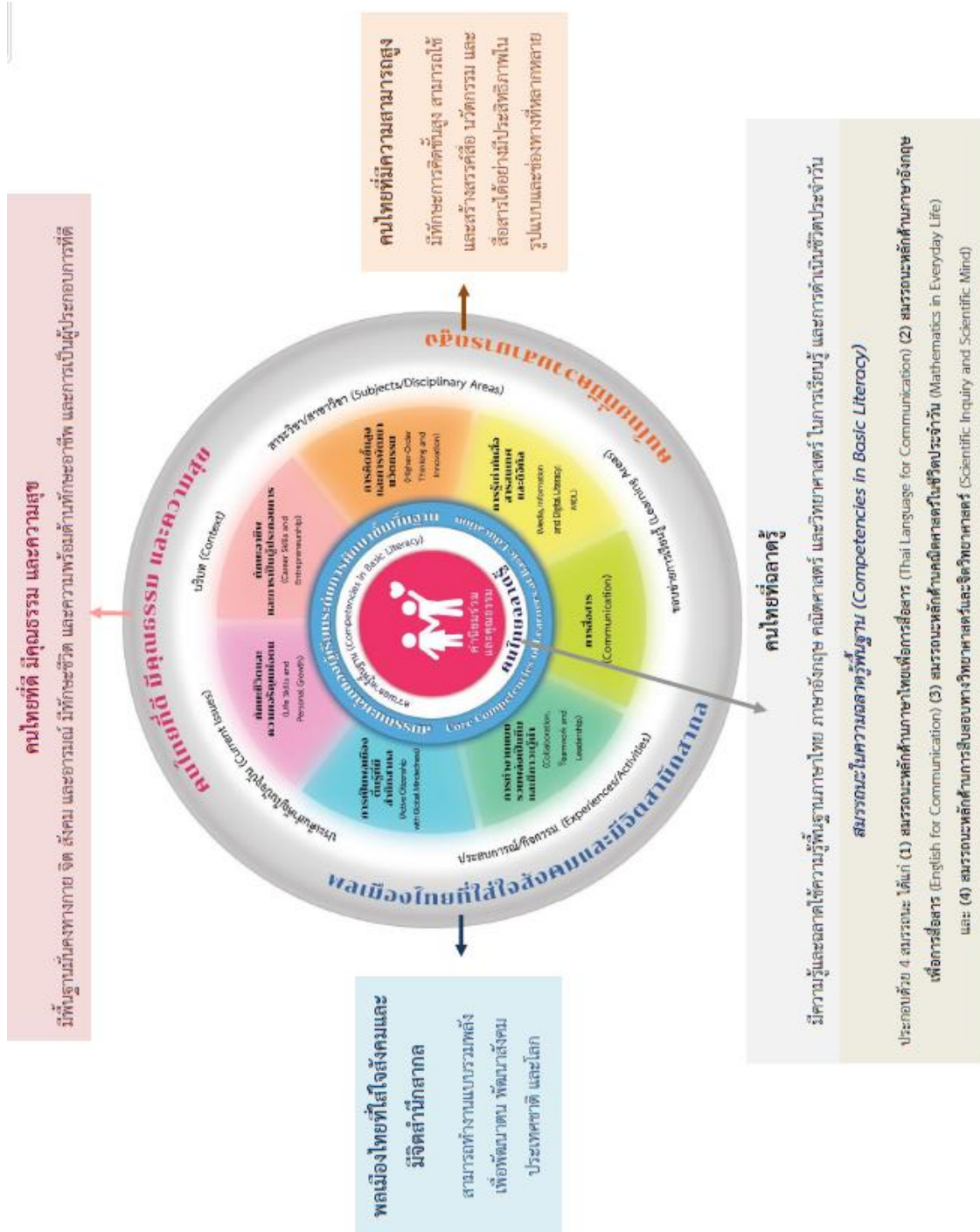
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าวส่งผลให้มีการปรับกรอบกรอบสมรรถนะหลัก 10 สมรรถนะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสมรรถนะสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยในช่วงเวลา 12 ปี ในการศึกษาสู่การพัฒนากรอบสมรรถนะหลักที่สำคัญ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กไทยที่มีคุณลักษณะของคนไทยที่ต้องการ คือ คนไทยที่ดี มีคุณธรรม และมีความสุข คนไทยที่มีความสามารถสูง และพลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและมีจิตสำนึกสากล บนพื้นฐานการเป็นคนไทยที่ฉลาดรู้มีค่านิยมร่วมและคุณธรรม โดยการจัดกลุ่มบูรณาการสมรรถนะหลักของผู้เรียน 10 สมรรถนะ ไว้ในสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Core Competencies of Learners at Basic Education) ที่ประกอบด้วยสมรรถนะหลักสำคัญ 7 สมรรถนะ ประกอบไปด้วย (1) สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน (Life Skills and Personal Growth) (2) สมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ (Career Skills and Entrepreneurship) ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเป็นคนไทยที่ดี มีคุณธรรม และมีความสุข ส่วน (3) สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม (Higher- Order Thinking Skills and Innovation Development) (4) สมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media Information and Digital Literacy) (5) สมรรถนะหลักด้านการสื่อสาร (Communication) เป็นสมรรถนะที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเป็นคนไทยที่มีความสามารถสูง สำหรับ (6) สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) และ (7) สมรรถนะหลักด้านการเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล (Active Citizenship with Global Mindedness) เป็นสมรรถนะที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและมีจิตสำนึกสากล ทั้งนี้สมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 สมรรถนะ ดังกล่าวนี้นี้มีพื้นฐานจากความรู้พื้นฐาน (Basic Literacy) ค่านิยมร่วมและคุณธรรม เพื่อการเป็นพลเมืองไทยในฐานะพลเมืองโลกที่มีคุณภาพในโลกอนาคตสำหรับสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) ถือเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ (Learning Tools) สมรรถนะเหล่านี้เป็นสมรรถนะสำคัญซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดรู้ในด้านนั้น ๆ หรือเรียกได้ว่าเป็นความฉลาดรู้ (Literacy) ที่ต้องพัฒนาแก่ผู้เรียนให้ถึงระดับที่เรียกได้ว่าเป็น "สมรรถนะ" โดยสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ ได้แก่ (1) สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai Language for Communication) (2) สมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษ/ ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร (English/ Foreign language for Communication) (3) สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (Mathematics in Everyday Life) และ (4) สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry and Scientific Mind) ในส่วนของค่านิยมร่วมและคุณธรรม ยึดตามที่จะระบุอยู่ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งถือเป็นแก่นและรากฐานสำคัญในการแสดงออกซึ่งสมรรถนะต่าง ๆ โดยกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับประถมศึกษา

ปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับปรับปรุงในรายงานฉบับนี้ (กันยายน, 2563) สามารถแสดงได้ ดังนี้

ภาพที่ 12 กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2563

กรอบสมรรถนะนี้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม คือ การพัฒนาให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นคนดี มีคุณธรรม และมีความสุข คนที่มีความสามารถสูง พลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและมีจิตสำนึกสากล บนพื้นฐานของการเป็นคนไทยที่ฉลาดรู้และมีค่านิยมร่วม พร้อมด้วยคุณธรรม ดังภาพ

ภาพที่ 13 กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม, 2563)

นอกจากงานวิจัยทั้งสองฉบับข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานผลการวิจัยแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) เพิ่มเติมซึ่งพบว่ากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนข้างต้นมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ ก็มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 การวิเคราะห์และนำเสนอร่างแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอร่างแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน หรือแนวทางการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพิจารณาจากแนวทางที่ได้เสนอไว้สำหรับระดับประถมศึกษาตอนต้นเดิม และพิจารณาเพิ่มเติมแนวทางที่มีความเป็นไปได้ ซึ่งได้ข้อค้นพบและข้อสรุปดังนี้

1) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ ถึงลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนฐานสมรรถนะรวมถึงแนวทางการนำสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) สู่ห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะต่าง ๆ ซึ่งในการนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนนั้นพบว่ามีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. สมรรถนะหลักทุกด้านสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามเป้าหมายหลายลักษณะ โดยการพัฒนาผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติเป็นกิจวัตรในโรงเรียน และกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

2. สมรรถนะหลักทุกด้านสามารถพัฒนาผู้เรียนผ่านสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และอาจจะเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระต่าง ๆ (Subjects / Disciplines/ Areas) ได้ไม่เท่ากัน นอกจากนี้ยังพัฒนาผ่านสาระที่เป็นเรื่องราวเหตุการณ์และประเด็นสำคัญในปัจจุบัน (Current Issues) บริบท (Context) รวมทั้งประสบการณ์และกิจกรรม (Experiences & Activities)

3. การออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอาจจะผสมและบูรณาการหลายๆ สมรรถนะทั้งที่เป็นสมรรถนะย่อยในสมรรถนะหลักนั้น หรือสมรรถนะย่อยในสมรรถนะหลักอื่น ๆ

4. การออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะใด ๆ ผู้สอนต้องวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ความรู้ที่จำเป็นต่อการเกิดสมรรถนะที่ต้องการ ซึ่งเลือกมาจากเนื้อหาสาระ มโนทัศน์ของศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ

4.2 ทักษะที่จำเป็นต่อการเกิดสมรรถนะที่ต้องการ ซึ่งเลือกมาจากทักษะสำคัญของศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ และทักษะที่เป็นองค์ประกอบหลักของสมรรถนะ

4.3 เจตคติ คุณลักษณะนิสัย แรงจูงใจ ฯลฯ ที่จำเป็นต่อการเกิดสมรรถนะ

4.4 สถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำสมรรถนะที่ต้องการไปใช้ หลังจากนั้นจึงนำกรอบสมรรถนะหลักมาพัฒนาเป็นสมรรถนะย่อยตามระดับการเรียนรู้เพื่อการออกแบบผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes /Specific Competencies) และออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences) ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะ และสามารถนำความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะ ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

2) การนำกรอบสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมาสู่การพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนและในโรงเรียนสามารถทำได้หลายแนวทาง ซึ่งข้อค้นพบจากโครงการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3) สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอแนะแนวทางซึ่งครูสามารถเลือกใช้ตามความพร้อมและบริบทของโรงเรียน ไว้ 6 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่ 1: ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ

การสอนแนวทางที่ 1 นี้เป็นการสอนตามปกติที่สอดแทรกสมรรถนะ ซึ่งครูได้วิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้เดิมที่มีการออกแบบตามหลักสูตรอิงมาตรฐานมากำหนดความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) เพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามที่ครูเห็นว่าสอดคล้องกับการบทเรียนนั้นเข้าไปและอาจปรับกิจกรรม หรือกิจกรรมต่อยอด เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะนั้นยิ่งขึ้น หรือได้สมรรถนะอื่นเพิ่มมากขึ้นช่วยเพิ่มการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เข้มข้น และมีความหมายยิ่งขึ้น

แนวทางที่ 2: ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ

การสอนแนวทางนี้เป็นการต่อยอดจากแนวทางที่ 1 กล่าวคือ เมื่อครูเริ่มคุ้นเคยกับสมรรถนะมากขึ้นและต้องการให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากสมรรถนะมากยิ่งขึ้น ครูก็สามารถตัดสินใจว่าตนจะนำสมรรถนะบางตัวเข้ามาในบทเรียนโดยปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มกิจกรรมบางกิจกรรม จึงเป็นการออกแบบการจัดการเรียนการสอนโดยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของการสอนตามปกติเดิม และเพิ่มเติมสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) ที่สอดคล้องสัมพันธ์กันและต้องการพัฒนาผู้เรียนในบทเรียนนั้นเข้าไปและมีการเน้นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น ซึ่งช่วยทำให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ทักษะได้จริงในสถานการณ์ที่หลากหลาย และพัฒนาคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้น

แนวทางที่ 3: ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ

การสอนตามแนวทางนี้ เป็นการสอนที่เหมาะสมสำหรับครูที่มีรูปแบบหรือนวัตกรรมการสอนที่เป็นรูปแบบเฉพาะ แนวทางนี้ครูจะนำรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้เดิมมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) ที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ หรือเป็นหน่วยการเรียนรู้เดิมที่มีกระบวนการสอนตามรูปแบบที่ครูคัดสรรว่าสามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้ และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างจุดหมายของรูปแบบ แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานและขั้นตอนการสอนของรูปแบบกับสมรรถนะที่มุ่งพัฒนา พิจารณาว่าสามารถปรับหรือเพิ่มขึ้นตอนย่อยเพื่อเพิ่มหรือเน้นทักษะสำคัญของสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดเน้น แนวคิดและจุดประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเกิดสมรรถนะที่มุ่งพัฒนา ผู้เรียนตามผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ที่กำหนด

แนวทางที่ 4: สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชีวิต

การสอนตามแนวทางนี้ เป็นการวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนเดิมที่มีการออกแบบตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยนำสมรรถนะหลักที่ต้องการและตัวชีวิตชั้นปีที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนที่บูรณาการสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ(Core Competency) ที่ต้องการเน้น มาใช้อย่างกลมกลืน ซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับครูที่ได้ทดลองพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามแนวทางที่ 2 และแนวทางที่ 3 มาแล้วระยะหนึ่งจนมีความมั่นใจมากขึ้นและพร้อมที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สมรรถนะเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระทักษะ และคุณลักษณะตามที่ตัวชีวิตที่หลักสูตรอิงมาตรฐานกำหนด เพื่อพัฒนาสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อชีวิตของเขาในระหว่างการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ

แนวทางที่ 5: บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ

การสอนตามแนวทางนี้ เป็นการนำสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) ที่เกี่ยวข้องมาออกแบบการสอนที่มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ การออกแบบในลักษณะการบูรณาการผสานหลายสมรรถนะตามแนวทางนี้เป็นจัดการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมที่นำสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง สังคม และโลก เช่น สถานการณ์ ประเด็นสำคัญในสังคม ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์ในชีวิตจริงและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างมีความสุข เป็นพลเมืองไทยที่มีคุณภาพในอนาคต แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางนี้ จึงเป็นกลวิธีการบูรณาการการสอนที่สอดคล้องกับการใช้สมรรถนะเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอนอิงฐานสมรรถนะ (Competency-based Instruction : CBI) มากที่สุด

แนวทางที่ 6: สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน

การสอนตามแนวทางนี้ เป็นแนวทางการนำสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) มาวิเคราะห์ความสอดคล้องกับเป้าหมาย จุดเน้น อัตลักษณ์ หรือเอกลักษณ์ ที่สถานศึกษากำหนดให้เป็นจุดเน้น เพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้อย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันปกติของนักเรียน ซึ่งครูได้วางแผนไว้ในกิจวัตรที่ปฏิบัติเป็นปกติ เพื่อการฝึกพัฒนาสมรรถนะนั้น ๆ ได้อย่างซ้ำ ๆ ที่เป็นไปตามธรรมชาติปกติของชีวิตนักเรียน เช่น ช่วงเวลากิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมตามโครงการของสถานศึกษา และกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เป็นต้น กิจกรรมที่จัดมีความยืดหยุ่นและท้าทายที่ผู้เรียนจะเผชิญสถานการณ์ตามธรรมชาติของชีวิต เพื่อสอดแทรกการพัฒนาสมรรถนะเข้าในกิจวัตรประจำวันของผู้เรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย

3) ข้อมูลหลักการและแนวทางข้างต้นทำให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามความคาดหวังในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนผ่านไปสู่การใช้สมรรถนะเป็นฐานในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมี

วิธีดำเนินการที่นำไปสู่การปรับใช้แนวคิดการศึกษาสมรรถนะเป็นฐานอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อเสริมสร้างระบบการศึกษาและระบบการเรียนรู้ในช่วงเวลาสำคัญ เพื่อให้มีระยะเวลาที่เหมาะสมในการเปลี่ยนผ่าน (Managing the Transition) และปรับช่วงเปลี่ยนผ่านจากการเน้นเนื้อหาวิชา (Subject-based) ไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competence-based Curriculum) อย่างรอบคอบ การดำเนินโครงการวิจัยศึกษาผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้อยู่ในช่วงระยะเวลาในการเปลี่ยนผ่านจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ไปสู่การใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ ดังนั้น จากแนวทางการนำสมรรถนะมาสู่การพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการจัด การเรียนการสอนทั้ง 6 แนวทางที่ได้นำเสนอไว้ในการพัฒนาสมรรถนะสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาข้างต้น จึงสามารถนำมาจัดกลุ่มโดยคำนึงถึงหลักสูตรที่ใช้อยู่เป็นฐาน เพื่อให้สะดวกต่อการนำมาใช้ออกแบบกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้จำนวน 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การนำกรอบสมรรถนะหลักสูตรการพัฒนาผู้เรียนบนฐานหลักสูตรอิงมาตรฐาน แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่ 1 : ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ

แนวทางที่ 2 : ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ

แนวทางในกลุ่มนี้เหมาะสมสำหรับใช้จัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาที่ยังใช้หลักสูตรเดิมที่มีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐานเป็นหลัก หรือสำหรับผู้สนใจและเพิ่งเริ่มต้นจัดการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ เนื่องจากมีลักษณะที่อิงกับวิธีคิดในการออกแบบการเรียนการสอนเช่นเดิมสูง ไม่แตกต่างไปจากที่ได้ดำเนินการอยู่มากนัก

กลุ่มที่ 2 การนำกรอบสมรรถนะหลักสูตรการพัฒนาผู้เรียนโดยอิงฐานสมรรถนะหรือหลักสูตรอิงมาตรฐาน แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่ 3 : ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ

แนวทางที่ 4 : สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด

แนวทางในกลุ่มนี้สามารถใช้จัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาที่ยังใช้หลักสูตรเดิมที่มีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐานก็ได้ หรือใช้ในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะก็ได้เช่นกัน เนื่องจากมีลักษณะที่ยืดหยุ่น สามารถปรับใช้ได้ตามแต่บริบทของสถานศึกษา

กลุ่มที่ 3 การนำกรอบสมรรถนะหลักสูตรการพัฒนาผู้เรียนบนฐานสมรรถนะ แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่ 5 : บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ

แนวทางที่ 6 : สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน

แนวทางในกลุ่มนี้เหมาะสมสำหรับใช้จัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเป็นหลัก เนื่องด้วยกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะตามที่กำหนดเป็นสำคัญ และมีลักษณะของออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งการบูรณาการระหว่างสาระต่าง ๆ บูรณาการการพัฒนาสมรรถนะ และการบูรณาการกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าแนวทางข้างต้นยังสามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะแก่นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4-6 ได้ แต่อย่างไรก็ดี แนวทางข้างต้นถือเป็นเพียงข้อเสนอหรือทางเลือกแก่สถานศึกษากลุ่มเป้าหมายในการเลือกวิธีการนำกรอบสมรรถนะไปสู่การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้นตามบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกันในช่วงระยะเวลาของการวิจัย ซึ่งแต่ละสถานศึกษามีพื้นฐานความเข้าใจในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะแตกต่างกัน

1.3 การจัดทำคู่มือการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

เมื่อศึกษา วิเคราะห์ และได้ข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำคู่มือในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน สำหรับครู ซึ่งถือเป็นเอกสารประกอบการชี้แจงทำความเข้าใจในการประชุมเชิงปฏิบัติการและเป็นเอกสารที่ครูสามารถใช้ศึกษาทำความเข้าใจในแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะหลักฯ ได้ด้วยตนเอง

คู่มือคู่นี้ได้รวบรวมข้อความรู้สำคัญ แนวทางดำเนินการ สื่อต้นแบบ และทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ไว้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 บทนำ เป็นการแสดงแนวคิดพื้นฐาน ความเป็นมาและความสำคัญของการพัฒนากรอบสมรรถนะหลัก (Core Competencies) ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักในการกำหนดกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและความสำคัญ

ตอนที่ 2 กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2563 ได้แก่ คำอธิบาย นิยามศัพท์ และมโนทัศน์สำคัญของแต่ละสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) ค่านิยมร่วมและคุณธรรม

ตอนที่ 3 การนำกรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 4 หลักการและแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะ การเชื่อมโยงสมรรถนะหลักสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ แนวทางในการนำกรอบสมรรถนะของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่อการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนบนฐานหลักสูตรอิงมาตรฐาน กลุ่มที่ 2 การนำกรอบ

สมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยอิงฐานสมรรถนะหรือหลักสูตรอิงมาตรฐาน และกลุ่มที่ 3 การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนบนฐานสมรรถนะ พร้อมตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแนวทาง

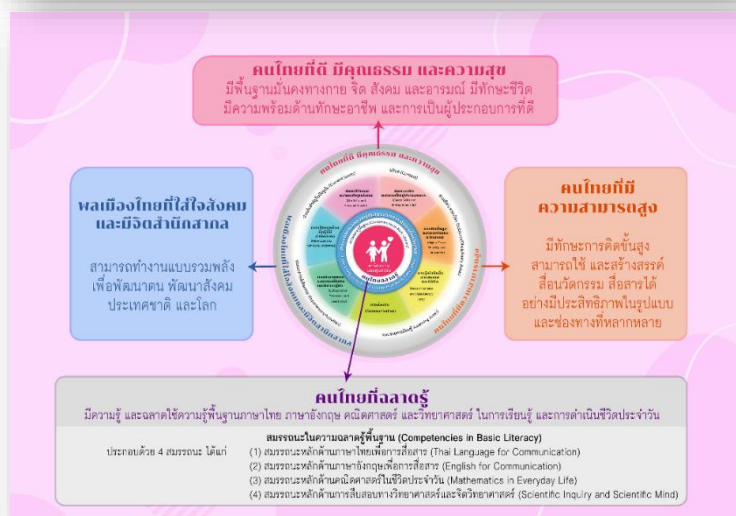
ตอนที่ 5 การประเมินสมรรถนะ (Competency-based Assessment) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางการประเมินสมรรถนะและขั้นตอนการประเมินสมรรถนะ

ในการดำเนินการได้สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อร่วมกันออกแบบและจัดทำคู่มือ มีการปรับภาษาเพื่อให้มีความชัดเจน เข้าใจได้ง่าย มีตัวอย่างที่ทำให้เห็นเป็นรูปธรรม และง่ายต่อการศึกษาด้วยตนเองเพื่อให้ใช้เป็นเอกสารคู่มือครูการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

ภาพที่ 14 คู่มือการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

นอกจากคู่มือดังกล่าวแล้ว เพื่อให้ครูผู้สอนมีข้อมูลที่เพียงพอและมองเห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องของสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 กับระดับการศึกษาอื่น ๆ คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำเอกสาร “กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” สำหรับครูไว้ด้วยเช่นกัน ซึ่งจะช่วยให้ครูทราบรายละเอียดและมองเห็นความสัมพันธ์ของสมรรถนะทั้งหมด ในเอกสารจะประกอบด้วยรายละเอียดคำอธิบาย พฤติกรรมบ่งชี้ และความเป็นมาในการกำหนดกรอบสมรรถนะดังกล่าว

ภาพที่ 15 เอกสารกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ในภาพรวม ผลผลิตของการวิจัยในระยะที่ 1 นี้ คือ แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ซึ่งจัดทำในลักษณะของคู่มือการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

1.4 การวางแผนการจัดประชุมชี้แจงและวางแผนการนิเทศติดตาม

ผู้วิจัยได้ประสานงานไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ ที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการดำเนินการ การกำหนดวันจัดประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการ ตลอดจนวางแผนการนิเทศติดตามผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย

การดำเนินการวิจัยระยะนี้เป็นการนำเสนอกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่สถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างความเข้าใจในการนำกรอบสมรรถนะดังกล่าวไปทดลองใช้จริงในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาของตนตามแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้เป็นทางเลือกแก่สถานศึกษาให้พิจารณาเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับบริบทการทำงานของตน ผ่านการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยผู้วิจัย การอบรมเชิงปฏิบัติการโดยคณะวิทยากร การชี้แนะโดยผู้ชี้แนะ การศึกษาดูด้วยตนเองจากคู่มือที่ได้จัดทำขึ้น การนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง และการจัดประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน คู่ขนานไปกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวปฏิบัติของโรงเรียนในการใช้กรอบสมรรถนะดังกล่าวในการพัฒนาผู้เรียนของตน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การกำหนดสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงเป็นสถานศึกษาที่ผู้อำนวยการโรงเรียนยินดีเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการวิจัยทุกกิจกรรมจนกว่าการวิจัยจะดำเนินการแล้วเสร็จ โดยมีครูผู้สอนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมตลอดโครงการเช่นเดียวกัน จำนวนอย่างน้อย 10 คน และในภาพรวมสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ต้องมีบริบทที่แตกต่างกันในลักษณะของพหุกรณีศึกษา (Multi- case study) ทั้งในด้านสังกัดและขนาดโรงเรียน ซึ่งเป็นผลให้ได้โรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 3 แห่ง ซึ่งครอบคลุม 3 สังกัด ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งมีลักษณะเป็นโรงเรียนทางเลือก

ผู้ร่วมวิจัยหรือผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากผู้อำนวยการโรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อเข้าร่วมโครงการแล้ว กลุ่มครูผู้ร่วมวิจัยได้มาจากการอาสาเข้าร่วมกิจกรรมโดยผ่านการคัดเลือกและตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งทำให้ได้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 ราย และครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ครอบคลุมทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้จำนวน 31 คน รวมจำนวนผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งสิ้น 34 คน ดังตาราง

ตาราง 7 ข้อมูลโรงเรียนและจำนวนผู้เข้าร่วมการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 34 ราย

ชื่อโรงเรียน	จังหวัด	สังกัด	ขนาดโรงเรียน	จำนวนครู (คน)	จำนวนผู้บริหาร (คน)
โรงเรียนสุจิตปูลิ	ฉะเชิงเทรา	สช.	กลาง	11	1
โรงเรียนประชากรราษฎร์บำรุง	กรุงเทพฯ	กทม.	ใหญ่พิเศษ	10	1
โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ	กรุงเทพฯ	สพฐ.	ใหญ่	10	1
รวม				31	3

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

1. **โรงเรียนสุจิตปูลิ** สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ตั้งอยู่เลขที่ 99/9 ถนนสิริโสธร ตำบลลาดขวาง อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา 24140 บนพื้นที่ 3 ไร่ เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นเตรียมอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมีจำนวนห้องเรียน 14 ห้องเรียน มีครูและบุคลากรรวม 45 คน มีนักเรียนทั้งสิ้น 277 คน เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนทั้งหมดในภาพรวม โรงเรียนจัดเป็นโรงเรียนขนาดกลาง เมื่อพิจารณาจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โรงเรียนมีนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับอนุบาลจำนวน 179 คน และมีนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 98 คน ซึ่งในจำนวนนี้มีนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 รวมทั้งสิ้น 34 คน โรงเรียนจึงจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย คล้ายลักษณะการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก และครูปฏิบัติการสอนร่วมกันเป็นทีม (Team Teaching)

โรงเรียนมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีสมรรถนะที่จำเป็น ที่จะดำรงชีวิตในโลกอนาคตได้อย่างมีความสุข โดยการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม (Whole Child Development) โรงเรียนจึงได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ สร้างกรอบความคิดให้ผู้เรียนเรียนรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ลงมือทำจริงในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ฝึกฝนให้ใช้กระบวนการในการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รวมถึงการสะท้อนคิด และการอภิปรายในชั้นเรียนตามสถานการณ์ที่หลากหลาย โรงเรียนนำแนวคิดการพัฒนานวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากระบบการศึกษาของฟินแลนด์ การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) มาสอนให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา รวมถึงโรงเรียนยังให้ความสำคัญในการสร้างพลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและการจัดการตนเองผ่านกระบวนการสร้างอุปนิสัย ตามหลักสูตร 7 Habits & The Leader in Me เพื่อเป็นการสร้างคุณลักษณะของเด็ก ๆ และเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จ ได้ค้นหา

ศักยภาพในตนเอง ได้เรียนรู้ในสิ่งที่รัก และพัฒนาจนเป็นความถนัด พร้อมหนทางที่จะนำไปประกอบอาชีพได้ในอนาคต

2. โรงเรียนประชากรราษฎร์บำเพ็ญ สังกัดกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 500 ซอยประชากรราษฎร์บำเพ็ญ 24 ถนนประชากรราษฎร์บำเพ็ญ แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310 บนเนื้อที่ 11 ไร่ 2 งาน 56 ตารางวา ปัจจุบัน โรงเรียนมีอาคารเรียนทั้งหมดรวม 4 หลัง เปิดรับนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนอนุบาลจำนวน 283 คน นักเรียนประถมศึกษา จำนวน 1,168 คน มีจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 353 คน มีนักเรียนจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,804 คน มีจำนวนห้องเรียน 52 ห้องเรียน ครูมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 85 คน

นอกจากกิจการภายในโรงเรียนแล้ว โรงเรียนยังได้ให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนและชุมชน เกิดความรักและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน เช่น ธนาคารโรงเรียน ร้านค้าสหกรณ์ ห้องดนตรีสากลแบบมาตรฐาน ห้องสมุดที่สืบทอดด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ห้องเบเกอร์รี่ สระว่ายน้ำ พร้อมทั้งสนามกีฬา มีบริเวณอาคารร่มรื่นน่าอยู่ มีสวนป่าเป็นที่พักผ่อนสถานที่ออกกำลังกาย พร้อมทั้งแปลงปลูกผักปลอดสารพิษ

3. โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 13 แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร มีนักเรียนอนุบาลจำนวน 103 คน นักเรียนประถมศึกษา จำนวน 555 คน มีจำนวนนักเรียน รวมทั้งสิ้น 658 คน มีจำนวนห้องเรียน 31 ห้องเรียน ครูและบุคลากรมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 60 คน

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือ พัฒนาแหล่งเรียนรู้เสริมสร้างปัญญา ใช้ชีวิตพอเพียงตามวิถีไทย มุ่งมั่นสู่ความเป็นสากล ปรัชญา คือ “สอนดี เรียนดี มีน้ำใจ” กำหนดอัตลักษณ์ของสถานศึกษา คือ ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน ส่วนเอกลักษณ์ของสถานศึกษาระดับอนุบาล คือ การจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ระดับประถมศึกษา คือ ลายมือแบบทุ่งมหาเมฆ

2.2 การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยนี้มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 6 รายการ ทั้งเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะของการบันทึกภาคสนามตลอดระยะเวลาของการวิจัย และเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากผู้เข้าร่วมวิจัยที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการวิจัยเป็นระยะ ทั้งนี้ เพื่อการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลให้ได้ข้อมูลที่มีความตรง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ประเด็นสำหรับการบันทึกภาคสนาม 2) แบบบันทึกข้อมูลการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ฯ 3) แบบสัมภาษณ์ 4) แบบวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ 5) แบบบันทึกประเด็นสนทนากลุ่ม และ 6) แบบสอบถามความคิดเห็น

และความพึงพอใจ ซึ่งผู้สนใจสามารถศึกษารายละเอียดของเครื่องมือเหล่านี้ได้ในภาคผนวก สาระโดยสังเขปของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1) ประเด็นสำหรับการบันทึกภาคสนาม

ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นสำหรับการบันทึกข้อมูลภาคสนามตลอดระยะเวลาของการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และผลที่เกิดขึ้นหลังจากการนำแนวทางสำหรับการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ไปใช้ ซึ่งครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาในส่วนของ (1) กระบวนการคัดเลือกแนวทางนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ (2) กระบวนการทำงานของผู้เกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่เลือกไว้ และ (3) ผลที่เกิดขึ้นจากการนำแนวทางฯ ไปใช้จัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะหลักฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นที่ศึกษามีทั้งสิ้น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 กระบวนการคัดเลือกแนวทางนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ตอนที่ 2 กระบวนการทำงานในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่เลือกไว้ ตอนที่ 3 ผลที่เกิดขึ้นจากการนำแนวทางฯ ไปใช้จัดการเรียนรู้ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ท่านมีต่อการทดลองนำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้

2) แบบบันทึกข้อมูลการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ฯ

แบบบันทึกนี้ใช้สำหรับผู้บันทึกที่ได้เข้าร่วมสังเกตกระบวนการวางแผนและการนำเสนอผลของการวางแผนการนำกรอบสมรรถนะไปสู่การเรียนการสอนของผู้เข้าร่วมวิจัย ระหว่างการเข้าร่วม *การประชุมเชิงปฏิบัติการ* การสร้างความเข้าใจในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นการประชุมครั้งแรกที่ผู้ร่วมวิจัยได้รู้จักและศึกษากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งผู้สังเกตใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระบวนการและเหตุผลในการตัดสินใจเลือกสมรรถนะไปสู่การจัดการเรียนการสอน กระบวนการและเหตุผลในการตัดสินใจเลือกแนวทางการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ ปัญหาและแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะไปสู่การจัดการเรียนการสอน

3) แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์มีจำนวน 2 ฉบับซึ่งใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยในกิจกรรมนิเทศติดตามผล จำนวน 2 ครั้ง โดยแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ฉบับใช้โครงสร้างเดียวกันตามประเด็นในการบันทึกภาคสนาม แต่เพิ่มเติมข้อคำถามที่มุ่งเน้นไปยังประเด็นสำคัญที่เป็นจุดเน้นของการเก็บรวบรวมข้อมูลในกิจกรรมครั้งนั้น ๆ โดยแบบสัมภาษณ์สำหรับการนิเทศติดตามผล ครั้งที่ 1 จะสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้และผลการนำแนวทางฯ ไปใช้จัดการเรียนรู้ในภาพรวมในลักษณะของคำถามกว้างเพื่อถอดบทเรียน ส่วนแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในกิจกรรมนิเทศติดตามผล ครั้งที่ 2 จะมุ่งไปยังประเด็นที่สะท้อนถึงการยืนยันประเด็นที่ได้จากครั้งแรกและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ การสัมภาษณ์จะเป็นไปในลักษณะของการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม ในกรณีที่มีความจำกัดด้านเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถปรับแบบสัมภาษณ์นี้ให้เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้ร่วมวิจัยเขียนตอบเป็นรายบุคคลได้ ประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์ทั้งสองครั้งเกี่ยวข้อง

กับกระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้และผลการนำแนวทางฯ ไปใช้จัดการเรียนรู้ซึ่งมีความต่อเนื่องและครอบคลุมคำถามการวิจัย ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน
- 2) การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน
- 3) การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนรู้ การสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล
- 4) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน
- 5) บทบาทของผู้บริหาร
- 6) ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข
- 7) สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ
- 8) สิ่งที่คุณคิดว่าป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ
- 9) ข้อเสนอแนะ

4) **แบบวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6** ใช้สำหรับวิเคราะห์ความถูกต้องและสอดคล้องของการออกแบบการจัดการเรียนรู้กับแนวทางการนำกรอบสมรรถนะไปสู่การจัดการเรียนการสอน จากแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้ร่วมวิจัยที่ได้รวบรวมมา เพื่อตรวจสอบแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะที่ครูเลือกใช้ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะที่ครูกำหนดไว้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน

5) **แบบบันทึกประเด็นสนทนากลุ่ม** ใช้บันทึกประเด็นจากผู้ให้ข้อมูลในกิจกรรมการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนในช่วงท้ายของการดำเนินโครงการวิจัย โดยผู้นำสนทนากลุ่มจะมีประเด็นนำการสนทนากลุ่มดังรายละเอียดในภาคผนวก ซึ่งกำหนดประเด็นตามตัวแปรที่ศึกษาในกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมสอดคล้องครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งหมด

6) **แบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจ** จัดทำในลักษณะของแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google Forms มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับให้ผู้ตอบตอบตามระดับความคิดเห็นของตน ใช้ในการสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจ จำนวน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 คือ สอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจในการเข้าร่วมประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นกิจกรรมแรกของโครงการวิจัย เพื่อสะท้อนความคิดเห็น ความเข้าใจในประเด็นที่ได้เรียนรู้ และความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดประชุมและการอบรมในภาพรวม และครั้งที่ 2 คือ สอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการวิจัย ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการวิจัยครบถ้วนแล้ว

ผู้วิจัยร่างเครื่องมือแต่ละฉบับโดยกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษา นำเครื่องมือฉบับร่างและประเด็นดังกล่าวให้ที่ปรึกษาโครงการวิจัยและผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณา เพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุง จากนั้น ปรับปรุงประเด็นและเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์ชัดเจน และวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้คู่ขนานไปกับกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการวิจัย

2.3 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและการลงภาคสนามเพื่อติดตามผลการใช้กรอบสมรรถนะหลักฯ ของสถานศึกษา และการเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการวิจัยนี้มีกิจกรรมสำคัญเพื่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้กรอบสมรรถนะของผู้เรียนฯ ทั้งในช่วงเริ่มต้นโครงการในลักษณะของการประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ระหว่างการวิจัยในลักษณะของการติดตาม และช่วงท้ายโดยการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน และในระหว่างการดำเนินกิจกรรม **ผู้เก็บรวบรวมข้อมูล** จะทำหน้าที่บันทึกข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยใช้เครื่องมือที่ได้ออกแบบไว้สำหรับการเก็บรวบรวมในแต่ละกิจกรรมและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะ ในกรณีที่เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการในสถานที่ (on-site) หรือการลงพื้นที่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้การบันทึกภาคสนาม การสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ในกรณีที่เป็นการประชุมแบบออนไลน์ (online) ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้การจดบันทึกประเด็นสำคัญ การบันทึกข้อมูลจากข้อความสนทนา (chat) และการบันทึกวีดิทัศน์การประชุมทางไกลผ่านโปรแกรมซูม (Zoom Cloud Meeting) ซึ่งในทุกกิจกรรม มีผู้วิจัยและคณะทำงานจำนวนอย่างน้อย 2 คนในการบันทึกข้อมูล และผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลอีกจำนวน 2 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลที่คู่ขนานกับการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 8 กิจกรรมสำคัญในโครงการวิจัย

กำหนดการ	กิจกรรมสำคัญ	สถานที่	การเก็บรวบรวมข้อมูล
ส. 10 ต.ค.63 8:00 – 16:30 น.	1. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1) บันทึกภาคสนาม 2) แบบบันทึกข้อมูลการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ฯ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจ
สถานศึกษากลุ่มเป้าหมายเริ่มดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน			
พ.ย.-ธ.ค. 63	2. กิจกรรมเตรียมความพร้อมในการทำงาน	ณ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ หรือผ่านระบบออนไลน์ตามช่องทางที่ ร.ร.สะดวก	บันทึกภาคสนาม
ม.ค.- ก.พ. 64	3. กิจกรรมติดตามหนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 1 *	ณ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ*	1) บันทึกภาคสนาม 2) แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 1 3) แบบวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้

กำหนดการ	กิจกรรมสำคัญ	สถานที่	การเก็บรวบรวมข้อมูล
ก.พ - มี.ค.64	4. กิจกรรมนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2	ณ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ	1) บันทึกภาคสนาม 2) แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 2 3) แบบวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้
พ.ค.64 8.00 – 16.00 น.	5. การประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน (Focus Group) *	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*	1) บันทึกภาคสนาม 2) แบบบันทึกประเด็นสนทนากลุ่ม 3) แบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจ

*หมายเหตุ: เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID – 19 จึงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดกิจกรรมมาเป็นการประชุมทางไกลผ่านโปรแกรมซูม (Zoom Cloud Meeting)

นอกจากกิจกรรมข้างต้นแล้ว ผู้ร่วมวิจัยสามารถติดต่อสื่อสารกับโครงการวิจัยได้ 2 ช่องทาง คือ 1) ผ่านผู้ชี้แนะ (coach) ประจำโรงเรียน หรือ 2) ผ่านกลุ่มไลน์ (Line OpenChat) ได้ตลอดระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย

นอกเหนือจากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจ โดย **วิทยากร** ในช่วงต้นของการดำเนินงานแล้ว ตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการ แต่ละโรงเรียนที่ร่วมโครงการจะมี **ผู้ชี้แนะ** ประจำโรงเรียนที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะ ตอบข้อซักถามแก่ครูและผู้บริหารอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ ผู้ชี้แนะมีบทบาทหลักในการให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจ โดยมุ่งเน้นให้การตัดสินใจเลือกหรือการดำเนินการใด ๆ เป็นการตัดสินใจของผู้บริหารและครูในโรงเรียนนั้น ๆ เป็นหลัก ผู้ชี้แนะจะไม่เข้าไปชี้นำหรือก้าวกางการทำงาน

รายละเอียดของแต่ละกิจกรรมมีดังนี้

2.3.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

การประชุมและการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 จัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2563 เวลา 8:00 – 16:30 น. ณ ห้องประชุมอัมไพ สุจริตกุล คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีกำหนดการและกิจกรรมดังนี้

ตาราง 9 กำหนดการประชุมและการอบรมเชิงปฏิบัติการ

เวลา	กิจกรรม	วิทยากร
8.00 น.	ลงทะเบียน: มอบคู่มือและเอกสารประกอบการอบรมแก่ผู้ร่วมประชุม	
8.30 – 8.45 น.	ชี้แจงวัตถุประสงค์และกรอบการดำเนินงาน การทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาโรณี ตรีวิทย์บุญ
8.45 – 9.15 น.	ความสำคัญเป็นมาของการศึกษาฐานสมรรถนะ ความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของ สมรรถนะ	รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แหม่มณี
9.15 – 10.30 น.	แนวคิดสำคัญของการศึกษาฐานสมรรถนะ และกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาโรณี ตรีวิทย์บุญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า
10.30 น.	พักรับประทานอาหารว่าง	
10.45 – 12.00 น.	หลักการและแนวทางการออกแบบการจัด การเรียนรู้บนฐานสมรรถนะ พร้อมตัวอย่าง แผนการจัดการเรียนรู้ (กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ Jigsaw)	รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์ (หลักการ) อาจารย์สุพิตา ชาติานิติ (แนวที่ 1-2) ดร.กฤษณ์ บริรักษ์สันติกุล (แนวที่ 3) ดร.ทรงพร พนมวัน ณ อยุธยา (แนวที่ 4) ดร.นาฏฤดี จิตรรังสรรค์ (แนวที่ 5)
12.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00 – 14.45 น.	ปฏิบัติการออกแบบการจัดการเรียนรู้ บนฐานสมรรถนะ - ทหารเรือและสรุปแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะ เพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียน - ฝึกปฏิบัติการออกแบบการเรียนการสอนฐาน สมรรถนะ - ร่วมกำหนดวันนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง	ผู้บริหารของโรงเรียนแต่ละแห่งดำเนินการ ประชุม โดยมีคณะวิทยากรให้คำปรึกษา และชี้แนะ ดังนี้ ผศ.ดร.ยศวีร์ สายฟ้า (ร.ร.สังกัด สพฐ.) ดร.วีระชาติ ภาชีชา (ร.ร.สังกัด กทม.) ดร.กฤษณ์ บริรักษ์สันติกุล (ร.ร.สังกัด เอกชน)
14.45	พักรับประทานอาหารว่าง	
15.00 – 15.45 น.	ปฏิบัติการออกแบบการจัดการเรียนรู้ บนฐานสมรรถนะ (ผู้แทนโรงเรียนแต่ละแห่งนำเสนอ)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี เชื้อชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวรรณ ลักษณ์วรรณกร
15.45 – 16.00 น.	ถาม – ตอบ และอภิปรายทั่วไป	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาโรณี ตรีวิทย์บุญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า
16.00	สรุปและปิดการประชุม	รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แหม่มณี

ดำเนินรายการโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวรรณ ลักษณ์วรรณกร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี เชื้อชัย

ภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม ผู้ร่วมวิจัย/ ผู้ร่วมกิจกรรมได้แสดงความเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนี้ผ่านทาง Google Forms ผลการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจ ปรากฏผลดังนี้

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 31 คน คิดเป็น ผู้บริหาร 3 คน ครู 28 คน ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในการประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการฯ อยู่ในระดับมาก ทุกรายการ ในส่วนของความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการ อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้น ระยะเวลา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการเสนอแนะของครูที่เสนอแนะให้เพิ่มเวลาในการดำเนินการ

ตาราง 10 ผลการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นจากการเข้าร่วมการประชุมและการอบรมเชิงปฏิบัติการ

รายการ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในการประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการฯ		
1.1. ท่านเข้าใจวัตถุประสงค์และกรอบการดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน	4.35	มาก
1.2. ท่านเข้าใจการศึกษาศาสนาสมรรถนะ ความหมาย ลักษณะและองค์ประกอบของสมรรถนะมากยิ่งขึ้น	4.42	มาก
1.3. ท่านเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 มากยิ่งขึ้น	4.35	มาก
1.4. ท่านได้รับแนวคิดในการเชื่อมโยงกรอบสมรรถนะสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน	4.35	มาก
1.5. ท่านเข้าใจแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ	4.26	มาก
1.6. ท่านมีโอกาสออกแบบการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ	4.39	มาก
1.7. การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ท่านสามารถออกแบบการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะได้	4.42	มาก
1.8. ท่านได้แนวคิดและแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับผู้เรียน	4.48	มาก

รายการ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
2. ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการ		
2.1 รูปแบบของการจัดการประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการฯ	4.61	มากที่สุด
2.2 ระยะเวลาของการจัดกิจกรรม	4.23	มาก
2.3 สถานที่และสัณฐานอุปกรณ์	4.58	มากที่สุด
2.4 การลงทะเบียนและเอกสาร	4.71	มากที่สุด
2.5 อาหารและเครื่องดื่ม	4.84	มากที่สุด

พร้อมกันนี้ ผู้ร่วมประชุมมีข้อคิดเห็น/ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า กิจกรรมดีมาก อยากให้จัดกิจกรรมแบบนี้เรื่อย ๆ ไป มีประโยชน์ต่อการศึกษาไทยเป็นอย่างยิ่ง ควรเพิ่มระยะเวลาในการอบรม คู่มือสอดคล้องกับคำบรรยาย ข้อมูลชัดเจน

2.3.2 กิจกรรมประชุมเตรียมความพร้อมในการทำงาน

ในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ.2563 ภายหลังการประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้ชี้แนะและผู้วิจัยประสานงานกับโรงเรียนเพื่อเข้าพบปะสนทนากับผู้บริหารและครูผู้ร่วมวิจัยอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อติดตามสอบถามถึงการดำเนินงาน การทบทวนความเข้าใจในการใช้กรอบสมรรถนะหลักฯ และเพื่อวางแผนการนิเทศติดตามร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียนและนักเรียน

ตาราง 11 กำหนดการกิจกรรมเตรียมความพร้อมในการทำงาน

ช่วงเวลา	สถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย	ผู้วิจัยและผู้ร่วมนิเทศติดตาม
26 พฤศจิกายน 2563	โรงเรียนสุจิตปูลิ	ดร.กฤษณ์ลี บริรักษ์สันติกุล ดร.ทรงพร พนมวัน ณ อยุธยา
30 พฤศจิกายน 2563	โรงเรียนประชาราษฎร์ บำเพ็ญ	ศ.ดร.บังอร เสรีรัตน์ ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ ดร.ทรงพร พนมวัน ณ อยุธยา ดร.วีระชาติ ภาษีชา
18 ธันวาคม 2563	โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ	ผศ.ดร.ยศวีร์ สายฟ้า ผศ.ดร.ชาธิณี ตริวรวิญญู

ในส่วนของการทดลองใช้กรอบสมรรถนะ พบว่า ภายหลังจากการประชุมสร้างความเข้าใจ แต่ละโรงเรียนเริ่มดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนฯ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ คือ

- 1) ครูศึกษาและออกแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ตัวอย่างจาก 6 แนวทางที่กำหนดให้
- 2) ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฯ สมรรถนะสู่ห้องเรียน โดยเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และบริบทการทำงานของครูในโรงเรียน
- 3) ครูทดลองจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามกรอบสมรรถนะในการพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6

2.3.3 กิจกรรมนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 1

เนื่องด้วยเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID – 19 จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดกิจกรรมนิเทศติดตามครั้งที่ 1 จากเดิมที่วางแผนลงพื้นที่โรงเรียนมาเป็นการนิเทศผ่านระบบการประชุมทางไกลด้วยโปรแกรมซูม (Zoom) ในวันพุธที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 เวลา 15:30 – 17:30 น. ดังกำหนดการ

ตาราง 12 กิจกรรมนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 1

กำหนดการ	กิจกรรม
15:30 น. -15:55 น.	กิจกรรมทักทายทักถาม : สำนวณความรู้สึกและความคิดก่อนเริ่มกิจกรรม รศ.ดร.บงอร เสรีรัตน์ ผศ.ดร.ชาธิณี ตริวิญญู ผศ.ดร.ฉัตรวรรณ ลัญฉวรรธนะกร Menti-meter
15:55 – 17:00 น.	กิจกรรมสามโรงเรียนเล่าสู่กันฟัง แต่ละโรงเรียนนำเสนอแนวปฏิบัติที่น่าสนใจ ร.ร.ละ 10 นาที และโรงเรียนสอบถามเพิ่มเติมในประเด็นที่สงสัยไม่แน่ใจ ดำเนินรายการโดย ดร.กฤษณ์ บวรวิทย์สันติกุล และ ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ ประเด็นนำเสนอเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1) สิ่งที่ทำ และ ผลที่เกิด (แต่ละโรงเรียนสามารถส่งไฟล์เอกสารและ/หรือแผนการสอนที่เกี่ยวข้องมาเพื่อประกอบการนำเสนอล่วงหน้าได้ที่ coach ประจำโรงเรียนของท่าน หรือกลุ่มไลน์ (Line OpenChat) คำถามชวนเล่า: ในการทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนทั้งแบบ Online และ Onsite ของท่าน 1) โรงเรียนของท่านมีแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่น่าสนใจอย่างไร (อาจเสนอเป็นแนวทางที่ 7 ได้) 2) แนวที่ 1-6 แนวทางใดที่เป็นไปได้ (เป็นไปได้มาก/ เป็นไปได้น้อย/ เป็นไปไม่ได้) 3) ในช่วงที่ผ่านมา มีปัญหา อุปสรรคใดบ้าง และคิดว่ามีสิ่งใดเป็นปัจจัยความสำเร็จ

กำหนดการ	กิจกรรม
	4) การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะผ่านระบบออนไลน์หรือทางไกลควรเป็นอย่างไร 5) สมรรถนะใดพัฒนาได้ง่าย/ ยาก สมรรถนะใดที่พัฒนาผ่านระบบทางไกล/ออนไลน์ ได้/ ไม่ได้/ ทำได้ง่าย/ ทำได้ยาก 6) ที่ผ่านมามีกระบวนการทำงานนี้กันอย่างไร เริ่มต้นการกำหนดสมรรถนะอย่างไร มีวิธีคิดในการออกแบบการสอนอย่างไร 2) บทเรียนที่ได้ 3) สิ่งที่จะทำต่อ
17:00 น.	กิจกรรม นัดหมายครั้งต่อไป หารือนัดหมายเพื่อวางแผนการนิเทศติดตามครั้งต่อไป
17:30 น.	ปิดประชุม กรณีที่ประเด็นที่ต้องการหารือเพิ่มเติม หลังปิดประชุมแล้ว ท่านผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้แทนสามารถอยู่ในระบบการประชุมทางไกล (Zoom) เพื่อปรึกษาต่อได้

2.3.4 กิจกรรมนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2

ในการดำเนินการนิเทศติดตามผล ครั้งที่ 2 ที่เป็นการลงพื้นที่เยี่ยมโรงเรียนนี้ ลำดับกิจกรรมในแต่ละโรงเรียนมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ

(1) คณะครูและผู้บริหารนำเสนอผลการดำเนินการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปทดลองใช้ในลักษณะของการประชุมกลุ่มใหญ่ แล้วให้เข้าสู่สัปดาห์เรียน การศึกษาแหล่งเรียนรู้ หรือการรับฟังการนำเสนอประกอบวีดิทัศน์การเรียนการสอน

(2) ประชุมสรุปผลการสังเกต ให้ข้อมูลป้อนกลับ สัมภาษณ์คณะครูและผู้บริหาร เกี่ยวกับสิ่งที่ครูและผู้บริหารดำเนินการ ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

(3) ชี้แนะ หนุนเสริม ให้คำแนะนำ และวางแผนการทำงานต่อไป

กำหนดการนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2 มีดังนี้

ตาราง 13 กิจกรรมนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2

วันเวลา	สถานที่	ผู้วิจัยและผู้ร่วมนิเทศติดตาม
อ. 23 มี.ค. 64 13:00 น. เป็นต้นไป	โรงเรียนสุจิตปูลิ	ดร.กฤษณ์ บริรักษ์สันติกุล ดร.ทรงพร พนมวัน ณ อยุธยา ผศ.ดร.ชาธิณี ตรีวิทย์บุญ ผศ.ดร.สุมาลี เชื้อชัย อ.ดร.กรกนก เลิศเดชาภัทร ผู้บันทึกข้อมูล:จำนวน 2 คน
ศ. 26 มี.ค. 64 8:30 น.เป็นต้นไป	โรงเรียนประชาราษฎร์ บำเพ็ญ	ดร.ทรงพร พนมวัน ณ อยุธยา ดร.กฤษณ์ บริรักษ์สันติกุล ศ.ดร.บังอร เสรีรัตน์ ดร.วีระชาติ ภาษีชา ผศ.ดร.ชาธิณี ตรีวิทย์บุญ

วันเวลา	สถานที่	ผู้วิจัยและผู้ร่วมนิเทศติดตาม
		ผศ.ดร.สุมาลี เชื้อชัย อ.ดร.กรกนก เลิศเดชาภัทร ผู้บันทึกข้อมูล:จำนวน 2 คน
ศ. 26 มี.ค. 64 13:00 น. เป็นต้นไป	โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ	ผศ.ดร.ยศวีร์ สายฟ้า ดร.นาฏฤดี จิตรรังสรรค์ ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ ผศ.ดร.ชาวิณี ตริวรัญญ ผศ.ดร.สุมาลี เชื้อชัย อ.ดร.กรกนก เลิศเดชาภัทร ศ.ดร.บงอร เสรีรัตน์ ดร.กฤษณิ์ บริรักษ์สันติกุล ผู้บันทึกข้อมูล:จำนวน 2 คน

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะภายหลังสิ้นสุดแต่ละกิจกรรม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อยืนยันผลการวิเคราะห์

ระยะที่ 3 การจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ดังนี้

3.1 การทบทวนผลการวิเคราะห์ข้อมูล และวางแผนการจัดประชุมสนทนากลุ่มและถอดบทเรียน

ผู้วิจัยทบทวนผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 โดยสรุปและสังเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ จากนั้น วางแผนจัดการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนจากผู้บริหาร ครูผู้เชี่ยวชาญ และผู้เกี่ยวข้องในประเด็นดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการศึกษาในประเด็นที่ยังปรากฏข้อมูลไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน ตลอดจนเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลการใช้กรอบสมรรถนะหลักฯ และแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ สู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา

3.2 การจัดประชุมสนทนากลุ่มและถอดบทเรียน (Focus Group)

การประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนในวันเสาร์ที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 เวลา 9:00 – 15:00 น. ผ่านการประชุมทางไกลด้วยโปรแกรมซูม (Zoom) เนื่องด้วยเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID – 19 อีกครั้ง รายละเอียดกิจกรรมมีดังนี้

ตาราง 14 การประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน

เวลา	กิจกรรม
9:00 – 9:15 น.	การฉายวิดีโอทัศน์เปิดงาน “ ทีมสมรรถนะฯ รวมใจ ฉายภาพผูกพัน ” วิดีโอทัศน์สมรรถนะฯ ยิ่งรู้จักยิ่งรักจนหมดใจ https://www.youtube.com/watch?v=zH0xV44k-9Y คณบดีคณะครุศาสตร์ (รศ.ดร.ศิริเดช สุชีวะ) กล่าวต้อนรับผู้ร่วมประชุม อ.กมลชนก สกนธวัฒน์ และ อ.ธีรศักดิ์ จิระตราชู ดำเนินรายการ
9:15 – 10:15 น.	กิจกรรม จุดเปลี่ยนสำคัญ จากวันนั้นถึงวันนี้ โดย ผศ.ดร.ชาโรณี ตริวัณณู และ ดร.นาฏฤดี จิตรรังสรรค์ และวิทยากรประจำกลุ่มย่อย (Think-Write-Pair-Share/ Break out Room)
10:15 – 10:30 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
10:30 – 12:00 น.	กิจกรรม ถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนแบ่งปัน (Break out Room ตามกลุ่มย่อย) โดย ผศ.ดร.ชาโรณี ตริวัณณู และวิทยากรประจำการประชุมกลุ่มย่อยเพื่ออภิปรายและถอดบทเรียนตามประเด็นต่อไปนี้ กลุ่มที่ 1 สำหรับครู: แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ ป.4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน วิทยากรประจำกลุ่ม ดร.ทรงพร พนมวัน ณ อยุธยา และ ดร.กมลทิพย์ บริรักษ์สันติกุล กลุ่มที่ 2 สำหรับครู: ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ ป.4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยากรประจำกลุ่ม ผศ.ดร.สุมาลี เชื้อชัย ผศ.ดร.ฉัตรวรรณ ลัญฉวรรณะกร และ อ.ดร.กรรณก เลิศเดชากัทร กลุ่มที่ 3 สำหรับครู: ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ วิทยากรประจำกลุ่ม ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ และ ผศ.ดร.เรณู ชัยเชาวรัตน์ กลุ่มที่ 4 สำหรับผู้บริหาร (ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ) วิทยากรประจำกลุ่ม ผศ.ดร.ยศวีร์ สายฟ้า และ ดร.นาฏฤดี จิตรรังสรรค์
12:00 – 13:00 น.	พัก
13:00 – 14:15 น.	กิจกรรม เรียนรู้ร่วมกัน สร้างสรรค์สานต่อ ผู้แทนแต่ละกลุ่มย่อยนำเสนอผลการอภิปรายในแต่ละประเด็น ดำเนินรายการ โดย ผศ.ดร.สุมาลี เชื้อชัย และ ดร.นาฏฤดี จิตรรังสรรค์
14:15 – 15:00 น.	นัดหมายกำหนดการมอบเกียรติบัตร รศ.ดร.ทศนา แหมมณี ที่ปรึกษาโครงการวิจัย กล่าวปิดการประชุม ถ่ายภาพร่วมกัน

กิจกรรมครั้งนี้มีผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่ผู้ร่วมวิจัยขอเข้าร่วมกิจกรรมและสังเกตการณ์อีกจำนวน 4 ราย ภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม ผู้ร่วมกิจกรรมทั้งหมดได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการวิจัยนี้ผ่านทาง Google Forms ผลการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจ ปรากฏผลดังนี้

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 38 คน คิดเป็น ผู้บริหาร 7 คน ครู 31 คน ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจและประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการวิจัย อยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการเข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในระดับมากที่สุด และได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมดังข้อมูลต่อไปนี้

ตาราง 15 ผลการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการวิจัย

รายการ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านเข้าใจวัตถุประสงค์และกรอบการดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน	4.13	มาก
2. ท่านเข้าใจการศึกษาฐานสมรรถนะ ความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของสมรรถนะมากยิ่งขึ้น	4.08	มาก
3. ท่านเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 มากยิ่งขึ้น	4.08	มาก
4. ท่านได้รับแนวคิดในการเชื่อมโยงกรอบสมรรถนะสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน	4.18	มาก
5. ท่านเข้าใจแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน	4.05	มาก
6. ท่านมีโอกาสดูแบบการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ	4.32	มาก
7. การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ท่านสามารถออกแบบการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะได้	4.24	มาก
8. ท่านได้แนวคิดและแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับผู้เรียน	4.37	มาก
9. ท่านคิดว่าจะนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนของท่านหลังจากนี้	4.39	มาก
10. ความพึงพอใจโดยรวมที่ท่านมีต่อการเข้าร่วมโครงการฯ	4.53	มากที่สุด

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ (อยากบอกผู้วิจัยและคณะทำงานว่า)

เป็นโครงการที่ดีมากครับ

เป็นกำลังใจให้ นะคะ

คณะทำงานทุกท่านเป็นกันเอง และถ่ายทอดความรู้ได้ดีมาก ๆ ค่ะ

ขอบคุณทุกท่านที่ทุ่มเท จะพยายามไปด้วยกันให้ถึงที่สุด

อยากให้เป็นวันธรรมดา เพราะวันหยุด ถ้าเต็มวันบางที่ไม่ค่อยสะดวก

ขอบคุณที่ให้ความรู้ นะคะ แต่ขอเวลากระชับมากกว่านี้ค่ะ

ขอบคุณคณะทำงานที่ทำให้มีความชัดเจนมากขึ้นและทำให้เข้าใจกระบวนการได้เป็นอย่างดี

ขอบคุณคณะทำงานทุกท่านที่ทุ่มเท เพื่อนักเรียนทั่วประเทศ

ขอบคุณทีมโค้ชที่ให้การดูแลให้คำแนะนำเป็นอย่างดี อยากให้ อ.ได้เป็นที่ปรึกษาแก่พวกเราอย่างต่อเนื่อง

สู้ ๆ นะครับ เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่ดี

ดีใจที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการนะค่ะ พัฒนาต่อไป

ขอบพระคุณคณะอาจารย์ทุกท่านที่เมตตา และเปิดโอกาสได้เรียนรู้หลักสูตรสมรรถนะ

ขอบคุณกรอบสมรรถนะที่ทำให้เด็กมีความสุขและมีประสบการณ์ในการเรียนรู้มากขึ้น

อยากให้จัดอบรมให้กับครูทั้งโรงเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกัน

อยากเรียนรู้เรื่องการศึกษาศมรรถนะให้เพิ่มมากขึ้น ได้รับแนวคิดดี ๆ จากการอบรม

ขอขอบคุณจากใจค่ะ มีความเข้าใจมากขึ้น

เก่งมากครับ

ขอบพระคุณค่ะ ประทับใจรอยยิ้มของทุกท่าน Great Team ค่ะ

ขอบคุณสำหรับข้อมูล ความรู้ที่ถ่ายทอด พร้อมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แต่ระยะเวลาที่ใช้ค่อนข้างยาวนานไปหน่อย

คณะทำงานให้แนวทางได้ดีมากค่ะ ทุกคนให้ความรู้สึกเป็นกันเองค่ะ และวันนี้ได้แรงบันดาลใจในการทำงานเพิ่มขึ้น ขอขอบคุณค่ะ

ขอบคุณที่ได้รับเกียรติให้เข้าร่วมโครงการครับ

ขอบคุณสำหรับแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะค่ะ

ทีมงานเก่งมาก ๆ ค่ะ

ขอบพระคุณคณะทำงานที่คอยแนะนำ ช่วยเหลือในทุก ๆ ทางสำหรับการเข้าร่วมโครงการนี้ ดีใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงาน ขอขอบคุณค่ะ

ขอบคุณที่รับฟังค่ะ

ขอบกิกรรมนี้มาก ๆ ครับ

ประทับใจในการทำงานของทุก ๆ ภาคส่วน และขอขอบคุณทั้งคำปรึกษา การแนะนำให้เข้าใจในเรื่องการใช้กรอบสมรรถนะมากขึ้นค่ะ

นอกจากนี้ หลังจากการประชุมข้างต้น ในเวลา 15:30 – 18:00 น. ผู้วิจัยได้จัดประชุมระดมความเห็นของที่ปรึกษา คณะผู้วิจัย คณะทำงาน วิทยากร ผู้ชี้แนะ และผู้เชี่ยวชาญ ผ่านระบบการประชุมทางไกลด้วยโปรแกรมซูม (Zoom) เพื่อสรุปสาระสำคัญของแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับสมบูรณ์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล สรุป และนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การคัดเลือกข้อมูลหลักฐาน การลดทอนข้อมูล และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย จากนั้นนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยนำเสนอแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวทางและผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย เพื่อตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1-2 โดยอาศัยข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย โดยวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัยจำแนกตามกรณีศึกษาเพื่อให้เห็นภาพรวมของแต่ละสถานศึกษา และเสนอผลการวิจัยจำแนกตามตัวแปร/ ประเด็นที่ศึกษา เพื่อให้เห็นจุดร่วมของทั้งสามกรณี

ตอนที่ 2 ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ เพื่อตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 โดยอาศัยข้อมูลจากผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ได้เก็บรวบรวมไว้ตลอดระยะเวลาของการศึกษาวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลจากการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อถอดบทเรียน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน เพื่อตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 โดยอาศัยข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมไว้ตลอดระยะเวลาของการศึกษาวิจัย ข้อมูลจากการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อถอดบทเรียน การระดมความเห็นของที่ปรึกษา คณะผู้วิจัย คณะทำงาน วิทยากร ผู้ชี้แนะ ผู้เชี่ยวชาญ และจากการทบทวนข้อมูลผลวิจัยในตอนที่ 1-2 เพื่อให้ได้แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ที่สมบูรณ์และเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาอื่น ๆ

3.4 การสรุปแนวทางฯ และการปรับปรุงคู่มือฉบับสมบูรณ์

เมื่อผู้วิจัยสรุปและสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้สมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับปรุงคู่มือการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยอาศัยข้อมูลจากผลวิจัยดังกล่าว ตลอดจนเพิ่มเติมรายละเอียดแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่ได้รับข้อมูลจากสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเพิ่มเติมตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของ “แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ตามรายละเอียดดังนี้

**ประเด็นการปรับปรุงเอกสารคู่มือการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่
4 - 6 สู่ การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

ในแต่ละส่วน ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ได้จากผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมข้อมูลในคู่มือเพื่อให้ผู้ใช้ได้แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

ฉบับเดิม	ฉบับปรับปรุงแก้ไข
ตอนที่ 1 บทนำ	ปรับและเพิ่มสาระเกี่ยวกับการนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้
ตอนที่ 2 กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม สิงหาคม 2563	ปรับการระบุวันที่อ้างอิงกรอบสมรรถนะเป็นมิถุนายน พ.ศ.2564 ตามการแก้ไขปรับปรุงที่เกิดขึ้น และเพิ่มเติมคำอธิบายถึงแนวทางการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา การออกแบบการเรียนการสอนและการประเมิน แบบสรุป เพื่อเชื่อมโยงไปยังรายละเอียดในส่วนต่อไป รวมทั้งการเน้นย้ำว่ากรอบสมรรถนะนี้ไม่ใช่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมักเป็นประเด็นที่ผู้ใช้กรอบสมรรถนะหลักฯ มักเข้าใจคลาดเคลื่อน และเพิ่มเติมการอธิบายความหมายของคำว่า “สมรรถนะหลัก” เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
ตอนที่ 3 กรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่การออกแบบหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา 3.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ 3.2 หลักสูตรท้องถิ่นฐานสมรรถนะ 3.3 การเชื่อมโยงกรอบสมรรถนะสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน	เพิ่มเติมหลักการและการปฏิบัติที่สำคัญสำหรับการกำหนดสมรรถนะของโรงเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญสำหรับการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากผลวิจัยเพื่อสังเคราะห์ปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ผู้พัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องพิจารณา รวมถึงการเชื่อมโยงหรือเพิ่มเติมสมรรถนะตามจุดเน้นหรือความมุ่งหวังของโรงเรียน นอกจากนี้ ยกตัวอย่างการเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรกับการนำกรอบสมรรถนะไปใช้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งยกตัวอย่างการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาทั้งในบริบทที่อ้างอิงจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและในบริบทที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน
ตอนที่ 4 หลักการและแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะ 4.1 การเชื่อมโยงสมรรถนะหลักสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 4.2 แนวทางในการนำสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ	เพิ่มเติมข้อมูลดังต่อไปนี้ 1) การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม(traditional approach)กับการจัดการเรียนการสอนบนฐานสมรรถนะ (competency-based approach) เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 2) นำเสนอแนวทาง ตัวอย่างกิจกรรม และตัวอย่างแผนการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและการกำหนดระดับคุณภาพ (rubrics) โดย

ฉบับเดิม	ฉบับปรับปรุงแก้ไข
กลุ่มที่ 1: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนบนฐานหลักสูตรอิงมาตรฐาน กลุ่มที่ 2: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยอิงฐานสมรรถนะหรือหลักสูตรอิงมาตรฐาน กลุ่มที่ 3: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนบนฐานสมรรถนะ	อาศัยข้อมูลการปฏิบัติจริงจากสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย โดยจัดแนวทางได้เป็น 3 กลุ่ม ดังรายละเอียดในคู่มือ 3) เพิ่มเติมตัวอย่างแผนการเรียนรู้การสอนที่ได้จากการใช้จริงของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายและคณะทำงานร่างเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ตัวอย่างที่หลากหลาย ครบคลุมตามบริบทของสถานศึกษาและการทำงาน 4) เพิ่มเติม แนวทางที่ 7 การเรียนรู้สมรรถนะแบบผสมผสาน (Hybrid Learning) เพื่อตอบโจทย์การจัดการศึกษาในสภาวะการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และแนวทางที่ 8 เชื่อมงาน ประสานการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะทั้งโรงเรียน (Whole-School Learning) ซึ่งได้แนวความคิดจากสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายและมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการ 5) เพิ่มเติมหลักการ/แนวทาง/แนวคิดการนำไปใช้ ซึ่งได้จากบทสรุปที่ของการถอดบทเรียน
ตอนที่ 5 การประเมินสมรรถนะ (Competence-based Assessment) - กรอบการประเมินสมรรถนะ - ขั้นตอนการประเมินสมรรถนะ	ปรับการเรียบเรียงการนำเสนอข้อมูลสำคัญให้ปรากฏชัดเจนในช่วงต้น พร้อมตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม และเสนอข้อมูลที่เป็นรายละเอียดความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ผู้สนใจศึกษาต่อได้
รายการอ้างอิง	เพิ่มรายการอ้างอิง ตามข้อมูลที่ได้สืบค้นและนำมาใช้เพิ่มเติม

ผู้สนใจสามารถศึกษารายละเอียดได้จากผลการวิจัยและจากคู่มือการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) จัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน (2) ศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย และ (3) จัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วนตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวทางและผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย เป็นการวิเคราะห์แนวทางและผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ โดยจำแนกการสรุปผลเป็น 2 ส่วน คือ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็นรายการ เป็นการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายจำแนกเป็นรายโรงเรียน และ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม เป็นการวิเคราะห์ประเด็นร่วมของการดำเนินงานของกลุ่มเป้าหมายทั้งสามโรงเรียน ทั้งนี้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1-2 โดยมุ่งวิเคราะห์และสรุปผลจากข้อมูลการปฏิบัติงานจริงของผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ได้เก็บรวบรวมไว้ตลอดระยะเวลาของการศึกษาวิจัย ซึ่งได้นำเสนอทั้งแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ และผลการทดลองใช้ให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

ตอนที่ 2 ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ โดยในส่วนนี้ได้นำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลัก และ 2) ข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 โดยอาศัยข้อมูลจากความเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ได้เก็บรวบรวมไว้ตลอดระยะเวลาของการศึกษาวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสังเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เป็น 2 ส่วน คือ 1) การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในระดับหลักสูตรสถานศึกษา และ 2) การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 จากการประมวลสังเคราะห์ และทบทวนข้อมูล โดยคณะผู้วิจัย คณะทำงาน และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้แนวทางที่สมบูรณ์บนพื้นฐานความเป็นไปได้ อันจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

ตอนที่ 1 แนวทางและผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์แนวทางและผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ขึ้นเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1-2 โดยมุ่งวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยจากการปฏิบัติจริงของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย และได้นำเสนอทั้งแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้และผลการทดลองใช้ให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ในที่นี้ได้นำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน คือ 1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายกรณีเป็นการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายจำแนกเป็นรายกรณี และ 1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม เป็นการวิเคราะห์ผลรวมของการดำเนินการของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 โรงเรียนตามประเด็นที่ศึกษาเพื่อให้เห็นประเด็นร่วมของทุกโรงเรียน ทั้งนี้ การนำเสนอผลการวิจัยในตอนที่ 1 นี้ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนไปใช้ และผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) กระบวนการคัดเลือกแนวทางนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ทั้งปัจจัยที่พิจารณาเลือกใช้ และขั้นตอน/วิธีการทำงานที่ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการ 2) กระบวนการทำงานของผู้เกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่เลือกไว้ ทั้งขั้นตอน/วิธีการทำงานที่ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการ ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงาน ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบและวิธีการแก้ไขปัญหา และ 3) ผลที่เกิดขึ้นจากการนำแนวทางไปใช้จัดการเรียนรู้ ทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงของครูและการเรียนรู้ของเด็ก

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด คัดเลือกและลดทอนข้อมูล ตลอดจนสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย จึงได้นำเสนอข้อมูลโดยสรุปเป็น 8 ประเด็นตามลำดับ เพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลไปใช้ในเชิงนโยบายและการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ได้แก่

- 1) กระบวนการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้
- 2) การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน
- 3) การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผล
- 4) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน
- 5) บทบาทผู้บริหาร
- 6) ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข
- 7) สิ่งที่ครูต้องการความช่วยเหลือ
- 8) สิ่งที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายกรณี

ในที่นี้ ขอนำเสนอผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักฯ ของแต่ละสถานศึกษาเป็นรายกรณี ดังนี้

1.1.1 การวิเคราะห์และสรุปผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในโรงเรียนที่ 1

โรงเรียนที่ 1 ปรากฏผลการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ สู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ดังนี้

1. กระบวนการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้

ผลจากการประชุมฯ เพื่อเตรียมความพร้อม พบว่า ครูเริ่มกระบวนการด้วยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน จากนั้นเลือกสมรรถนะที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ เมื่อครูได้นำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 และ 2 การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ปรากฏว่าครูได้มีการปรับกระบวนการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และจัดเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสมรรถนะในช่วงคาบเรียนภาคบ่าย ซึ่งมีกระบวนการในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ดังนี้

- 1) กำหนดหัวข้อ/ ประเด็น (Theme) ที่ครูต้องการสอน โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
- 2) กำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหัวข้อ/ประเด็นที่กำหนดไว้
- 3) เลือกกิจกรรมและออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์
- 4) วิเคราะห์กิจกรรมว่าสามารถส่งเสริมหรือบูรณาการให้เกิดสมรรถนะใด

2. การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประชุมฯ เพื่อเตรียมความพร้อม ปรากฏว่า ครูส่วนใหญ่เลือกใช้แนวทางที่ 5 บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ เนื่องจากคณะครูผู้สอนระดับประถมศึกษาตอนปลายใช้การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น สืบเนื่องจากจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีจำนวนทั้งสิ้นเพียง 34 คน และการออกแบบการสอนแบบทีม (Team Teaching) การสอนแบบบูรณาการจึงเป็นสิ่งที่คุ้นชินกับวิถีปฏิบัติของครูในโรงเรียน และมีความน่าสนใจที่จะนำมาปฏิบัติภายใต้ระยะเวลาที่จำกัด และพบว่า มีครูบางส่วนที่เลือกใช้แนวทางอื่น ๆ ได้แก่ แนวทางที่ 3 คือ การนำรูปแบบการเรียนรู้เป็นฐานแล้วนำมาเสริมสมรรถนะที่เกี่ยวข้อง ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 และ 2 ในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่า ครูทั้งหมด เลือกใช้แนวทางที่ 5 เนื่องจากสอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนที่วางหลักสูตรตามแนวคิด 7 Habits ซึ่งครูมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่โรงเรียนดำเนินการอยู่แล้ว

3. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนรู้และการประเมินผล

3.1 การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ การสอน ผลการนิเทศติดตาม ครั้งที่ 1 พบว่า ครูมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ ดังนี้

- 1) ออกแบบหัวข้อ/ประเด็น (Theme) หรือหน่วยการเรียนรู้
- 2) กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
- 3) คำนึงบริบทของตัวผู้เรียนและยึดชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง
- 4) กำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา
- 5) วิเคราะห์สาระ และวิเคราะห์วัตถุประสงค์ตามพุทธิพิสัย (K) ทักษะพิสัย (P)

และจิตพิสัย (A) ที่เกี่ยวข้อง

- 6) การออกแบบวิธีดำเนินกิจกรรมและวางแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของ Active Learning
- 7) กำหนดสื่อและอุปกรณ์ ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่ต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด
- 8) กำหนดสถานการณ์หรือวิธีการประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า กระบวนการออกแบบการเรียนรู้ยังคงเหมือนเดิม แต่ครูได้เพิ่มเติมแนวทางในการพิจารณาหน่วยการเรียนรู้ โดยครูยึดหลักการ คือ 1) ความสนใจของผู้เรียน หรือประเด็นทางสังคมที่น่าสนใจที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าผู้เรียน ควรจะได้เรียนรู้อะไรจากความต้องการหรือประเด็นทางสังคมที่เกิดขึ้น และ 2) ความเหมาะสมของการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัยของผู้เรียน

ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูได้สะท้อนถึงแนวทางในการเลือกสมรรถนะหลัก โดยโรงเรียนไม่ได้เน้นสมรรถนะใดเป็นจุดเน้น แต่จะพยายามใช้ทุกสมรรถนะในการนำมาออกแบบการเรียนรู้ และการสอน และเมื่อพบว่าสมรรถนะใดสามารถทำได้ดี ก็จะมุ่งเน้นสมรรถนะนั้น ซึ่งสมรรถนะที่นำมาใช้จะเป็นสมรรถนะที่สอดคล้องกับหลัก 7 Habits ซึ่งสมรรถนะที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด คือ สมรรถนะรวมพลังทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ สอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชา และสอดคล้องกับกิจกรรมและการวัดประเมินผล

3.2 การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 พบว่า ครูจะจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มุ่งเน้นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติภายใต้ประเด็น โจทย์ หรือสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ชีวิตประจำวัน สำหรับการจัดการเรียนรู้ทางไกล โรงเรียนได้ดำเนินการใน 3 รูปแบบ คือ 1) การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ 2) การเรียนรู้ที่บ้านผ่านชุดสื่อและเอกสารที่โรงเรียนจัดส่งมาให้ และ 3) การเรียนรู้ที่บ้านผ่านงานหรือกิจกรรมแบบ home-based learning ที่ครูและผู้ปกครองร่วมกันออกแบบ โรงเรียนได้ดำเนินการสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง เพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างที่บ้านและโรงเรียน ครูมีการสื่อสารกับนักเรียนรายบุคคลและเมื่อถึงช่วงสุดสัปดาห์ ครูจะร่วมสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน สนทนาถึงปัญหา

ที่พบ และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยังคงมีลักษณะเดิมเป็นการจัดกิจกรรมต่อเนื่องจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ในลักษณะของหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้ระยะเวลาต่อเนื่องหลายสัปดาห์ โดยเป็นสถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

ในการออกแบบการเรียนการสอนแบบคละชั้น มี 2 ลักษณะ ได้แก่

1) การกำหนดหัวข้อในการเรียนการสอนเรื่องเดียวกัน/ เหมือนกันสำหรับนักเรียนทุกระดับชั้น แต่กำหนดงานเพื่อการเรียนรู้ (Learning task) ที่มีความเฉพาะแตกต่างกันไปตามระดับชั้น เช่น การกำหนดภารกิจให้เด็กทุกระดับชั้นเรียนรู้เรื่องไข่ ซึ่งเด็กแต่ละระดับชั้นได้รับโจทย์หรือภารกิจในการทำไข่ที่แตกต่างกัน เช่น ชั้น ป.6 หาสูตรทำไข่ออนเซ็น (ไข่แดงสุก ไข่ขาวสุกน้อย) เด็กป.5 หาสูตรทำไข่ต้มยางมะตูม (ไข่แดงสุกน้อย ไข่ขาวสุกมาก) ส่วน ป.4 หาสูตรทำไข่วอก (ไข่แดงสุกน้อย ไข่ขาวสุกน้อย) โดยเด็ก ๆ แต่ละระดับชั้นจะได้เรียนรู้ความรู้พื้นฐานแตกต่างกัน ได้แก่ เรื่องการเปลี่ยนถ่ายสถานะ มวลชีวภาพของไข่ และระดับอุณหภูมิที่มีผลต่อการสุกของไข่ เป็นต้น ทั้งนี้ ครูจะใช้การประเมินตามการกำหนดงานเพื่อการเรียนรู้ (Learning task) เป็นรายบุคคล

2) การเรียนรู้ร่วมกันผ่านงานปฏิบัติ (Performance Task) ของนักเรียนทุกระดับชั้น ในลักษณะของการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์หรืองานที่ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะแบบหลอมรวมกัน เช่น การทำแพชวยชีวิต โดยเด็กในแต่ละชั้นจะต้องร่วมกันทำงานเป็นทีมและการแก้ปัญหา โดยอาศัยความรู้ และทักษะที่เรียนมา เพื่อช่วยแก้ปัญหา ได้แก่ การจม การลอย แรงพยุง การเปรียบเทียบปริมาตร เป็นต้น โดยครูสังเกตคุณลักษณะของเด็กเป็นรายบุคคล ผ่านการสะท้อนและการประเมินผลตามสภาพจริง

3.3 การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการกำหนดการวัดประเมินผล

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 พบว่า ครูมุ่งเน้นการประเมินผลจากหลากหลายส่วน เพื่อให้ได้ผลของพัฒนาการด้านสมรรถนะของผู้เรียนรอบด้าน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การประเมินโดยครู จากการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ส่วนที่ 2 การประเมินตนเอง ประเมินการปฏิบัติงานตามแผนของตนเองพร้อมระบุเหตุผลที่ประเมินตนเองในระดับดังกล่าว ส่วนที่ 3 การประเมินจากเพื่อน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองเป็นผู้จัดหรือสร้าง และส่วนที่ 4 การประเมินผลการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยประเมินว่าการทำงานของกลุ่มเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อุปสรรคที่เกิดขึ้นพร้อมนำเสนอแนวทางพัฒนาการทำงานร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนที่แม้จะเป็นแบบคละชั้น แต่ครูผู้สอนมีการประเมินผลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย มุ่งเน้นการประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessment) ดังนั้น ในการรายงานผลการเรียนจึงรายงานผลการเรียนรายบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาหรือความก้าวหน้าทางการเรียนรู้มากกว่าการประเมินเพื่อตัดสินผล ซึ่งสามารถจัดกลุ่มเป็นการสะท้อนตนเอง และการสะท้อนข้อมูลป้อนกลับจากผู้อื่น

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน

4.1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครู

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนครูมีความเข้าใจและเกิดการวิเคราะห์สมรรถนะย่อยและมีการยืดหยุ่นในการสอนมากขึ้น และผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่า ครูได้พัฒนากระบวนการคิดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายและสร้างสรรค์อยู่เสมอ เนื่องมาจากการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สอนด้วยกันเอง การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เรียน การได้รับการส่งเสริมความเข้าใจและการได้รับโอกาสในการแสดงมุมมองความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระจากผู้บริหาร เพื่อนำข้อมูลมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สามารถเกิดสมรรถนะได้ในชีวิตจริง ไม่ใช่แค่เรียนตามที่กรอบสมรรถนะระบุ นอกจากนี้ ผู้สอนเห็นคุณค่าของความแตกต่างในศักยภาพของเพื่อนร่วมชั้น สามารถร่วมมือกันทำงานบนความแตกต่างดังกล่าวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะขึ้นได้ และผู้สอนมุ่งประเมินผู้เรียนเพื่อการพัฒนา ไม่ได้ประเมินเพื่อตัดสินผู้เรียน ไม่เน้นการสอบ จึงทำให้บรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น

4.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

ครูให้ข้อมูลในการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 ว่า

1) ผู้เรียนมีพัฒนาการมากขึ้น โดยหลังจากได้เรียนรู้บนฐานสมรรถนะ ทำให้เกิดเรียนรู้อย่างมีความหมายมากขึ้น นักเรียนมีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ ได้ลงมือทำและปฏิบัติจริง พร้อมแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้มากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็น ทั้งที่เหมือนและแตกต่างอย่างมีเหตุผล เข้าใจในความแตกต่างและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันที่นำไปสู่การแก้ปัญหามีส่วนร่วมไปด้วยกัน

2) ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน อยากรู้ อยากเรียน สามารถมองเห็นแนวทางและนำไปปรับใช้ ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ เช่น เรียนรู้เรื่องการจัดการขยะ แล้วนำไปแยกขยะที่บ้านของตนเอง เรียนรู้เรื่อง พลังงานไฟฟ้า และสามารถช่วยประหยัดค่าไฟที่บ้านได้ เป็นต้น

ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่า เมื่อครูมีการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

(1) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตจริงเกิดเป็นสมรรถนะที่ทำได้จริงมากขึ้น ยิ่งผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ จะเห็นการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน

(2) ผู้เรียนเห็นความสำคัญของความแตกต่างระหว่างเพื่อนด้วยกัน สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดี นำสู่การบรรลุเป้าหมายในการทำงานได้ดี

(3) ผู้เรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น ได้แย้งอย่างมีเหตุผล มีภาวะผู้นำมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าซักถาม กล้าตอบ โดยไม่กลัวว่าจะตอบผิด เพราะผู้เรียนไม่รู้สึกว่าคุณถูกตัดสิน นอกจากนี้ ผู้เรียนกล้าที่เข้าปรึกษาผู้สอนและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ ด้วยตนเอง เช่น ผู้เรียนเข้ามาขอคำปรึกษาจากผู้สอนและแม่ครัว เพื่อวางแผนการทำอาหารให้กับเพื่อนและผู้เรียนคนอื่นในโรงเรียนได้ตามที่กำหนด

(4) ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาที่พบได้ แม้ว่าผู้เรียนจะยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่พบในระหว่างกิจกรรมได้ แต่ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมว่า ผู้เรียนสามารถทำอะไรได้บ้างเมื่อพบปัญหานั้น

(5) ผู้เรียนมีประเด็นในการสะท้อนผลการปฏิบัติที่ดีมากขึ้น จากการได้เผชิญปัญหาในสถานการณ์จริง

5. บทบาทผู้บริหาร

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 ครูได้สะท้อนถึงบทบาทของผู้บริหารที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินงานเกิดผลสำเร็จ คือ ผู้บริหารมีบทบาทเป็นผู้ให้การชี้แนะ (Coaching) เพื่อให้ครูมีความรู้ และมีความมั่นใจในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการออกแบบการเรียนรู้การสอน เปิดพื้นที่ให้โอกาสแก่ครูได้ทดลองใช้การเรียนรู้การสอนที่ออกแบบไว้ไปใช้ในห้องเรียนอย่างเต็มที่ เมื่อปฏิบัติแล้วหากเกิดความสำเร็จ หรือปัญหาผู้บริหารจะนำครูมารวมกันเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จ และปัญหาที่พบจากการเรียนการสอน นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนอีกรอบหนึ่งให้ดียิ่งขึ้นไปกว่าเดิม โดยตลอดกระบวนการผู้บริหารมีส่วนสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครู อาทิ งบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอน พาหนะ ฯลฯ ซึ่งผลจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูได้สะท้อนโดยสรุปว่า ผู้บริหารควรมีบทบาท 3 ประการ คือ 1. กำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงานที่ยืดหยุ่น สนับสนุนการทำงานของครูสอนให้สามารถออกแบบและนำกิจกรรมการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะไปใช้ในชั้นเรียนได้จริง และลดภาระงานที่ไม่จำเป็นลง 2. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของครูสอน เกี่ยวกับกรอบสมรรถนะได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำกรอบสมรรถนะไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม และ 3. สร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน

6. ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข

ผลการสังเกตจากการประชุมฯ เพื่อเตรียมความพร้อม พบว่า ปัญหาในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ คือ ในช่วงแรกครูนำเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดแนวทางการจัดกิจกรรมที่หลากหลายจนเกินไป อย่างไรก็ตาม ครูแก้ปัญหาดังกล่าวโดยร่วมกันให้ข้อสังเกต ข้อโต้แย้ง รวมทั้งแสดงเหตุผลประกอบกิจกรรมที่เสนอแนะ ยอมรับความคิดเห็นของส่วนรวม และเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนมากที่สุดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และเมื่อนำกรอบสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติจริง ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 พบว่า ครูมีข้อกังวลเกี่ยวกับความถูกต้องของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะ เนื่องจากครูไม่มั่นใจว่ากิจกรรมที่ออกแบบมาแล้วนั้นนับเป็นสมรรถนะแล้วหรือไม่ ซึ่งวิธีการแก้ไขคือการระดมความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) แลกเปลี่ยนความคิด ตรวจสอบและออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ครูพบ ก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้ทั้งหมด โดยผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า ครูมีความไม่มั่นใจเกี่ยวกับความครอบคลุมของการกำหนดเกณฑ์การประเมินสมรรถนะสำหรับนักเรียน ครูพบว่าการกำหนดการประเมินมีความยากและซับซ้อน ซึ่งครูได้ขอคำปรึกษาจากผู้บริหารและศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ครูยังพบปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน โดยนักเรียนบางคนยังไม่

สามารถพัฒนาสมรรถนะได้ตามที่กำหนดให้ ซึ่งครูแก้ไขปัญหโดยครูวิเคราะห์ความถนัดและความสนใจที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของนักเรียนให้มากที่สุดเพื่อนำมาออกแบบการเรียนการสอน การวัดประเมินผลและกำหนดการประเมินที่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการพัฒนา และมั่นใจว่านักเรียนสามารถบรรลุเกณฑ์ขั้นต่ำได้

ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูได้สรุปปัญหาในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ใน 3 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 ปัญหาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนค่อนข้างกังวลว่า จะออกแบบกิจกรรมการเรียนอย่างไรจึงจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะนั้น ๆ ได้จริง แนวทางการแก้ไขปัญหในประเด็นนี้คือ ผู้สอนระดมความคิดออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน และเอื้อให้เกิดการสอนที่เน้นการบูรณาการของสมรรถนะที่หลากหลายภายในกิจกรรมนั้น ๆ หรือเกิดการบูรณาการระหว่างวิชาที่เลือกใช้สมรรถนะในประเด็นเดียวกัน

ประเด็นที่ 2 ปัญหาในการประเมินผลเชิงสมรรถนะ เมื่อผู้สอนอ่านกรอบสมรรถนะ ไม่สามารถจินตนาการแนวทางการประเมินผลผู้เรียนได้อย่างชัดเจน อีกทั้ง ผู้สอนไม่แน่ใจว่าจะสามารถประเมินผู้เรียนที่มีระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกันได้อย่างไรจึงจะเหมาะสมในการช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนรายบุคคลได้ แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ผู้สอนออกแบบการประเมินที่จำเพาะกับกลุ่มของผู้เรียนและรายวิชาที่สอน แต่ยังไม่แน่ใจว่า ถูกต้องตามการประเมินสมรรถนะแล้วหรือไม่

ประเด็นที่ 3 ปัญหาในการตีความสมรรถนะ ผู้สอนและผู้ชี้แนะตีความข้อความสมรรถนะแตกต่างกัน นำสู่การนำสมรรถนะไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ต่างกันตามมุมมองของตน แนวทางการแก้ปัญหของผู้สอนคือ วิธีการแก้ไขคือผู้สอนปรึกษาผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งมีประสบการณ์และความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะเป็นอย่างดี ให้อธิบายถึงหลักการรายละเอียดเชิงลึก ชัดเจน เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำข้อมูลเอกสารกรอบสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติ หรืออาจเพิ่มเติมเอกสารแนบที่อธิบายขยายความสมรรถนะนั้น ๆ ให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้ครูสามารถนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

7. สิ่งที่คุณต้องการความช่วยเหลือ

ผลจากการนิเทศครั้งที่ 1 และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่า สิ่งที่คุณต้องการความช่วยเหลือ เพื่อให้สามารถนำกรอบสมรรถนะไปใช้ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล คือ

1) ต้องการรับการแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อทำให้มั่นใจว่าการปฏิบัติที่ดำเนินการอยู่เป็นไปในแนวทางการเรียนการสอนฐานสมรรถนะอย่างแท้จริง แนวทางการประเมินผลสมรรถนะในแต่ละสมรรถนะที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น วิธีการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการสอนภาษาที่สาม เช่น ภาษาจีน แนวทางการกำหนดบทบาทหน้าที่ของครู หรือสมรรถนะจำเป็นของครูสำหรับการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

2) ต้องการตัวอย่างห้องเรียน การเรียนการสอน เทคนิคการสอน ที่เป็นไปตามการศึกษฐานสมรรถนะในแนวทางที่หลากหลาย เพื่อครูจะได้นำไปออกแบบแนวทางได้ และนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนต่อไป

8. สิ่งที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

ผลจากประชุมเพื่อเตรียมความพร้อม ครูได้คาดว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ คือ การร่วมมือร่วมพลังในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งเมื่อครูนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ ก็พบว่าปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานสำเร็จได้จริง โดยผลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 ครูได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการทำงานได้แก่ 1) กระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) 2) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ผู้บริหารที่สามารถให้คำแนะนำและมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ทำให้ครูมีความมั่นใจในการออกแบบมากยิ่งขึ้น และ 4) โครงสร้างเวลาเรียนที่ยืดหยุ่น ทำให้เอื้อต่อการออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่าครูยังคงมีความคิดเห็นเช่นเดิม เพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยครูเห็นว่า วิธีการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีการลงมือปฏิบัติต่อเนื่อง จะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะได้ ในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ประเด็นที่ครูได้นำเสนอจะคล้ายคลึงกับการนิเทศติดตามครั้งที่ 1

1.1.2 การวิเคราะห์และสรุปผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในโรงเรียนที่ 2

โรงเรียนที่ 2 ปรากฏผลการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ สู่การปฏิบัติในสถานศึกษาดังนี้

1. กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

ผลการสังเกตจากการประชุมฯ เพื่อเตรียมความพร้อม พบว่า ครูมีกระบวนการในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ดังนี้

- 1) ประชุมร่วมกันเพื่อเลือกแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน
- 2) เลือกเนื้อหา และกำหนดสมรรถนะหลักและสมรรถนะพื้นฐานที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด
- 3) ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นรายคาบ

ผลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 พบว่า เมื่อครูได้มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ครูได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นไปปรับข้อเสนอแนะจากผู้ชี้แนะประจำโรงเรียน จากนั้นปรับปรุงแก้ไขจากคำแนะนำของผู้ชี้แนะให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วจึงส่งให้ผู้บริหารรับทราบ จากนั้นจึงนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนทั้งแบบปกติและแบบออนไลน์ โดยระหว่างนั้นจัดให้มีการนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตรร่วมด้วย เพื่อช่วยกันสังเกตการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งบางครั้งเพื่อนครูผู้เข้าไปนิเทศการสอนก็ช่วยสอนไปด้วยตามแผนการเรียนรู้ เมื่อจบชั้นเรียนครูร่วมกันประเมินผลการจัดการเรียนการสอนร่วมกันวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดที่ต้องพัฒนา ผลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า ครูได้มีกระบวนการในการพิจารณาสมรรถนะย่อยมาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน อีกทั้งมีการประชุมแลกเปลี่ยนกลุ่มย่อยเพื่อปรับแผนการจัดการเรียนรู้ ภายใต้การกำกับของผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง

ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียนพบว่า ครูได้มีการสรุปกระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้แบ่งออกเป็น ระดับโครงสร้าง/ ระบบการทำงานของครู ระดับหลักสูตร และระดับชั้นเรียน ดังนี้

1. ระดับโครงสร้าง/ ระบบการทำงานของครู

1.1 แต่ละกลุ่มสาระฯ พิจารณาว่า สามารถส่งเสริม/ สอดคล้องกับสมรรถนะด้านใด ซึ่งแต่ละกลุ่มสาระฯ จะมีการกำหนดสมรรถนะที่ใช้แตกต่างกัน

1.2 นำมาสรุปและวิเคราะห์ร่วมกัน สรุปภาพรวมของโรงเรียน

1.3 ครูนำมาสู่การออกแบบการเรียนการสอน การเขียนแผนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะ

ถึงแม้ว่าแต่ละกลุ่มสาระฯ จะเลือกใช้สมรรถนะแตกต่างกันไปและมีจำนวนสมรรถนะที่ใช้แตกต่างกัน แต่เมื่อมาพิจารณาในภาพรวม โรงเรียนสามารถนำสมรรถนะทั้งหมดไปใช้ได้อย่างครบถ้วน

2. ระดับหลักสูตร

โรงเรียนมีการนำหลักสูตรที่จัดทำไว้ล่วงหน้ามาปรับปรุง เพิ่มสมรรถนะหลักของผู้เรียนตามกรอบสมรรถนะหลักฯ ให้ครบถ้วน มีรายละเอียด ดังนี้

2.1. ยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และยึดสมรรถนะ 5 ด้านของหลักสูตรดังกล่าว ได้แก่ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี จากนั้นนำมาเทียบเคียงกับสมรรถนะหลักของผู้เรียนในกรอบสมรรถนะหลักฯ จับคู่สมรรถนะที่สอดคล้องกัน นำไปแทนในสาระที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นต้น

2.2. ในส่วนสมรรถนะที่ไม่สามารถจับคู่หรือเทียบเคียงกับตัวชี้วัดหรือสมรรถนะทั้ง 5 ด้าน ตามหลักสูตรปัจจุบัน จะใช้วิธีการเพิ่มสมรรถนะในกิจกรรม และมีการวัดสมรรถนะจากกิจกรรมนั้น

3. ระดับชั้นเรียน

ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียน จะเลือกใช้แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ประสานตัวชี้วัด ในการออกแบบการเรียนการสอน

2. การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

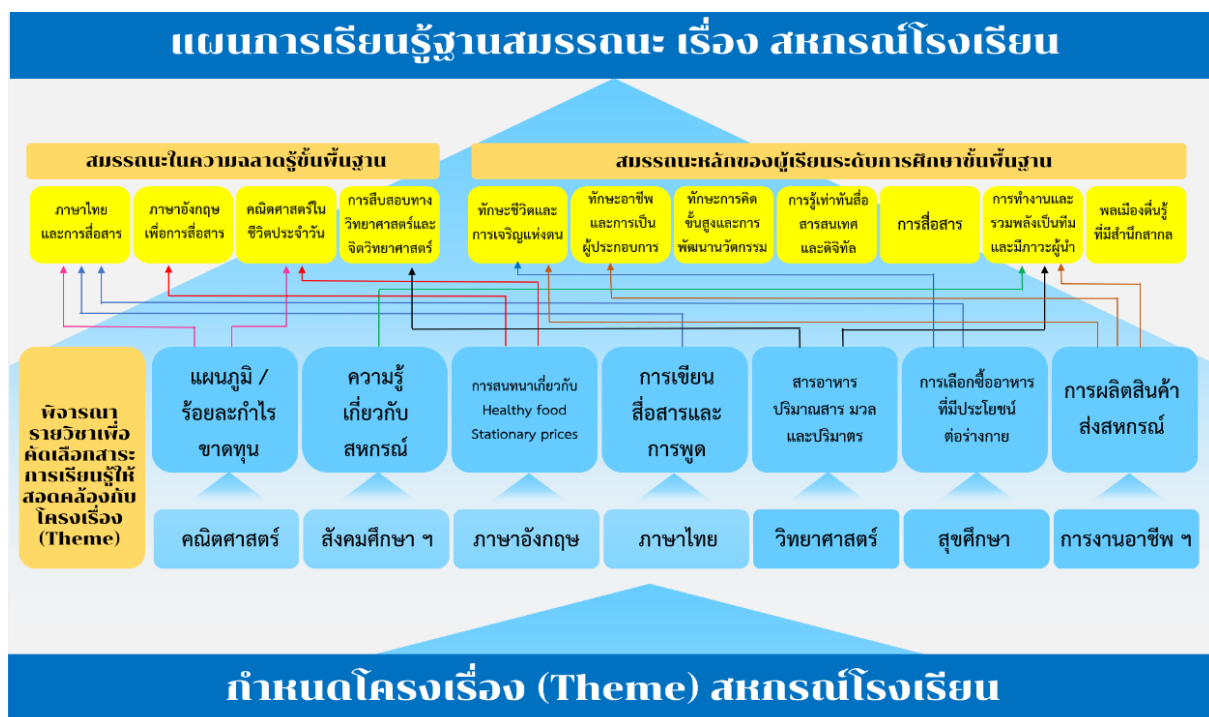
ผลการสังเกตจากการประชุมฯ เพื่อเตรียมความพร้อม พบว่าครูเลือกใช้แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐานผสานตัวบ่งชี้ เนื่องจากมีตัวชี้วัดที่สอดคล้องอยู่แล้ว สามารถนำสมรรถนะไปเชื่อมต่อกับตัวชี้วัดได้เลย ผลจากการนิเทศครั้งที่ 2 และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า ครูยังต้องประเมินผลนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยต้องประเมินตาม

ตัวชี้วัดในหลักสูตรให้ครูและเตรียมตัวนักเรียนให้พร้อมสำหรับเรียนเนื้อหาในระดับสูง จึงจำเป็นต้องเลือกใช้แนวทางดังกล่าว

3. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล

3.1 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการออกแบบการเรียนรู้

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 ครูได้สะท้อนว่า ในการออกแบบการเรียนรู้ จะออกแบบกิจกรรมเป็นประเด็น (Theme) เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้เกี่ยวข้องกับทุกกลุ่มสาระ จากนั้นจึงจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่มีลักษณะบูรณาการทุกกลุ่มสาระ โดยครูจะพิจารณาว่าแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีหัวข้อการสอนเรื่องใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับโครงเรื่อง (Theme) ที่ตั้งขึ้น กรอบคุณสมรรถนะ และตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชา จากนั้นแบ่งกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครูแต่ละกลุ่มสาระเป็นผู้รับผิดชอบสอน ดังภาพ

ภาพที่ 16 แผนการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เรื่องสหกรณ์โรงเรียน ของโรงเรียนที่ 2

ครูพบว่าการออกแบบเช่นนี้ทำให้ 1) สามารถกระชับเวลาในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 2) เนื่องจากครูได้รับรู้แนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกันทำให้การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเรื่องเดียวกันสอนได้ทุกกลุ่มสาระ 3) ได้พิจารณาสมรรถนะที่ต้องการวัดและตัวชี้วัดที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ ในแต่ละกลุ่มสาระอย่างรอบคอบ 4) การเรียนรู้ตอบสนองความสามารถของผู้เรียนที่มีหลากหลายด้าน เช่น

ภาษา คณิตศาสตร์ ทักษะชีวิต 5) ได้พัฒนาศักยภาพของครูที่เข้ารับการอบรมเป็นแกนนำในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยมีแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอน ดังนี้

1) เลือกสมรรถนะ พิจารณาสาระการเรียนรู้หรือ เนื้อหา ออกแบบกิจกรรมให้เกิดสมรรถนะนั้น โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ออกแบบตามกระบวนการนี้คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2) คัดเลือกสมรรถนะ ดึงสมรรถนะมาก่อน กำหนดตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับสมรรถนะดังกล่าว กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ออกแบบตามกระบวนการนี้คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า เมื่อครูได้มีความเข้าใจในการรอบสมรรถนะมากขึ้น ครูเริ่มมีการนำรอบสมรรถนะย่อยมาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนมากขึ้น และนำตัวอย่างแผนการเรียนการสอนจากโรงเรียนอื่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการทดลองมาเป็นตัวอย่างในการร้อยเรียงให้กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกันมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการปรับแผนของกิจกรรมในแต่ละชั่วโมงให้มีความครอบคลุม คัดเลือกสมรรถนะให้มีจำนวนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน

3.2 การนำรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 พบว่า ครูได้มีการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องหรือเป็นหน่วยการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เชื่อมโยงจากกิจกรรมที่ทำกับเนื้อหาที่เรียนและเชื่อมโยงสู่การนำไปใช้ในชีวิตจริง สำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ หรือการสอนทางไกล ครูได้ออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนสามารถทำได้จากที่บ้านหรือทำร่วมกับผู้ปกครอง มีการสะท้อนการเรียนรู้ผ่านชิ้นงาน รูปภาพ คลิปวิดีโอ ผ่านการประชุมทางไกลโดยใช้โปรแกรมซูม (Zoom) หรือแอปพลิเคชันไลน์ (Line) เป็นต้น เพื่อให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า ครูได้เพิ่มเติมว่า ได้มีการจัดกิจกรรมทั้งเดี่ยวและกลุ่ม และเน้นการส่งเสริมสมรรถนะหลักการสื่อสารมากยิ่งขึ้น เช่น วิชาภาษาไทย หน่วย “นิทานคุณธรรม” ที่ให้ผู้เรียนได้แต่งนิทาน เล่านิทานผ่านการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

3.3 การนำรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการกำหนดการประเมินผล

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า ครูได้มีการปรับการวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมกับทุกสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา และมีวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น ได้แก่ 1) การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ประเด็นที่สังเกตได้แก่ ความสนใจ การมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่ม การมีภาวะผู้นำ-ผู้ตามของนักเรียน 2) การตรวจผลงาน ได้แก่ การตรวจชิ้นงาน การสร้างนวัตกรรม และ 3) การประเมินตนเอง การประเมินโดยเพื่อน และการประเมินโดยครู

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน

4.1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครู

ผลการสังเกตการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อม พบว่า ครูได้รับความรู้ความรู้อย่างยิ่งเกี่ยวกับสมรรถนะ เกิดแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนการสอนตามฐานสมรรถนะ และผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 ครูได้สะท้อนว่า ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น จากศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ นอกจากนี้สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปคือ ครูมีการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิดกิจกรรมและการนิเทศการสอนในแบบกัลยาณมิตร ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการสอนแบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 ครูได้สะท้อนเพิ่มเติมว่า ครูได้มีการปรับแนวทางการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน โดยลดการสอนเนื้อหาด้วยวิธีการป้อนเนื้อหาให้นักเรียนทางตรง เป็นการออกแบบกิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้ ครูปรับวิธีการสอนของตนเอง โดยเพิ่มการอดทนรอคอย ให้นานขึ้นเพื่อให้เด็กได้เป็นผู้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น ให้การเสริมแรงนักเรียนมากขึ้น รับฟังนักเรียนมากขึ้น

4.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 ครูได้สะท้อนว่านักเรียนมีความสนุกสนาน กระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้มากขึ้น ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 ครูได้สะท้อนว่า นอกจากด้านความรู้สึกรักกับการเรียนแล้ว ผลจากการจัดกิจกรรมบนฐานสมรรถนะทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น รู้จักการตั้งคำถามในชั้นเรียน มีความพยายามในการทำงานมากขึ้น สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานได้ มีภาวะผู้นำผู้ตามมากขึ้นจากการทำงานเป็นกลุ่ม ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูได้สะท้อนเพิ่มเติมว่า นักเรียนได้รับรู้ศักยภาพในตนเอง โดยเชื่อว่าตนเองสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกับเพื่อนได้ มีเพื่อนคอยช่วยเหลือสนับสนุน ทำงานกลุ่มได้ นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการประเมินผล

5. บทบาทของผู้บริหาร

ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูได้สะท้อนบทบาทของผู้บริหารที่จะทำให้การดำเนินงานสำเร็จ ดังนี้

- 1) มีความเข้าใจกับกรอบสมรรถนะ
- 2) ให้อิสระในความคิดของครู และใช้การเสริมแรงทางบวก โดยนำแผนหรือกิจกรรมที่เป็นต้นแบบ ให้ครูท่านอื่นเห็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- 3) กำกับติดตาม เพื่อคอยดูแลครูอย่างเป็นลำดับขั้นตอน

6. ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 และ 2 พบว่า ครูมีปัญหาที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน เนื่องจากเป็นช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID- 19 ซึ่งครูพบปัญหา ได้แก่

1) ครูกังวลเรื่องตัวชี้วัดและเนื้อหาที่ต้องสอนตามหลักสูตรแกนกลาง ฯ เพราะต้องสอนบนฐานหลักสูตรเก่าที่มีเนื้อหาจำนวนมาก วิธีแก้ไข คือ เลือกแนวทางที่ 4 มาใช้เนื่องจากสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของโรงเรียน และมีการบูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระเข้ามาในแต่ละโครงเรื่อง

2) ครูมีความไม่มั่นใจในความถูกต้องของการเขียนแผนการจัดการเรียนการสอน แก้ไขโดยการเขียนแผนและส่งให้ผู้ชี้แนะประจำโรงเรียนพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะก่อนจัดการเรียนการสอนจริง

3) ระยะเวลาจำกัด ทำให้เกิดสมรรถนะไม่ครบถ้วนตามแผนที่วางไว้

4) ครูยังต้องยึดการสอนให้ครบตามตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาตามต้นสังกัด เนื่องจากยังมีการสอบวัดความรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะวิชาหลัก เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ

5) เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID- 19 โรงเรียนมีการหยุดเรียน การจัดการเรียนการสอนไม่เป็นตามปกติ ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ มีนักเรียนเข้าเรียนในภาพรวมของโรงเรียนได้เพียงร้อยละ 46.35 ของนักเรียนทั้งหมด ทำให้การจัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง และเมื่อเปิดเรียนมีการจำกัดจำนวนนักเรียนต่อห้องจึงต้องเพิ่มจำนวนห้องเรียนทำให้ครูไม่ได้สอนในวิชาที่ตัวเองรับผิดชอบ เวลาเรียนลดลง วิชาเพิ่มเติมจึงสอนน้อยลง กิจกรรมบางอย่างใช้เวลาสอนไม่พอ แก้ไขโดยการเสริมกิจกรรมเพื่อให้เกิดสมรรถนะเข้าไปในกิจกรรมออนไลน์ และในบางชั่วโมงที่เป็นการสอนในชั้นเรียนปกติ ด้วยมีเวลาเพียงเล็กน้อยจึงต้องเน้นที่วิชาหลักก่อน

ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน สรุปปัญหาที่พบได้ดังนี้

1) การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเฉพาะรายวิชาที่สัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะทำได้ค่อนข้างยาก ทั้งนี้ แก้ไขปัญหาโดยปรึกษาครูในทีมแกนนำเดียวกัน โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาเป็นกระบวนการในการแก้ปัญหา

2) ไม่สามารถเชื่อมโยงสมรรถนะให้สัมพันธ์กับกิจกรรมที่ออกแบบไว้ แก้ไขปัญหาโดยศึกษากิจกรรม วิธีคิดของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและปรับใช้กับกิจกรรมของตนเอง

3) ครูเกิดความสับสนในกรอบสมรรถนะและระดับของสมรรถนะ แก้ไขปัญหาโดยพยายามศึกษาความรู้จากเล่มคู่มือที่ทางคณะวิจัยให้ไป และหาเอกสารเพิ่มเติมมายืนยันการกระทำว่าทั้งหมดที่คิดวางแผน ออกแบบนั้น สามารถสร้างสมรรถนะได้

4) ครูไม่เข้าใจคำศัพท์ทางวิชาการ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม แก้ไขปัญหาโดยถามผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ชี้แนะให้ช่วยชี้แนะเพื่อให้เข้าใจความหมายของคำดีขึ้น

7. สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า สิ่งที่ครูต้องการความช่วยเหลือ คือ

1) อยากให้มีตัวอย่างแผนฯ หลายวิชา เนื่องจากครูผู้สอนในรายวิชาอื่น ๆ ต้องการเห็นตัวอย่างแผนสมรรถนะที่หลากหลายและครอบคลุมวิชาที่ตนเองสอน

2) อยากได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเขียนแผนแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม

8. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 ครูเห็นว่าปัจจัยที่ทำให้นักเรียนเกิดสมรรถนะ ได้แก่ (1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง (2) การกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมจึงจะเป็นไปตามแผนที่วางไว้ (3) การร่วมมือกันวางแผนเพื่อกำหนดแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่สามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริงได้ (4) การเลือกแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอน บริบทที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และความพร้อมของครูในโรงเรียน ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 ครูเห็นว่าปัจจัยอื่นที่เพิ่มเติมจากข้อมูลในการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 คือ การปรับเปลี่ยนครูทั้งด้านบุคลิกภาพและด้านการจัดการเรียนการสอน ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูได้สรุปว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จได้ นอกจากความร่วมมือของครูแล้ว ยังต้องการสนับสนุน/การชี้แนะจากผู้บริหาร และคุณภาพและกิจกรรมที่ครูออกแบบเพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมสมรรถนะแก่ผู้เรียน

1.1.3 การวิเคราะห์และสรุปผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในโรงเรียนที่ 3

โรงเรียนที่ 3 ปรากฏผลการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ สู่การปฏิบัติในสถานศึกษาดังนี้

1. กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

ผลการนิเทศครั้งที่ 1 และ 2 ครูได้สะท้อนว่าในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ ครูได้มีการคัดเลือกตัวชี้วัด และเสริมสมรรถนะที่ใกล้เคียงหรือที่มีความเกี่ยวข้อง กำหนดการประเมินตามสมรรถนะที่กำหนดไว้ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนหากมีสมรรถนะบางส่วนเพิ่มขึ้นมาก็อาจจะเพิ่มกิจกรรมเสริม แต่ไม่ได้นำมาประเมินผล ผลการประชุมถอดบทเรียน พบว่า กระบวนการในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ปรากฏในระดับชั้นเรียน คือ

- 1) ครูพิจารณาแผนการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่มีอยู่แล้ว
- 2) ศึกษาและคัดเลือกสมรรถนะที่สอดคล้อง
- 3) ปรับเปลี่ยนกิจกรรม/แผนกิจกรรมให้สามารถมุ่งเน้น/ ส่งเสริม/พัฒนา ผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะนั้น

นอกจากนี้ ยังมีการสร้างความเข้าใจในการนำไปใช้แก่ครูในโรงเรียนด้วย และหลังจากจัดการเรียนการสอนแล้วมีการสะท้อนคิดหลังการเรียนรู้ (AAR) ด้วย

2. การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

ผลการสังเกตการประชุมฯ เพื่อเตรียมความพร้อม พบว่า ครูเลือกแนวทางที่ 2 ใช้งานเดิมต่อเติมสมรรถนะ เนื่องจากเป็นรูปแบบพื้นฐาน ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปใช้อย่างเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

มากที่สุด อีกทั้งสามารถบูรณาการเข้ากับรายวิชาเดิมได้ง่าย ในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน สรุปได้ว่า ครูยังเลือกแนวทางที่ 2 เช่นเดิมดังเหตุผลที่ได้กล่าวไปแล้ว

3. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนรู้การสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล

3.1 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการออกแบบการเรียนรู้การสอน

ผลการสังเกตการประชุมฯ เพื่อเตรียมความพร้อม ปรากฏว่า ครูพิจารณาเลือกสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูง และนวัตกรรมไปใช้ในการออกแบบทันที เนื่องจากครูเห็นว่าง่ายต่อการประยุกต์ใช้ มีความใกล้เคียงกับเนื้อหาการสอนในปัจจุบัน และสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนด้านสุขภาวะของผู้เรียน ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า ในการออกแบบการเรียนรู้การสอน ครูได้มีการปรับรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีการเพิ่มจุดประสงค์เชิงสมรรถนะ กำหนดหรือระบุชิ้นงาน/ภาระงานที่ชัดเจน ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสรุปบทเรียนพบว่า ครูได้มีการเพิ่มเติมว่า หลังจากมีการกำหนดภาระงานแล้ว ต้องมีการกำหนดกิจกรรมที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนตามที่กำหนดไว้ด้วย

3.2 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนครูได้มีการให้ผู้เรียนได้ทำชิ้นงาน ภาระงาน เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ให้ผู้เรียนได้ลองเขียนโฆษณา และใช้การนำเสนอพูดเพื่อโฆษณา ฝึกคนที่รับสารให้ได้คิดอีกหนึ่งขั้นว่าน่าเชื่อถือหรือไม่ หรือในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ให้ทำงานเป็นทีม ดูว่าในห้องมีใครที่สามารถลดค่าน้ำได้บ้าง จากนั้นสอบถามว่ามีวิธีการลดค่าน้ำได้อย่างไร ให้แต่ละคนแสดงวิธีการร่วมกัน และจัดประชาสัมพันธ์เดินรณรงค์ในสายชั้น เป็นต้น

3.3 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการกำหนดการประเมินผล

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า ครูได้มีการกำหนดการประเมินหลากหลายรูปแบบ เช่น การประเมินผลจากชิ้นงาน การสังเกต และการตรวจสอบกระบวนการทำงานมาใช้ในการประเมินผล เป็นต้น

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน

4.1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครู

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 พบว่า ครูมีการปรับเปลี่ยนการสอนของตน จากเน้นเนื้อหาและสอนตามรายละเอียดในหนังสือเรียน กลายเป็นเน้นการทำกิจกรรม และให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติมากขึ้น อีกทั้งเปลี่ยนจากการที่ครูเป็นผู้คิดและถ่ายทอดเพียงอย่างเดียว เป็นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดชิ้นงาน และเรื่องที่สนใจมากขึ้น และครูเปลี่ยนพฤติกรรมให้รอคอยการทำงานของนักเรียนได้มากขึ้น ผลการประชุม

กลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียนพบว่าพบว่า ผู้สอนมีความประณีตในการออกแบบการเรียนรู้เพื่อมุ่งพัฒนาการเรียนรู้และได้สมรรถนะตามความมุ่งหมายมากขึ้น

4.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 ครูให้ข้อมูลว่านักเรียนมีทักษะสื่อสารมากขึ้น มีการทำงานเป็นทีม ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูสรุปว่า ผู้เรียนมีความสุข สนุก และกล้าตอบคำถามมากขึ้น อีกทั้งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เห็นคุณค่าในตนเองและเพื่อนมากขึ้น นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะยังส่งผลแต่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้มีการแสดงออกและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้นด้วย

5. บทบาทของผู้บริหาร

ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่า ครูเห็นว่าผู้บริหารจะต้องมีทำงานที่ใกล้ชิดกับผู้สอนมาก อาจใช้การสนทนากลุ่มทั้งแบบออนไลน์ และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อปรึกษา และติดตามงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร เปิดโอกาสให้ผู้สอนได้คิดและเสนอแนวทางในการทำงานร่วมกันก่อน ให้การสนับสนุนในด้านทรัพยากร ให้คำแนะนำในการเขียนแผนจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นมิตรและเสริมกำลังใจให้กับผู้สอนในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

6. ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข

ผลการสังเกตการประชุมฯ เพื่อเตรียมความพร้อม พบว่า ผู้สอนอาจจะยังมีแนวคิดไม่ตรงกัน เพราะมีเวลาจำกัดในการคิด และความเข้าใจในการเรียนการสอนฐานสมรรถนะยังมีไม่มากนัก ซึ่งแก้ไขโดยศึกษาแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ให้มากขึ้น วิเคราะห์เปรียบเทียบกับการสอนตามปกติที่โรงเรียน เพื่อจะได้สังเคราะห์แนวทางการสอนให้เหมาะสมกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น อาจยังต้องแสวงหาแนวทางการสร้างความเข้าใจกับครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อครูได้นำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนทำให้พบปัญหาว่าในสถานศึกษาปรากฏการใช้คำและชุดความรู้ในการกำหนดผลการเรียนรู้แตกต่างกันในความหมายของตัวย่อ K-P-A โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวย่อ P และ A โดยครูมีความเข้าใจที่แตกต่างกัน เช่น ให้ความหมายของ P มีทั้ง Psycho-motor Process skill Performance และ Practice ส่วน A มีทั้ง Attitude Affective และ Attribute ส่งผลต่อความสับสนในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงสู่การพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน แก้ไขโดยฝ่ายวิชาการหารือเพื่อตกลงให้ใช้คำและชุดความรู้เดียวกันในการทำงาน ส่วนผลสรุปจากการนิเทศครั้งที่ 1 คือ ครูมุ่งสรุปเนื้อหา หรือ ขึ้นงานมากเกินไป และมีสมรรถนะหลายข้อที่ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครอบคลุม นอกจากนี้ยังพบว่า การสอนออนไลน์ ทำให้เกิดปัญหาในการสะท้อนผลหรือการสื่อสารกับผู้เรียน ผลการนิเทศครั้งที่ 2 พบว่า สิ่งที่ครูเป็นกังวลมากที่สุดคือ การทดสอบ O-NET นอกจากนี้ครูยังพบปัญหาการเรียนการสอนออนไลน์ที่ยังมีอุปสรรคด้านการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน แก้ไขปัญหาโดยการประสานกับผู้ปกครองขอความร่วมมือในการช่วยเหลือ

ดูแลผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่า ครูพบปัญหาเพิ่มเติมคือ ในการจัดการเรียนการสอนร่วมกันผู้เรียนบางคนเกิดสมรรถนะแต่บางคนเกิดสมรรถนะช้า ครูจึงกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยกันคิดและลงมือปฏิบัติร่วมกัน ร่วมกับการเสริมแรงบวก และให้คำปรึกษาเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนที่ยังปฏิบัติไม่ได้

7. สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ

ผลการนิเทศครั้งที่ 2 พบว่า ครูต้องการความช่วยเหลือดังนี้

- 1) ครูต้องการเข้ารับการอบรมหรือต้องการคำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนแผนการเรียนการสอนตามกรอบสมรรถนะ การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดภาระงานและชิ้นงานที่เหมาะสม
- 2) ครูต้องการตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทุกวิชาที่พัฒนาผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักในการประเมินสมรรถนะให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลาง
- 3) ครูอยากให้หลักสูตรฐานสมรรถนะมีความชัดเจนมากกว่านี้ ทั้งในเชิงนโยบายและการนำไปปฏิบัติ

8. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

ผลการนิเทศครั้งที่ 2 พบว่า ครูมองถึงปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานสำเร็จได้แก่

- 1) ครู โดยเห็นว่า หากครูการปรับเปลี่ยนตัวเอง อดทน ไม่พูดเยาะ และให้เด็กลงมือปฏิบัติมากยิ่งขึ้น รู้สึกสนุกไปกับเด็ก เปลี่ยนจากการเป็นผู้สอนหน้าห้อง เป็นลงมือทำร่วมกับเด็ก มีความใกล้ชิดผู้เรียนมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะได้ นอกจากนี้ครูต้องทำความเข้าใจในสมรรถนะให้ถ่องแท้ก่อนการจัดทำกิจกรรม พัฒนาตัวเองมีเทคนิควิธีการที่ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม นอกจากนี้ ครูเพิ่มพลังงานในตัวเองที่จะส่งไปถึงตัวผู้เรียน หากผู้สอนสอนเต็มที่ ผู้เรียนก็จะเต็มที่กับเรา ทำให้ผู้เรียนมีแรงขับ และปลดล็อกตัวเองในการทำงานมากยิ่งขึ้น
 - 2) การสอน โดยเห็นว่า พยายามปรับการสอนให้มีชิ้นงานให้เห็นถึงความสำคัญในชีวิตประจำวัน
- ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่า ครูเห็นว่า คู่มือแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะ พร้อมตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมสามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการสำเร็จ

ตอนที่ 1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม

ผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษาได้วิเคราะห์และสรุปผลมาจาก 1) การสังเกตกระบวนการออกแบการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการประชุมเตรียมความพร้อมฯ 2) การสัมภาษณ์ครู จากการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 3) การวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ และ 4) การสรุปข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อถอดบทเรียนฯ โดยแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครู ในการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 และ 2 และการสรุปข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อถอดบทเรียนฯ พบว่า กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนของครู มีขั้นตอนดังนี้

1.1. ครูประชุมร่วมกันเพื่อเลือกแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

1.2. ออกแบบการเรียนรู้ตามแนวทางที่เลือกมา ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและบริบทของโรงเรียน โดยมีแนวทางดังนี้

1.2.1 คัดเลือกสมรรถนะที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน จากนั้นร่วมกันออกแบบการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่เลือกไว้

1.2.2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ตามจุดเน้นของสถานศึกษา จากนั้นกำหนดสมรรถนะหลักที่จะนำมาบูรณาการให้เกิดสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือกิจกรรมดังกล่าว

1.2.3 พิจารณาสมรรถนะที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดที่กำหนดไว้แล้ว จากนั้นออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องตัวชี้วัดและสมรรถนะดังกล่าว

1.3. ส่งแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้พิจารณาให้ข้อเสนอแนะปรับปรุง จากนั้นปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

1.4 จัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับแก้ไขแล้ว ซึ่งอาจจะมี การยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ปัจจุบัน

1.5. ในบางโรงเรียนจะมีการนิเทศติดตามจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ครู ร่วมกันประเมินผลการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดที่ต้องพัฒนา

2. การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ครูได้ตัดสินใจเลือกแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่การประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมฯ และใช้แนวคิดดังกล่าวตลอดจากทดลองใช้กรอบ

สมรรถนะหลักไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ทั้ง 3 โรงเรียน เลือกแนวทางที่แตกต่างกันตามบริบทและต้นทุนเดิมของโรงเรียน โดยแนวทางการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการทดลองที่ครูเลือกใช้ ได้แก่

1) **แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ** โดยครูที่เลือกใช้แนวทางนี้ให้เหตุผลว่า เป็นรูปแบบพื้นฐาน ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปใช้ง่าย เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนมากที่สุด และแนวทางนี้ ครูสามารถบูรณาการเข้ากับรายวิชาเดิมได้ง่าย

2) **แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด** โดยครูที่เลือกใช้แนวทางนี้ให้เหตุผลว่า ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดตัวชี้วัดอยู่แล้ว สามารถนำไปใช้เชื่อมต่อได้เลย อีกทั้งโรงเรียนต้องประเมินนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551

3) **แนวทางที่ 5 บูรณาการหลายสมรรถนะ** โดยครูที่เลือกแนวทางนี้ให้เหตุผลว่า คำนึงกับวิถีปฏิบัติของครูในโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตาม ผลจากการสังเกตในการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมฯ พบว่า มีครูบางคนเลือกใช้แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะ แต่ผลการสัมภาษณ์จากการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูทั้งหมดเลือกใช้แนวทางที่ 5 โดยให้เหตุผลว่า แนวทางที่ 5 มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนจุดเน้นของหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งเน้นพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิด 7 Habits ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการที่พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลายตัวอยู่แล้ว และครูมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางนี้ และสอดคล้องกับความสามารถของครู ในการออกแบบการเรียนการสอนตามแนวทางดังกล่าว

3. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล

3.1 การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในข้อ 2 แสดงให้เห็นว่า แต่ละโรงเรียนมีแนวทางในการเลือกแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้แตกต่างกัน ทำให้แนวคิดในการออกแบบการเรียนการสอนจึงแตกต่างกันออกไปโดยสรุปได้ดังนี้

1. ครูที่เลือกใช้แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าครูเมื่อครูนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้จริง ครูมีการปรับเปลี่ยนวิธีการออกแบบการเรียนการสอน โดยสังเกตจากการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมฯ พบว่า ครูได้เลือกสมรรถนะที่ง่ายต่อการประยุกต์ใช้และมีความใกล้เคียงกับเนื้อหาการสอนในปัจจุบัน สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนด้านสุขภาวะของผู้เรียน คือสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม แต่ผลการสัมภาษณ์ในนิเทศติดตามครั้งที่ 2 และ การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่ากระบวนการออกแบบการเรียนการสอนของครูเปลี่ยนไป ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการในการออกแบบการเรียนการสอนดังนี้

1.1) พิจารณาแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำไว้แล้ว ในส่วนของสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน

1.2) พิจารณา/คัดเลือกสมรรถนะหลักที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้เดิม

1.3) เสริมงาน กิจกรรม เข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเพื่อจะได้พัฒนาสมรรถนะของนักเรียนควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามปกติ

“วางแผนเลือกสมรรถนะมาใช้มีขั้นตอน คือ เลือกตัวชี้วัด เดิม
สมรรถนะเสริมไป ประเมินตามสมรรถนะที่เลือก หากมีสมรรถนะที่
เสริมได้ก็จะมาเสริมแต่ไม่ประเมิน”

ครูโรงเรียนที่ 3 ข้อมูลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 2

2. ครูที่เลือกใช้แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตในการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมฯ พบว่า ครูได้ออกแบบการเรียนการสอนด้วยการเลือกสมรรถนะพื้นฐาน ผสานกับสมรรถนะหลัก โดยครูเห็นว่ายังมีความจำเป็นที่จะต้องสอนเกี่ยวกับความรู้บางอย่างที่จำเป็นกับผู้เรียนก่อน และสร้างกิจกรรมที่ประกอบไปด้วยสถานการณ์ให้กับผู้เรียน ซึ่งครูเห็นว่าจำนวนสมรรถนะไม่ควรมากเกินไปและต้องสอดคล้องกับตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

จากผลการสัมภาษณ์ในนิเทศติดตามครั้งที่ 1 พบว่า โรงเรียนมีแนวทางการออกแบบกิจกรรม 2 แนวทาง ได้แก่

1) พิจารณาเลือกสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้เกิดกับผู้เรียน จากนั้นพิจารณาคัดเลือกเนื้อหาออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะนั้น กลุ่มสาระที่ใช้กรอบแนวคิดนี้ในการออกแบบการเรียนการสอน เช่น วิทยาศาสตร์

2) กำหนดสมรรถนะ พิจารณาตัวชี้วัด ออกแบบกิจกรรม กลุ่มสาระที่ใช้กรอบแนวคิดนี้ในการออกแบบการเรียนการสอน ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคม ศีลธรรม ศาสนา และวัฒนธรรม

ในการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า หลังจากที่ครูได้มีความเข้าใจในการออกแบบการเรียนการสอนพอสมควรแล้ว ครูได้เพิ่มรายละเอียดโดยนำกรอบสมรรถนะย่อยมาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดสมรรถนะมากขึ้น อีกทั้งพยายามบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มเข้าด้วยกัน

“เราตระหนักถึงสมรรถนะย่อย ๆ ในเล่มที่เราสอนในช่วงชั้นที่ 2
จะทำให้เกิดอะไรบ้าง แล้วพยายามจัดใส่แผน”

ครูโรงเรียนที่ 2 ข้อมูลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 2

3. ครูที่เลือกแนวทางที่ 5 บูรณาการหลายสมรรถนะ ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์จากการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 พบว่า ก่อนที่ครูจะนำกรอบสมรรถนะไปใช้ ครูได้ร่วมกันสรุปขั้นตอนการออกแบบ

การเรียนการสอนเพื่อให้ครูมีแนวคิดในการออกแบบการเรียนการสอนเป็นไปทิศทางเดียวกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ออกแบบหัวข้อ/ประเด็น (Theme) หรือหน่วยการเรียนรู้
- 2) ตั้งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
- 3) พิจารณาริบทของตัวผู้เรียนและยึดชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง
- 4) กำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา
- 5) วิเคราะห์สาระและวิเคราะห์วัตถุประสงค์ตามพุทธิพิสัย (K) ทักษะพิสัย (P) และ

จิตพิสัย (A) ที่เกี่ยวข้อง

- 6) การออกแบบวิธีดำเนินกิจกรรมและวางแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของ Active

Learning

- 7) กำหนดสื่อและอุปกรณ์ ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่ต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้ตาม

หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด

- 8) กำหนดสถานการณ์หรือวิธีการประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง

ผลการสรุปข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่า ครูได้มีการสรุปกรอบแนวคิดในการออกแบบการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเลือกสมรรถนะหลัก ไม่ได้เน้นสมรรถนะหลักใดเป็นจุดเน้น แต่จะพยายามใช้ทุกสมรรถนะในการนำมาออกแบบการเรียนการสอน และเมื่อพบว่าสมรรถนะใดสามารถทำได้ดี ก็จะมีจุดเน้นสมรรถนะนั้น ทั้งนี้ ในส่วนของการเลือกสมรรถนะหลักใดในการใช้เพื่อออกแบบการเรียนการสอน โรงเรียนจะมีแนวทางในการพิจารณา ดังนี้

1.1 ความสอดคล้องกับจุดเน้นของโรงเรียน คือ หลัก 7 Habits ครูยังคง ยึด 7 Habits ที่โรงเรียนใช้อยู่เป็นหลักในการออกแบบกิจกรรม แล้วมุ่งพิจารณาว่า สมรรถนะใดสอดคล้องกับ 7 Habits เช่น สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและภาวะผู้นำ สอดคล้องกับ การสร้างภาวะผู้นำ ใน 7 Habits ของโรงเรียน เป็นต้น จากนั้นจึงนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 ความสอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชา ครูพิจารณาเลือกสมรรถนะที่สอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชาที่ตนเองเป็นผู้รับผิดชอบและออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับสมรรถนะดังกล่าว เช่น วิชาพลศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้และมีจิตสำนึกสากลในบริบทของโรงเรียนและชุมชนผ่านการประยุกต์ความรู้วิชาพลศึกษาไปใช้ในชีวิตจริง

1.3 ความสอดคล้องของสมรรถนะกับกิจกรรมและการวัดและประเมินผล ครูเลือกสมรรถนะหลักที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถวัดและประเมินสมรรถนะผ่านกิจกรรมที่มีอยู่แล้วได้ ดังข้อความ

“เช่น กิจกรรมวันสงกรานต์ ครูก็จะตีโจทย์ว่าจากวันสงกรานต์นี้เด็กจะได้สมรรถนะอะไร เช่น การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร ศิลปะ

(โปสเตอร์เชิญชวน) ถ้าเรามีกิจกรรมก็จะดูว่าสามารถเชื่อมโยงกับ
สมรรถนะอย่างไร”

ครูจากโรงเรียนที่ 1 ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน

2. การออกแบบการเรียนการสอน

ครูจะเริ่มต้นจากการกำหนดหัวข้อ/ประเด็น (Theme) ที่ต้องการสอน จากนั้นจึงร่วมกันออกแบบกิจกรรมร่วมกับผู้เรียนและทีมครู จากนั้นวิเคราะห์ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวจะสอดคล้องหรือส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะตัวใด อย่างไร ครูจะนำสมรรถนะเหล่านั้นมาบูรณาการร่วมกันผ่านกิจกรรมที่มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผน แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกันเป็นทีม ผ่านสถานการณ์ทั้งที่ถูกออกแบบให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียนหรือการออกไปเรียนรู้ในสถานการณ์จริงนอกโรงเรียน เพื่อให้สามารถสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนที่เกิดขึ้นได้ โดยครูจะมีการเขียนแผนการสอนในรูปแบบ “แผนหน้าเดียว” เพื่อลดภาระงานของครูในเรื่องของเอกสาร และเพิ่มช่วงเวลาให้ครูมีอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นต่อการออกแบบการเรียนการสอนร่วมกันเป็นทีม

3.2 การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

จากการประชุมถอดบทเรียนพบว่า สมรรถนะหลักที่ครูเห็นว่า สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุดคือ สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน เนื่องจากกรอบสมรรถนะข้อความที่เขียนเอาไว้ให้ออกแบบกิจกรรมและการวัดประเมินได้ง่ายกว่าสมรรถนะอื่น อีกทั้งเมื่ออ่านแล้วเข้าใจข้อความเลย จึงสามารถใช้ได้กับทุกวิชา บูรณาการกับวิชาอื่นได้ และมองเห็นการประเมินได้ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีสมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ สมรรถนะหลักด้านการสื่อสารสำหรับสมรรถนะที่ครูบางส่วนเห็นว่าค่อนข้างยากในการนำไปใช้ คือ สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม เพราะมีคำวิชาการที่ครูไม่คุ้น เช่น การพัฒนานวัตกรรม และรู้สึกว่าการประเมินย่อยค่อนข้างคาดหวังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และทักษะที่สูงเกินกว่าในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

เนื่องจากการทดลองใช้กรอบสมรรถนะนี้อยู่ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทำให้ในระหว่างทดลอง ครูต้องปรับการจัดการเรียนการสอนเป็นการเรียนทางไกล ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ในการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 ปรากฏว่า ครูทั้ง 3 โรงเรียน เห็นว่า สมรรถนะที่สามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนทางไกล ได้แก่ สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน สมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล สมรรถนะหลักด้านการสื่อสาร โดยสมรรถนะที่ครูเห็นว่าไม่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดขึ้นได้ผ่านการเรียนการสอนทางไกล คือ สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ ดังข้อความ

“สิ่งที่ (สมรรถนะที่พัฒนา) ยากคือ สมรรถนะการทำงานรวมพลังเป็นทีม
และมีภาวะผู้นำ เป็นเรื่องที่ใหม่ มีการสื่อสารที่ติดขัด”

คุณครูจากโรงเรียนที่ 1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการนิเทศติดตามครั้งที่ 1

สำหรับแนวทาง/วิธีการในการจัดการเรียนการสอน จำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ และการเรียนการสอนทางไกล โดยมีรายละเอียดของการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1) การสอนในชั้นเรียนปกติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ ครูมีแนวทาง/วิธีในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1.1) การเชื่อมโยงกิจกรรมผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ที่นำไปสู่การใช้ชีวิตจริง โดยสรุปจากผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 และ 2 พบว่า โรงเรียนที่ 2 ได้จัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงจากกิจกรรมที่ทำกับเนื้อหาที่เรียน เชื่อมโยงสู่ชีวิตประจำวันจริง ให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน และโรงเรียนที่ 1 ได้จัดกิจกรรมภายใต้สถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิต และผลจากการประชุมถอดบทเรียน ครูจากทั้ง 3 โรงเรียน ได้นำเสนอว่าการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้เน้นให้ผู้เรียนได้พบปัญหาจริง ได้ลงมือทำในสถานการณ์ต่าง ๆ และผลจากการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ แสดงถึงตัวอย่างของการกำหนดสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง

ตัวอย่างสถานการณ์ของโรงเรียนที่ 1

หน่วยพลังงานไฟฟ้าใกล้ตัว

สัปดาห์ที่ 3 สำรวจเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในโรงเรียน วิเคราะห์ค่าไฟฟ้าในโรงเรียน หาแนวทางในการทำให้ค่าไฟลดลง

สัปดาห์ที่ 4 อ่านบิลค่าไฟของบ้านนักเรียน และอธิบายกระบวนการในการประหยัดไฟ ช่วยการวิเคราะห์ค่าใช้จ่าย ครูให้ความรู้เกี่ยวกับพลังงานไฟฟ้า

ตัวอย่างสถานการณ์ของโรงเรียนที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ มาออกแรงกันเถอะ

ชั่วโมงที่ 9 นำเสนอข้อมูลการออกแบบรถพลังยางและนำเสนอรถพลังยาง

ชั่วโมงที่ 10 สถานการณ์ : จัดเวทีเพื่อเผยแพร่ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยจัดเป็นการแข่งขันรถพลังยาง ให้นักเรียนได้มีบทบาทในการเป็นผู้จัดงาน

1.2) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยสรุปจากผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 และ 2 ที่พบว่า โรงเรียนที่ 1 ได้กล่าวว่า ครูเน้นจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ โรงเรียนที่ 2 เน้นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนลงมือทำงานมากขึ้นทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม โรงเรียนที่ 3 ได้จัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้สร้างชิ้นงาน ปฏิบัติภาระงาน

ตัวอย่างของการปฏิบัติชิ้นงานของโรงเรียนที่ 3 ได้แก่

วิชาสุขศึกษา ให้สร้างชิ้นงานว่าผู้เรียนจะป้องกัน COVID ได้อย่างไร และให้ผู้เรียนยกตัวอย่างว่าเราจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไรบ้าง

วิชาวิทยาการคำนวณ มีกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเขียนโปรแกรม Scratch สร้างเกมเก็บผลไม้ ออกแบบสร้างพื้นหลังโปรแกรมสร้างตัวละคร ปรับเปลี่ยนตัวละครผลงานวิชาศิลปะ ผู้เรียนเขียนโปรแกรม มีการใช้คณิตศาสตร์เข้ามามีส่วนร่วมในการคำนวณ การเดิน การเก็บผลไม้ จากนั้นทดลองใช้โปรแกรมและปรับปรุงพัฒนา โค้ดเกม โดยมีการปรับ 3 รอบ คือ ทดลองใช้ ปรับปรุงแผน เล่นโปรแกรมจริง ซึ่งผู้เรียนจะได้คิดการเขียนโค้ด และคิดแก้ปัญหา

วิชาภาษาไทย ให้ผู้เรียนได้ลองเขียนโฆษณา และใช้การนำเสนอพูดเพื่อโฆษณา ฝึกคนที่รับสารให้ได้คิดอีกหนึ่งขั้นว่าน่าเชื่อถือหรือไม่

ผลจากการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนที่ 1 ได้กำหนดงาน/ภาระงานให้ผู้เรียนปฏิบัติดังตัวอย่าง

แผนการเรียนรู้หน่วย คำเจอไทย ประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ที่บูรณาการด้วยกันโดยแต่ละรายวิชามีการกำหนดภาระงานดังนี้

วิชาภาษาไทย - เขียนเพื่อบอกข้อมูล/การสอนถามข้อมูลจากเพื่อน

วิชาศิลปะ - ออกแบบโปสเตอร์

วิชาเทคโนโลยีฯ - ค้นหาข้อมูล และความน่าเชื่อถือของข้อมูล

วิชาดนตรี - การนำเสนอวัฒนธรรมดนตรีในท้องถิ่นไทย

วิชาสังคมศึกษา - นำเสนอความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของคนในแต่ละภูมิภาค

ผลจากการประชุมถอดบทเรียน ครูจากทั้ง 3 โรงเรียน ได้นำเสนอว่าการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ควรเน้นให้ผู้เรียนได้พบปัญหาจริง จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือคิดเองและทำเอง

2.3) การเรียนรู้มีความหมาย และการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ผลจากการประชุมถอดบทเรียน พบว่า ครูทั้ง 3 โรงเรียน นำเสนอว่า ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน ให้ผู้เรียนได้เข้าใจความหมายของการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นหรือออกแบบการเรียนรู้ โดยโรงเรียนที่ 1 ได้

2.4) การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน ผลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 และ 2 และการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนที่ 1 และ 2 ครูได้มีการจัดการเรียนการสอนที่นำนักเรียนไปเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ หรือชุมชนใกล้โรงเรียน เพื่อให้เรียนรู้จากสถานที่จริง ดังตัวอย่าง

โรงเรียนที่ 1

หน่วยอาหารดีมีประโยชน์

สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ตลาด สัปดาห์ราคา คุณภาพของอาหาร เพื่อที่จะนำมาประกอบการตัดสินใจในการเลือกทำเมนูของกลุ่มตนเอง

โรงเรียนที่ 2

วิชาสุขศึกษา ชั้น ป.5 หน่วย ซื่อสัตย์ให้ปลอดภัย

ชั่วโมงที่ 7 ครูพานักเรียนไปตลาด เด็กไปตลาดและร้านค้าจริง ๆ เพื่อบอกวิธีเลือกซื้อสินค้า

วิชาภาษาต่างประเทศ ชั้น ป.4 Going Shopping

ชั่วโมงที่ 4-7 นำนักเรียนไปสหกรณ์ สำนักราคาจริง ๆ ใช้การสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ โดยครูสอนประโยคการถามราคาสินค้า การบอกตัวเลข ก่อนลงไปซื้อที่ร้านค้า

2) การสอนทางไกล

1.1) การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมในชุดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมของ โรงเรียนที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบ Home-based learning โดยมีชุดการเรียนรู้ ส่งให้กับนักเรียนทุกบ้าน โดยจัดเตรียมอุปกรณ์สำคัญที่นักเรียนแต่ละระดับชั้นจะต้องใช้ประกอบในการเรียนรู้ เช่น ชุดกิจกรรมถ่วงสารปริศนา ที่นักเรียนต้องใช้ความรู้และกระบวนการคิดขั้นสูงผ่านการลงมือทำเพื่อแก้ปัญหาในการแยกสารด้วยวิธีที่หลากหลาย และการใช้อุปกรณ์ใกล้ตัว การตั้งเป้าหมายในการฝึกกระโดดเชือก โดยที่ครูเตรียมเชือกกระโดดในกล่อง Box set หรือการจัดทำภารกิจประกอบอาหารหนึ่งเดียวของโลก ที่นักเรียนจะต้องเปิดตู้เย็นนำวัตถุดิบในตู้เย็นมาประกอบอาหารในสูตรของตนเอง เป็นต้น ซึ่งภารกิจที่ผู้เรียนต้องทำใน Boxset นั้นจะช่วยพัฒนาสมรรถนะตามที่กำหนดไว้ได้ ครูมีการสื่อสารกับนักเรียนรายบุคคลและเมื่อถึงช่วงสุดสัปดาห์

1.2) การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมของโรงเรียนที่ 2 และ โรงเรียนที่ 3 ที่ได้มีการพิจารณาสอดคล้องการส่งเสริมสมรรถนะ ลงไปในจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อเป็นหลักในการกำหนดงาน หรือ ภาระงาน ที่นักเรียนสามารถทำได้จากที่บ้านซึ่งสามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง อีกทั้งมีสะท้อนการเรียนรู้ผ่านชิ้นงาน รูปภาพ คลิปวิดีโอ ผ่านการใช้โปรแกรมซูม (Zoom) หรือ แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เป็นต้น เพื่อให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง

ทั้งนี้ ครูผู้ร่วมโครงการได้ให้ข้อสรุปที่เป็นหลักคิดของตนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทั้งแบบ onsite และ online ผ่านข้อความสนทนา (chat) ในการประชุมถอดบทเรียนผ่านระบบการประชุมทางไกลด้วยโปรแกรมซูม (Zoom) ไว้ได้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

หลักการและแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะแบบ onsite (ความถี่)

๑) เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้คิด ได้วางแผน ได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง (7)

๑๑ จัดกิจกรรมที่ให้ได้ฝึกได้ลงมือทำในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้สถานการณ์ต่าง ๆ สอนผ่านสถานการณ์จริงให้ได้ฝึก ๆ ได้เจอปัญหาจริง (5)

๑๒ ถามความอยากและความต้องการของนักเรียน ถ้านักเรียนอยากและต้องการ กิจกรรมนั้น ๆ จะเกิดสมรรถนะสูง นักเรียนต้องเกิดความอยากรู้ อยากเห็นด้วยตนเอง ต้องทำให้นักเรียนเกิดความอยากเรียนรู้ ให้โอกาสเด็ก ๆ ได้คิดว่าอยากเริ่มทำ หรือเรียนสิ่งใดก่อน (4)

๑๓ ไม่ปิดกั้นความคิดของนักเรียน ให้เด็กนักเรียนคิดนอกกรอบ (2)

๑๔ จัดการเรียนการสอนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เชิงสมรรถนะ (Learning competencies) ที่สามารถสังเกตเห็นและวัดได้ ซึ่งการวัดและประเมินฐานสมรรถนะ จะเน้นการวัดผลการเรียนรู้จากการแสดงพฤติกรรมและการปฏิบัติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงสมรรถนะนั้น ตามเกณฑ์ที่กำหนด (1)

๑๕ ครูต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อทราบศักยภาพ และออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถและสมรรถนะ (1)

๑๖ เปลี่ยนกรอบความคิดของครู (1)

๑๗ ถามตัวเองว่า สมรรถนะนั้น จะเกิดได้อย่างไร (1)

๑๘ คิดว่าเมื่อเด็กทำแล้ว ได้อะไรจากกิจกรรมนี้ (1)

๑๙ เปิดโอกาสให้ผู้เรียน และปรับการสอนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น (1)

๒๐ ใช้คำถามกับเด็ก ๆ เยอะ (1)

๒๑ กำหนดภาระงานและชิ้นงาน (1)

หลักการและแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะผ่านการเรียนการสอนทางไกล หรือแบบออนไลน์ (online)

๑๒ จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก ๆ /วิเคราะห์ว่าสิ่งที่ให้เด็กทำ ทำแล้วได้อะไร สามารถต่อยอดอะไรในชีวิตประจำวัน ให้กิจกรรมกับครอบครัว/ จัดกิจกรรมให้เด็กสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองและสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน โดยให้นักเรียนบันทึกหรือถ่ายรูปประกอบการส่งงาน/ วิเคราะห์กิจกรรมหรือกิจวัตรประจำวันของเด็กและครอบครัว นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างส่งมาเป็นรายงานครู ทางกลุ่มไลน์แชท หรือออนไลน์ทางช่องทางอื่น ๆ/ บันทึกสถานการณ์หรือกิจกรรมที่เราทำที่บ้าน (7)

¶ วิเคราะห์สถานการณ์รอบตัวที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน ให้เด็กเกิดสมรรถนะทักษะชีวิต (1)

¶ การกำหนดเกณฑ์การประเมินสมรรถนะให้ชัดเจนและสอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (1)

¶ เน้นการปฏิบัติและการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กนักเรียน ให้เค้าได้ลงมือทำจริง เล่นจริง สัมผัสจริง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ และดำเนินการโดยยึดตามบริบทของสถานศึกษาและตามศักยภาพของผู้เรียน (1)

¶ ครูต้องพาทำหรือสาธิตสิ่งที่กำหนดให้เด็กทำ (1)

¶ เน้นการกระทำ ให้เด็กได้ค้นคว้าด้วยตัวเอง และนำเสนอได้ด้วยตนเอง (1)

¶ หากิจกรรมที่เด็ก ๆ สนใจ (1)

¶ ครูเยี่ยมบ้านนักเรียนแบบออนไลน์ (1)

¶ ชี้นำ กำกับ ขณะเกิดปัญหาระหว่างร่วมทำกิจกรรม ครูรับฟังปัญหา ชี้นำแนวทางแก้ปัญหา ไม่ปล่อย ทุกสถานการณ์ในห้องเรียน สันติ ได้ข้อคิด เช่น ขณะทดลองอุปกรณ์พัง แตก เสียหายให้นักเรียนร่วมรับผิดชอบ โดยสร้างกฎเกณฑ์ในการทำกิจกรรมให้ครอบคลุม (1)

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยยังพบว่า การนำกรอบสมรรถนะหลักมาสู่การออกแบบการจัดการเรียนการสอนนั้น มีจุดเริ่มต้นของการคิดออกแบบการจัดการเรียนการสอนได้หลากหลายวิธี และค่อนข้างยืดหยุ่น ขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ของครู โดยสามารถสรุป**หลักการออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะให้ผู้เรียน** ได้อาทิ

1) เริ่มจากชีวิตจริงของนักเรียน โดยพิจารณาว่านักเรียนจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ใดบ้างในชีวิตประจำวัน

2) เริ่มต้นจากเรื่องที่นักเรียนสนใจ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

3) เริ่มต้นจากต้นทุนที่โรงเรียนมี เช่น สหกรณ์ แปลงผัก แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในโรงเรียน

4) เริ่มต้นจากเรื่องหรือเป้าหมายที่ครูต้องการสอน

3.3 การกำหนดการประเมินผลการเรียนรู้

ผลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน และการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูทั้ง 3 โรงเรียนมีแนวทางการวัดและประเมินผลสมรรถนะที่เหมือน/ใกล้เคียงกันดังต่อไปนี้

1) การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ประเด็นที่สังเกตเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิด

2) การประเมินผลงาน การประเมิน/ตรวจสอบกระบวนการทำงาน

ตัวอย่างการประเมินสมรรถนะ โรงเรียนที่ 2 จากแผนการจัด

การเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ “ออกแรงกันเถอะ”

สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ และ

สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม

ประเมินด้วยการประเมินการปฏิบัติงานตามสภาพจริงเกี่ยวกับ

ความสามารถในการสืบเสาะหาความรู้เรื่องแรงและแรงเสียดทาน และ

สังเกตพฤติกรรม ประเมินความสามารถจากการปฏิบัติงานกลุ่มเกี่ยวกับ

การสร้างรถพลังงาน

3) การประเมินตนเอง /การสะท้อนตนเอง วิธีการประเมินนี้ โรงเรียนที่ 1 มีกระบวนการที่แตกต่างออกไป นั่นคือ จะใช้ชุดคำถาม “Plus & Delta” เป็นเครื่องมือที่จะนำนักเรียนไปสู่การสรุปผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ได้แก่ 1.1 Plus คือ การให้ผู้เรียนสะท้อนตนเองถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง อาทิ คำถาม “I like” สะท้อนสิ่งที่ผู้เรียนรู้สึกดี รู้สึกชอบจากกระบวนการที่ผ่านมา คำถาม “I Wish” สะท้อนสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้น เป็นต้น และ 1.2 Delta คือ การให้ผู้เรียนสะท้อนแนวทางในการพัฒนาตนเองโดยใช้คำถาม คือ “ครั้งต่อไปนักเรียนจะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นอย่างไร” ดังข้อความ

“ที่ผมคิดไว้ สำหรับกิจกรรมสงกรานต์ ให้เขาประเมินว่าภายใน

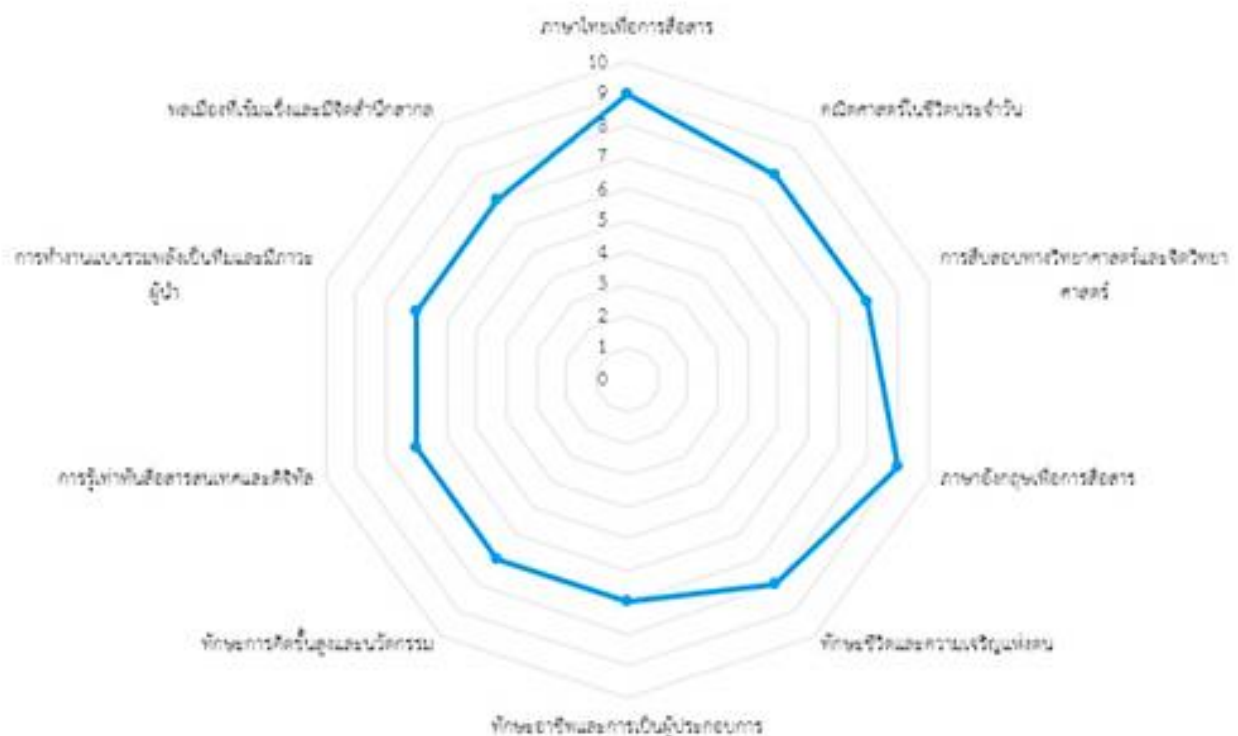
กลุ่มได้ทำตามแผนหรือไม่ เขาจะให้คะแนนตัวเองเท่าไร ทำไมจึงประเมิน

เท่านั้น และการประเมินทีมตัวเอง ให้อวด ในการร่วมมือกันราบรื่นดีไหม

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น สิ่งที่จะเพิ่มให้ดีขึ้นได้อีกจะทำอย่างไร”

คุณครูจากโรงเรียนที่ 1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการนิเทศครั้งที่ 1

นอกจากการประเมินผลดังที่กล่าวในข้างต้นแล้ว ในการรายงานผลการเรียนรู้ประจำภาคการศึกษา โรงเรียนที่ 1 ได้มีการรายงานผลการเรียนรู้ที่สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการสมรรถนะของผู้เรียนรายบุคคล ดังตัวอย่าง

การศึกษาฐานสมรรถนะเป็นการเรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centric) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต ผู้เรียนรับผิดชอบต่อตัวเองให้ถึงเป้าหมาย สามารถออกแบบการเรียนรู้ของตนเองได้ สามารถเรียนได้ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน โดยการช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างยืดหยุ่น ตามลักษณะเฉพาะของผู้เรียน ผู้เรียนจะได้รับการประเมินเมื่อพร้อม และเป็นการประเมินความก้าวหน้าตามอัตราของตนเอง เน้นประเมินที่ท้าทาย เน้นการปฏิบัติด้วยเครื่องมือวัดที่เข้าถึงความเชี่ยวชาญของผู้เรียน

ดังนั้นการประเมินระดับสมรรถนะในปีนี้จะใช้การประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการอันหลากหลาย โดยผลที่ได้พบว่า เหนือมีความโดดเด่นเรื่องสมรรถนะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ทั้งการสื่อสารภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน โดยเหนือมีความมั่นใจและกล้าแสดงออกมากขึ้น มักจะอาสาทำหน้าที่เป็นพิธีกรในงานกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอยู่เสมอ

Competency-based Assessment

ธีร์มีความโดดเด่นในการทำงานเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ ในปีแรกนี้ธีร์ได้รับเลือกให้เป็นประธานของนักเรียนกลุ่ม Lighthouse Team และนำน้องๆ ทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างหลากหลาย โดยสามารถใช้ Habits 6 ในการฝึกพลังประสานความต่าง เพื่อให้ น้องๆ สามารถทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ครั้งที่เรียนรู้เรื่องการทำพานักเรียนหลายกลุ่มของชั้น ป.4-6 ทำภารกิจไม่สำเร็จ ธีร์เป็นผู้ชวนเพื่อนๆ และน้องๆ ให้หาวิธีคิดแก้ปัญหาแบบใหม่ มารวมพลังกันทำงานด้วยแพใหญ่เพียงแพเดียว จนสามารถทำภารกิจได้สำเร็จลุล่วงด้วยดี นับเป็นวิธีคิดที่สำคัญต่อการใช้ชีวิตในอนาคตต่อไป

ภาพที่ 17 รายงานผลการศึกษาที่แสดงสมรรถนะของนักเรียน

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ผลจากการสังเกตและสัมภาษณ์ฯ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใน 2 มิติ ได้แก่ ครู และ ผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ผลการเปลี่ยนแปลงของครู

1. ด้านความรู้ พบว่า ครูที่เป็นครุมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะ และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพิ่มมากขึ้น สรุปลงได้จากการสังเกตครูในการประชุมฯ เพื่อเตรียมความพร้อม ครูจากโรงเรียนที่ 2 ได้สะท้อนว่า จากการอบรมฯ ทำให้ครูได้รับความรู้ความรับความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะ เข้าใจแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนการสอนตามฐานสมรรถนะมากขึ้น และจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 ก็ได้สะท้อนว่า หลังจากกลับมาจากการฝึกอบรมก็ได้มีการศึกษาเพิ่มจากเอกสารต่างๆ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2. ด้านการทำงาน พบว่า ครูปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน โดยมีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมากขึ้น และจนสามารถรวมตัวกลายเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สรุปลงได้จากการสังเกตครูในการประชุมฯ เพื่อเตรียมความพร้อม ครูจากโรงเรียนที่ 2 ได้สะท้อนในการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 ว่า มีการปรับการทำงานให้มีการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิดกิจกรรมและมีกรณีการนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตร รวมถึงการร่วมแก้ปัญหาเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการสอนแบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และจากกิจกรรม และผลจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูโรงเรียนที่ 2 ที่ได้นำเสนอว่า ครูเกิดการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง (PLC) เนื่องจากครูเพียงลำพังไม่สามารถออกแบบการเรียนการสอน จึงต้องใช้วิธีการร่วมกันคิดและช่วยเหลือในการออกแบบการเรียนการสอน เช่นเดียวกับครูโรงเรียนที่ 1 ที่ได้นำเสนอว่า ครูเห็นคุณค่าของความแตกต่างในศักยภาพของเพื่อนร่วมงาน สามารถร่วมมือกันทำงานบนความแตกต่างดังกล่าวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะขึ้นได้

“ครูร่วมพลังกัน เราแต่ละคนแชร์ไอเดีย มาโหวตไอเดียที่ดีที่สุด ก็จะ
ได้สมรรถนะออกมา นำมาออกแบบการสอนเน้นบูรณาการ
กิจกรรมของพวกเขา”

ครูโรงเรียนที่ 1 ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน

3. ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูที่เป็นครูได้มีการปรับลักษณะของการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ทำชิ้นงาน ทำภาระงาน ผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการเกิดสมรรถนะแทนการสอนโดยเน้นครูเป็นศูนย์กลาง มีปรับการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น โดยสรุปผลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 โดยครูจากโรงเรียนที่ 2 ได้สะท้อนว่า ได้ปรับแนวทางการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน โดยลดการสอนเนื้อหาด้วยวิธีการป้อนเนื้อหาให้นักเรียนทางตรง เป็นการออกแบบกิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ลงมือทำและออกแบบชิ้นงานด้วยตนเอง ทำงานร่วมกับเพื่อนมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดสมรรถนะตามที่ครูคาดหวัง ครูจากโรงเรียนที่ 1 ที่ได้

สะท้อนว่า ครูมีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ครูจากโรงเรียนที่ 3 สะท้อนว่า มีการเพิ่มสมรรถนะลงไปในการจัดการเรียนรู้ มีการระบุชิ้นงานและภาระงานที่นักเรียนได้ทำ ทำให้เห็นชิ้นงานมากยิ่งขึ้น และผลจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่า ครูจากโรงเรียนที่ 2 ได้สะท้อนว่า มีการปรับเปลี่ยนวิธีสอน จากเขียนกระดาน เน้นวิชาการ มาเป็นการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนแทน

“ครูมีเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น แต่ก่อนเรียนทุกอย่างเพื่อให้เรียนรู้ แต่พอนำสมรรถนะไปใช้ทำให้เด็กรู้ว่าสิ่งที่เรียนจะเอาไปใช้อะไรกับตัวเขา”

ครูโรงเรียนที่ 2 ข้อมูลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 2

4. ด้านคุณลักษณะของครู พบว่า ครูได้ปรับลักษณะนิสัยบางอย่างของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไป เช่น มีการอดทนรอคอยและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนมากขึ้น สรุปผลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 โดย ครูโรงเรียนที่ 2 ที่ได้สะท้อนว่า มีการอดทนรอคอยมากขึ้น คือ ให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เป็นผู้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น ให้การเสริมแรงนักเรียนรวมถึงรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนมากขึ้น

“พอให้นักเรียนพูดมากขึ้น ครูก็จะเงียบมากขึ้น”

ครูโรงเรียนที่ 2 ข้อมูลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 2

4.2 ผลการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน

จากการปรับการเรียนการสอนของครูดังที่กล่าวไปแล้วในข้อ 4.1 ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น มีความกระตือรือร้น สรุปได้จาก ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 การนิเทศติดตามครั้งที่ 2 และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียนของครูจากโรงเรียนที่ 2 ได้สะท้อนเน้นย้ำถึงการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนว่า ผู้เรียนมีความสนุกสนาน เกิดความอยากเรียนรู้ กระตือรือร้นในการเรียน ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมมากขึ้น และครูจากโรงเรียน 1 ได้กล่าวในการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 ว่าผู้เรียนมีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้

นอกจากนี้ ผู้เรียนยังมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปแสดงถึงการเกิดสมรรถนะได้แก่

1. สมรรถนะหลักด้านทักษะแห่งชีวิตและความเจริญแห่งตน โดยสรุปได้จาก ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 ครูจากโรงเรียนที่ 2 ได้กล่าวโดยสรุปว่า ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น รู้จักการตั้งคำถามในชั้นเรียน มีความพยายามในการทำงานมากขึ้น และครูจากโรงเรียนที่ 1 ได้กล่าวว่า ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น ทั้งที่เหมือนและแตกต่างอย่างมีเหตุผล เข้าใจในความแตกต่างและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูจากโรงเรียนที่ 1 ได้กล่าวสนับสนุนจากผลนิเทศครั้งที่ 2 ว่า ผู้เรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น โต้อย่างมีเหตุผล กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าซักถาม กล้าตอบ ครูจากโรงเรียนที่ 3 กล่าวว่า ผู้เรียนกล้าตอบคำถามมากขึ้น อีกทั้งทำให้ผู้เรียนมี

ส่วนร่วม เห็นคุณค่าในตนเองและเพื่อนมาก นอกจากนี้ ครูจากโรงเรียน ที่ 2 ได้กล่าวถึงนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษว่า ได้รับการเปลี่ยนแปลงไป โดยมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น ดังข้อความ

“มีเด็กพิเศษในห้อง ที่ในคาบเรียนปกติจะค่อนข้างเงียบ และไม่
กล้าแสดงออก แต่เมื่อเปลี่ยนวิธีสอน ผู้เรียนมีการแสดงออกมากขึ้น”

ข้อมูลจากครูโรงเรียนที่ 3 จากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน

2. สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม โดยสรุปได้จาก ผลการนิเทศติดตาม ครั้งที่ 2 ครูจากโรงเรียนที่ 2 ได้สรุปการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนว่า สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานได้ที่มีความแปลกใหม่น่าสนใจได้ และ ครูจากโรงเรียนที่ 1 ได้กล่าวว่า ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้มากขึ้น และจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูจากโรงเรียนที่ 1 ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนว่า ผู้เรียนหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แม้ว่าผู้เรียนจะยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่พบในระหว่างกิจกรรมได้ แต่ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมว่า ผู้เรียนสามารถทำอะไรได้บ้างเมื่อพบปัญหานั้น โดยผู้เรียนเป็นฝ่ายเข้าหาครูและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ โดยครูไม่ได้บอกให้ทำ เช่น ผู้เรียนเข้ามาขอคำปรึกษาจากครูและแม่ครัว เพื่อวางแผนการทำอาหารให้กับเพื่อนและผู้เรียนคนอื่นในโรงเรียนได้ตามที่กำหนด

3. สมรรถนะด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ โดยสรุปผลได้จาก จากการประชุมถอดบทเรียน โรงเรียนที่ 1 ได้นำเสนอว่า ผู้เรียนเห็นความสำคัญของความแตกต่างระหว่างเพื่อนด้วยกัน สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดี1นำสู่การบรรลุเป้าหมายในการทำงานได้ มีภาวะผู้นำมากขึ้น

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมพบว่า สมรรถนะที่ครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด คือ สมรรถนะหลักด้านทักษะแห่งชีวิตและความเจริญแห่งตน และสมรรถนะด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ ดังนั้น เมื่อถามถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน คำตอบจึงแสดงถึงพฤติกรรมของผู้เรียนที่สะท้อนถึงสมรรถนะทั้ง 2 ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้จัดการเรียนการสอนของกลุ่มเป้าหมายเกิดผลได้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมรรถนะหลักทั้ง 2 ประการนี้

5. บทบาทของผู้บริหาร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนบทบาทของผู้บริหารที่เป็นปัจจัยทำให้การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ประสบผลสำเร็จนั้น พบว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทและลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

5.1 ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะ โดยครูจากโรงเรียนที่ 2 เสนอว่า ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจกับกรอบสมรรถนะก่อนจึงจะสามารถดำเนินการต่อไปได้ เช่นเดียวกับกับโรงเรียนที่ 1 ที่เสนอข้อมูลไว้ในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียนว่า ผู้บริหารมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของครู เกี่ยวกับการอบสมรรถนะได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำกรอบสมรรถนะไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

5.2 ผู้บริหารเปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นของครู สรุปจากผลการสังเกตการประชุมฯ เตรียมความพร้อม และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูจากโรงเรียนที่ 2 กล่าวว่า ผู้บริหารมีการเปิดโอกาส

ให้ครูแสดงความคิดเห็นและร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างอิสระ มีการให้อิสระในความคิดของครูและใช้การเสริมแรงทางบวก โดยนำแผนหรือกิจกรรมที่เป็นต้นแบบให้ครูท่านอื่นเห็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น พยายามหาต้นแบบเพื่อกระตุ้นให้ผู้อื่นสามารถทำได้ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้คิดต่อยอด

5.3 ผู้บริหารต้องทำหน้าที่ในการชี้แนะ นิเทศติดตาม ให้กำลังใจและข้อเสนอแนะ จากข้อมูลในการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 โรงเรียนที่ 1 ที่กล่าวบทบาทของผู้บริหารไว้ว่า ผู้บริหารเป็นผู้ให้การชี้แนะ (Coaching) เพื่อให้ครูมีความรู้ และมีความมั่นใจในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน จากนั้นเปิดพื้นที่ให้โอกาสแก่ครูครูได้ทดลองใช้การเรียนการสอนที่ออกแบบไว้ไปใช้ในห้องเรียนอย่างเต็มที่ เมื่อปฏิบัติแล้วหากเกิดความสำเร็จหรือพบปัญหา ผู้บริหารจะสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จและปัญหาที่พบจากการเรียนการสอนของครูว่า เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ดี ผลจากการประชุมถอดบทเรียน พบว่า ครูจากโรงเรียนที่ 2 ได้กล่าวว่า ผู้บริหารมีการกำกับติดตาม เพื่อคอยดูแลคุณครูอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทั้งยังมีการประชุมหัวหน้ากลุ่มสาระเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ ป.4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนและพิจารณาคัดเลือกให้แต่ละกลุ่มสาระใช้ได้ตามความสนใจและสมัครใจ นอกจากนี้ยังมีการประชุมกลุ่มเพื่อสร้างแนวทางของตนเอง นำแผนเดียวกันไปช่วยกันใช้สอนในชั้นเดียวกัน ทำให้แผนกระชับ และทำได้จริงมากยิ่งขึ้น และครูจากโรงเรียนที่ 3 ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องมีการทำงานที่ใกล้ชิดกับครูมากยิ่งขึ้น อาจใช้การสนทนากลุ่มทั้งแบบออนไลน์ และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อปรึกษา และติดตามงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร เปิดโอกาสให้ครูได้คิดและเสนอแนวทางในการทำงานร่วมกันก่อน แล้วผู้บริหารจึงให้การสนับสนุนในด้านทรัพยากร ให้คำแนะนำในการเขียนแผนจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นมิตรและเสริมกำลังใจให้กับครูในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับครูโรงเรียนที่

5.4 ผู้บริหารควรให้การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน จากข้อมูลในการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 โรงเรียนที่ 1 ที่กล่าวบทบาทของผู้บริหารไว้ว่า ตลอดกระบวนการ ผู้บริหารมีส่วนสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครู อาทิ งบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอน พาหนะ ฯลฯ อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงานที่ยืดหยุ่น สนับสนุนการทำงานของครูให้สามารถออกแบบและนำกิจกรรมการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะไปใช้ในชั้นเรียนได้จริง และลดภาระงานที่ไม่จำเป็นลง ทั้งนี้ผู้บริหารยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายคลึงกันอีกด้วย

6. ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาที่พบจากการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ สามารถสรุปได้ ดังนี้

6.1 ด้านการออกแบบการเรียนการสอน พบว่า

1) ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ โดยผลจากการสังเกตในการประชุมฯ เพื่อเตรียมความพร้อม พบว่า มีเวลาที่ค่อนข้างสั้น ทำให้ครูจากโรงเรียนที่ 3 มีปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับกรอบสมรรถนะ ครูมีความเข้าใจในการสอนฐานสมรรถนะไม่มากนัก จึงเกิดความสับสนเกี่ยวกับการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ และครูยังมีแนวคิดไม่ตรงกัน ด้วยระยะเวลาจำกัด ต่างคนต่างมีแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง จึงต้องการใช้แนวทางของตนเองเป็นหลัก เช่นเดียวกับโรงเรียนที่ 1 พบว่า ครูมีปัญหาในการทำงานเป็นทีม โดยครูมีแนวคิดไม่ตรงกัน นำเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดแนวทางการจัดกิจกรรมที่หลากหลายจนเกินไป ผลจากการนิเทศติดตามในครั้งที่ 2 พบว่า โรงเรียนที่ 1 พบว่า ครูยังไม่เข้าใจองค์ประกอบของแต่ละสมรรถนะเท่าที่ควร จึงทำให้ไม่มั่นใจว่าการกำหนดเกณฑ์การประเมินการเรียนรู้สำหรับนักเรียนครอบคลุมความเป็นสมรรถนะแล้วหรือไม่ ผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน พบว่า ครูจากโรงเรียนที่ 2 ยังไม่เข้าใจคำศัพท์ทางวิชาการเฉพาะที่กำหนดในแต่ละสมรรถนะ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม ฯลฯ เนื่องจากคำศัพท์เฉพาะต่าง ๆ สามารถแปลความได้ตามมุมมองของครูแต่ละคน

2) ความกังวลเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลจากการนิเทศติดตามในครั้งที่ 1 พบว่า ครูจากโรงเรียนที่ 2 ความกังวลเรื่องตัวชี้วัดและเนื้อหาที่ต้องสอนตามหลักสูตรแกนกลาง ฯ เพราะต้องสอนบนฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีตัวชี้วัดและเนื้อหาจำนวนมาก

3) ความกังวลใจเกี่ยวกับความถูกต้องในการออกแบบการเรียนการสอน ผลจากการนิเทศติดตามในครั้งที่ 1 พบว่า ครูจากโรงเรียนที่ 2 มีความกังวลใจเพราะไม่แน่ใจว่าสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติได้นั้นใช้สมรรถนะที่เกิดขึ้นหรือไม่ เช่นเดียวกันกับโรงเรียนที่ 1 ที่พบว่า คุณครูมีข้อกังวลเกี่ยวกับความถูกต้องของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ กล่าวคือ ครูไม่มั่นใจว่ากิจกรรมที่ออกแบบมาแล้วนั้นนับเป็นสมรรถนะแล้วหรือไม่ ซึ่งผลจากการนิเทศติดตามในครั้งที่ 2 พบว่า ครูโรงเรียนที่ 2 ยังไม่มั่นใจในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ว่าเขียนได้ถูกต้องหรือไม่ สำหรับผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียนนั้นพบว่า ครูจากโรงเรียนที่ 2 ยังมีปัญหาในการคิดกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะรายวิชาที่สัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะค่อนข้างยาก ทั้งนี้เนื่องจากการขาดเอกสาร คู่มือ ตำราเพิ่มเติมที่จะนำมาศึกษาเป็นแนวทางได้ และพบปัญหาในการเชื่อมโยงสมรรถนะให้สัมพันธ์กับกิจกรรมที่ออกแบบไว้ ครูเกิดความสับสนในเรื่องกรอบสมรรถนะและระดับของสมรรถนะ อีกทั้ง ส่วนโรงเรียนที่ 1 พบว่ามีปัญหาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ครูค่อนข้างกังวลว่า จะออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไรจึงจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะนั้น ๆ ได้จริง ส่งผลให้ครูขาดความมั่นใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดประเมินผล โดยครูเสนอว่าควรมีการจัดเอกสาร คู่มือ ตำราเพิ่มเติมสำหรับใช้ศึกษาเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทั้งในลักษณะของคู่มือการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดประเมิน และพจนานุกรมอธิบายคำศัพท์ที่ปรากฏในกรอบสมรรถนะ

แนวทางการแก้ปัญหา

ครูมีการร่วมมือกันระหว่างเพื่อนครูในการแลกเปลี่ยนแนวทางการออกแบบกิจกรรมในลักษณะการระดมความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการพัฒนาการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการสร้างความเข้าใจกับครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังที่ครูโรงเรียนที่ 1 ให้ข้อมูลไว้ว่า

“ส่วนที่ยากของเราคือ สิ่งที่เราสอนนั้นเป็นสมรรถนะหรือยัง ซึ่งทาง
แก้ของเราคือ การคุยกันให้มาก ทุก ๆ สัปดาห์แบบ PLC ก็จะใช้
เวลานานกับการจัดทำแผนการเรียนรู้ 1 แผน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการ
ทำแผนระยะยาว”

ข้อมูลจากครูโรงเรียนที่ 1 ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน

ตลอดจนมีการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญและผู้ชี้แนะประจำโรงเรียนเพื่อให้ช่วยชี้แนะเกี่ยวกับความหมายหรือข้อความที่ไม่เข้าใจชัดเจน รวมทั้งให้ช่วยพิจารณาตรวจสอบแนวทางการจัดกิจกรรมบนฐานสมรรถนะและให้ข้อเสนอแนะ

6.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า จากการนิเทศติดตามในครั้งที่ 1 ของครูจากโรงเรียนที่ 2 ครูพยายามผสมผสานการสอนบนฐานสมรรถนะกับการสอนตามแนวทางเดิมที่อิงมาตรฐานตามตัวชี้วัดในหลักสูตร ซึ่งยังเน้นการสอบวัดความรู้ จึงต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครบถ้วน ปัญหาการเชื่อมโยงสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้เรียนให้สัมพันธ์กับกิจกรรมที่ออกแบบไว้ สอดคล้องกับโรงเรียนที่ 3 ที่ระบุปัญหาไว้ว่า กังวลว่าการจัดการเรียนการสอนบนฐานสมรรถนะจะส่งผลต่อการทดสอบ O-NET ของผู้เรียน ดังข้อความ

“กังวลเรื่องการสอบ O-NET เพราะวิทย์ ป.6 ถ้าไม่มีการสอบ เด็กจะ
ได้ทำกิจกรรมมากขึ้น บางเรื่องกระชับด้วยเนื้อหา ตัวชี้วัดที่เยอะ ครู
ต้องทบทวน ป.4-5 เพราะเนื้อหาออกสอบเยอะ และกังวลว่า ตัวชี้วัด
ครบมั๊ย ตรงกับสมรรถนะอะไร”

ครูจากโรงเรียนที่ 3 ข้อมูลจากการนิเทศติดตามครั้งที่ 1

นอกจากนี้โรงเรียนที่ 3 ได้ให้ข้อมูลในการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 ว่าการระบุสมรรถนะหลายประการอาจเป็นปัญหาเนื่องจากการทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำได้ไม่ครบถ้วน ทั้งยังประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเปลี่ยนเป็นการสอนออนไลน์ ซึ่งทำให้เกิดอุปสรรคระหว่างครูกับผู้เรียนในการตรวจสอบติดตามความเข้าใจระหว่างเรียน

แนวทางการแก้ปัญหา

ครูมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาเรื่องระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ แก้ไขโดยการเสริมกิจกรรมเพื่อให้เกิดสมรรถนะเข้าไปในบางชั่วโมงแม้จะมีเวลาเพียงเล็กน้อย และเน้นที่วิชาหลักก่อน รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากการต้องจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ครูแก้ปัญหาโดยติดตามไปที่บ้านของนักเรียนเพื่อนำชิ้นงานไปให้นักเรียน รวมถึงการประสานกับผู้ปกครองขอความร่วมมือในการช่วยเหลือดูแลผู้เรียน

ในด้านการสอน ครูมีการปรึกษาครูในทีมแกนนำเดียวกัน โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาเป็นกระบวนการในการแก้ปัญหา รวมทั้งศึกษากิจกรรม วิธีคิด แนวทางการดำเนินการของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นเพื่อมาปรับใช้กับกิจกรรมของตนเอง และมีการศึกษาความรู้จากเล่มคู่มือที่ทางคณะวิจัยให้ไป และศึกษาจากเอกสารเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ากิจกรรมที่ออกแบบนั้นสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะได้

อย่างไรก็ตาม ครูยังไม่สามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาบางประการได้ เช่น การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่ครบถ้วนตามแผนที่วางไว้ การจัดสอบวัดความรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะวิชาหลัก ซึ่งเป็นการวัดประเมินผลที่แตกต่างจากการสอนบนฐานสมรรถนะ เป็นต้น

6.3 ด้านการวัดประเมินผล

ในส่วนของการประเมินผล โรงเรียนที่ 1 ได้เสนอปัญหาที่พบในการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 ว่า ครูยังไม่เข้าใจองค์ประกอบของแต่ละสมรรถนะเท่าที่ควรจึงทำให้ไม่มั่นใจว่า การกำหนดเกณฑ์การประเมินการเรียนรู้สำหรับนักเรียนครอบคลุมความเป็นสมรรถนะแล้วหรือไม่ จะสามารถประเมินผู้เรียนที่มีระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกันได้อย่างไรจึงจะเหมาะสมในการช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนรายบุคคลได้ และครูจากโรงเรียนที่ 1 ยังได้ให้ข้อมูลไว้ในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียนว่า ครูยังเห็นว่าการประเมินสมรรถนะมีความยากและซับซ้อน ผู้เรียนสะท้อนสมรรถนะที่ทำได้ไม่ตรงกับเป้าหมายในการประเมิน

แนวทางการแก้ปัญหา

ครูทำการออกแบบการประเมินที่จำเพาะกับกลุ่มของผู้เรียนและรายวิชาที่สอน แต่ยังไม่มั่นใจว่าถูกต้องตามแนวทางการประเมินสมรรถนะแล้วหรือไม่ ซึ่งครูได้ซักถามผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งมีประสบการณ์และความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะ

6.4 ด้านผู้เรียน

การขาดความพร้อมของผู้เรียน เด็กบางกลุ่มยังไปไม่ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำของสมรรถนะที่ครูตั้งไว้ ครูพบว่าผู้เรียนบางคนมีสมรรถนะสูง บางคนพัฒนาได้ช้า บางคนไม่กล้าแสดงความสามารถ ทำให้มีช่องว่างเกิดขึ้นระหว่างผู้เรียน และไม่แน่ใจว่าสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติได้นั้นเป็นสมรรถนะแล้วหรือไม่ ซึ่งการเรียนการสอนในบางเรื่องครูพบว่าผู้เรียนยังพัฒนาไปไม่ถึงตามพฤติกรรมบ่งชี้ในสมรรถนะที่เลือก

แนวทางการแก้ปัญหา

ระหว่างการจัดการเรียนการสอน ครูมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยกันคิดและลงมือปฏิบัติร่วมกัน การเสริมแรงบวก เช่น การจูงใจด้วยการให้รางวัล การให้คำแนะนำเพิ่มเติมสำหรับผู้เรียนที่ปฏิบัติได้ไม่ดีหรือยังทำไม่ได้

7. สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ

ในการอบรมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตามครั้งที่ 1 พบว่า ทั้ง 3 โรงเรียนยังไม่พบปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่เมื่อมีการนิเทศติดตามในครั้งที่ 2 และจากการประชุมถอดบทเรียน พบว่า แต่ละโรงเรียนมีความต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ดังนี้

7.1 ความช่วยเหลือด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะการให้ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ การเสริมความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ การกำหนดจุดประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้ การให้ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ และการช่วยเหลือจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ได้จากการนิเทศติดตามในครั้งที่ 2 ครูจากโรงเรียนที่ 2 มีความต้องการความช่วยเหลือในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยต้องการเห็นตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะให้แก่ผู้เรียนและต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเขียนแผนแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูจากโรงเรียนที่ 2 ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศักยภาพที่ควรจะมีบทบาทในการเข้ามาให้คำแนะนำ ร่วมคิดร่วมออกแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามกรอบสมรรถนะมากกว่าการจัดทำโครงการอื่น ๆ ให้ครูปฏิบัติ สำหรับการนิเทศติดตามโรงเรียนที่ 3 ในครั้งที่ 2 ทางโรงเรียนต้องการตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทุกวิชาที่พัฒนาผู้เรียนเกิดสมรรถนะ การช่วยเหลือด้านการเขียนแผนกรอบสมรรถนะเพื่อให้เกิดความถูกต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งโรงเรียน การกำหนดภาระงานและชิ้นงานที่ถูกต้องและชัดเจน และจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูและผู้บริหารของโรงเรียนที่ 3 ยังเห็นว่า กรอบสมรรถนะยังคงมีความไม่ชัดเจนในการนำไปเลือกใช้และปฏิบัติ จึงต้องการกรอบที่ชัดเจน และแนวทางให้เลือกใช้ที่แคบลงมา ขณะที่การนิเทศติดตามโรงเรียนที่ 1 ในการนิเทศติดตามครั้งที่ 2 โรงเรียนต้องการให้มีการกำหนดแนวทางการกำหนดบทบาทหน้าที่ของครู หรือสมรรถนะจำเป็นของครูสำหรับการสอนสมรรถนะ ต้องการทราบเทคนิคการกำหนดจุดประสงค์ฐานสมรรถนะ หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เป็นไปสะท้อนการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ นอกจากนี้ยังต้องการทราบวิธีการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการสอนภาษาที่สาม เช่น ภาษาจีน เป็นต้น ซึ่งจากการประชุมถอดบทเรียน ในส่วนของโรงเรียนที่ 1 ยังมีความต้องการเช่นเดียวกับที่ได้ให้ข้อมูลไว้ใน การนิเทศติดตามครั้งที่ 2 คือ ต้องการทราบเทคนิคการกำหนดจุดประสงค์ฐานสมรรถนะ

7.2 ความช่วยเหลือด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนต้องการข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อสร้างความมั่นใจว่าการดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียนถูกต้อง อีกทั้งยังต้องการตัวอย่างที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยจากการนิเทศติดตามในครั้งที่ 2 และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อ

ถอดบทเรียน โรงเรียนที่ 1 ต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเพิ่มเติมจนทำให้มั่นใจว่าการปฏิบัติที่ดำเนินการอยู่เป็นไปในแนวทางการเรียนการสอนฐานสมรรถนะอย่างแท้จริง การให้ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการสอน ที่เป็นไปตามการศึกษาศาสนาสมรรถนะในแนวทางที่หลากหลาย เพื่อครูจะได้นำไปออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนต่อไป ขณะที่โรงเรียนที่ 3 ต้องการให้มีการฝึกฝนครูในการจัดการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น

7.3 ความช่วยเหลือด้านวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในส่วนของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จากการนิเทศติดตามในครั้งที่ 2 โรงเรียนที่ 3 ต้องการทราบแนวทางการประเมินสมรรถนะให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลาง ขณะที่การนิเทศติดตามโรงเรียนที่ 1 ในครั้งที่ 2 และการประชุมถอดบทเรียน ทางโรงเรียนยังคงต้องการทราบแนวทางการประเมินผลสมรรถนะในแต่ละสมรรถนะที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยแนวทางดังกล่าวต้องสามารถมองเห็นขั้นตอน วิธีการ ที่สามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนของตนเองได้

8. สิ่งที่ครูคิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยที่ทำให้การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้จัดการเรียนการสอนได้สำเร็จมีหลายประการ ดังนี้

8.1. การร่วมมือร่วมพลังของครู สรุปผลจากข้อมูลจากการนิเทศครั้งที่ 1 ครูจากโรงเรียนที่ 2 นำเสนอว่า ครูควรร่วมมือกันวางแผนเพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่สามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับครูโรงเรียนที่ 1 กล่าวว่า กระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) มีส่วนช่วยให้สามารถออกแบบการสอนได้สำเร็จ และข้อมูลจากประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูจากโรงเรียนที่ 2 ได้เน้นย้ำว่า การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้จะสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือของครู

8.2. การปรับเปลี่ยนกรอบความคิดของครูและวิธีการจัดการเรียนการสอน สรุปผลจากข้อมูลจากการนิเทศครั้งที่ 2 ครูโรงเรียนที่ 2 นำเสนอว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ การออกแบบกิจกรรมในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ได้ลงมือปฏิบัติเอง เชื่อมโยงสู่ชีวิตประจำวันและต้องมีการปรับบุคลิกภาพและวิธีการสอนของครู เช่นเดียวกับครูโรงเรียนที่ 3 ที่กล่าวว่า การปรับเปลี่ยนตัวเอง อดทน ไม่พูดและให้เด็กลงมือปฏิบัติมากยิ่งขึ้น รู้สึกสนุกไปกับเด็ก และเปลี่ยนจากการเป็นครูหน้าห้อง เป็นลงมือทำร่วมกับเด็ก มีความใกล้ชิดครูมากขึ้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะขึ้นได้ นอกจากนี้ ครูจากโรงเรียนที่ 3 ยังเห็นว่า ครูควรเปิดใจและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนการสอน นอกจากนี้การออกแบบการเรียนการสอนที่ไม่ยึดติดกับเนื้อหาแต่มุ่งเน้นว่าผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการนำไปปฏิบัติและปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้วยเหตุจึงส่งผลให้สามารถส่งเสริมสมรรถนะแก่ผู้เรียนได้ และในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูจากโรงเรียนที่ 1 ได้นำเสนอว่า การที่ครูรับฟังความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน

ช่วยให้กิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวมีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนจะเรียนรู้อย่างตั้งใจและมีเป้าหมายในการเรียน และทำให้สามารถพัฒนาสมรรถนะได้มากขึ้น

8.3. การสนับสนุนจากผู้บริหาร สรุปผลจากการนิเทศครั้งที่ 1 ครูโรงเรียนที่ 1 กล่าวว่าผู้บริหารที่สามารถให้คำแนะนำและมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ทำให้ครูมีความมั่นใจในการออกแบบมากยิ่งขึ้น และข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูจากโรงเรียนที่ 2 กล่าวว่าปัจจัยที่จะทำให้การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้จะสำเร็จ คือ การสนับสนุน/การชี้แนะจากผู้บริหาร ซึ่งตรงกับคนโรงเรียนที่ 1 ที่ได้กล่าว ว่า การได้รับคำชี้แนะและการสนับสนุนจากผู้บริหาร ทั้งด้านการเติมเต็มความเข้าใจของครูเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะให้ชัดเจนและถูกต้อง รวมทั้งการบริหารจัดการผ่านการกำหนดนโยบายให้ครูลดการทำงานเอกสารที่ไม่จำเป็น และเพิ่มการส่งเสริมให้ครูได้ทำงานและทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้อย่างสมดุล (Work-life balance)

8.4. การปรับโครงสร้างหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น สรุปได้จากการนิเทศครั้งที่ 1 ครูจากโรงเรียนที่ 1 กล่าวว่า การปรับโครงสร้างเวลาเรียน ทำให้เอื้อต่อการออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้มากยิ่งขึ้น

8.5. การมีเอกสารคู่มือการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ สรุปจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียน ครูจากโรงเรียนที่ 3 ได้นำเสนอว่าการมีคู่มือแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะ และตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมจะสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนของครูได้ดียิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

ในส่วนนี้นำเสนอข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบาย ในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ โดยเป็นข้อมูลที่ได้จากผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ร่วมโครงการ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาของการวิจัยและจากการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ในที่นี้ ขอนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 2.1 ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลัก และ 2.2 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ดังนี้

ตอนที่ 2.1 ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลัก

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถอดบทเรียน โดยผู้แทนคณะครูจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 3 แห่ง สามารถสรุปข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักได้ดังนี้

1) **กรอบสมรรถนะหลักควรเชื่อมโยงกับหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน** โดยควรอธิบายเชื่อมโยงให้เห็นความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรฐานสมรรถนะกับรายละเอียดตัวชี้วัดตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หรือ หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น กรอบสมรรถนะที่กำหนดไว้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรฉบับปัจจุบัน หรือขอบข่ายการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรฉบับปัจจุบัน เป็นต้น

“ถ้าฐานสมรรถนะไปเชื่อมโยง นำไปสู่หลักสูตร และวิเคราะห์ว่าเชื่อมกับหลักสูตร 51 เข้าไปแล้วเพิ่มในแต่ละกลุ่มสาระ เพิ่มความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอน ว่าสามารถเพิ่มชั่วโมงหรือใช้ชั่วโมง Co กับวิชาอื่นได้ หากคิดว่าชั่วโมงไม่เพียงพอ...”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

“...หากกรอบสมรรถนะสามารถลงรายละเอียดและระบุให้เห็นถึงธรรมชาติของรายวิชา จะทำให้ผู้สอนเข้าใจ และนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

2) **ควรกำหนดรายละเอียดเป้าหมายสมรรถนะของผู้เรียนแต่ละระดับชั้นหรือช่วงวัยที่ชัดเจน** ซึ่งเป็นการอธิบายหรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับสมรรถนะที่นักเรียนในแต่ละระดับชั้นหรือช่วงวัยควรเกิดในลักษณะของผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ (Desirable Outcomes) ที่ทำให้ครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนร่วมกัน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการตีความ และความเข้าใจที่แตกต่างกันระหว่างครูผู้สอน ผู้บริหาร หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้

“...จุดประสงค์เชิงสมรรถนะหรือผลลัพธ์การเรียนรู้...เป็น
แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนต่อไป”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 1

“...ควรจะมี ความชัดเจนในแต่ละวัยว่าควรเกิดอะไรขึ้น แม้
ทีมวิจัยทำไว้ แต่อาจจะยังไม่ชัดเจนพอ”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

“ถ้ากรอบใหญ่สามารถให้รายละเอียดเป็นไกด์ให้ลงไปสู่
ธรรมชาติของวิชา สามารถกำหนดสมรรถนะอะไรได้บ้างของแต่ละช่วงวัย...”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

3) **ควรมีแนวทางการประเมินสมรรถนะที่ระบุไว้ในกรอบสมรรถนะให้ชัดเจน** โดยอาจกำหนดรายละเอียดสมรรถนะที่ควรเกิดขึ้นกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นหรือช่วงวัย ทั้งนี้ การกำหนดรายละเอียดดังกล่าวควรเป็นลักษณะ “ชัดเจนแต่ยืดหยุ่น” กล่าวคือ มีความชัดเจนมากพอที่จะช่วยให้ครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน สามารถออกแบบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะรวมทั้งการประเมินสมรรถนะให้ผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นหรือช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่มีความยืดหยุ่น และเปิดโอกาสให้ครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถพัฒนาสมรรถนะให้ผู้เรียนได้สอดคล้องกับความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนมากที่สุด

“ควรมีแนวทางการประเมินสมรรถนะที่มีความชัดเจนมาก
ยิ่งขึ้น...”

ผู้แทนครูคนที่ 1 โรงเรียนที่ 1

“หากส่วนกลางไม่ให้ความยืดหยุ่นเพียงพอ ก็จะไม่
สามารถทำได้ ต้องมุ่งเน้นให้โรงเรียนมีโอกาสทางวิชาการ...”

ผู้แทนครูคนที่ 2 โรงเรียนที่ 1

ตอนที่ 2.2 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน โดยผู้เข้าร่วมประชุมได้แก่ผู้บริหารและผู้แทนคณะครูจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 3 แห่ง สามารถสรุปข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ 4 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ

1.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติ

(1) *ควรมีหน่วยงานกลางรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติ* ที่ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตรทั้งหมด รวมทั้งพัฒนาเอกสารประกอบการนำหลักสูตรไปใช้ที่สอดคล้องและเหมาะสม โดยการศึกษาข้อมูลและใช้องค์ความรู้ ข้อมูล ผลการศึกษาเชิงประจักษ์จากงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถพิจารณาใช้ “กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน” ที่เสนอในการวิจัยนี้บูรณาการร่วมกับกรอบสมรรถนะสำหรับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอื่นๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติและประกาศใช้ไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด

“กรอบสมรรถนะควรออกแบบการนำไปใช้มาจากส่วนกลาง แล้วให้ผู้สอนนำมาปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษา และชุมชนในท้องถิ่น คือตอนนี้หลักสูตรสมรรถนะยังมีกรอบสมรรถนะที่ไม่ตรงกันระหว่างสภาการศึกษา และ สพฐ. จึงอยากให้ทั้ง 2 หน่วยงานทำให้นิ่งก่อน...”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

(2) *พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติโดยการศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง* ระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หรือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) กับหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรฐานสมรรถนะกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หรือ หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

“ในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะ อาจเริ่มจากการระบุสมรรถนะตามหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมาเป็นจุดเริ่มต้นให้ครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากผู้สอนมีความคุ้นชินเป็นทุนเดิมอยู่ก่อนแล้ว”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 1

(3) *พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติ โดยพิจารณาลักษณะสำคัญบางประการที่ครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้มีความเข้าใจร่วมกันเป็นพื้นฐาน* เช่น การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติ ในลักษณะของหลักสูตรแกน โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถออกแบบหลักสูตร

สถานศึกษาฐานสมรรถนะได้ตามแนวคิดหลักสูตรฉบับปัจจุบัน ที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาพัฒนารายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องตามบริบทหรือจุดเน้นของชุมชน ท้องถิ่น หรือสถานศึกษา ทั้งนี้ หน่วยงานกลางรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติจำเป็นต้องออกแบบเอกสารประกอบการนำหลักสูตรไปใช้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่น/พื้นที่ รวมทั้ง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะที่เอื้อให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ รวมทั้ง สถานศึกษา สามารถออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ และระดับสถานศึกษาได้เหมาะสม

“ถ้าต้องให้โรงเรียนทำหลักสูตร อาจใช้แนวทางของหลักสูตร
เก่า เพื่อให้สะดวกแก่การคิดใหม่ กำหนดคล้าย ๆ เดิม เพื่อให้ง่ายต่อการวาง และ
อาจจะต้องมีแบบให้ต่อเติมจากหลักสูตรเพื่อให้ครูทำแผน ปรับแผนใหม่ได้”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

1.2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่

(1) กำหนดบทบาทของหน่วยงานและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่อย่างชัดเจน เพื่อให้ศึกษานิเทศก์ฝ่ายงานวิชาการหรือกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องในระดับเขตพื้นที่การศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่ได้สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติ ทั้งนี้ การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่อาจต้องอาศัยคณะบุคคลที่ประกอบด้วย ผู้แทนระดับนโยบายจากหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติและระดับผู้ปฏิบัติจากสถานศึกษาในพื้นที่ ทั้งผู้บริหารและครู เพื่อให้เกิดเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในระดับพื้นที่ไปในทิศทางเดียวกัน เห็นความสัมพันธ์สอดคล้องตลอดทั้งระบบการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ ตั้งแต่กระบวนการยกร่างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนแนวทางการวัดและประเมินผล เพื่อให้สามารถนำกรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะต่อไปได้

“คือด้านบนควรคิดให้จบก่อนลงมาให้ด้านล่างเพื่อปรับแผนต่อได้ ควรมี
ศึกษานิเทศก์ เข้ามาช่วยมีบทบาทในเรื่องของการช่วยครู...”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

(2) ใช้กระบวนการศึกษาวิจัยในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่ โดยควรกำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเชิงสมรรถนะให้ผู้เรียนในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ ซึ่งอาจมีคุณลักษณะหรือสมรรถนะบางประการแตกต่างจากกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนในระดับชาติ รวมทั้งกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติ ในขณะเดียวกันก็มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในชุมชนท้องถิ่น หากหน่วยงานหรือบุคลากรในระดับพื้นที่การศึกษา สามารถพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือ

พื้นที่ ย่อมจะช่วยให้สถานศึกษาในท้องถิ่นมีหลักหรือต้นแบบที่จะนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะต่อไปได้

“ควรมีการออกแบบมาจากส่วนกลางก่อน แล้วให้ครูนำมาปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษาและชุมชนท้องถิ่น...”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

“เป็นบทบาทของหน่วยงานระดับพื้นที่ที่ควรมีส่วนเข้ามามีด้วย”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

1.3 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

(1) **สถานศึกษาควรมีอิสระในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ** ในช่วงระยะการเปลี่ยนผ่านจากหลักสูตรอิงมาตรฐาน (หลักสูตรฉบับปัจจุบัน) ไปเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยสถานศึกษาสามารถพิจารณาการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับสถานศึกษาได้ 2 ลักษณะ คือ (1) **“ใหม่ทั้งหมด”** สถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะได้แบบสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องนำฐานคิดหรือองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาใช้ประกอบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นหลักเกณฑ์ด้านโครงสร้างเวลา การวัดและประเมินผล หรือ มาตรฐานตัวชี้วัดต่างๆ เป็นต้น และ (2) **“ปรับจากหลักสูตรฯ 51”** โดยการเทียบเคียงมาตรฐาน ตัวชี้วัด ที่สอดคล้องตามกรอบสมรรถนะ มาบูรณาการ และกำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

“โรงเรียนมีอิสระในการออกแบบหลักสูตร ทำให้สามารถจัดกลุ่มบูรณาการตาม Learning area จัดตาม สพฐ. แต่จัดกลุ่มชุดวิชาใหม่ ช่วงเข้าเป็น Core subject แต่ตอนปลายเป็นวิชาบูรณาการ ทำให้ต้องปรับหลักสูตรให้เกิดสมรรถนะจึงต้องเน้นในสิ่งที่เด็กทำได้ ทั้งโครงสร้างรายวิชา และวัตถุประสงค์ แม้ว่าจะปรับ แต่สุดท้าย การตัดสินผลการเรียนก็ยังคงเป็นรายวิชาตามหลักสูตรแกนกลาง 51 จึงต้องมาเทียบไปมา...”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 1

“พยายามให้อิสระแก่ครู และเน้นการ Top-up ลงไปในรายวิชาที่สอดคล้องกับสมรรถนะและตัวชี้วัด ทั้งเรื่องของชั่วโมงการสอน กิจกรรม และการเลือกต่าง ๆ”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

“ถ้าเราทำใหม่โดยไม่คิดถึงของเดิมเลย ไม่ต้องกังวลเรื่องสอบระดับชาติ
ทั้งหมด ก็จะไม่ต้องกังวลเรื่องการเทียบวัดและสามารถสอนได้ free form ขึ้น”
ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

(2) **ควรให้สถานศึกษาได้ปลดล็อก “โครงสร้างการบริหารงานวิชาการและการจัดการ
เรียนการสอน”** ในช่วงระยะการเปลี่ยนผ่านจากหลักสูตรอิงมาตรฐาน (หลักสูตรฉบับปัจจุบัน) ไปเป็นหลักสูตร
ฐานสมรรถนะ เนื่องจากโครงสร้างการบริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและ
ประเมินผลที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดหลักเกณฑ์บาง
ประการที่อาจไม่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ เช่น การกำหนดโครงสร้างเวลาเรียนชั้น
ต่ำต่อภาคเรียนหรือต่อปีการศึกษา การกำหนดการรายงานการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดตลอดปี
การศึกษา รวมทั้งการรายงานการประเมินผลการเรียนรู้ระดับชาติต่างๆ ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด เป็นต้น ทั้งนี้
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจต้องพิจารณาทบทวนแนวทางหรือมาตรการที่จะใช้ทดแทนการทดสอบระดับชาติเพื่อ
สะท้อนคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

“หากการวัดผลสัมฤทธิ์ยังคงเป็นแบบเดิมอยู่คงไม่เกิดผลอะไร ผู้บริหาร
ระดับสูงต้องมีความเชื่อมั่นในผู้บริหารโรงเรียน ในครู มากกว่านี้ การประเมินครู
ยังคงยึดติดกับการส่งเอกสารต่างๆ แทนที่การประเมินจากการจัดการเรียนการ
สอนในห้องเรียน...”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากนักวิชาการผู้เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุม ซึ่งเป็น
ประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

(3) **สถานศึกษาสามารถพิจารณาทบทวนหลักสูตรสถานศึกษา และสามารถออกแบบ
พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยนำกรอบสมรรถนะไปใช้ได้ทันที** ในช่วงระยะการเปลี่ยนผ่านจากหลักสูตรอิง
มาตรฐาน (หลักสูตรฉบับปัจจุบัน) ไปเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยสามารถระบุหรือกำหนดสมรรถนะของ
ผู้เรียน รวมทั้งแนวการพัฒนาสมรรถนะและการประเมินสมรรถนะผู้เรียนให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและ
สอดคล้องตามกรอบสมรรถนะกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรฉบับปัจจุบัน เนื่องจาก
กรอบสมรรถนะมีลักษณะไม่ยึดโยงกับเนื้อหาสาระในรายวิชา (Content-free)

2. ข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอน

2.1 การจัดการเรียนการสอนในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ

(1) **ตรวจสอบ ทบทวนตัวชี้วัดตามมาตรฐานการเรียนรู้**ที่ระบุในหลักสูตรหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ครูหรือสถานศึกษาสามารถปรับลดเพื่อให้สอดคล้องกับการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะที่เน้น “บริบทชีวิตจริง” ของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ครูเกิดความรู้สึกรู้สึกคุ้นเคยและไม่รู้สึกเหมือนได้รับภาระงานเพิ่มขึ้น

“...หากกรอบสมรรถนะสามารถลงรายละเอียดและระบุให้เห็นถึงธรรมชาติของรายวิชา ตามกลุ่มสาระฯ จะทำให้ผู้สอนเข้าใจ แล้วนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น”

ผู้แทนครูคนที่ 1 โรงเรียนที่ 3

“อยากให้ลดมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด เน้นทักษะชีวิต การแก้ปัญหาและนำไปสู่การปฏิบัติได้”

ผู้แทนครูคนที่ 2 โรงเรียนที่ 3

(2) **ให้อิสระกับครูในการออกแบบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียน**โดยสอดคล้องกับกรอบสมรรถนะรวมทั้งตัวชี้วัดตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ระบุในหลักสูตรหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

“มันขาดอิสระในการออกแบบการเรียนรู้ได้ เพราะติดกับตัวชี้วัดที่มีเยอะอยากให้ลดมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด เน้นทักษะชีวิต การแก้ปัญหาและนำไปสู่การปฏิบัติได้”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

2.2 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ

(1) **ควรออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ**โดยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะซึ่งเป็นการระบุสิ่งที่ผู้เรียนต้องทำหรือแสดงออก โดยการผสมผสานทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ผู้เรียนต้องใช้ในการทำงานที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามช่วงวัย ผ่านการใช้สถานการณ์ในชีวิตประจำวัน หรือ “บริบทชีวิตจริง” ของผู้เรียน ทั้งนี้พบว่า หากมีการนำเสนอตัวอย่างแนวทางการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ รวมทั้งตัวอย่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ครูนำไปปรับใช้ จะช่วยให้ครูมั่นใจว่ากิจกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากในระยะแรกครู

อาจไม่มีความมั่นใจในกิจกรรมที่ออกแบบด้วยตนเองเองว่ากิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะได้หรือไม่

“...อยากให้มีความชัดเจนกว่านี้ เอาในรายวิชามายุทธศาสตร์ให้มากขึ้น ให้เป็นการเรียนการสอนฐานสมรรถนะจริง ๆ”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 1

“จัดการเรียนการสอนตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ (Learning competencies) ที่สามารถสังเกตเห็นและวัดได้ ซึ่งการวัดและประเมินฐานสมรรถนะ จะเน้นการวัดผลการเรียนรู้จากการแสดงพฤติกรรมและการปฏิบัติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงสมรรถนะนั้น ตามเกณฑ์ที่กำหนด”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

(2) **การส่งเสริมด้านทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครูมากขึ้น** เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นการพัฒนาผู้เรียนผ่านการทำงาน หรือการแก้ปัญหาในสถานการณ์ภายใต้เงื่อนไขบริบทชีวิตจริงเป็นฐาน มุ่งเน้นสมรรถนะที่ผู้เรียนสามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รวมทั้งสอดคล้องกับความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน (Differentiated Instruction) ดังนั้น ทรัพยากรในการเรียนรู้ รวมทั้ง**แหล่งการเรียนรู้ (Learning Space) ที่นอกเหนือไปจากในชั้นเรียนหรือภายในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ**ที่จะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะให้ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้นการพิจารณาเลือกใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้ก็เป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ หรือหนังสือเรียน ชุดแบบฝึกหัด เนื่องจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ มีบทบาทและอิทธิพลต่อการเรียนสอนแบบเน้นเนื้อหาสาระ จึงอาจส่งผลกระทบต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

“...จะดีกว่านี้ถ้ามีพื้นที่ และแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียน เพราะไม่มีพื้นที่แบบ learning space เพราะเมื่อโรงเรียนยังมีพื้นที่แบบเดิม ก็ยังเรียนแบบเดิมอยู่ มันอยู่ในห้องสี่เหลี่ยมไม่ได้ เพราะสมรรถนะคือเรื่องของการปรับใช้กับบริบทชุมชนท้องถิ่นได้”

ผู้แทนครูคนที่ 1 โรงเรียนที่ 3

“อีกเรื่องที่สำคัญมากคือ สื่อที่จะหนุนเสริมเรื่องสมรรถนะ เรายังติดกับแบบเรียน ตำราเรียนจากสำนักพิมพ์ ที่นี้ ถ้าเราจะสอนสมรรถนะ แต่แบบเรียนตำราเรียน มันไม่ไปด้วยกัน มันเน้นเนื้อหาเยอะๆ แบบเดิม มันก็ไม่ได้”

ผู้แทนครูคนที่ 2 โรงเรียนที่ 3

(3) **ให้อิสระกับครูในการออกแบบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียน** รวมทั้งการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนที่ระบุในหลักสูตรฐานสมรรถนะ เมื่อครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะสูงขึ้น ย่อมจะสามารถออกแบบหรือปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่เหมาะสมขึ้น ทั้งนี้ การออกแบบหรือพัฒนาแนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียนควรดำเนินการผ่านการวิจัย ติดตาม และการประเมินผลการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยมีบุคลากรจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่เป็นที่ปรึกษา

“ที่ผ่านมามันเหมือนขาดอิสระในการออกแบบการเรียนรู้...มันยังไม่ค่อยได้”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

“...กรอบสมรรถนะควรแสดงรายละเอียดที่ชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้ครูสามารถนำสมรรถนะนั้น ๆ ไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน และบูรณาการกับวิชาต่าง ๆ ได้มากขึ้น”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 1

3. ข้อเสนอแนะต่อการวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียน

3.1 การวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียนในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ

(1) **ควรมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่กำหนดกรอบการประเมินสมรรถนะของผู้เรียน** เทียบเคียงกับผลผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ เพื่อเป็นทางเลือกหรือตัวช่วยให้กับครูและสถานศึกษาในการเลือกใช้แนวทางการประเมินสมรรถนะที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางฯ ดังกล่าว และเป็นเสมือนหลักประกันว่าผู้เรียนในสถานศึกษาแต่ละแห่งมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน

“...ในการวัดผลและประเมินผลเน้นการวิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะ และตัวชี้วัดตามหลักสูตร และคิดว่าเป็นแนวทางเดียวกันที่สามารถวัดร่วมกันได้”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

“...กับการสอบ O-net กังวล 2 อย่าง คือ ฐานสมรรถนะกับตัวชี้วัด คือ กังวลว่าถ้าทำสองอย่างไปด้วยกันจะทันมั๊ย เพราะอย่างตัวเองสอนวิทยาศาสตร์ ป.6 เนื้อหาที่เยอะอยู่ มันเลยกังวลเรื่องการสอนสมรรถนะ ทั้งมิติของประเมินผลสมรรถนะ ทั้งเรื่องตัวชี้วัด”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

(2) ควรให้อิสระกับครูรวมทั้งสถานศึกษาในการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนในแต่ละรายวิชาหรือกิจกรรม โดยสามารถปรับหรือลดการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้บางประการ รวมทั้งให้อิสระอย่างแท้จริงกับผู้เรียนหรือผู้ปกครอง รวมทั้งครูในการเลือกเข้ารับการทดสอบวัดความรู้ระดับชาติ ทั้งนี้ แนวทางการวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียน ควรสะท้อนการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียน ในลักษณะของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning)

“เมื่อปรับเปลี่ยนวิธีสอนทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เห็นคุณค่าในตนเองและตัวเพื่อนมากขึ้น ไม่เน้นการสอบแต่มีทักษะที่ผู้เรียนปฏิบัติได้ **ปรับเน้นเป็นการประเมินจากภาระงาน ชิ้นงาน เด็กสนุก และกล้าตอบ**”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

“เมื่อครูเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการจัดการเรียนรู้ จากมุ่งเน้นตัวชี้วัด เริ่มบูรณาการให้เกิดการสร้างสมรรถนะ ไม่ยึดติดเนื้อหา ลดการมุ่งเน้นการสอบผ่านมากเกินไป ก็เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับเด็ก เด็กได้เล่น ได้ทำกิจกรรมและเรียนรู้ไปร่วมกันอย่างมีความสุข”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

3.2 การวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ

(1) ควรกำหนดแนวทางหรือตัวอย่างการประเมินตามสภาพจริงที่ใช้สมรรถนะเป็นฐาน ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ รวมทั้งแนวทางการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ทั้งนี้ควรเป็นการประเมินในลักษณะการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) เพื่อให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน รวมทั้งสามารถประเมินความเหมาะสม จุดดี จุดที่ควรปรับปรุง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่ตนได้ดำเนินการ และสามารถใช้เป็นข้อมูลสะท้อนผลการใช้หลักสูตรในระดับชั้นเรียนเพื่อให้ผู้บริหารหรือหน่วยงานและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่สามารถใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับพื้นที่หรือระดับสถานศึกษาต่อไป

“เมื่อไม่เน้นการสอบ นักเรียนเลยไม่เครียด เกิดการประเมินเพื่อพัฒนาเป็นระยะ ๆ ไม่ได้ประเมินเพื่อตัดสิน นักเรียนกล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น กล้าตอบคำถามที่ผิด เพราะเขาไม่รู้สึกว่าตนเองถูกตัดสิน รู้สึกปลอดภัย ที่เกิดสิ่งเหล่านี้ เพราะ โค้ช ผู้บริหาร เด็กก็เป็นครู ปัญหาของเด็กและครูทำให้ครูออกแบบการเรียนรู้ได้ และผลก็ไปยังเด็ก”

ผู้แทนครูคนที่ 1 โรงเรียนที่ 1

“ผู้สอนจะออกแบบการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ก็ต่อเมื่อผู้สอนเข้าใจการประเมินการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะอย่างถ่องแท้ ดังนั้นการให้ความสำคัญกับส่งเสริมความเข้าใจของครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกกระตุนั้น เป็นสิ่งที่ควรดำเนินการเพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจเรื่องการประเมินอย่างถูกต้อง”

ผู้แทนครูคนที่ 2 โรงเรียนที่ 1

“เด็ก ๆ เรียนในฐานสมรรถนะดินะ คือ ค่าได้เอาไปใช้ในชีวิตประจำได้ แต่เรื่องการวัดผล ควรทำอย่างไรให้เห็นว่ามีประสิทธิภาพดีจริง”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

(2) **ควรพิจารณาแนวทางการประเมินระดับชาติ** จากการวิจัยนี้พบว่ามีข้อเสนอใน 2 ลักษณะ คือ (1) **ควรพิจารณายกเลิกการประเมินระดับชาติ** หากการประเมินระดับชาติเป็นการประเมินเช่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากครูที่เข้าร่วมการวิจัยส่วนใหญ่สะท้อนว่า แนวทางการประเมินระดับชาติที่ใช้อยู่ในปัจจุบันอาจไม่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (2) การประเมินระดับชาติยังคงมีความจำเป็น แต่**ควรมีการพิจารณาปรับเปลี่ยนแนวทางการประเมินที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ** รวมทั้งเป็นแนวทางการประเมินที่ต่อเนื่อง สอดคล้องทั้งระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

“จริง ๆ เรื่องการสอนกับการวัดมันยังขัดแย้งกันอยู่ เราสอนให้ปฏิบัติได้ แต่เวลาไปสอบแกนกลาง สอบพวกระดับประเทศ ...บางอย่างมันวัดความรู้แบบเนื้อหาเยอะๆ”

ผู้แทนครูคนที่ 1 โรงเรียนที่ 1

“การประเมินในระดับชาติควรได้รับการปรับหรือเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับการประเมินบนฐานสมรรถนะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสอบ เข้าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หากยังเป็นการสอบที่เน้นเนื้อหา ผู้เรียนในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของของงานวิจัยนี้ อาจไม่คุ้นชิน เนื่องจากการสอนและการสอบไม่สอดคล้องกัน”

ผู้แทนครูคนที่ 2 โรงเรียนที่ 1

4. ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

4.1 การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ

(1) *ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะให้กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูทุกคน รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับพื้นที่* และมีการตรวจทานความเข้าใจ เพื่อยืนยันความถูกต้องสอดคล้องเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ และการประเมินสมรรถนะของผู้เรียน เนื่องจากพบว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวให้แก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในระยะเวลาจำกัดเพียง 1-2 วัน อาจไม่เพียงพอ และเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางประการซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะที่คลาดเคลื่อนระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ อาจทำให้ครูเกิดทัศนคติด้านลบต่อการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

“ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้แก่ครู ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดกระบวนการประสานความร่วมมือตลอดสายงาน”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

“ควรมีการจัดอบรมและวัดความรู้ผู้สอนว่ามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะมากน้อยเพียงใดก่อนที่จะนำไปใช้จริง”

ผู้แทนครูคนที่ 1 โรงเรียนที่ 3

“การฝึกและเทรน ต้องเทรนตั้งแต่ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือควรมีความรู้ที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด...”

ผู้แทนครูคนที่ 2 โรงเรียนที่ 3

(2) *สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย* เนื่องจากการวิจัยนี้พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมามีรูปแบบที่เน้นผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน ผู้ปกครองมีความคาดหวังเกี่ยวกับคะแนนสอบของผู้เรียน การปรับใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะมีความแตกต่างไปจากเดิม ดังนั้น นอกจากการสร้างความสำเร็จให้กับผู้บริหาร ครู รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ แล้ว ควรสร้างความเข้าใจและขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง รวมทั้งชุมชนที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย เพื่อให้**ผู้ปกครอง ชุมชน รวมทั้งผู้เรียน ทราบถึงความคาดหวังหรือเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน** โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาดังกล่าว

“หน่วยงานต้นสังกัดต้องมีความชัดเจนก่อน ผู้บริหารระดับสูงซึ่งกำหนดนโยบายต้องลงมาในระดับโรงเรียนด้วย บางท่านยังไม่เข้าใจและไม่เห็นด้วยกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ...”

ผู้แทนครูคนที่ 1 โรงเรียนที่ 2

“ต้องประชาสัมพันธ์แก่ครูและผู้ปกครอง โดยเฉพาะผู้ปกครองที่จะต้องทำความเข้าใจคือ ต้องเปลี่ยนวิธีคิดในการวัดผล เพราะไม่นั้นก็จะยังกลับมาในมุมเดิม ยังคงต้องไปติวสอบอยู่

ต้องทำความเข้าใจของครู นักเรียน ผู้ปกครอง สังคม”

ผู้แทนครูคนที่ 2 โรงเรียนที่ 2

(3) สร้างนิเวศการศึกษาฐานสมรรถนะโดยสื่อสารสร้างความเข้าใจด้วยรูปแบบที่ทันสมัย เข้าถึงง่าย หลากหลายช่องทาง เปิดเผย และใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง ให้เหมาะสมกับลักษณะการเข้าถึงข้อมูล ความคุ้นชิน และแนวทางการเรียนรู้ทำความเข้าใจที่สอดคล้องตามช่วงวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องหลากหลายฝ่าย ทั้งในลักษณะของการจัดทำเอกสาร คู่มือ แหล่งเรียนรู้ การจัดสัมมนา การมีปรึกษา การสร้างสารสนเทศออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก แฟนเพจ (Facebook Fanpage) แอปพลิเคชัน วิกิทัศน์ เป็นต้น เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและต่อเนื่อง สามารถศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะรวมทั้งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องได้สอดคล้องตามความต้องการ

“เนื่องจากปัญหาในการตีความสมรรถนะที่ต่างกัน อาจให้เพิ่มตัวอย่างหรือพจนานุกรมท้ายบท ขยายความคำหรือข้อความ ให้ชัดเจนมากขึ้น และเข้าใจตรงกัน แม้จะมีตัวอย่าง ครู รร. อื่นก็อาจจะทำไม่ได้”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 1

“ควรมีทรัพยากรสนับสนุนองค์ความรู้ให้แก่ครูเพื่อให้เข้าใจการพัฒนา
สมรรถนะของผู้เรียนไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ให้เกิดความสับสน ในลักษณะของ
หนึ่งเป้าหมาย หลากหลายปฏิบัติ”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

“คือทำเป็นคลิป เป็นอะไรแบบนี้ให้ดูก็น่าจะดี แบบว่าอยากดูตอนไหน
ว่างตอนไหนก็กดเข้าไปดู หรือแบบสงสัยก็ดูได้ รู้เลยว่าต้องทำยังไงอะไรแบบนี้...
หรือแบบไหนที่มันตรงกับจรรยาบรรณ แบบบางคนอ่านเข้าใจยาก...”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

4.2 การพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

(1)การพัฒนาครูต่อเนื่องทั้งระบบโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
การผลิตและพัฒนาครู ผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ Professional Learning
Community: PLC โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based) เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและสร้างแรงผลักดัน
จากเพื่อนครูร่วมวิชาชีพ ทำให้ครูเกิดการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องในฐานะสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทาง
วิชาชีพพร้อมกัน

“นโยบายสนับสนุนครู จะเป็นเครื่องมือระยะยาวที่จะทำให้ครู
ผ่านข้อจำกัดไปได้ และ โรงเรียนที่มีบริบทคล้ายกัน ควรสร้างเครือข่ายใน
การทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างโรงเรียน...”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 1

“ในการออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องสมรรถนะ บางทีนึกไม่
ออก บางทีพอคิดสมรรถนะ เปิดตำราไม่ได้ผลก็จะปรึกษาพี่ๆ ในทีมเดียวกัน
บางที่ได้ PLC ก็ช่วยในการแก้ปัญหา อุปสรรค...บางที่เรามองอยู่ แต่ไม่รู้ว่าจะใช้
อย่างไร แต่พอได้คุย PLC กัน กลายเป็นว่า เรามองข้ามเขาไม่ได้ ช่วยให้ผ่าน
อุปสรรคได้”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

“...เวลาติดอะไร ก็จะมีคนมาช่วยดู Prove แผนฯกันอีกที ใช้
PLC Lesson Study ดึงมาครบทุกกระบวนการ”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

(2) มุ่งเปลี่ยนชุดความคิด (Mindset) ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ครูตระหนักในความสำคัญ ความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาผู้เรียนจากการมุ่งเน้นเนื้อหาสาระหรือผลสัมฤทธิ์เป็นการมุ่งเน้นที่สมรรถนะและการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดยการมีตัวอย่าง ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้ครูใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนของตนเอง

“คิดว่าจุดที่ยากที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงของคุณครู ครูจะสอนแบบเดิมๆ แบบหลายๆ ปีที่เคยสอนๆ กันมา มันคือจุดเปลี่ยน คือ เมื่อก่อนคุณครูเป็นคนป้อนความรู้ให้ จึงคิดว่าสมรรถนะเป็นสิ่งที่เด็กได้ใช้ในชีวิตประจำวันจริง ๆ ของเด็ก เลยคิดว่าควรเริ่มจากการเปลี่ยนที่ตนเองก่อน...

การเล็งเห็นสิ่งที่เกิดกับเด็ก การสอนแบบเก่าเด็กจะได้อะไร และการสอนแบบสมรรถนะทำให้เด็กได้อะไร การสอนแบบไหนที่ทำให้เกิดประโยชน์มากที่สุดกับเด็ก โดยอาจมีตัวอย่างการสอนสมรรถนะให้เห็นถึงผลของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็ก”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 1

(3) การพัฒนาครูแกนนำ ครูผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะด้านการพัฒนาสมรรถนะให้ผู้เรียน ผ่านการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ครูแกนนำหรือครูผู้เชี่ยวชาญสามารถเสนอแบบอย่าง วิธีและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการสอนที่สามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และชีวิตจริงของผู้เรียน ซึ่งเป็นวิธีหรือแนวทางที่พัฒนาผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อยืนยันถึงประสิทธิภาพ มีหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพื่อให้เพื่อนครูได้ศึกษาเปรียบเทียบ รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนของตนต่อไป

“...ให้อิสระในความคิดของครู และใช้การเสริมแรงทางบวก โดยนำแผนหรือกิจกรรมที่เวิร์ค ให้ครูท่านอื่นเห็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น พยายามหาต้นแบบ จนไปกระตุ้นให้ผู้อื่นสามารถทำได้ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้คิดต่อยอดได้ นอกจากนั้นยังใช้การกำกับติดตาม เพื่อคอยดูแลคุณครูอย่างเป็นลำดับขั้นตอน”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

4.3 การพัฒนาระบบสนับสนุนการใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ (Curriculum Exemplars)

เสนอให้มีสถาบัน หน่วยงานกลาง หรือคณะบุคคล ทำหน้าที่รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่ หลักสูตร

สถานศึกษาฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ การวัดและประเมินผลสมรรถนะ รวมทั้ง สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ครูสามารถใช้ในการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้อง กับบริบทพื้นที่ และชีวิตจริงของผู้เรียนมากที่สุด โดยนำเสนอทั้งในลักษณะของการจัดทำเอกสาร คู่มือ แหล่ง เรียนรู้ การจัดสัมมนา การมีปฐกฐา การสร้างสารสนเทศออนไลน์ เพื่อให้ครูและผู้บริหาร หรือผู้มีส่วน เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงและนำข้อมูลไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวควรประกอบด้วย (1) ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ช่วย ส่งเสริมความสำเร็จดังกล่าว และ (2) ตัวอย่างที่ไม่ประสบความสำเร็จ อาจมีข้อบกพร่อง ข้อจำกัด และ แนวทางแก้ไข หรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

“ต้องการ...การให้ตัวอย่างของการเรียนการสอนเชิงสมรรถนะที่ ประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังหลาย ๆ ตัวอย่าง หรือแบบอะไรมากกว่า เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนต่อไป...อาจ มีตัวอย่างการสอนสมรรถนะให้เห็นถึงผลของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็ก”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 1

“ควรมีตัวอย่างแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ครูนำไป ปรับใช้”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 2

“อยากให้มีความชัดเจน ในการนำไปใช้ มีตัวอย่างว่า เมื่อนำ สมรรถนะไปใช้แล้ว ควรมีการประเมินอย่างไร โดยเฉพาะสมรรถนะหลัก”

ผู้แทนครูโรงเรียนที่ 3

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

ผู้วิจัยร่วมกับคณะทำงานและผู้เชี่ยวชาญได้สังเคราะห์ ประมวล และทบทวนข้อมูลผลการดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนฯ ของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ทั้งจากผลการวิจัยในตอนต้นที่ 1 และตอนที่ 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ซึ่งเป็นการนำเสนอแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่สมบูรณ์บนพื้นฐานความเป็นไปได้ อันจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป โดยปรากฏผลดังนี้

ข้อมูลในภาพรวมสะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษาทั้ง 3 แห่ง **สามารถนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้ครบทุกสมรรถนะ** โดยมีหลักในการพิจารณาเลือกใช้สมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Core Competency) 7 สมรรถนะ และสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) 4 สมรรถนะ คือ **เลือกสมรรถนะที่สอดคล้องกับธรรมชาติวิชา ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน และสอดคล้องกับการวัดและประเมินผล** จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 3 แห่ง สามารถออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ครบทุกสมรรถนะ ซึ่งนอกจากสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competency in Basic Literacy) ที่เลือกใช้เป็นหลักอยู่แล้ว สมรรถนะหลักที่โรงเรียนนำไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนมากที่สุด คือ สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน เนื่องจากกรอบสมรรถนะและข้อความที่เขียน เอื้อให้ออกแบบกิจกรรมและการวัดประเมินได้ง่ายกว่าสมรรถนะอื่น อีกทั้งเมื่ออ่านแล้วเข้าใจข้อความ จึงสามารถใช้ได้กับทุกวิชาหรือบูรณาการกับวิชาอื่นได้ รองลงมา คือ สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ และสมรรถนะหลักด้านการสื่อสาร ตามลำดับ ส่วนสมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม พบว่าเป็นสมรรถนะที่ครูที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เห็นว่าการนำไปใช้ทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากเห็นว่า สมรรถนะย่อยมีลักษณะที่คาดหวังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และทักษะที่สูงเกินกว่าในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ทั้งนี้จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากสถานศึกษาทั้งหมดข้างต้นและการประชุมระดมความคิดของผู้เกี่ยวข้อง สามารถสรุปแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้ 2 ลักษณะ เพื่อเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่สถานศึกษาอื่น ๆ คือ **1) การนำไปใช้ในระดับหลักสูตรสถานศึกษา และ 2) การนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน** โดยมีรายละเอียดแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ในแต่ละลักษณะ ดังนี้

3.1 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในระดับหลักสูตรสถานศึกษา

จากการดำเนินการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในระดับหลักสูตรสถานศึกษา ใน 2 ลักษณะ คือ (1) นำกรอบสมรรถนะไปใช้ร่วมกับหลักสูตรอิงมาตรฐาน และ (2) นำกรอบสมรรถนะไปใช้ร่วมกับหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐาน ดังนี้

3.1.1 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับหลักสูตรอิงมาตรฐาน

แม้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจะเป็นหลักสูตรที่พัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน ที่มีการกำหนดสาระ มาตรฐาน และตัวชี้วัดขั้นป็นไปอย่างชัดเจน แต่เนื่องจากกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 นั้นมีลักษณะไม่ยึดโยงกับเนื้อหาสาระในรายวิชา (Content Free) ดังนั้น สถานศึกษาจึงสามารถระบุหรือกำหนดสมรรถนะของผู้เรียน รวมทั้งแนวการพัฒนาสมรรถนะและการประเมินสมรรถนะผู้เรียนให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องตามกรอบสมรรถนะกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรฉบับปัจจุบันได้ ซึ่งโรงเรียนที่ 2 และ 3 มีกระบวนการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับหลักสูตรอิงมาตรฐานทั้งในระดับหลักสูตรสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นเรียน ดังนี้

1) ระดับหลักสูตรสถานศึกษา

โรงเรียนมีการนำหลักสูตรที่จัดทำไว้แล้วมาทบทวนและปรับปรุงโดยเพิ่มสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Core Competency) 7 สมรรถนะ และสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) ทั้ง 4 สมรรถนะ เข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีกระบวนการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ระดับหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1.1 โรงเรียนร่วมกันทบทวนสมรรถนะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ เทียบเคียงกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โดยพบว่า สมรรถนะที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางฉบับปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ประการ คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีส่วนที่สามารถเทียบเคียงและไม่สามารถเทียบเคียงกับสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 สมรรถนะ และสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน ทั้ง 4 สมรรถนะ

1.2 ผลานสมรรถนะกับสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการจับคู่สมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสมรรถนะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ ที่สอดคล้องกัน เช่น ความสามารถในการสื่อสาร กับ สมรรถนะภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร และภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร แล้วจึงนำไปสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

1.3 เพิ่มเติมสมรรถนะในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยการพิจารณาสมรรถนะที่ไม่สามารถจับคู่หรือเทียบเคียงกับสมรรถนะทั้ง 5 ด้าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ รวมทั้งสาระการเรียนรู้ในรายวิชา โรงเรียนจะใช้วิธีการเพิ่มสมรรถนะในกิจกรรม และมีการวัดสมรรถนะนั้นจากกิจกรรม

2) ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้พิจารณากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 กับรายวิชาตามความรับผิดชอบและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

2.1 พิจารณาความสอดคล้องระหว่างสมรรถนะและกลุ่มสาระการเรียนรู้

โดยแต่ละกลุ่มสาระพิจารณาว่าสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Core Competency) ทั้ง 7 สมรรถนะ และสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) ทั้ง 4 สมรรถนะ นั้น มีสมรรถนะใดที่สามารถส่งเสริมหรือสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของตนบ้าง โดยพบว่า ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จะมีการกำหนดสมรรถนะที่ใช้แตกต่างกันไป

2.2 **สรุปสมรรถนะที่สอดคล้องหรือสามารถผสานในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้** โดยแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้นำสมรรถนะที่เลือกเข้ามาสรุปและวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อสรุปเป็นภาพรวมของโรงเรียน ซึ่งแม้กลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มอาจจะเลือกใช้สมรรถนะที่แตกต่างกันไป รวมทั้งใช้จำนวนสมรรถนะแตกต่างกัน แต่เมื่อมาพิจารณาในภาพรวมแล้ว พบว่า โรงเรียนสามารถนำสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Core Competency) ทั้ง 7 สมรรถนะ และสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) ทั้ง 4 สมรรถนะ ไปใช้ผสานในรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ครบทั้งหมด

2.3 **กำหนดแนวทางการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน** โดยครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้นำสมรรถนะที่สอดคล้องหรือสามารถผสานในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ไปออกแบบการเรียนการสอน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนภายใต้การจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ร่วมกัน

3) ระดับชั้นเรียน

การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น พบว่า ในโรงเรียนที่ 2 ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนจะนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในระดับชั้นเรียน ผ่านการออกแบบการเรียนการสอนตามแนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด ทั้งนี้ครูที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มทดลองมีการนำแนวทางอื่น เช่น แนวทางที่ 2 แนวทางที่ 3 แนวทางที่ 5 ไปใช้ตามความถนัดของตน ส่วนโรงเรียนที่ 3 จะใช้แนวทางที่ 2 โดยพบว่าครูดำเนินการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในระดับชั้นเรียน ดังนี้

3.1 **กำหนดสมรรถนะหลักที่ต้องการพัฒนา** ครูกำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งโดยวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางฯ และกำหนดสมรรถนะรองที่สอดคล้องร่วมกับการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

3.2 **ออกแบบการเรียนการสอนตามแนวทาง** ครูออกแบบกิจกรรมที่สามารถพัฒนาสมรรถนะตามแนวทางที่กำหนดไว้

3.3 **ประเมินกิจกรรมการเรียนการสอน** โดยพิจารณาว่าสามารถเอื้อให้นักเรียนเกิดสมรรถนะตามที่ต้องการหรือไม่ หากพิจารณาแล้วพบว่ากิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวไม่เอื้อ

หรืออาจไม่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดสมรรถนะ ครูจะออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน และพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ใหม่

สรุปได้ว่า การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่นำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับหลักสูตรอิงมาตรฐานดังเช่นกรณีของโรงเรียนที่ 2 และ 3 นั้น ยังไม่มีการปรับโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา คือ โครงสร้างรายวิชาพื้นฐานตลอดจนสัดส่วนจำนวนชั่วโมงยึดตามโครงสร้างที่ถูกระบุในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีการปรับเปลี่ยนกรอบโครงสร้างเวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม รวมทั้ง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่โรงเรียนใช้วิธีสอดแทรกการพัฒนาสมรรถนะในรายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.1.2 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐาน

จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ 1 ได้นำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับหลักสูตรสถานศึกษาที่ถูกพัฒนาขึ้น โดยหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่ 1 เป็นหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐาน เนื่องจากถูกพัฒนาขึ้นโดยพิจารณาจากความต้องการจำเป็นของโรงเรียนและบริบทโดยรอบเป็นสำคัญ โดย เชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้เข้ากับสถานการณ์ที่ผู้เรียนกำลังประสบในชีวิตประจำวัน ดังนั้น สถานศึกษาจึงสามารถเชื่อมโยงกรอบสมรรถนะให้สอดคล้องกับองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ปรัชญาโรงเรียน วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา เป้าหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรได้ ซึ่งโรงเรียนที่ 1 มีกระบวนการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ไปใช้ร่วมกับหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐานทั้งในระดับหลักสูตรสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นเรียน ดังนี้

1) ระดับหลักสูตรสถานศึกษา

โรงเรียนมีการนำหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐานที่จัดทำไว้แล้วมาทบทวนและปรับปรุงโดยเพิ่มสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Core Competency) 7 สมรรถนะ และสมรรถนะ ในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) ทั้ง 4 สมรรถนะ เข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีกระบวนการ ดังนี้

1.1 โรงเรียนร่วมกันทบทวนหลักสูตรสถานศึกษากับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โดยหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่ 1 ต้องการให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิตในอนาคต ผู้เรียนแสดงความสามารถที่เชี่ยวชาญ เน้นการนำความรู้ ไปใช้จริง ผู้เรียนรับผิดชอบต่อตัวเองให้ถึงเป้าหมาย สามารถออกแบบ การเรียนของตนเองได้ สามารถเรียนได้ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน โดยการช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างยืดหยุ่น ตามลักษณะเฉพาะของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

1.2 โรงเรียนร่วมกันทบทวนสมรรถนะในหลักสูตรสถานศึกษาที่อิงบริบทเป็นฐานเทียบเคียงกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โดยพบว่าหลักสูตร

สถานศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของคนไทยที่สมบูรณ์อันประกอบไปด้วยคนไทยที่ดี มีคุณธรรม และความสุข คนไทยที่มีความสามารถสูง และพลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและมีจิตสำนึกสากล บนพื้นฐานของการเป็นคนไทยที่ฉลาดรู้ ซึ่งมีค่านิยมร่วมและคุณธรรมเป็นพื้นฐาน โดยให้มีความฉลาดรู้ทางภาษา (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็นพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ซึ่งสมรรถนะดังกล่าวสอดคล้องกับสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Core Competency) 7 สมรรถนะ และสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy)

1.3 โรงเรียนร่วมกันพิจารณาจุดเน้นของโรงเรียนที่สอดคล้องสัมพันธ์กับสมรรถนะหลัก และกำหนดน้ำหนักการพัฒนาสมรรถนะในโครงสร้างเวลาเรียนให้สอดคล้องกัน โรงเรียนที่ 1 กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียน โดยกำหนดเวลาเรียนรวมทั้งหมดสอดคล้องตามที่หลักสูตรแกนกลางฯ กำหนด คือ 1080 ชั่วโมง/ปีการศึกษา แต่เนื่องจากจุดเน้นของโรงเรียนคือการเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิตในอนาคต ดังนั้น สัดส่วนเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามบริบทของโรงเรียน จึงแตกต่างจากโครงสร้างเวลาเรียนที่เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ซึ่งรายละเอียดกลุ่มสาระการเรียนรู้และเวลาเรียนของโรงเรียนที่ 1 มีได้ดังนี้

(1) กลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ ภาษาจีน เวลาเรียนรวม 480 ชั่วโมง/ปีการศึกษา

(2) กลุ่มสาระเพื่อการพัฒนาทักษะและชีวิตของผู้เรียน ได้แก่ ดนตรี วิทยาการคำนวณ วายน้ำ 7Habits และการคิดเชิงออกแบบ เวลาเรียนรวม 200 ชั่วโมง/ปีการศึกษา

(3) กลุ่มการเรียนรู้แบบบูรณาการตามขอบข่าย เพื่อมุ่งเน้นสมรรถนะให้กับนักเรียน ได้แก่ ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านสุขภาวะกายและจิต ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านโลกของงานและการประกอบอาชีพ ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านสังคมและความเป็นมนุษย์ เวลาเรียนรวม 400 ชั่วโมง/ปีการศึกษา

1.4 กำหนดแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรให้สนับสนุนการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา โดยโรงเรียนที่ 1 จัดให้มีการเรียนการสอนช่วงบ่ายของทุกวัน ที่เรียกว่า Learning Area เพื่อให้ครูสามารถบูรณาการกรอบสมรรถนะลงไปในระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นเรียนได้สะดวกขึ้น

2) ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้พิจารณากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 กับรายวิชาตามความรับผิดชอบ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

2.1 พิจารณาความสอดคล้องระหว่างสมรรถนะและกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยครูทั้ง 3 กลุ่มร่วมกันพิจารณาว่าสมรรถนะหลักทั้ง 7 สมรรถนะ และสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) ทั้ง 4 สมรรถนะ นั้น สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างไรบ้าง โดยพบว่า ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จะสอดคล้องกับสมรรถนะในลักษณะการบูรณาการ

2.2 กำหนดแนวทางการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะ

ผู้เรียน โรงเรียนที่ 1 กำหนดแนวทางการออกแบบการเรียนการสอนแนวทางที่ 5 บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ

3) ระดับชั้นเรียน

ครูโรงเรียนที่ 1 ดำเนินการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในระดับชั้นเรียนผ่านแนวทางที่ 5 บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ ดังนี้

3.1 กำหนดประเด็น (Theme) ของกิจกรรม บนฐานความสนใจของนักเรียน หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนักเรียน ในลักษณะของหน่วยบูรณาการ จากนั้นเลือกสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะที่สอดคล้องมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

3.2 ออกแบบการเรียนการสอนตามแนวทาง โดยครูออกแบบกิจกรรมตามประเด็น หรือ Theme หน่วยบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับช่วงเหตุการณ์ สถานการณ์ปัจจุบัน ประกอบกับความต้องการของผู้เรียน โดยร่วมกันระดมความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดที่หลากหลายในการออกแบบการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาสมรรถนะภายใต้ประเด็นที่กำหนดไว้

3.3 ประเมินการออกแบบหน่วยบูรณาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยพิจารณาว่าประเด็นที่กำหนดสามารถเอื้อให้นักเรียนเกิดสมรรถนะตามที่ต้องการหรือไม่ หากพิจารณาแล้วพบว่ากิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวไม่เอื้อหรือไม่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดสมรรถนะ ครูจะออกแบบหรือปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้บูรณาการใหม่

สรุปได้ว่า การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่นำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐาน ดังเช่นกรณีของโรงเรียนที่ 1 นั้น โรงเรียนจะค่อนข้างมีอิสระในการดำเนินการ หากโรงเรียนมีจุดเน้นที่สอดคล้องกับสมรรถนะใดสมรรถนะหนึ่ง หรือสอดคล้องกับสมรรถนะหลักโดยรวม โรงเรียนสามารถกำหนดโครงสร้างของกลุ่มวิชาในลักษณะการบูรณาการสมรรถนะที่สอดคล้องกับจุดเน้นหรือความต้องการของผู้เรียนหรือบริบทได้ กล่าวได้ว่า สามารถเชื่อมโยงหรือสอดแทรกการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนได้โดยให้ความสำคัญกับสมรรถนะที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนมากกว่าการให้ความสำคัญกับมาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง

3.2 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

แนวทางการนำสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะที่เน้น “งานและการปฏิบัติ” สามารถดำเนินการได้ 6 แนวทาง ซึ่งสามารถจัดได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนบนฐานหลักสูตรอิงมาตรฐาน
แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่ 1 : ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ

แนวทางที่ 2 : ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ

กลุ่มที่ 2: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยอิงฐานสมรรถนะหรือหลักสูตรอิงมาตรฐาน แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่ 3 : ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ

แนวทางที่ 4 : สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด

กลุ่มที่ 3: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนบนฐานสมรรถนะ แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่ 5 : บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ

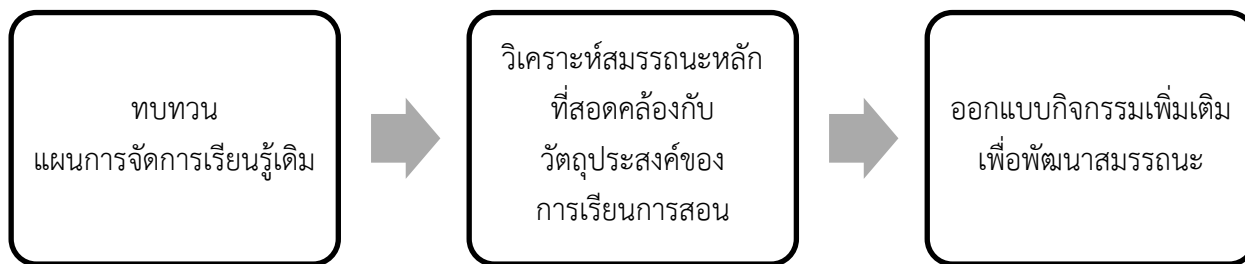
แนวทางที่ 6 : สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน

จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ร่วมโครงการทั้ง 3 แห่ง เลือกแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักมาสู่การพัฒนาผู้เรียนแตกต่างกันไป โดยในส่วนนี้จะนำเสนอการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยเรียงลำดับจากแนวทางที่อยู่ในกลุ่มที่ 1 ไปสู่แนวทางที่อยู่ในกลุ่มที่ 3 ดังนี้

(1) การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวทางกลุ่มที่ 1

การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียน**บนฐานหลักสูตรอิงมาตรฐาน** สามารถแบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 : ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ และแนวทางที่ 2 : ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ

โรงเรียนที่ 3 เลือกใช้**แนวทางที่ 2 : ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ** โดยครูผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ตามปกติ และพิจารณาเพิ่มเติมสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core competency) ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับบทเรียนนั้น ๆ เข้าไป และมีการเน้นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น ทั้งนี้ครูมีการดำเนินการในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้โดยพิจารณาแผนการเรียนการสอนที่อิงตามมาตรฐานการเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ หรือกิจกรรม ที่มีอยู่แล้ว ศึกษาและคัดเลือกสมรรถนะที่สอดคล้องหรือที่มีความเกี่ยวข้อง ปรับเปลี่ยนกิจกรรม/แผนกิจกรรมให้สามารถมุ่งเน้น/ ส่งเสริม/ พัฒนา ผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะนั้น กำหนดการประเมินตามสมรรถนะที่กำหนดไว้ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนหากมีสมรรถนะบางส่วนเพิ่มขึ้นมาก็อาจจะเพิ่มกิจกรรมเสริม และหลังจากจัดการเรียนการสอนแล้วมีการสะท้อนคิดหลังการเรียนรู้ (AAR) และมีการประชุมติดตามผลครูผู้สอนด้วย ซึ่งขั้นตอนในการนำกรอบสมรรถนะหลักมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนสามารถสรุปได้ดังนี้

ในส่วนของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โรงเรียนยังคงประเมินตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดอยู่ แต่มีการปรับลดการใช้แบบทดสอบให้น้อยลง ประเมินตามสภาพจริงที่เน้นการปฏิบัติมากขึ้นซึ่งใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม การประเมินชิ้นงานของผู้เรียน เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนในแนวทางนี้ช่วยให้นักเรียนส่วนใหญ่สนุกในการเรียนมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น นักเรียนมีความสุข เห็นคุณค่าในตนเองและเห็นคุณค่าของผู้อื่นมากขึ้น ดังปรากฏจากพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียนที่ครูสังเกตพบความเปลี่ยนแปลง ดังนี้

“...น้องฟ้าเป็นเด็กพิเศษ เวลาอยู่ในห้องเรียนที่มีการเรียนการสอนปกติจะเงียบ ไม่กล้าแสดงออก ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ไม่มั่นใจในตนเองขณะทำกิจกรรมที่ครูมอบหมาย เมื่อปรับการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมมากขึ้นและลดการสอนอิงเนื้อหา น้องฟ้ากล้าแสดงออกมากขึ้น การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกในเรื่องที่มากกว่าการอ่าน การเขียน ที่เด็กไม่ถนัด มีกิจกรรมมีการทดลอง จะทำให้เด็กสนุก ได้แสดงความสามารถของตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อนเห็นความสามารถ ให้ความสนใจและยอมรับมากขึ้น”

นอกจากนี้ครูได้สะท้อนผลการจัดกิจกรรมการสอนในห้องเรียนเพิ่มเติมว่า

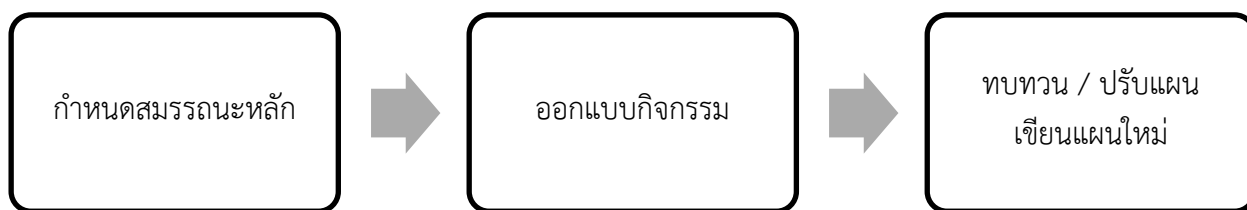
“...การเปิดพื้นที่ให้เด็กได้แสดงออกมากขึ้น เป็นการทำลายกำแพงระหว่างครูกับนักเรียน...”

(2) การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวทางกลุ่มที่ 2

การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยอิงฐานสมรรถนะหรือหลักสูตรอิงมาตรฐาน สามารถแบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 3 : ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ และแนวทางที่ 4 : สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด

โรงเรียนที่ 2 เลือกใช้**แนวทางที่ 4 : สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด** ซึ่งเป็นการวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนเดิมที่มีการออกแบบตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยนำสมรรถนะหลักที่ต้องการและตัวชี้วัดชั้นปีที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนที่บูรณาการสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) ที่ต้องการเน้น มาใช้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติวิชาและจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละวิชา

เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระทักษะ และคุณลักษณะตามที่ตัวชี้วัดที่หลักสูตรอิงมาตรฐานกำหนด พร้อมกับพัฒนาสมรรถนะหลักที่ต้องการไปพร้อมกัน ทั้งนี้ขั้นตอนในการนำกรอบสมรรถนะหลักมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนสามารถสรุปได้ดังนี้

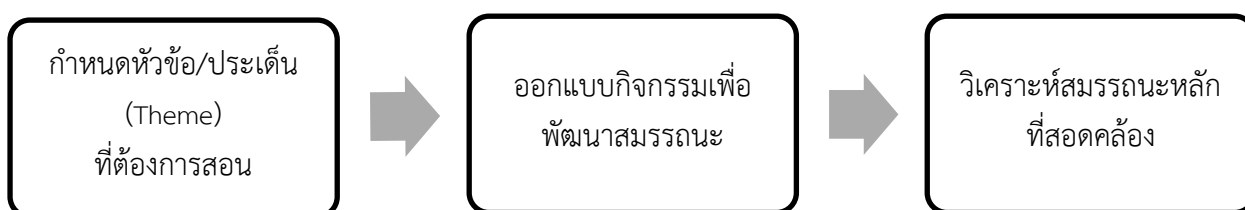

นอกจากนี้ โรงเรียนที่ 2 มีการนำแนวทางที่ 4 ไปจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่น่าสนใจ คือ การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยจัดหัวข้อที่ศึกษาเป็นโครงเรื่อง (Theme) เดียวกัน คือ เรื่องสหกรณ์โรงเรียน เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้เกี่ยวข้องกันทุกกลุ่มสาระ จากนั้นให้ครูสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะในลักษณะบูรณาการทุกกลุ่มสาระ ให้ครูทุกคนร่วมมือกันในการออกแบบการเรียนรู้ โดยครูจะพิจารณาว่าแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีหัวข้อการสอนเรื่องใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสหกรณ์โรงเรียน ให้ครอบคลุมสมรรถนะและตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชา จากนั้นแบ่งกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครูแต่ละกลุ่มสาระเป็นผู้รับผิดชอบสอน ในการดำเนินงานครูจะเลือกเนื้อหาและกำหนดสมรรถนะหลักและสมรรถนะพื้นฐานที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดเพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นรายชั่วโมง เมื่อครูได้มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ครูได้มีการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นให้อาจารย์ประจำกลุ่มพิจารณาและให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขแผนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของอาจารย์ประจำกลุ่ม แล้วจึงส่งให้ผู้บริหารรับทราบ จากนั้นจึงนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนทั้งแบบปกติและแบบออนไลน์ โดยระหว่างนั้นจัดให้มีการนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตรร่วมด้วย เพื่อช่วยกันสังเกตการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อจบชั้นเรียนครูร่วมกันประเมินผลการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดที่ต้องพัฒนา อีกทั้งมีการประชุมแลกเปลี่ยนกลุ่มย่อยเพื่อปรับแผนการจัดการเรียนรู้ ภายใต้การกำกับของผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง สำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ครูได้มีการปรับการวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมกับทุกสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา และมีวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น ได้แก่ 1) การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ประเด็นที่สังเกต ได้แก่ ความสนใจ การมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่ม การมีภาวะผู้นำ-ผู้ตามของนักเรียน 2) การตรวจผลงาน ได้แก่ การตรวจชิ้นงาน การสร้างนวัตกรรม และ 3) การประเมินตนเอง การประเมินโดยเพื่อน และการประเมินโดยครู การจัดการเรียนการสอนในแนวทางนี้ช่วยให้นักเรียนสนุกกับการเรียน มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น รู้จักการตั้งคำถามในชั้นเรียน มีความพยายามในการทำงานมากขึ้น สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานได้ มีภาวะผู้นำผู้ตามมากขึ้น นักเรียนได้รับรู้ศักยภาพในตนเอง โดยเชื่อว่าตนเองสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกับเพื่อนได้ มีเพื่อนคอยช่วยเหลือสนับสนุน ทำงานกลุ่มได้ นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการประเมินผล

(3) การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวทางกลุ่มที่ 3

การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียน **พื้นฐานสมรรถนะ** แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 5 : บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ และแนวทางที่ 6 : สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน

โรงเรียนที่ 1 เลือกใช้ **แนวทางที่ 5 : บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ** โดยครูผู้สอนจะร่วมกันระดมความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดที่หลากหลายในการออกแบบการสอนที่มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการโดยมีการกำหนดประเด็น (Theme) คัดออกแบบกิจกรรมบนฐานของความของสนใจนักเรียน หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนักเรียน มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ภายใต้ประเด็น โจทย์ หรือสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิต จากนั้นเลือกสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) ที่สอดคล้องมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งขั้นตอนในการนำกรอบสมรรถนะหลักมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนสามารถสรุปได้ดังนี้

ในส่วนของการประเมินผลมุ่งเน้นการประเมินผลจากหลากหลายส่วน เพื่อให้ได้ผลของพัฒนาการด้านสมรรถนะของผู้เรียนรอบด้าน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การประเมินโดยครู จากการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ส่วนที่ 2 การประเมินตนเอง ประเมินการปฏิบัติงานตามแผนของตนเองพร้อมระบุเหตุผลที่ประเมินตนเองในระดับดังกล่าว ส่วนที่ 3 การประเมินจากเพื่อน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองเป็นผู้จัดหรือสร้าง และส่วนที่ 4 การประเมินผลการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยประเมินว่าการทำงานของกลุ่มเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมนำเสนอแนวทางพัฒนาการทำงานร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น การจัดการเรียนการสอนในแนวทางนี้ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม เป็นธรรมชาติ และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์ในชีวิตจริง เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถนำการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างมีความสุข ผลจากการทดลองพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการมากขึ้นโดยหลังจากได้เรียนรู้พื้นฐานสมรรถนะ ทำให้นักเรียนเกิดเรียนรู้ที่มีความหมายมากขึ้น มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการเรียน อยากรู้ อยากเรียน ได้ลงมือทำและปฏิบัติจริง พร้อมแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้มากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็น ทั้งที่เหมือนและแตกต่างอย่างมีเหตุผล เข้าใจในความแตกต่างและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมไปด้วยกัน สามารถมองเห็นแนวทางในการนำความรู้ไปปรับใช้ ในชีวิตประจำวันของตัวเองได้

นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะโดยใช้ รูปแบบ Home-based Learning ผ่านการเรียนการสอนทางไกล (Online) โดยทางโรงเรียนเตรียมชุดการเรียนรู้ให้นักเรียนรายบุคคล เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจากกิจกรรมที่ครูออกแบบ รวมทั้งสร้างความเข้ากับผู้ปกครองเพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างที่บ้านและโรงเรียน ครูมีการสื่อสารกับนักเรียนรายบุคคล และเมื่อถึงช่วงสุดสัปดาห์ ครูจะร่วมสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน ปัญหาที่พบ และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ มีการประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ Home-based Development Report ในลักษณะของรายงานการประเมินการเรียนรู้ซึ่งแสดงข้อมูลพัฒนาการของนักเรียนรายบุคคล เพื่อให้ นักเรียนได้รู้ว่าสิ่งที่ตนเองเรียนคืออะไร และตนเองพัฒนาการสมรรถนะด้านใดบ้าง อย่างไร โดยการให้นักเรียนสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ตามด้วยการให้ครูและผู้ปกครองร่วมประเมินนักเรียน

ทั้งนี้ จากผลการทดลองคณะวิจัยมีข้อค้นพบว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีการนำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักมาสู่การพัฒนาผู้เรียนไปพัฒนาต่อยอดใน 2 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 การเรียนรู้สมรรถนะแบบผสมผสาน (Hybrid Competency Learning) เป็นการสร้างสรรค์การเรียนรู้สมรรถนะในหลากหลายรูปแบบ โดยการพิจารณาในบริบทของที่บ้านและโรงเรียนความพร้อมของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริง เป็นการออกแบบภายใต้ข้อจำกัดที่ต้องมีความยืดหยุ่นและยังคงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งการพัฒนาสมรรถนะในความรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) ให้เป็นไปตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการได้ โดยยึดหลักในการออกแบบการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการเรียนรู้อยู่ในสถานการณ์ที่มีความเหมาะสม และสามารถผสมผสานวิธีการเรียนการสอนได้หลากหลาย โดยแบ่งรูปแบบวิธีการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

(1) **การเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning)** โดยในการเรียนการสอนรูปแบบนี้ เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนใช้เวลาอยู่กับการเรียนรู้ที่บ้านเป็นหลัก ดังนั้นต้องคำนึงถึงบริบทของที่บ้านของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอาจนำชีวิตที่บ้านใช้เป็นฐานในการเรียนรู้ และเน้นการเรียนรู้แบบเป็นรายบุคคล หรือออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นความสัมพันธ์ในครอบครัว

(2) **การเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face Learning)** ในการเรียนการสอนรูปแบบนี้ ผู้เรียนยังสามารถใช้พื้นที่ของโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ แต่ด้วยข้อจำกัดในเรื่องของการเว้นระยะห่างและจำนวนผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม การออกแบบการจัดการเรียนรู้จึงควรเน้นการเรียนรู้เป็นรายบุคคล และการเรียนรู้เป็นกลุ่มเล็ก

(3) **การเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning)** เป็นการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning) และการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face Learning) โดยเป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่มีการผสมผสานระหว่างบริบททั้งที่บ้านและโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง และทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการได้ในชีวิตจริงได้

ลักษณะที่ 2 เชื่อมงาน ประสานการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะทั้งโรงเรียน (Whole School Learning) เป็นการส่งเสริมสมรรถนะหลักของผู้เรียนสามารถทำได้ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน ที่บ้าน ในชุมชน อีกทั้งผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยการเรียนรู้จากเรื่องราว/ประเด็น/เนื้อหา/ต้นทุนของโรงเรียนหรือชุมชน / บทเรียนที่มีความหมายร่วมกันที่เป็นจุดเน้นสำคัญของโรงเรียน และนำสู่การพัฒนาผู้เรียนทั้งโรงเรียน (Whole School) โดยการกำหนดสมรรถนะที่จะพัฒนา ออกแบบสาระการเรียนรู้ และงานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนทุกชั้น ทุกกลุ่ม ตามลักษณะพื้นฐานความรู้ที่มี ระดับพัฒนาการและประเด็นที่เป็นความสนใจทั้งรายบุคคล รายกลุ่ม และชั้นเรียน การใช้แนวทางนี้ในการส่งเสริมสมรรถนะจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องเดียวกัน แต่ต่างกันในระดับย่อย และความคลุ่มลึกในสิ่งที่เรียน ส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ระหว่างกัน เกิดการเรียนรู้เชิงลึก ที่สำคัญคือสามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้เรียนรู้ไปใช้ได้จริงผ่านสถานการณ์หลากหลายทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน และชีวิตจริง ช่วยปลูกฝังสมรรถนะสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

การพัฒนาต่อยอดใน 2 ลักษณะ นี้ สามารถนำไปสู่แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักมาสู่การพัฒนาผู้เรียนแนวใหม่ต่อไป ซึ่งจากการวิเคราะห์ พบว่า การพัฒนาต่อยอดแนวทางทั้ง 2 ลักษณะนี้สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในสถานศึกษาที่ยังคงใช้หลักสูตรอิงมาตรฐาน และสถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรที่อิงบริบท จึงจัดอยู่ในกลุ่มที่ 2 คือ การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยอิงฐานสมรรถนะหรือหลักสูตรอิงมาตรฐาน

นอกจากนี้ ในการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการคิดในการออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะของครูพบว่าปัญหาที่ครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายส่วนหนึ่งมักกล่าวถึง คือ ไม่รู้ว่าควรเริ่มต้นคิดออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะอย่างไร ซึ่งภายหลังได้ดำเนินการไปแล้วระยะหนึ่ง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปเป็นหลักการในการเริ่มต้นคิดออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ได้ดังนี้

หลักการในการเริ่มต้นคิดออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

1) การวิเคราะห์**สภาพชีวิตจริง/วิถีชีวิต/ ชีวิตประจำวัน** ของนักเรียนว่าเป็นอย่างไร เขาควรทำอะไร ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ**หลักการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning)** ตัวอย่างเช่น โรงเรียนที่ 1 ที่วิเคราะห์ว่านักเรียนควรที่จะสามารถพึ่งพาตนเองในการทำอาหารสำหรับตนเองและดูแลเพื่อนหรือบุคคลในครอบครัวได้ จึงได้กำหนดหน่วยการเรียนรู้ “อาหารดี มีประโยชน์” ขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ตั้งแต่การคิดเมนูอาหาร การหาสูตร การจัดซื้อ/การจัดเตรียมวัตถุดิบ การวางแผน การปรุงอาหาร การประเมินผล และสะท้อนคิดการทำงานของตน ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาสมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ และสมรรถนะการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ หรือตัวอย่างเช่น โรงเรียนที่ 3 ที่วิเคราะห์แล้วพบว่า นักเรียนมีการใช้ภาษาถิ่นของภูมิภาคต่าง ๆ กันมากในชีวิตประจำวัน ทั้งในโรงเรียนและ

บริเวณชุมชน เนื่องจากนักเรียนในโรงเรียนและคนในชุมชนมาจากภูมิภาคที่หลากหลาย จึงได้ออกแบบบทเรียนว่าด้วยภาษาถิ่นที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมสมรรถนะการสื่อสารแก่นักเรียน

2) การวิเคราะห์ว่า**มีงาน**ใดบ้างที่นักเรียนควรทำได้ หรือมี**สถานการณ์**ใดบ้างที่นักเรียนควรได้เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ**หลักการเรียนรู้จากงาน** (Task-based/ Work-based Learning) และ**หลักการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์** (Situated Learning) เช่น โรงเรียนที่ 2 นักเรียนทุกระดับชั้นจะมีงานออกแบบผลิตภัณฑ์และลงมือผลิตมาจำหน่ายในสหกรณ์โรงเรียนเพื่อเป็นรายได้ จึงได้ใช้งานนี้เป็นพื้นที่ในการฝึกสมรรถนะแก่ผู้เรียน ทั้งสมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ และสมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

3) การวิเคราะห์**ความสนใจ ความชื่นชอบ** สิ่งที่คุณเรียนกระหายใคร่รู้และ**ให้มีความสำคัญ** ซึ่งสอดคล้องกับหลักการออกแบบกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนและ**หลักการเรียนรู้อย่างมีความหมาย** (Meaningful Learning) เช่น นักเรียนโรงเรียนที่ 3 มีความชื่นชอบและสนใจการเล่นเกมเป็นอย่างมาก ครูจึงนำความสนใจนี้มาใช้ออกแบบบทเรียนให้นักเรียนได้สร้างเกมจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อให้เพื่อนได้เล่น ซึ่งทำให้นักเรียนได้พัฒนาสมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม และสมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (การใช้และการออกแบบโปรแกรมต้องใช้ภาษาอังกฤษ)

4) การวิเคราะห์ว่าในโรงเรียนหรือในชุมชนมีทรัพยากร สิ่งแวดล้อม หรือ**แหล่งเรียนรู้**สำคัญใดบ้างที่ใช้เป็นพื้นที่พัฒนานักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ**หลักการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้** (Resource-based Learning) หรือมีกิจกรรมชุมชน/ งานประเพณี/ หรือเทศกาลใดที่สามารถใช้เป็นพื้นที่เรียนรู้ได้ (event/ festival) เช่น โรงเรียนที่ 1 ใช้เทศกาลสงกรานต์เป็น theme ในการออกแบบบทเรียน โดยให้นักเรียนได้สืบค้นประวัติความเป็นมาว่าเทศกาลนี้ถือเป็นเทศกาลของไทยใช่หรือไม่ ซึ่งทำให้พบข้อถกเถียงในหลายประเด็นที่น่าสนใจ ตลอดจนออกแบบกิจกรรมงานสงกรานต์ในโรงเรียนเพื่อให้คุณครูและนักเรียนได้เข้าร่วมทำให้เรียนรู้ตั้งแต่เรื่องดนตรี การละเล่นไทย วัฒนธรรมประเพณีของไทยและเอเชีย มารยาทไทย ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล สมรรถนะการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ และสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ในสมรรถนะย่อยที่ 4 การโต้แย้งในประเด็นสำคัญ หรือโรงเรียนที่ 2 มีตลาดสดที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับโรงเรียน คุณครูจึงได้ออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้ไปเลือกซื้อสินค้าต่าง ๆ ในตลาด หรือโรงเรียนที่ 3 ที่มี Rooftop Garden ที่โรงเรียนวางแผนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชผักสวนครัวในพื้นที่จำกัดแก่นักเรียน

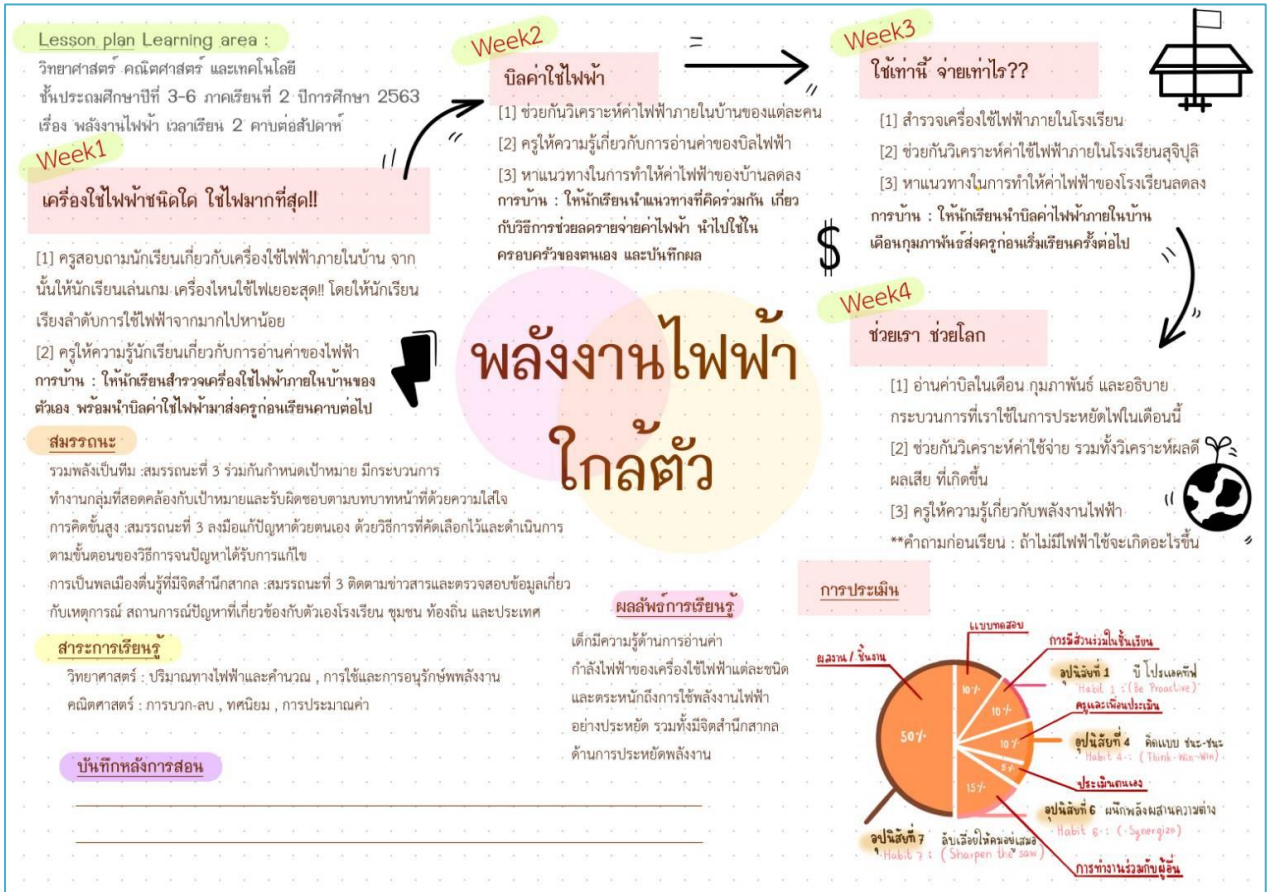
5) การวิเคราะห์ว่าในโรงเรียน/ในชุมชน/ในสังคม/ในโลก ขณะนี้มี**ปรากฏการณ์ ประเด็นความเคลื่อนไหว**ใดที่สำคัญ หรือมี**ปัญหา**ใดที่ควรศึกษา/ได้รับการแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับ**หลักการเรียนรู้โดยใช้**

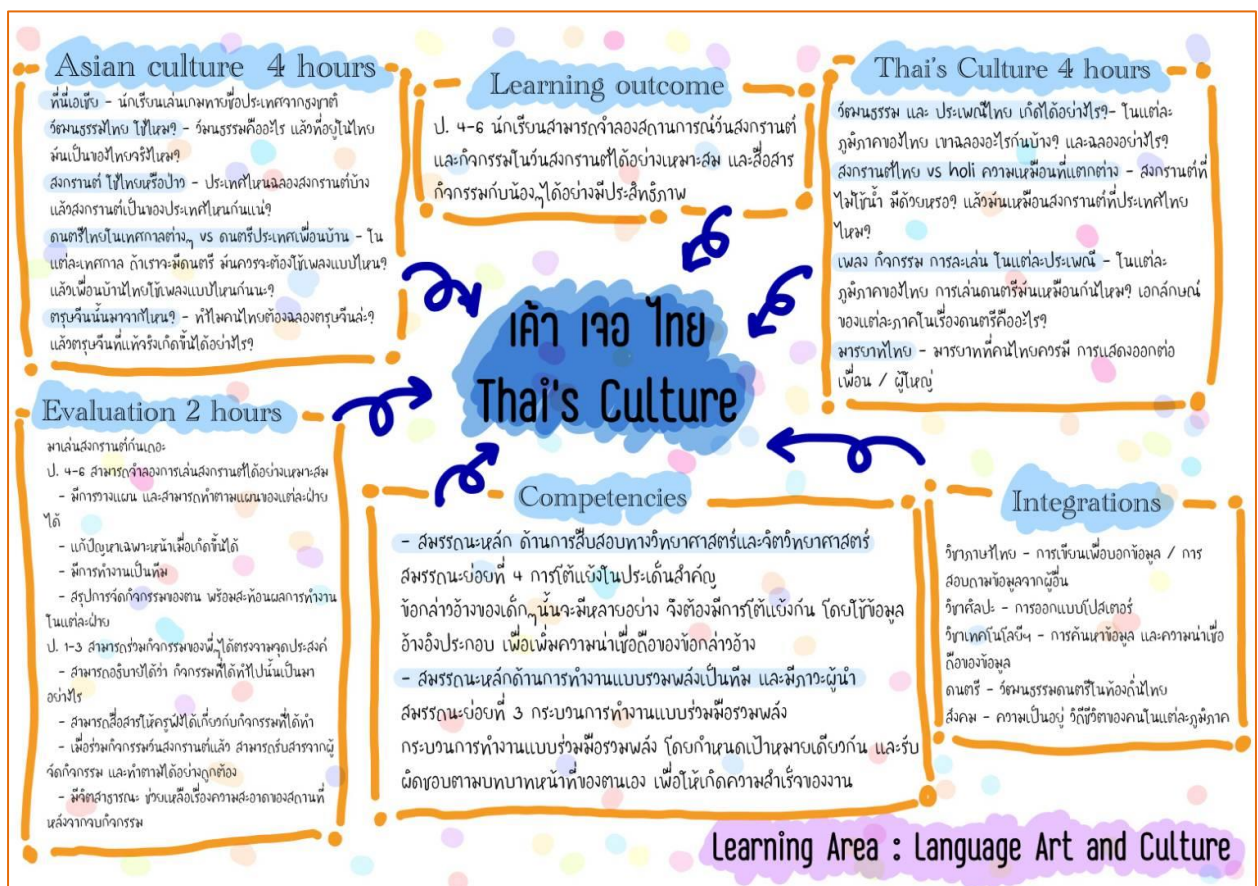
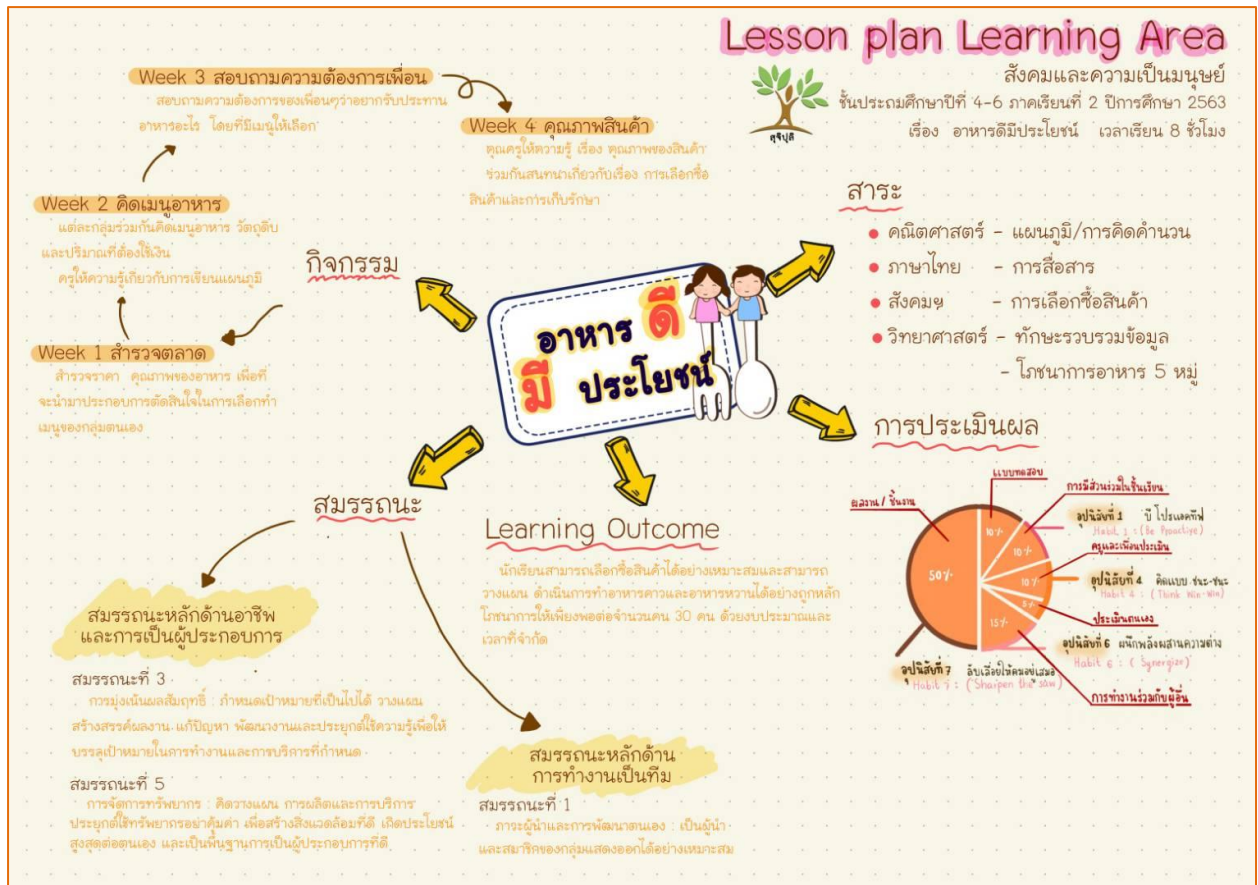
ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน การเรียนรู้ผ่านประเด็นทางสังคม และการเรียนรู้โดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Problem-based Learning/ Phenomenon-based Learning/ Issues & Trend/ Community-based Learning) เช่น โรงเรียนที่ 1 ที่พบว่ามีปัญหาเรื่องขยะและพลังงานไฟฟ้า ทั้งในโรงเรียนและครัวเรือน จึงได้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ “พลังงานไฟฟ้าใกล้ตัว” และ “การจัดการขยะ” ซึ่งนักเรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม และสมรรถนะการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ รวมทั้งได้นำสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสสมาให้นักเรียนได้ออกแบบอุปกรณ์และนวัตกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันตนเอง

6) การวิเคราะห์ว่าโรงเรียนมีจุดเด่น/ จุดเน้น/ โครงการ/ กิจกรรมสำคัญใดที่ใช้เป็นประเด็นและพื้นที่การเรียนรู้ของนักเรียนได้ (School focus) เช่น ในโรงเรียนที่ 2 มีโครงการยุวเกษตร และโครงการสหกรณ์โรงเรียนที่มีความโดดเด่น เนื่องจากเป็นพื้นที่ในการส่งเสริมทักษะแก่ผู้เรียนในหลายด้าน มีนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านโครงการเหล่านี้เป็นจำนวนมากในทุกระดับชั้น และยังถือเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนจึงใช้โครงการเหล่านี้เป็นพื้นที่ในการพัฒนาสมรรถนะแก่ผู้เรียน หรือโรงเรียนที่ 3 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นผู้นำแก่นักเรียน ซึ่งถือเป็นจุดเน้นสำคัญของโรงเรียน โรงเรียนจึงใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสมรรถนะแก่นักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ

7) การวิเคราะห์ศักยภาพหรือความสามารถที่โดดเด่นของนักเรียนว่ามีสิ่งใดที่ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุน เช่น โรงเรียนที่ 1 มีนักเรียนที่มีศักยภาพทางดนตรีไทย จึงสร้างพื้นที่ในการฝึกและแสดงความสามารถนั้นทั้งในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนและเวทีภายนอกโรงเรียน ซึ่งทำให้ได้ฝึกสมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน ในการรู้จักตนเอง การตระหนักรู้ การเห็นคุณค่าในตนเอง และการจัดการตนเอง รวมถึงสุนทรียะ

ดังปรากฏแนวความคิดในตัวอย่างแผนหน้าเดียวของครูโรงเรียนที่ 1 ดังภาพ

จากหลักการดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้**แนวทางในการออกแบบการสอนและคัดเลือกกิจกรรมการเรียนรู้**แตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนปกติ ในส่วนของการเลือกกิจกรรม พบว่า **กิจกรรมที่ส่งเสริมเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาสมรรถนะส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียน** ทำให้นักเรียนมีความสุข กระตือรือร้น มีความสุขในการเรียน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะดังนี้

- 1) มีการเชื่อมโยงกิจกรรมผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ที่นำไปสู่การใช้ชีวิตจริง
- 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
- 3) สร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย
- 4) ไม่เน้นเพียงแค่การอ่านหรือการเขียน แต่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพและความถนัดที่แตกต่างกันของแต่ละคน
- 5) จัดกิจกรรมนอกห้องเรียน
- 6) เรียนปนเล่น เกม ร่วมมือกัน กิจกรรมกลุ่ม
- 7) ภารกิจ 1 อย่าง ให้เด็กตามหา ทำการทดลองเอง กระตุ้นให้อยากเรียนและสนใจอยากรู้ว่าจะเกิดอะไรต่อไป (Inquiry)

สำหรับ**การวัดและประเมินผลการเรียนรู้** พบว่า ครูมีการปรับวิธีการวัดและประเมินผลโดยมีการปรับลดการใช้แบบทดสอบให้น้อยลง มีการประเมินตามสภาพจริงที่เน้นการปฏิบัติมากขึ้น แม้ว่าบางโรงเรียนยังคงประเมินตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดอยู่ ซึ่งมีวิธีการวัดและประเมินผล ดังนี้

- 1) การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ประเด็นที่สังเกตเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิด
- 2) การประเมินผลงาน และประเมินชิ้นงานของนักเรียน
- 3) การประเมิน/ ตรวจสอบกระบวนการทำงาน
- 4) การประเมินการปฏิบัติงานตามสภาพจริง
- 5) การประเมินตนเอง /การสะท้อนตนเอง

ทั้งนี้ ในการวัดและประเมินผลในแต่ละวิชาจะมีความแตกต่างกันไป มีการใช้การประเมินหลากหลาย และบางโรงเรียนมีการพัฒนาเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) โดยคณะครูร่วมกันคิดเกณฑ์การประเมินที่ครอบคลุมทั้งตัวชี้วัดและสมรรถนะหลัก คัดระดับคุณภาพ เช่น ระดับ 3,2,1 แต่ละกลุ่มสาระฯ มาช่วยกันปรับแก้ไข พยายามให้มีการปรับเป็นแนวทางเดียวกันทั้งโรงเรียน ช่วยกันออกแบบตารางการประเมินให้เห็นชัดเจนว่านักเรียนได้พัฒนาสมรรถนะอะไรบ้าง หากสมรรถนะไหนประเมินแล้วพบว่านักเรียนยังปฏิบัติไม่ได้ ครูก็จะปรับปรุงกิจกรรมใหม่ ในส่วนของผู้ประเมินมีทั้ง เพื่อนประเมิน ครูประเมิน และประเมินตนเอง

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 3 โรงเรียน จะเห็นได้ว่า ทุกโรงเรียนสามารถนำสมรรถนะหลัก (Core Competency) 7

สมรรถนะ และสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน 4 สมรรถนะ มาใช้ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ได้ครบทุกสมรรถนะ ทั้งในการนำกรอบสมรรถนะมาใช้ในระดับหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการนำมาพัฒนาใน ลักษณะการปรับโครงสร้างรายวิชาเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะให้มีความเข้มข้นมากขึ้นตามจุดเน้น การวิเคราะห์ความสอดคล้องสมรรถนะกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร และการนำกรอบสมรรถนะมา ใช้ในระดับชั้นเรียนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวทาง 6 แนวทาง และเกิดแนวทางใหม่ที่ได้จากการปฏิบัติของโรงเรียนที่แสดงถึงการปฏิบัติเพื่อพัฒนาสมรรถนะ ผู้เรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีหลากหลายตามความสนใจของเด็กมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม การใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน แบบออนไลน์ และการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะใน ความฉลาดรู้พื้นฐานและสมรรถนะหลักทุกสมรรถนะได้ตามศักยภาพ ผลจากการนำกรอบสมรรถนะหลักของ ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมาใช้นี้ จึงเป็นบทเรียนสำคัญที่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลที่ใช้สมรรถนะเป็นฐานที่ทำให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่ หลากหลายในการนำสมรรถนะมาสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาได้อย่างเกิดประสิทธิผลในอนาคต

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน” มีวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ (1) เพื่อจัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน (2) เพื่อศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย และ (3) เพื่อจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ การดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากพหุกรณีศึกษา (Multi-case study) ด้วยวิธีการที่และเครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาภาคสนาม การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม และการใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 ไปทดลองใช้ในบริบทของหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นอยู่และในการจัดการเรียนการสอนตามปกติของตน

สถานศึกษากลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 3 แห่งที่เลือกแบบเจาะจงให้มีบริบทที่แตกต่างกันหลากหลายเพื่อให้ครอบคลุมสถานศึกษาทั้ง 3 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.) และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และมีความหลากหลายด้านขนาดของโรงเรียน ได้แก่ สถานศึกษาขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย จำนวน 34 คน ระยะเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2563 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2564 การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การจัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นการศึกษาจากงานวิจัยพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) รายงานผลการวิจัยแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) และรายงานผลการพัฒนากรอบสมรรถนะหลักผู้เรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) และศึกษากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นไปได้เพิ่มเติม

โดยจัดทำคู่มือเอกสารแนวทางดำเนินการ สื่อด้านแบบ รวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ วางแผนจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงและสร้างความเข้าใจแนวทางในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่สถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยดำเนินการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ออกแบบเครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล วางแผนการนิเทศติดตามผล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงและสร้างความเข้าใจแนวทางในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่สถานศึกษากลุ่มเป้าหมายร่วมกับการให้ศึกษาคู่มือเอกสารแนวทางการดำเนินการด้วยตนเอง เมื่อสถานศึกษาดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักฯ ผู้วิจัยและผู้ชี้แนะดำเนินการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลร่วมเรียนรู้ ให้คำแนะนำการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 แก่สถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลการนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษาเป็นระยะตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระยะที่ 3 การจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 เป็นระยะเพื่อสังเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ รวมทั้งจัดการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนจากผู้บริหาร ครูผู้เชี่ยวชาญ และผู้เกี่ยวข้องในประเด็นดังกล่าว จากนั้น วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดเพื่อจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ พร้อมทั้งดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล จากผลการดำเนินงานของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย และการถอดบทเรียนตามประเด็นที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อปรับปรุงแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์แก่สถานศึกษาต่าง ๆ ในการนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมตามจุดเน้นและบริบทของตน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวทางและผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย เป็นการวิเคราะห์ผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1-2 โดยมุ่งวิเคราะห์และสรุปผลจากข้อมูลการปฏิบัติงานจริงของผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ได้เก็บรวบรวมไว้ตลอดระยะเวลาของการศึกษาวิจัย ซึ่งได้นำเสนอทั้งแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ และผลการทดลองใช้ให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

ตอนที่ 2 ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ เป็นการวิเคราะห์ผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 โดยอาศัยข้อมูลจากความเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ได้เก็บรวบรวมไว้ตลอดระยะเวลาของการศึกษาวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสังเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน เป็นการวิเคราะห์ผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 จากการประมวล สังเคราะห์ และทบทวนข้อมูล โดยคณะผู้วิจัย คณะทำงาน และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้แนวทางที่สมบูรณ์บนพื้นฐานความเป็นไปได้ อันจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

สามารถสรุปรายละเอียดในแต่ละตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวทางและผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย

ผลการวิจัยในตอนที่ 1 นี้เป็นไปเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1-2 คือ เพื่อจัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานจริงของสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย และเพื่อศึกษาผลการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย โดยสามารถสรุปแนวทางและผลการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายได้ดังนี้

1. กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนของครู

1.1 เหตุผลในการเลือกสมรรถนะมาใช้ โรงเรียนมีแนวทางในการเลือกสมรรถนะหลัก 3 ลักษณะ

คือ 1) เลือกให้สอดคล้องกับธรรมชาติของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนใช้อยู่ก่อนแล้ว 2) เลือกให้สอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชาที่รับผิดชอบ และ 3) เลือกให้สอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมและการวัดและประเมินผล

1.2 กระบวนการนำกรอบสมรรถนะมาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน ในภาพรวมมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

- 1) ประชุมร่วมกันเพื่อเลือกแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน
- 2) ออกแบบการเรียนรู้ตามแนวทางฯ ที่เลือกมาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และบริบทของโรงเรียน โดยมีแนวทางดังนี้

ก. คัดเลือกสมรรถนะที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน จากนั้นร่วมกันออกแบบการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่เลือกไว้

ข. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ตามจุดเน้นของสถานศึกษา จากนั้นกำหนดสมรรถนะหลักที่จะนำมาบูรณาการให้เกิดสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือกิจกรรมดังกล่าว

ค. พิจารณาสมรรถนะที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดที่กำหนดไว้แล้ว จากนั้นออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องตัวชี้วัดและสมรรถนะดังกล่าว

- 3) จัดส่งแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้พิจารณาให้ข้อเสนอแนะปรับปรุง จากนั้นปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

- 4) จัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับแก้ไขแล้ว และปรับตามสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้น

- 5) จัดการนิเทศติดตามจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ครู ร่วมกันประเมินผลการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดที่ต้องพัฒนา

2. การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนเลือกแนวทางที่แตกต่างกันตามบริบทและต้นทุนเดิมของโรงเรียน โดยแนวทางการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการทดลองที่ครูเลือกใช้ **แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ** โดยครูที่เลือกใช้แนวทางนี้ให้เหตุผลว่า เป็นรูปแบบพื้นฐาน ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปใช้ง่าย เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนมากที่สุด และแนวทางนี้ ครูสามารถบูรณาการเข้ากับรายวิชาเดิมได้ง่าย **แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด** โดยครูที่เลือกใช้แนวทางนี้ให้เหตุผลว่า ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดตัวชี้วัดอยู่แล้ว สามารถนำสมรรถนะมาเชื่อมต่อ อีกทั้งโรงเรียนต้องประเมินนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 และ **แนวทางที่ 5 บูรณาการหลายสมรรถนะ** โดยครูที่เลือกแนวทางนี้ให้เหตุผลว่า สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของครูในโรงเรียน ครูทั้งหมดเลือกใช้แนวทางที่ 5 โดยให้เหตุผลว่า แนวทางที่ 5 มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนจุดเน้นของหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งเน้นพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดนวัตกรรมที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งโรงเรียนพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการที่พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลายประการอยู่แล้ว

ครูคุ้นเคยและมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางนี้ นอกจากนี้ยังพบว่ามีครูบางคนเลือกใช้แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะ

3. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผล

3.1 การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน โรงเรียนมีแนวทางในการเลือกแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้แตกต่างกัน ทำให้ แนวคิดในการออกแบบการเรียนการสอนจึงแตกต่างกันออกไปโดยสรุปได้ดังนี้

3.1.1 **แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ** ครูมีการปรับเปลี่ยนวิธีการออกแบบการเรียนการสอน โดยเลือกสมรรถนะที่ง่ายต่อการประยุกต์ใช้และความใกล้เคียงกับเนื้อหาการสอนในปัจจุบัน สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ได้แนวทางการออกแบบการเรียนการสอน จำนวน 3 ขั้นตอน คือ 1) พิจารณาแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำไว้แล้ว ในส่วนของสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) พิจารณา/คัดเลือกสมรรถนะหลักที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้เดิม 3) เสริมงานหรือกิจกรรมเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเอื้อให้นักเรียนได้พัฒนาสมรรถนะควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามปกติ

3.1.2 **แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผลานตัวชี้วัด** ครูได้ออกแบบการเรียนการสอนด้วยการเลือกสมรรถนะพื้นฐานมาผสมผสานกับสมรรถนะหลัก ได้แนวทางการออกแบบการเรียนการสอน 2 แนว คือ 1) พิจารณาเลือกสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้เกิดกับผู้เรียน จากนั้นพิจารณาคัดเลือกหรือเนื้อหาออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะนั้น กลุ่มวิชาที่ใช้แนวนี้คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และ 2) กำหนดสมรรถนะ พิจารณาตัวชี้วัด ออกแบบกิจกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มวิชาที่ใช้แนวนี้คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

3.1.3 **แนวทางที่ 5 บูรณาการหลายสมรรถนะ** ครูได้ร่วมกันสรุปขั้นตอนการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อให้ครูมีแนวคิดในการออกแบบการเรียนการสอน ดังนี้ 1) ออกแบบหัวข้อ/ประเด็น (Theme) หรือหน่วยการเรียนรู้ 2) ตั้งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน 3) พิจารณาบริบทของตัวผู้เรียนและยึดชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง 4) กำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา 5) วิเคราะห์สาระ และวิเคราะห์วัตถุประสงค์ตามพุทธิพิสัย (K) ทักษะพิสัย (P) และจิตพิสัย (A) ที่เกี่ยวข้อง 6) การออกแบบวิธีดำเนินกิจกรรมและวางแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) 7) กำหนดสื่อและอุปกรณ์ ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่ต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด และ 8) กำหนดสถานการณ์หรือวิธีการประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง

3.2 การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูมีความเห็นว่าสมรรถนะที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุดคือสมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน เนื่องจากกรอบสมรรถนะดังกล่าวมีข้อความที่เขียนเอื้อให้ออกแบบกิจกรรมและการวัดประเมินได้ง่ายกว่าสมรรถนะอื่น อ่านแล้วเข้าใจ ทำให้เลือกใช้ได้กับทุกวิชา บูรณาการกับวิชาอื่นได้ และช่วยการประเมินได้ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีสมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ สมรรถนะหลักด้าน

การสื่อสาร สำหรับสมรรถนะที่ครูเห็นว่าค่อนข้างยากในการนำไปใช้ คือ สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม เพราะสมรรถนะย่อยค่อนข้างคาดหวังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และทักษะที่สูงเกินกว่าในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

สำหรับแนวทาง/วิธีการในการจัดการเรียนการสอน แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ และการเรียนการสอนทางไกล โดยมีรายละเอียดของการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

3.2.1 การสอนในชั้นเรียนปกติ พบว่าการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ ครูมีแนวทาง/วิธีการในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) การเชื่อมโยงกิจกรรมผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ที่นำไปสู่การใช้ชีวิตจริง เน้นให้ผู้เรียนได้พบปัญหาจริง ได้ลงมือทำในสถานการณ์ต่าง ๆ และผลจากการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้สะท้อนถึงตัวอย่างของการกำหนดสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง 2) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วย เน้นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนลงมือทำงานมากขึ้นทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม ได้จัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้สร้างชิ้นงาน ปฏิบัติภาระงาน และ 3) การเรียนรู้อย่างมีความหมาย และการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน ได้เข้าใจความหมายของการเรียนรู้ และมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นหรือออกแบบการเรียนรู้

3.2.2 การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน ครูได้มีการจัดการเรียนการสอนที่นำนักเรียนไปเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ หรือชุมชนใกล้โรงเรียน เพื่อให้เรียนรู้จากสถานที่จริง

3.2.3 การสอนทางไกล โดยในการเรียนการสอนรูปแบบนี้ เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนใช้เวลาอยู่กับการเรียนรู้ที่บ้านเป็นหลัก ดังนั้น ต้องคำนึงถึงบริบทของที่บ้านของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้วิถีชีวิตของผู้เรียนที่บ้านเป็นฐานในการเรียนรู้ และเน้นการเรียนรู้แบบเป็นรายบุคคล หรือออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งสามารถดำเนินการได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ สามารถดำเนินการได้ทั้งแบบประสานเวลาหรือเรียลไทม์ (Real time) โดยผู้เรียนและครูผู้สอนจะสามารถปฏิสัมพันธ์และตอบสนองได้อย่างทันทีทันใด และแบบไม่ประสานเวลาหรือไลฟ์ไทม์ (Life time) ซึ่งจะสามารถยืดหยุ่นเวลาในการเรียนได้ตามความสะดวกของผู้เรียน 2) การเรียนรู้ที่บ้านผ่านชุดสื่อและเอกสารที่โรงเรียนจัดส่งมาให้ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติและลงมือทำด้วยตนเอง และ 3) การเรียนรู้ที่บ้านผ่านงานหรือกิจกรรมแบบ home-based learning ที่ครูและผู้ปกครองร่วมกันออกแบบ

3.3 การประเมินผลการเรียนรู้ โรงเรียนมีแนวทางการวัดและประเมินผลสมรรถนะที่เหมือน/ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ 1) การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ประเด็นที่สังเกตเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิด 2) การประเมินผลงานการประเมิน/ตรวจสอบกระบวนการทำงาน 3) การประเมินตนเอง /การสะท้อนตนเอง

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

4.1 ผลการเปลี่ยนแปลงของครู ปรากฏดังนี้ 1) ด้านความรู้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะ และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพิ่มมากขึ้น **2) ด้านการทำงาน** ครูปรับเปลี่ยน

วิธีการทำงาน โดยมีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและสามารถรวมตัวกลายเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ครูเห็นคุณค่าของความแตกต่างในศักยภาพของเพื่อนร่วมงาน สามารถร่วมมือกันทำงานบนความแตกต่างดังกล่าวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะขึ้นได้ 3) *ด้านการจัดการเรียนรู้* ครูปรับลักษณะของการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ทำชิ้นงาน ทำภาระงาน ผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการเกิดสมรรถนะแทนการสอนโดยเน้นครูเป็นศูนย์กลาง มีปรับการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น 4) *ด้านคุณลักษณะของครู* ครูปรับลักษณะนิสัยบางประการของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไป เช่น มีการอดทนรอคอยและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนมากขึ้น ให้นเวลามากขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เป็นผู้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น ให้การเสริมแรงนักเรียนรวมถึงรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนมากขึ้น

4.2 ผลการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน ในภาพรวมผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น มีความกระตือรือร้น ผู้เรียนมีความสนุกสนาน เกิดความอยากเรียนรู้ กระตือรือร้นในการเรียน ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมมากขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถนะ พบว่า 1) *สมรรถนะหลักด้านทักษะแห่งชีวิตและความเจริญแห่งตน* ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก รู้จักการตั้งคำถามในชั้นเรียน ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น ทั้งที่เหมือนและแตกต่างอย่างมีเหตุผล เข้าใจในความแตกต่างและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เห็นคุณค่าในตนเองและเพื่อน นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมั่นใจและกล้าแสดงออกมากขึ้น 2) *สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม* นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานได้ที่มีความแปลกใหม่น่าสนใจได้ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้มากขึ้น ผู้เรียนหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองหรือสามารถแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา 3) *สมรรถนะด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะ* ผู้เรียนเห็นความสำคัญของความแตกต่างระหว่างเพื่อนด้วยกัน สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดี นำสู่การบรรลุเป้าหมายในการทำงานได้ มีภาวะผู้นำมากขึ้น

5. บทบาทของผู้บริหาร บทบาทของผู้บริหารที่เป็นปัจจัยทำให้การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารควรมีบทบาทและลักษณะสำคัญ 1) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะ 2) เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นของครู 3) ทำหน้าที่ในการนิเทศติดตาม ให้กำลังใจและข้อเสนอแนะ และ 4) บริหารควรให้การส่งเสริมสนับสนุนและจัดปัจจัยเกื้อหนุนการทำงานของคณะครู

6. ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข ปัญหาที่พบจากการนำกรอบสมรรถนะไปใช้เป็นดังนี้

6.1 ด้านการออกแบบการเรียนการสอน

6.1.1 ปัญหาด้านการออกแบบการเรียนการสอนที่พบมีดังนี้

(1) ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ ถ้าครูมีความเข้าใจในการสอนฐานสมรรถนะน้อย จึงเกิดความสับสนเกี่ยวกับการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ และครูยังมีแนวคิดไม่ตรงกัน ด้วยระยะเวลาจำกัด ต่างคนต่างมีแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง ครูยังไม่เข้าใจองค์ประกอบของแต่ละสมรรถนะส่งผลให้ไม่มั่นใจว่าการกำหนดเกณฑ์การประเมินการเรียนรู้ ครูยังไม่เข้าใจคำศัพท์ทางวิชาการเฉพาะที่กำหนดในแต่ละสมรรถนะที่อาจตีความได้แตกต่างกัน

(2) ความกังวลเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กังวลเรื่องตัวชี้วัดและเนื้อหาที่ต้องสอนตามหลักสูตรแกนกลาง

(3) ความกังวลใจเกี่ยวกับความถูกต้องในการออกแบบการเรียนการสอน ไม่แน่ใจว่าสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติได้นั้นใช้สมรรถนะที่เกิดขึ้นหรือไม่ ข้อกังวลเกี่ยวกับความถูกต้องของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ยังไม่มั่นใจในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ว่าเขียน ปัญหาในการคิดกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะรายวิชาที่สัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะ ขาดเอกสาร คู่มือ ตำราเพิ่มเติมที่จะนำมาศึกษาเป็นแนวทางได้ สับสนในเรื่องกรอบสมรรถนะและระดับของสมรรถนะ

6.1.2 แนวทางการแก้ปัญหาด้านการออกแบบการเรียนการสอนมีดังนี้

(1) ครูมีการร่วมมือกันระหว่างเพื่อนครูในการแลกเปลี่ยนแนวทางการออกแบบกิจกรรมในลักษณะการระดมความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการพัฒนาการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการสร้างความเข้าใจกับครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

(2) การปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญและผู้ชี้แนะประจำโรงเรียนเพื่อให้ช่วยชี้แนะเกี่ยวกับความหมายหรือข้อความที่ไม่เข้าใจชัดเจน รวมทั้งให้ช่วยพิจารณาตรวจสอบแนวทางการจัดกิจกรรมบนฐานสมรรถนะและให้ข้อเสนอแนะ

6.2 ด้านการจัดการเรียนรู้

6.2.1 ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นดังนี้ ครูพยายามผสมผสานการสอนบนฐานสมรรถนะกับการสอนตามแนวทางเดิมที่อิงมาตรฐานตามตัวชี้วัดในหลักสูตร ซึ่งยังเน้นการสอบวัดความรู้ จึงต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครบถ้วน ปัญหาการเชื่อมโยงสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้เรียนให้สัมพันธ์กับกิจกรรมที่ออกแบบไว้ กังวลว่าการจัดการเรียนการสอนบนฐานสมรรถนะจะส่งผลต่อการทดสอบ O-NET ของผู้เรียน การระบุสมรรถนะหลายประการอาจเป็นปัญหาเนื่องจากทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำได้ไม่ครบถ้วน ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเปลี่ยนเป็นการสอนออนไลน์

6.2.2 แนวทางการแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นดังนี้

(1) ครูมีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาเรื่องระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ แก้ไขโดยการเสริมกิจกรรมเพื่อให้เกิดสมรรถนะเข้าไปในบางชั่วโมงแม้จะมีเวลาเพียงเล็กน้อย และเน้นที่วิชาหลักก่อน รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากการต้องจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ครูแก้ปัญหาโดยติดตามไปที่บ้านของนักเรียนเพื่อนำชิ้นงานไปให้นักเรียน รวมถึงการประสานกับผู้ปกครองขอความร่วมมือในการช่วยเหลือดูแลผู้เรียน

(2) ในด้านการสอน ครูมีการปรึกษาครูในทีมแกนนำเดียวกัน โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาเป็นกระบวนการในการแก้ปัญหา รวมทั้งศึกษากิจกรรม วิธีคิด แนวทางการดำเนินการของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นเพื่อมาปรับใช้กับกิจกรรมของตนเอง และมีการศึกษาความรู้จาก

เล่นคู่มือที่ทางคณะวิจัยให้ไปและศึกษาจากเอกสารเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ากิจกรรมที่ออกแบบนั้นสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะได้

(3) ครูเสนอว่าควรจัดเอกสาร คู่มือ ตำราเพิ่มเติมสำหรับใช้ศึกษาเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทั้งในลักษณะของคู่มือการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมิน และพจนานุกรมอธิบายคำศัพท์ที่ปรากฏในกรอบสมรรถนะ

6.3 ด้านการวัดและประเมินผล

6.3.1 ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล เป็นดังนี้ ครูยังไม่เข้าใจองค์ประกอบของแต่ละสมรรถนะเท่าที่ควรจึงทำให้ไม่มั่นใจว่า การกำหนดเกณฑ์การประเมินการเรียนรู้สำหรับนักเรียนครอบคลุมความเป็นสมรรถนะ การประเมินผู้เรียนที่มีระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน ข้อมูลจากการประเมินผลที่ช่วยสะท้อนการจัดการเรียนการสอนและช่วยเหลือหรือพัฒนาผู้เรียนรายบุคคลได้ แต่ครูยังเห็นว่าการประเมินสมรรถนะมีความยากและซับซ้อน รวมทั้งผู้เรียนสะท้อนสมรรถนะที่ทำไม่ได้ตรงกับเป้าหมายในการประเมิน

6.3.2 แนวทางการแก้ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลเป็นดังนี้ การขอคำแนะนำจากผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งมีประสบการณ์และความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะ

6.4 ด้านผู้เรียน

6.4.1 ปัญหาด้านผู้เรียนที่พบเป็นดังนี้ การขาดความพร้อมหรือจากทักษะพื้นฐาน เด็กบางกลุ่มยังไปไม่ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำของสมรรถนะที่ครูตั้งไว้ ผู้เรียนบางคนมีสมรรถนะสูง บางคนพัฒนาได้ช้า บางคนไม่กล้าแสดงความสามารถ ทำให้มีช่องว่างเกิดขึ้นระหว่างผู้เรียน และไม่แน่ใจว่าสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติได้นั้นเป็นสมรรถนะแล้วหรือไม่ ซึ่งการเรียนการสอนในบางเรื่องครูพบว่าผู้เรียนยังพัฒนาไปไม่ถึงตามพฤติกรรมบ่งชี้ในสมรรถนะที่เลือก

6.4.2 แนวทางการแก้ปัญหาด้านผู้เรียนเป็นดังนี้ ครูมีกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยกันคิดและลงมือปฏิบัติร่วมกัน การเสริมแรงบวก เช่น การจูงใจด้วยการให้รางวัล การให้คำแนะนำเพิ่มเติมสำหรับผู้เรียนที่ปฏิบัติได้ไม่ดีหรือยังทำไม่ได้

7. สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ

7.1 ความช่วยเหลือด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะการให้ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ การเสริมความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ การกำหนดจุดประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้ การให้ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ และการช่วยเหลือจาก ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศึกษานิเทศก์ ที่ควรจะมีบทบาทในการเข้ามาให้คำแนะนำ ร่วมคิดร่วมออกแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามกรอบสมรรถนะมากกว่าการจัดทำโครงการอื่น ๆ ให้ครูปฏิบัติ โรงเรียนต้องการตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทุกวิชาที่พัฒนาผู้เรียนเกิดสมรรถนะ การช่วยเหลือด้านการเขียน แผนกรอบสมรรถนะเพื่อให้เกิดความถูกต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งโรงเรียน การกำหนดภาระงานและชิ้นงานที่ถูกต้องและชัดเจน กรอบสมรรถนะยังคงมีความไม่ชัดเจนใน

การนำไปเลือกใช้และปฏิบัติ จึงต้องการกรอบที่ชัดเจน และแนวทางให้เลือกใช้ที่แคบลงมา โรงเรียนต้องการให้มีการกำหนดแนวทางการกำหนดบทบาทหน้าที่ของครู หรือสมรรถนะจำเป็นของครูสำหรับการสอนสมรรถนะ ต้องการทราบเทคนิคการกำหนดจุดประสงค์ฐานสมรรถนะ หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เป็นไปสะท้อนการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ นอกจากนี้ยังต้องการทราบวิธีการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการสอนภาษาที่สาม เช่น ภาษาจีน เป็นต้น

7.2 ความช่วยเหลือด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โรงเรียนต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอข้อแนะนำเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเพิ่มเติมจนทำให้มั่นใจว่าการปฏิบัติที่ดำเนินการอยู่เป็นไปในแนวทางการเรียนการสอนฐานสมรรถนะอย่างแท้จริง การให้ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการสอน ที่เป็นไปตามการศึกษาฐานสมรรถนะในแนวทางที่หลากหลาย เพื่อครูจะได้นำไปออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนต่อไป

7.3 ความช่วยเหลือด้านวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โรงเรียนต้องการแนวทางการประเมินผลสมรรถนะในแต่ละสมรรถนะที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยแนวทางดังกล่าวต้องสามารถมองเห็นขั้นตอน วิธีการ ที่สามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนของตนเองได้

8. สิ่งที่คุณคิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

ปัจจัยที่ทำให้การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้จัดการเรียนการสอนได้สำเร็จมีหลายประการ ดังนี้

8.1 การร่วมมือรวมพลังของครู กระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) มีส่วนช่วยให้สามารถออกแบบการสอนได้สำเร็จ

8.2. การปรับเปลี่ยนแนวความคิดของครูและวิธีการจัดการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรมในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ได้ลงมือปฏิบัติเอง เชื่อมโยงสู่ชีวิตประจำวันและต้องมีการปรับบุคลิกภาพและวิธีการสอนของครู การปรับเปลี่ยนตัวเอง อดทน ไม่พุดและให้เด็กลงมือปฏิบัติมากยิ่งขึ้น รู้สึกสนุกไปกับเด็ก และเปลี่ยนจากการเป็นครูหน้าห้อง เป็นลงมือทำร่วมกับเด็ก มีความใกล้ชิดครูมากขึ้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะขึ้นได้ ครูควรเปิดใจและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนการสอน นอกจากนี้การออกแบบการเรียนการสอนที่ไม่ยึดติดกับเนื้อหาแต่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสู่การนำไปปฏิบัติและปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้วยเหตุจึงส่งผลให้สามารถส่งเสริมสมรรถนะแก่ผู้เรียนได้ การที่ครูรับฟังความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยให้กิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวมีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนจะเรียนรู้อย่างตั้งใจและมีเป้าหมายในการเรียน และทำให้สามารถพัฒนาสมรรถนะได้มากขึ้น

8.3. การสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารที่สามารถให้คำแนะนำและมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ทำให้ครูมีความมั่นใจในการออกแบบมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านการเติมเต็มความเข้าใจของครูเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะให้ชัดเจนและถูกต้อง รวมทั้งการบริหารจัดการผ่านการกำหนดนโยบาย

ให้ครูลดการทำงานเอกสารที่ไม่จำเป็น และเพิ่มการส่งเสริมให้ครูได้ทำงานและทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้อย่างสมดุล (Work-life balance)

8.4. การปรับโครงสร้างหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น ปรับโครงสร้างเวลาเรียน ทำให้เอื้อต่อการออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้มากยิ่งขึ้น

8.5. เอกสารคู่มือการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ มีคู่มือแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะ และตัวอย่าง อย่างเป็นรูปธรรมจะสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนของครูครูได้ดียิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

ผลการวิจัยในตอนที่ 2 นี้ ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 คือ เพื่อจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ โดยสามารถสรุปข้อเสนอจากความเห็นของผู้บริหารและครูที่ร่วมโครงการได้ ดังนี้

1. ข้อเสนอในการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลัก

1.1 *กรอบสมรรถนะหลักควรเชื่อมโยงกับหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน* โดยควรแสดงให้เห็นความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรฐานสมรรถนะกับรายละเอียดตัวชี้วัดตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2 *ควรกำหนดรายละเอียดเป้าหมายสมรรถนะของผู้เรียนแต่ละระดับชั้นหรือช่วงวัยที่ชัดเจน* โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับสมรรถนะนักเรียนในแต่ละระดับชั้นหรือช่วงวัย เพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการตีความ และสร้างความเข้าใจร่วมในการนำหลักสูตรไปใช้

1.3 *ควรมีแนวทางการประเมินสมรรถนะที่ระบุไว้ในกรอบสมรรถนะให้ชัดเจน* โดยแสดงเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจนแต่ยืดหยุ่นเพื่อช่วยให้ครูสามารถออกแบบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะรวมทั้งการประเมินสมรรถนะให้ผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นหรือช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

ในส่วนนี้ประกอบด้วยข้อเสนอแนะ 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ

2.1.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติ

(1) ควรมีหน่วยงานกลางรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติ ที่ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตรทั้งหมด เพื่อให้สามารถพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติและ ประกาศใช้ไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด

(2) พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติโดยการศึกษาเปรียบเทียบ ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ และกรอบสมรรถนะหลัก

(3) พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติ โดยพิจารณาลักษณะสำคัญบาง ประการที่ครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้มีความเข้าใจร่วมกันเป็นพื้นฐาน

2.1.2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่

(1) กำหนดบทบาทของหน่วยงานและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนา หลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่อย่างชัดเจน เช่น ศึกษาวิเคราะห์ฝ่ายงานวิชาการหรือกลุ่ม งานที่เกี่ยวข้องในระดับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สามารถนำกรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือ ระดับพื้นที่ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะต่อไปได้

(2) ใช้กระบวนการศึกษาวิจัยในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่น หรือระดับพื้นที่ เพื่อให้สถานศึกษาในท้องถิ่นมีหลักหรือต้นแบบที่จะนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาฐาน สมรรถนะต่อไปได้

2.1.3 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

(1) สถานศึกษาควรมีอิสระในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดย 1) สถานศึกษาไม่จำเป็นต้องนำฐานคิดหรือองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาใช้ประกอบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หรือ 2) การเทียบเคียงมาตรฐาน ตัวชี้วัด ที่สอดคล้องตามกรอบสมรรถนะ มาบูรณาการ และกำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนให้ ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

(2) ควรให้สถานศึกษาได้ “ปลดล็อก” โครงสร้างการบริหารงานวิชาการและ การจัดการเรียนการสอนและหลักเกณฑ์บางประการที่อาจไม่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

(3) สถานศึกษาสามารถพิจารณาทบทวนหลักสูตรสถานศึกษา และสามารถ ออกแบบ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยนำกรอบสมรรถนะไปใช้ได้ทันที เนื่องจากกรอบสมรรถนะมีลักษณะ ไม่ยึดโยงกับเนื้อหาสาระในรายวิชา (Content Free)

2.2 ข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอน

2.2.1 การจัดการเรียนการสอนในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ

(1) ตรวจสอบ ทบทวน และปรับลดตัวชี้วัดตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ระบุในหลักสูตรหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้สอดคล้องกับการออกแบบการเรียนการสอนที่เน้น “บริบทชีวิตจริง” ของผู้เรียน

(2) ให้อิสระกับครูในการออกแบบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียนโดยสอดคล้องกับกรอบสมรรถนะรวมทั้งตัวชี้วัดตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ระบุในหลักสูตรหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.2.2 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ

(1) สนับสนุนให้ครูออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะโดยนำเสนอตัวอย่างแนวทางการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ รวมทั้งตัวอย่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ครูนำไปปรับใช้

(2) ส่งเสริมด้านทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครูมากขึ้น เนื่องจากทรัพยากรในการเรียนรู้ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ (Learning Space) ที่นอกเหนือไปจากในชั้นเรียน หรือภายในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งให้อิสระในการเลือกใช้สื่อสิ่งพิมพ์ที่สนับสนุนผลต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

(3) ให้อิสระกับครูในการออกแบบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียน รวมทั้งการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนที่ระบุในหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยมีบุคลากรจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่เป็นที่ปรึกษา

2.3 ข้อเสนอแนะต่อการวัดและประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียน

2.3.1 การวัดและประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียนในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ

(1) ควรมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่กำหนดกรอบการประเมินสมรรถนะของผู้เรียน เทียบเคียงกับผลผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้

(2) ควรให้อิสระกับครูรวมทั้งสถานศึกษาในการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนในแต่ละรายวิชาหรือกิจกรรม และแนวทางการวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียน ควรสะท้อนการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียน ในลักษณะของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning)

2.3.2 การวัดและประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ

(1) ควรกำหนดแนวทางหรือตัวอย่างการประเมินตามสภาพจริงที่ใช้สมรรถนะเป็นฐาน โดยควรเป็นการประเมินในลักษณะการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning)

(2) ควรพิจารณาแนวทางการประเมินระดับชาติ โดยอาจจะพิจารณายกเลิกการประเมินระดับชาติหากการประเมินระดับชาติเป็นการประเมินเช่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน หรืออาจพิจารณาปรับเปลี่ยนแนวทางการประเมินที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ที่ต่อเนื่อง สอดคล้องทั้งระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

2.4 ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

2.4.1 การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ

(1) ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะให้กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูทุกคน รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ เนื่องจาก การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ไม่เพียงพอ อาจทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางประการซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาสมรรถนะให้แก่ผู้เรียน หรืออาจทำให้ครูเกิดทัศนคติด้านลบต่อการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

(2) สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้ผู้ปกครอง ชุมชน รวมทั้งผู้เรียน ทราบถึงความคาดหวังหรือเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาดังกล่าว

(3) สร้างนิเวศการศึกษาฐานสมรรถนะโดยสื่อสารสร้างความเข้าใจด้วยรูปแบบที่ทันสมัย เข้าถึงง่าย หลากหลายช่องทาง และใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและต่อเนื่อง สามารถศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะรวมทั้งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องได้สอดคล้องตามความต้องการ

2.4.2 การพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

(1) การพัฒนาครูต่อเนื่องทั้งระบบโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาครู ผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ Professional Learning Community: PLC โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based)

(2) มุ่งเปลี่ยนชุดความคิด (Mindset) ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ครูตระหนักในความสำคัญ ความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาผู้เรียน

(3) การพัฒนาครูแกนนำ ครูผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะด้านการพัฒนาสมรรถนะให้ผู้เรียน ผ่านการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เพื่อนครูได้ศึกษาเปรียบเทียบ รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนของตนต่อไป

2.4.3 การพัฒนาระบบสนับสนุนการใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ (Curriculum Exemplars)

เสนอให้มีสถาบัน หน่วยงานกลาง หรือคณะบุคคล ทำหน้าที่รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

สมรรถนะ ทั้งตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จดังกล่าว และตัวอย่างที่ไม่ประสบความสำเร็จ อาจมีข้อบกพร่อง ข้อจำกัด และแนวทางแก้ไข หรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

ผลการวิจัยในตอนที่ 3 นี้ ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 คือ เพื่อจัดทำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน โดยคณะผู้วิจัยและคณะทำงานฯ ได้สรุป ประมวล และสังเคราะห์แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน เพื่อเป็นประโยชน์แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ได้ดังนี้

1. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในระดับหลักสูตรสถานศึกษา

การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในระดับหลักสูตรสถานศึกษาทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1.1 การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ร่วมกับหลักสูตรอิงมาตรฐาน

โรงเรียนที่ 2 และ 3 มีกระบวนการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับหลักสูตรอิงมาตรฐานทั้งในระดับหลักสูตรสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นเรียน ดังนี้

(1) ระดับหลักสูตรสถานศึกษา: โรงเรียนร่วมกันทบทวนสมรรถนะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ เทียบเคียงกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ซึ่งจะมีส่วนที่สามารถเทียบเคียงและไม่สามารถเทียบเคียงกับสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 สมรรถนะ และสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน ทั้ง 4 สมรรถนะ จากนั้นจึงผสมผสานสมรรถนะกับสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการจับคู่สมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสมรรถนะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ ที่สอดคล้องกัน โดยสมรรถนะที่ไม่สามารถจับคู่หรือเทียบเคียงกับสมรรถนะทั้ง 5 ด้าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ รวมทั้งสาระการเรียนรู้ในรายวิชา โรงเรียนจะใช่วิธีการเพิ่มสมรรถนะในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

(2) ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้: ครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้พิจารณาความสอดคล้องระหว่างสมรรถนะและกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยแต่ละกลุ่มสาระพิจารณาว่าสมรรถนะหลักนั้นสามารถส่งเสริมหรือสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดบ้างซึ่งในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จะมีการกำหนดสมรรถนะที่ใช้แตกต่างกันไป จากนั้นจึงสรุปเป็นภาพรวมของโรงเรียน แล้วครูแต่ละกลุ่มสาระจึงกำหนดแนวทางการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนต่อไป

(3) ระดับชั้นเรียน: ครูกำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งโดยวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางฯ และกำหนดสมรรถนะรองที่สอดคล้องร่วมกับการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และออกแบบกิจกรรมที่สามารถพัฒนาสมรรถนะตามแนวทางที่

กำหนดไว้ จากนั้นเมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงประเมินกิจกรรมการเรียนการสอน โดยพิจารณาว่าสามารถเอื้อให้นักเรียนเกิดสมรรถนะตามที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร

จะเห็นได้ว่า การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ร่วมกับหลักสูตรอิงมาตรฐานนั้น จะไม่มีการปรับโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา คือ ไม่มีการปรับเปลี่ยนกรอบโครงสร้างเวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่โรงเรียนใช้วิธีสอดแทรกการพัฒนาสมรรถนะในรายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.2 การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ร่วมกับหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐาน

โรงเรียนที่ 1 มีกระบวนการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐานทั้งในระดับหลักสูตรสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นเรียน ดังนี้

(1) ระดับหลักสูตรสถานศึกษา: โรงเรียนร่วมกันทบทวนรายละเอียดหลักสูตรสถานศึกษากับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 เช่น เป้าหมาย สมรรถนะของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาที่อิงบริบทเป็นฐาน และทบทวนสมรรถนะในหลักสูตรสถานศึกษาที่อิงบริบทเป็นฐานเทียบกับกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โดยพิจารณาจุดเน้นของโรงเรียนที่สอดคล้องสัมพันธ์กับสมรรถนะหลัก และกำหนดน้ำหนักการพัฒนาสมรรถนะในโครงสร้างเวลาเรียนให้สอดคล้องกัน จากนั้นจึงกำหนดแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรให้สนับสนุนการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา โดยโรงเรียนที่ 1 จัดให้มีการเรียนการสอนช่วงบ่ายของทุกวัน ที่เรียกว่า Learning Area เพื่อให้ครูสามารถบูรณาการกรอบสมรรถนะลงไปในระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นเรียนได้สะดวกขึ้น

(2) ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้: ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้พิจารณาความสอดคล้องระหว่างสมรรถนะและกลุ่มสาระการเรียนรู้ จากนั้นจึงกำหนดแนวทางการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

(3) ระดับชั้นเรียน: ครูร่วมกันกำหนดประเด็น (Theme) ของกิจกรรม บนฐานความสนใจของนักเรียน หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนักเรียน ในลักษณะของหน่วยบูรณาการ โดยเลือกสมรรถนะที่สอดคล้องมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน จากนั้นออกแบบการเรียนการสอนตามแนวทาง โดยครูออกแบบกิจกรรมตามประเด็น หรือ Theme หน่วยบูรณาการ ผ่านการระดมความคิดในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) และเมื่อนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วจึงประเมินการออกแบบหน่วยบูรณาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ต่อไป

จะเห็นได้ว่า การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่นำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ร่วมกับกับหลักสูตรที่อิงบริบทเป็นฐาน ดังเช่นกรณีของโรงเรียนที่ 1 นั้น โรงเรียนจะค่อนข้างมีอิสระในการดำเนินการสามารถกำหนดโครงสร้างของกลุ่มวิชาในลักษณะการบูรณาการสมรรถนะที่สอดคล้องกับจุดเน้นหรือความต้องการของผู้เรียนหรือบริบทได้ โดยสามารถเชื่อมโยงหรือสอดแทรกการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนได้โดยลดข้อจำกัดด้านมาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง

2. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

แนวทางการนำสมรรถนะหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การจัดการเรียนการสอน สามารถดำเนินการได้ 6 แนวทาง ซึ่งสามารถจัดได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนบนฐานหลักสูตรอิงมาตรฐาน แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 : ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ และแนวทางที่ 2 : ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ

กลุ่มที่ 2: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยอิงฐานสมรรถนะหรือหลักสูตรอิงมาตรฐาน แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 3 : ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ และแนวทางที่ 4 : สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด

กลุ่มที่ 3: การนำกรอบสมรรถนะหลักสู่การพัฒนาผู้เรียนบนฐานสมรรถนะ แบ่งเป็นแนวทาง 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 5 : บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ และแนวทางที่ 6 : สมรรถนะชีวิต ในกิจวัตรประจำวัน

สามารถสรุปการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ ดังนี้

2.1 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวทางกลุ่มที่ 1

โรงเรียนที่ 3 เลือกใช้**แนวทางที่ 2 : ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ** โดยครูมีการดำเนินการในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้โดยพิจารณาแผนการเรียนการสอนที่อิงตามมาตรฐานการเรียนรู้สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ หรือกิจกรรม ที่มีอยู่แล้ว ศึกษาและคัดเลือกสมรรถนะที่สอดคล้องหรือที่มีความเกี่ยวข้อง ซึ่งครูผู้สอนพิจารณาเพิ่มเติมสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core competency) ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับในแต่ละบทเรียน เข้าไป และมีการเน้นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น โดยยังคงประเมินผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด แต่ปรับลดการใช้แบบทดสอบให้น้อยลง เน้นการประเมินตามสภาพจริงที่เน้นการปฏิบัติมากขึ้น

การนำแนวทาง “ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ” ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น นักเรียนมีความสุข เห็นคุณค่าในตนเองและเห็นคุณค่าของผู้อื่นมากขึ้น

2.2 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวทางกลุ่มที่ 2

โรงเรียนที่ 2 เลือกใช้**แนวทางที่ 4 : สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด** โดยนำสมรรถนะหลักที่ต้องการและตัวชี้วัดชั้นปีที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนที่บูรณาการสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) ที่ต้องการเน้นมาใช้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติวิชาและจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระทักษะ และคุณลักษณะตามที่ตัวชี้วัดที่หลักสูตรอิงมาตรฐานกำหนด พร้อมกับพัฒนาสมรรถนะหลักที่ต้องการไปพร้อมกัน

นอกจากนี้ โรงเรียนที่ 2 มีการนำแนวทางที่ 4 ไปจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่น่าสนใจ คือ การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยจัดหัวข้อที่ศึกษาเป็นโครงเรื่อง (Theme) เดียวกัน คือ เรื่องสหกรณ์โรงเรียน เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้เกี่ยวข้องกันทุกกลุ่มสาระ จากนั้นให้ครูสร้าง แผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะในลักษณะบูรณาการทุกกลุ่มสาระ โดยการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านการพิจารณาสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสหกรณ์โรงเรียน ให้ครอบคลุมสมรรถนะและตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชา หลังจากนั้นครูจะร่วมกันประเมินผลการจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดที่ต้องพัฒนา อีกทั้งมีการประชุมแลกเปลี่ยนกลุ่มย่อยเพื่อปรับแผนการจัดการเรียนรู้ ภายใต้การกำกับของ ผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง สำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ครูได้มีการปรับการวัดและ ประเมินผลให้ครอบคลุมกับทุกสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา และมีวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น ได้แก่ 1) การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ประเด็นที่สังเกต ได้แก่ ความสนใจ การมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่ม การมีภาวะผู้นำ-ผู้ตามของนักเรียน 2) การตรวจผลงาน ได้แก่ การตรวจชิ้นงาน การสร้างนวัตกรรม และ 3) การประเมินตนเอง การประเมินโดยเพื่อน และการประเมินโดยครู

การนำแนวทาง “สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด” ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนสนุกกับการเรียน มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น รู้จักการตั้งคำถามใน ชั้นเรียน มีความพยายามในการทำงานมากขึ้น สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานได้ มีภาวะผู้นำผู้ตามมากขึ้น นักเรียน ได้รับรู้ศักยภาพในตนเอง โดยเชื่อว่าตนเองสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกับเพื่อนได้ มีเพื่อนคอยช่วยเหลือสนับสนุน ทำงานกลุ่มได้ นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการประเมินผล

2.3 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวทางกลุ่มที่ 3

โรงเรียนที่ 1 เลือกใช้แนวทางที่ 5 : *บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ* โดยครูผู้สอนจะ ร่วมกันระดมความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เพื่อ แลกเปลี่ยนความคิดที่หลากหลายในการออกแบบการสอนที่มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการโดยมีการกำหนด ประเด็น (Theme) คิดออกแบบกิจกรรมบนฐานของความสนใจนักเรียน หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ กับนักเรียน มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ภายใต้ประเด็น โจทย์ หรือสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิต จากนั้น เลือกสมรรถนะความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) ที่สอดคล้องมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน โดยการประเมินผลมุ่งเน้นการประเมินผลจาก หลากหลายส่วน เพื่อให้ได้ผลของการพัฒนาการด้านสมรรถนะของผู้เรียนรอบด้าน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การประเมิน โดยครู ส่วนที่ 2 การประเมินตนเอง ส่วนที่ 3 การประเมินจากเพื่อน และส่วนที่ 4 การประเมินผลการทำงาน ร่วมกันเป็นกลุ่ม

การนำแนวทาง “*บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ*” ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม เป็นธรรมชาติ และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา/กลุ่มสาระ การเรียนรู้ต่าง ๆ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์ในชีวิตจริง เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถนำการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างมีความสุข

ทั้งนี้ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีการนำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักมาสู่การพัฒนาผู้เรียนไปพัฒนาต่อยอดใน 2 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 การเรียนรู้สมรรถนะแบบผสมผสาน (Hybrid Competency Learning) เป็นการสร้างสรรค์การเรียนรู้สมรรถนะในหลากหลายรูปแบบ โดยการพิจารณาในบริบทของที่บ้านและโรงเรียน ความพร้อมของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริง เป็นการออกแบบภายใต้ข้อจำกัดที่ต้องมีความยืดหยุ่นและยังคงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน สามารถแบ่งรูปแบบวิธีการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- (1) การเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning)
- (2) การเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face Learning)
- (3) การเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning)

ลักษณะที่ 2 เชื่อมงาน ประสานการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะทั้งโรงเรียน (Whole School Learning) เป็นการส่งเสริมสมรรถนะหลักของผู้เรียน โดยการกำหนดสมรรถนะที่จะพัฒนา ออกแบบสาระการเรียนรู้ และงานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนทุกชั้น ทุกกลุ่ม ตามลักษณะพื้นฐานความรู้ที่มี ระดับพัฒนาการและประเด็นที่เป็นความสนใจทั้งรายบุคคล รายกลุ่ม และชั้นเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปทดลองใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา โดยได้ศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยเรื่อง “รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน” (สำนักงานคณะกรรมการเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) และเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นฐานในการทำงานและศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาต่อเนื่อง โดยวิธีการสำคัญที่ใช้ในการศึกษาที่ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจและเอื้อให้สถานศึกษานำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและผสมเข้าไปในระบบการทำงานปกติของสถานศึกษา (Institutionalization) จนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การจัดทำเอกสารและเอกสารคู่มือ 2) การจัดประชุมปฏิบัติการสร้างความรู้ความเข้าใจ 3) การจัดให้พี่เลี้ยงภายนอก (outsider coach) เพื่อหนุนเสริมการทำงาน 4) การนิเทศและเสริมพลังการทำงานในบริบทโรงเรียน (School visit) และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในระดับโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน ผลการวิจัยมีประเด็นที่อภิปรายดังนี้

1. การคัดเลือกและกำหนดสมรรถนะตามจุดเน้นของสถานศึกษา และการทบทวนโครงสร้างของกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการประถมศึกษาปีที่ 4-6

ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบสำคัญว่า การเลือกหรือการกำหนดสมรรถนะหลักตามจุดเน้น (school concept) ของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถือเป็นจุดเริ่มของทุกกระบวนการในการดำเนินงานของโรงเรียน

การเลือกและกำหนดสมรรถนะหลักที่สอดคล้องกับจุดเน้นของโรงเรียนจะช่วยทำให้กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน รวมถึงการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่สำคัญที่สุดคือผลผลิตอันเกิดขึ้นจากกระบวนการต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งในที่นี้คือคุณภาพของตัวผู้เรียนจะมีความเฉพาะตัวและเป็นไปตามที่โรงเรียนคาดหวังไว้ตามจุดเน้น ด้วยเหตุนี้เอง การนำกรอบสมรรถนะนี้ไปใช้ให้เกิดผลจริงนั้น จึงไม่ได้มีแบบแผนตายตัว แต่โรงเรียนสามารถพิจารณาเลือก ปรับ จัดให้เหมาะสมตามจุดเน้นและบริบทของตนเองให้ได้มากที่สุด ซึ่งหลักคิดที่เชื่อมโยงการพัฒนาสมรรถนะกับจุดเน้นของโรงเรียนนี้เองเป็นหลักคิดที่นำไปใช้ได้ในทุกมิติและทุกระดับของการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ทั้งในมิติและระดับของหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้/ การสอน

นอกจากนี้ เมื่อทบทวนโครงสร้างของกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งประกอบด้วย สมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competency in basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 ประการ พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1.1 กลุ่มสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competency in basic Literacy) ประกอบด้วย (1) สมรรถนะภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (2) สมรรถนะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (3) สมรรถนะคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน และ (4) สมรรถนะวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวันและจิตวิทยาศาสตร์ เป็นพื้นฐานสำคัญเนื่องจากค่าเฉลี่ยโดยรวมของผู้เรียนมีคุณภาพเพียงพอแล้ว แต่สำหรับประเทศไทยแล้วสมรรถนะเหล่านี้สำคัญในแง่เป็นฐานในการเรียนรู้และเสริมให้สมรรถนะอื่นมีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งจากข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ยังพบว่าเด็กไทยยังมีระดับความสามารถในด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ (Literacy and Numeracy) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยและต่อเนื่องมายาวนาน ซึ่งควรให้ความสำคัญมากขึ้น จากผลการวิจัยพบว่าเมื่อจัดให้เป็นสมรรถนะ จึงเป็นกลไกที่ทำให้ครูผู้สอนในแต่ละวิชาต่างให้ความสำคัญและพยายามผนวกสมรรถนะหลักในความฉลาดรู้พื้นฐานเข้าไปในวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนมากขึ้น และมีโอกาสเกิดความคล่องแคล่ว (Proficiency) ได้มากขึ้น McGuinness (2018: 16) กล่าวว่า สมรรถนะกลุ่มที่เป็นความฉลาดรู้ทั้งเก่าและใหม่ประกอบด้วย การรู้หนังสือ (Literacy) การคิดคำนวณ (Numeracy) และความฉลาดรู้ด้านดิจิทัล เป็นความฉลาดรู้สำคัญที่จะส่งเสริมและเป็นกลางที่ช่วยให้สมรรถนะอื่น ๆ เกิดความคล่องแคล่วมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้จากการสังเคราะห์กรอบหลักสูตรของ 7 ประเทศ ทั้งไอร์แลนด์เหนือ นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ ออสเตรเลีย (รัฐวิกตอเรีย) แคนาดา (รัฐโคลัมเบีย) และฟินแลนด์ ต่างให้ความสำคัญกับความฉลาดรู้ (Literacies) โดยส่วนใหญ่ระบุเรื่อง การรู้หนังสือ (Literacy) การคิดคำนวณ (Numeracy) และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) บางประเทศระบุเฉพาะลงไปอีก เช่น ประเทศสิงคโปร์ระบุเป็นสมรรถนะข้ามหลักสูตรและทักษะด้านข้อมูล (Cross curricular skills; Information skills) ประเทศฟินแลนด์ระบุเป็นสมรรถนะพหุ (Multiple Literacies)

1.2 กลุ่มสมรรถนะหลัก (Core competency) ที่มีลักษณะข้ามศาสตร์ ข้ามสาระวิชา (Transversal Competency) หรือเป็นอิสระจากเนื้อหาสาระ (Content free) สมรรถนะนี้สามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ (Pellegrino and Hilton, 2012) กล่าวคือ 1) สมรรถนะกลุ่มพุทธิปัญญา (Cognitive) ได้แก่

การคิดและแสวงหาความรู้ 2) สมรรถนะกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal) ได้แก่ ทักษะทางสังคม ทักษะการสื่อสาร และสมรรถนะกลุ่มลักษณะส่วนบุคคล (Intrapersonal) ได้แก่ สมรรถนะการจัดการตนเอง ทั้งนี้จากผลการวิจัยกลุ่มสมรรถนะทั้งสามนั้น ยังสามารถพิจารณาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อใช้การวางกลยุทธ์ในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจในการนำไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย

1.2.1 กลุ่มสมรรถนะหลักที่เป็นคลาสสิก (Classical core competency) เป็นกลุ่มสมรรถนะที่มีความเป็นสากล ในระดับนานาชาติให้ความสำคัญเลือกเป็นสมรรถนะหลัก และเป็นชุดของสมรรถนะที่มีฐานความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์การทำงานอยู่พอสมควร ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานอยู่บ้างแล้ว ซึ่งหากจัดระบบข้อมูลเป็นอย่างดีจะช่วยสร้างความเข้าใจและเอื้อให้สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ง่ายขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (Mis-understanding) แล้วแสวงหาวิธีการสื่อสารหรือสร้างความเข้าใจ อย่างไรก็ตามกลุ่มสมรรถนะที่งานวิจัยนี้นำเสนออีกยังสามารถไปเชื่อมกับกลุ่มสมรรถนะในกลุ่มที่ 2 มีความเป็นผสมผสานและต่อยอดที่เหมาะสมกับยุคสมัยมากขึ้น โดยการผนวกรวมสมรรถนะที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเข้าไปด้วยกัน ได้แก่ (1) สมรรถนะการสื่อสาร (2) สมรรถนะด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม (3) การทำงานแบบรวมพลัง เป็นทีม และมีภาวะผู้นำ และ (4) ทักษะชีวิตและการเจริญแห่งตน

1.2.2 สมรรถนะหลักสำหรับอนาคต หรือสมรรถนะสมัยใหม่ (Future Core Competency or Contemporary Competency) เป็นกลุ่มของสมรรถนะที่เกิดขึ้นใหม่ เกิดจากการศึกษาหรือนำเข้าจากศาสตร์แขนงอื่น ๆ เพื่อมาช่วยเติมในระบบการศึกษาให้มีมุมมองที่กว้างและลึกซึ้งมากขึ้น ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะอยู่ในโลกยุคใหม่และอนาคตอย่างเท่าทัน สมรรถนะกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีการสื่อสารหรือมีการเตรียมการอย่างเข้มข้นเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ควรจัดระบบการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนและระมัดระวังเรื่องมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน (Mis-conception) กลุ่มสมรรถนะนี้ได้แก่ (1) สมรรถนะการเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล และ (2) สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล

จากผลประชุมถอดบทเรียนพบว่าสมรรถนะหลักที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า นอกจากสมรรถนะในความรู้พื้นฐาน (Competency in basic Literacy) ที่เลือกใช้เป็นหลักอยู่แล้ว ยังเลือกใช้สมรรถนะหลักมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุดคือ สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน เนื่องจากกรอบสมรรถนะและข้อความที่เขียน เอื้อให้ออกแบบกิจกรรมและการวัดประเมินได้ง่ายกว่าสมรรถนะอื่น อีกทั้งเมื่ออ่านแล้วเข้าใจข้อความ จึงสามารถใช้ได้กับทุกวิชาหรือบูรณาการกับวิชาอื่นได้ และสามารถมองถึงการประเมินได้ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีสมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ สมรรถนะหลักด้านการสื่อสาร สำหรับสมรรถนะที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าค่อนข้างยากในการนำไปใช้ คือ สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม เพราะสมรรถนะย่อยค่อนข้างคาดหวังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และทักษะที่สูงเกินกว่าในระดับชั้นประถมศึกษา อาจสรุปได้ว่าความรู้ความเข้าใจของครูสอนเกี่ยวกับสมรรถนะเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกใช้ในการจัดการเรียนการสอน ประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ International Bureau of Education (IBE) UNESCO เกี่ยวกับข้อท้าทายสำคัญในการดำเนินการเรื่องกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน (Marope, Griffin, & Gallagher, 2019) กล่าวคือ

การดำเนินการในการกำหนดกรอบสมรรถนะสำหรับอนาคตที่เป็นกรอบในการจัดทำหลักสูตร มีข้อท้าทายสำคัญที่ทั่วโลกกำลังเผชิญที่ต้องทำความเข้าใจและแสวงหาแนวทางในการจัดการเพื่อสร้างความเข้าใจ ดังนี้

1. ปัญหาการระบุความแตกต่างระหว่างสมรรถนะกับองค์ประกอบของสมรรถนะ (Poor differentiation between competence and its constituent) เป็นที่ยอมรับว่าองค์ประกอบของสมรรถนะมีความซับซ้อน ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณค่า การนำเสนอสมรรถนะและองค์ประกอบของสมรรถนะจึงต้องออกแบบโครงสร้างที่ชัดเจน

2. ข้อจำกัดเรื่องภาษาร่วมและมโนทัศน์ที่ช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน (Lack of a common language and common concepts) ในสถานการณ์ปัจจุบันภาษาที่ใช้มีหลากหลายทั้งสมรรถนะ (Competency) คุณลักษณะ (Attributes) ความสามารถ (Capabilities) คุณค่า (Value) และทักษะ (Skills) ที่มีความหมายเหลื่อมซ้อนกันอยู่และใช้ในการอ้างอิงในการประกอบสร้างที่แตกต่างกัน

3. ข้อจำกัดที่จะมีจุดเริ่มต้นทำงานร่วมกัน (lack of a common starting point) มีรายการอ้างอิงที่ใช้ในการดำเนินการที่แตกต่างกันและมีจำนวนมาก เช่น ทักษะในศตวรรษที่ 21 สังคมสารสนเทศ (Information Society) STEM ความเป็นพลเมืองโลก (GCED) แต่ละประเทศต่างพิจารณาเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิงในการพัฒนาและปฏิรูปหลักสูตร แต่ละประเทศต่างเลือกจากแรงขับที่แตกต่างกันไป การพิจารณาเลือกใช้กรอบระดับนานาชาติ (Generic supra level) มาใช้เป็นกรอบในการกำหนดสมรรถนะสำหรับอนาคตที่เอื้อให้แต่ละประเทศนำไปใช้อ้างอิงในการกำหนดกรอบหลักสูตรและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

4. ความหลากหลายของ Taxonomies กรอบของสมรรถนะที่มีความหลากหลาย ซึ่งอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กรอบหลักสูตรของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน

5. มาตรฐานและลำดับพัฒนาการที่ไม่ชัดเจน (Unclear standards and development progression) สมรรถนะอาจไม่สามารถกำหนดเป็นมาตรฐานและระดับการพัฒนาที่จะเป็นแนวทางการออกแบบหลักสูตร การพัฒนา และวางลำดับขั้นการพัฒนา ที่จะเป็นประโยชน์กับผู้นำไปปฏิบัติ

แนวทางการดำเนินการเรื่องสมรรถนะในหลักสูตรที่เป็นการพัฒนาพลเมืองยุคใหม่ที่มีลักษณะเป็นพลเมืองของแต่ละประเทศและมีความเป็นพลเมืองโลก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นพลเมืองหลายมิติ (Multiple Citizen) งานการศึกษาของ Alissmail & McGuire (2015) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ การบูรณาการกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จสำหรับวิชาชีพในอนาคต โดยการบูรณาการการเรียนรู้ทางปัญญาและทักษะเข้าไปในหลักสูตร ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รายวิชาที่ลุ่มลึกมากขึ้น และสามารถแก้ปัญหาในโลกความเป็นจริงได้ โดยได้เสนอยุทธศาสตร์การนำไปใช้ที่เหมาะสม กล่าวคือ 1) เน้นไปที่ทักษะศตวรรษที่ 21 มโนทัศน์ และความเชี่ยวชาญ 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจผ่านเนื้อหาสาระหลักที่มีลักษณะการบูรณาการข้ามศาสตร์ 3) การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง (deep learning) มากกว่าความรู้ที่ผิวเผิน (surface learning) 4) ส่งเสริมผู้เรียนด้วยข้อมูลในโลกความเป็นจริง เครื่องมือ และผู้รู้ที่จะสามารถเข้าถึงได้ในสถานศึกษา ในงาน และในชีวิตประจำวัน และ 5) การให้การวัดการบรรลุเป้าหมายได้หลากหลายวิธี ในด้านหลักสูตรได้เสนอว่า

หลักสูตรจะต้องเน้นไปที่การสร้างความรู้และการส่งเสริมให้ผู้เรียนผลิตความรู้ที่มีคุณค่าและมีความหมายในการพัฒนาสมรรถนะใหม่ การเตรียมหลักสูตรให้เชื่อมโยงโลกความเป็นจริง ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ และเน้นเตรียมการสำหรับโลกปัจจุบันและการเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นพลเมืองโลกในอนาคต (Lombardi, 2007) ที่มีสภาวะผันผวน ไม่แน่นอน และคลุมเครือ (VUCA world) ดังที่ Richard Riley อดีตรัฐมนตรีด้านการศึกษาของสหรัฐอเมริกา กล่าวไว้ว่า “เราอยู่ในยุคที่ต้องเตรียมผู้เรียนสำหรับการทำงานที่ยังไม่เกิดขึ้น ใช้เทคโนโลยีที่ยังไม่ได้เกิดขึ้น และแก้ปัญหาที่เรายังไม่รู้คืออะไร” การให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะที่หลากหลายหรือ Multi-Literacy เพื่อให้ผู้เรียนได้สามารถเผชิญกับการเป็นชุมชนโลกและมีโอกาสประสบความสำเร็จในสถานประกอบการได้ (Wiggins & McTighe, 2005) การจัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาชุดของทักษะที่จำเป็นเพื่อเตรียมคนรุ่นใหม่ได้ใช้ในโลกความเป็นจริงได้ประสบความสำเร็จ หลักสูตรในศตวรรษที่ 21 จึงต้องบูรณาการทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) ให้ได้มากกว่าร้อยละ 70 ผู้สอนควรได้ใช้ยุทธศาสตร์ที่หลากหลายสำหรับการพัฒนาทักษะหรือสมรรถนะดังกล่าว เนื่องจากไม่ได้มีเพียงยุทธศาสตร์เดียวยุทธศาสตร์หนึ่งหรือรูปแบบเดียวที่จะบรรลุเป้าหมายได้

2. การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรอภิปรายคือ ประเด็นปัญหาที่พบระหว่างการดำเนินการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ และความเข้าใจของครูเมื่อต้องนำความรู้ไปใช้ในระดับชั้นเรียนและสถานศึกษา ดังนี้

2.1 ปัญหาที่พบระหว่างการดำเนินการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้

การดำเนินการนำกรอบสมรรถนะไปใช้พบว่าปัญหาที่พบและวิธีการแก้ไขมี 4 ด้านคือ 1) ด้านการเรียนการสอน พบว่าครูผู้สอนจำนวนหนึ่งยังปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจสมรรถนะที่กำหนดในกรอบสมรรถนะหลักฯ การสอนฐานสมรรถนะ การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การกำหนดเกณฑ์การวัดประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีความกังวลเรื่องตัวชี้วัดและเนื้อหาที่ต้องสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีเนื้อหาจำนวนมาก การคิดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาให้สัมพันธ์รายวิชาที่รับผิดชอบ ขาดความมั่นใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ครูพยายามผสมผสานการสอนบนฐานสมรรถนะกับการสอนตามแนวทางเดิมที่อิงมาตรฐานตามตัวชี้วัดในหลักสูตร ซึ่งยังเน้นการสอบวัดความรู้ จึงต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครบถ้วน ปัญหาการเชื่อมโยงสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้เรียนให้สัมพันธ์กับกิจกรรมที่ออกแบบไว้การระบุสมรรถนะหลายประการอาจเป็นปัญหาเนื่องจากทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำได้ไม่ครบถ้วน ทั้งยังประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเปลี่ยนเป็นการสอนออนไลน์ ซึ่งทำให้เกิดอุปสรรคระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในการตรวจสอบติดตามความเข้าใจระหว่างเรียน

3) ด้านการวัดและประเมินผล ครูยังไม่เข้าใจองค์ประกอบของแต่ละสมรรถนะส่งผลจากการกำหนดเกณฑ์ การประเมินการเรียนรู้ การประเมินสมรรถนะมีความยากและซับซ้อน ผู้เรียนสะท้อนสมรรถนะที่ทำได้ไม่ตรงกับเป้าหมายในการประเมิน และ 4) ด้านผู้เรียนการขาดความพร้อมของผู้เรียน เด็กบางกลุ่มยังไปไม่ถึงเกณฑ์ ขั้นต่ำของสมรรถนะที่ครูตั้งไว้ ครูพบว่าผู้เรียนบางคนมีสมรรถนะสูง บางคนพัฒนาได้ช้า บางคนไม่กล้าแสดง ความสามารถ ทำให้มีช่องว่างเกิดขึ้นระหว่างผู้เรียน และไม่แน่ใจว่าสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติได้นั้นเป็นสมรรถนะ แล้วหรือไม่ ซึ่งการเรียนการสอนในบางเรื่องครูพบว่าผู้เรียนยังพัฒนาไปไม่ถึงตามพฤติกรรมบ่งชี้ในสมรรถนะที่ เลือก ประเด็นปัญหาที่พบจากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ International Bureau of Education (IBE) UNESCO เกี่ยวกับข้อท้าทายสำคัญในการดำเนินการเรื่องกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน ไปสู่การปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (Marope, Griffin, & Gallagher, 2019) ดังนี้

1. ข้อจำกัดของข้อตกลงเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร (Lack of consensus on the structure of curricula) ในขณะที่ทั่วโลกต่างเห็นพ้องกันว่ามีความจำเป็นที่ต้องมีการเปลี่ยนผ่านไปใช้ หลักสูตรฐานสมรรถนะ มุมมองเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตรที่มี 2 ขั้ว ระหว่างการยังคงเนื้อหาวิชาแบบเดิม และผสมกับสมรรถนะ กับการมุมมองของการหลักสูตรที่มีการปรับรื้อไปใช้สมรรถนะเป็นแกนทั้งหมด ซึ่ง การเปลี่ยนผ่านไปสู่การใช้วิธีการที่มีสมรรถนะเป็นฐานจำเป็นต้องมีการสร้างความกระจ่างในวิธีการดำเนินการ

2. ข้อจำกัดเรื่องกลไกที่มั่นใจได้ว่าจะเกิดความยั่งยืน (Lack of mechanism to ensure sustained currency) การดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้ง OECD สภายุโรป หรือประเทศต่าง ๆ มัก ทำงานในลักษณะโครงการ ขาดกลไกที่พัฒนาต่อเนื่อง ทั้งที่เมื่อเริ่มต้นโครงการต่างต้องการที่จะสร้าง การเปลี่ยนแปลง การจะทำให้เกิดสมรรถนะแห่งอนาคตได้ ต้องอาศัยโครงสร้างและกลไกที่จะสร้างความยั่งยืน

3. ขาดกลไกสำหรับการสร้างความเป็นเจ้าของในฐานะที่เป็นพลเมืองโลกร่วมกัน (Lack of mechanism for global ownership) การดำเนินการในระดับชาติและระดับภูมิภาคที่พยายามที่พยายาม ดำเนินการ แต่ยังขาดการสนับสนุน ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของ IBE-UNESCO ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สนับสนุน ประเทศต่าง ๆ

4. ขาดระบบการให้คำแนะนำและช่วยเหลือ (Risk of divergent technical advice) แต่ละ ประเทศต้องการการสนับสนุนการทำงานจากหน่วยงานที่หลากหลาย ยังขาดเอกภาพ อาจทำให้แนวทางการ ทำงานไม่ไปในแนวทางเดียวกัน ควรมีแนวทางกลางที่แต่ละประเทศนำไปปรับใช้ตามบริบทของตนเอง

5. ความเป็นไปได้ การปรับใช้แนวทางการใช้สมรรถนะเป็นฐานในการเสริมสร้างระบบการศึกษา และระบบการเรียนรู้

6. การจัดการในระยะเวลาการเปลี่ยนผ่าน (Managing the transition) ช่วงเปลี่ยนผ่านจาก การเน้นเนื้อหาวิชา (Subject-based) ไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competence-based curricula) ต้องการการจัดการอย่างรอบคอบ แต่ละประเทศต้องการคำแนะนำในช่วงเปลี่ยนผ่านที่มีความซับซ้อน

งานวิจัยนี้ใช้แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจคณะผู้บริหารผู้เกี่ยวข้องในการนำกรอบสมรรถนะ หลักของผู้เรียนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้หลักการให้สร้างความรู้ความเข้าใจเชิงโมทัศน์และ การเน้นสมรรถนะ (Concept-based and competency-based development) ผ่านการจัดการอบรม

หลักสูตรการสร้างความรู้ความเข้าใจและการให้เอกสารประกอบทำงาน Erickson and Lanning (2014) เสนอว่าแนวทางการพัฒนาแบบเดิมที่เน้นหัวเรื่อง (Topic-based model) ที่มุ่งให้ความรู้จำนวนมาก ควรปรับมาเป็นการให้ข้อมูลที่เป็นมโนทัศน์สำคัญ (Concept-based model) ที่มีลักษณะให้มโนทัศน์ (concept) หลักการ (principle) และนัยสู่การปฏิบัติทั่วไป (generalization) ซึ่งแกนข้อมูลสำคัญในหลักสูตร อบรม เอกสารที่ออกเป็นใช้เป็นแนวทางในการศึกษา รวมทั้งประเด็นที่เป็นจุดเน้นสำคัญในการเยี่ยมโรงเรียน (School visit) ประกอบด้วยมโนทัศน์ของสมรรถนะ การศึกษาฐานสมรรถนะ การเรียนการสอนฐานสมรรถนะ การประเมินฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก มโนทัศน์เหล่านี้ประกอบด้วยคำสำคัญที่ใช้ในการสื่อสารและทำความเข้าใจระหว่างการทำงาน ช่วยขจัดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (mis-understanding) ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาการทำงาน และชี้ทางให้เห็นทิศทางการนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้การมีตัวอย่างและรายละเอียดการจัดการเรียนรู้ที่ผลจากการศึกษาเชิงลึก ด้วยนำมโนทัศน์และหลักการไปทดลองใช้ ด้านหนึ่งเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเชิงปฏิบัติให้แก่ผู้เรียน อีกด้านหนึ่งก็เป็นประโยชน์สำคัญครูที่มาศึกษาได้เรียนรู้หลักการและแนวคิดผ่านรูปธรรมการจัดการเรียนการสอน ดังแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2552) ซึ่งให้แนวคิดในบริบทของการขับเคลื่อนงานการศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำมาปรับใช้กับการศึกษาฐานสมรรถนะได้ไว้ว่า คุณภาพการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ประการแรกคือ ความเข้าใจของครูผู้สอน ครูจะสอนได้ดีก็ต่อเมื่อมีความเข้าใจในมโนทัศน์ (concept) ของเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง ถ้าครูเข้าใจจริง ๆ ครูจะสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ไปสู่การสอนได้ดี ครูจะเห็นความเชื่อมโยงของเรื่องนี้กับกิจกรรมและกิจวัตรต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และจะสามารถสอนตามสถานการณ์ได้อย่างเป็นธรรมชาติ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการพัฒนาครูให้เกิดความเข้าใจจริง ๆ คือเกิดมโนทัศน์ที่ชัดเจนและถูกต้อง ซึ่งสามารถทำได้โดยอาศัยตัวอย่างรูปธรรมที่แตกต่างหลากหลายจำนวนมาก ครอบคลุมมโนทัศน์ทุกแง่มุม โดยทั่วไปแล้ว ในการพัฒนาและอบรมครูมักมีการพูดอธิบายมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรม โดยมีตัวอย่างรูปธรรมประกอบน้อยไป ไม่เพียงพอที่จะช่วยให้ครูมองเห็นและเข้าใจถึงความกว้างขวางและความลึกซึ้งของมโนทัศน์ ดังนั้น การแสวงหาตัวอย่างหลากหลายที่สะท้อนให้เห็นถึงความกว้างและความลึกของมโนทัศน์นั้นจากผู้ปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาครูและการเรียนรู้ของครู

2.2 ความเข้าใจของครูเมื่อต้องนำความรู้ไปใช้ในระดับชั้นเรียนและสถานศึกษา

เมื่อได้เข้าร่วมการอบรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะ และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพิ่มขึ้น โดยมีการทำงานร่วมกันผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ครูปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ได้ทำชิ้นงาน/ ภาระงาน ผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ มีการพัฒนาคุณลักษณะเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไป ภายหลังจากการอบรม เมื่อครูกลับไปปฏิบัติงานในสถานศึกษาสักระยะ **ปัญหาที่พบ**จากการนำกรอบสมรรถนะไปใช้คือ ครูยังมีความไม่เข้าใจและไม่มั่นใจในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการสอนฐานสมรรถนะ

ประกอบกับมีความกังวลใจในการสอนให้ครอบคลุมตัวชี้วัดในหลักสูตรฉบับปัจจุบันเพื่อให้ผู้เรียนผ่านการทดสอบของหน่วยงานต่าง ๆ แสดงถึงภาวะของความรู้ความเข้าใจของครูที่ในบางช่วงเวลาก็เกิดความลังเล สงสัย ไม่มั่นใจ หรือไม่เข้าใจได้อันเป็นธรรมชาติการเรียนรู้ ซึ่งในแง่ของการพัฒนาวิชาชีพครูจำเป็นต้องออกแบบกระบวนการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ คณะครูและผู้บริหารได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ จึงได้แนวคิดสำคัญของการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-based Education) ที่ช่วยให้มีความเข้าใจในระดับภาพกว้าง นอกจากนี้ ยังได้รับเอกสารที่สามารถทบทวนและใช้ประกอบการทำงาน จำนวน 2 รายการคือ (1) กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (2) คู่มือการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งช่วยสร้างกระจ่างให้แก่ครูได้ ซึ่งหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะนี้มีจุดเน้นอยู่ที่การประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะอย่างหลอมรวมกันในการปฏิบัติงานและในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริง ซึ่งมีความหมายต่อผู้เรียน ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญที่ครูแต่ละคนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนชุดความคิดจากเดิมที่ส่วนใหญ่ออกแบบกิจกรรมแบบแยกส่วนในการพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะแก่ผู้เรียน จนเป็นการออกแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้ ดังนั้น หลักการพัฒนาครูที่ต้องให้ความสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การพัฒนาครูไม่ควรเน้นไปเฉพาะที่การให้ความรู้เชิงเนื้อหาเท่านั้น แต่ต้องเป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ครูไปพร้อมกันด้วย จะช่วยให้ครูเผชิญกับความไม่รู้หรือไม่เข้าใจและเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ดังที่ อัลวิน ทอฟเลอร์ (Alvin Toffler) นักเขียนชาวอเมริกันที่โด่งดังจากงานเขียนแนวนาควิทยา กล่าวว่า "คนไม่รู้หนังสือในศตวรรษที่ 21 จะไม่ใช่ผู้ที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้อีกต่อไป แต่คือผู้ที่ไม่สามารถเรียนรู้ ละทิ้งสิ่ง (ผิดพลาด) ที่เคยเรียนรู้มาแล้วเริ่มเรียนรู้ใหม่" (The illiterate of the 21st century will not be those who cannot read and write, but those who cannot learn, unlearn and relearn 2) การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (Continuing Professional Development: CPD) ที่ครูควรได้รับการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive Learning Through Action) ในสถานการณ์จริง การร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning community: PLC) ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ออกแบบให้ผู้ร่วมกระบวนการทำงานประกอบด้วยคณะครูที่จะเป็นเพื่อนปรึกษาหารือในการทำงานและผู้บริหารที่ให้การสนับสนุนปัจจัยเกื้อหนุนให้การนำกรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ตลอดจนการมีผู้ชี้แนะที่ดูแลตลอดระยะเวลาของการทำงาน

3. แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่มีการบูรณาการสมรรถนะหลัก

โรงเรียนสามารถเลือกใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไปใช้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แนวทางที่ 1 ใช้งานเดิมต่อเติมสมรรถนะ แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐานผลงานตัวชี้วัด แนวทางที่ 5 บูรณาการหลายสมรรถนะ โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการแตกต่างกันไป จากการดำเนินการพบว่า

โรงเรียนได้พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้น ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมในชุดการเรียนรู้แบบบ้านเป็นฐาน (Home-based Learning) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีออนไลน์ การจัดการเรียนการสอนโดยมีหน่วยบูรณาการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้น โดยเลือกใช้สมรรถนะหลักมาเป็นแกนในการพัฒนาได้ ทั้งนี้ระหว่างดำเนินการพบว่าคณะครูและผู้บริหารสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยกระบวนการทำงานร่วมกันในรูปแบบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning community) และการสนับสนุนจากทีมผู้บริหาร ทั้งนี้ เนื่องจากครุมีมโนทัศน์สำคัญ (Concept) ที่ได้รับการประชุมอบรมและศึกษาเรียนรู้จากเอกสารเอกสารคู่มือ ทำให้ครูเข้าใจว่าในสภาพหรือเงื่อนไขการออกแบบการเรียนรู้นั้น ตนเองได้เลือกแนวทางใด ผลจากการลงมือปฏิบัติเมื่อได้รับนิเทศติดตาม และการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยให้ครูได้กระบวนการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ได้หลักการที่เป็นกรอบคิดในการออกแบบการเรียนรู้ ช่วยให้ได้อิทธิพลจากนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีรายละเอียดมากขึ้น นอกจากนี้ได้ข้อมูลอุปสรรคปัญหาในการดำเนินการสำหรับผู้บริหารและที่เลี้ยงได้แสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไปได้ การทำงานอย่างเป็นระบบ มีกรอบคิดที่ใช้ในการสื่อสาร และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของคณะครูจะช่วยเกิดการเรียนรู้ จากรายงานการศึกษาของรรอออนทาร์โอ ประเทศแคนาดา ระบุว่าการผนวกสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ในทุกประเทศนั้น การสอนไม่ใช้การสอนสมรรถนะเป็นรายวิชาเฉพาะ แต่เป็นการบูรณาการเข้าไปในหลักสูตร มีรายงานวิจัยว่าความสำคัญที่จะพัฒนาให้มีความสัมพันธ์กับรายวิชา มากกว่าการสอนแยกต่างหาก การดำเนินการจำเป็นต้องให้เวลาในการพัฒนาสมรรถนะ การสนับสนุนสื่อและทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพสำหรับการสนับสนุนการพัฒนาครู นอกจากนี้ (Fullan and Langworthy, 2014) ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนในระดับลึก (Deep learning) และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเรียนรู้ในสถานการณ์ และสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก (Deeper learning) จำเป็นต้องปรับบทบาทการสอนจากการรับความรู้ไปที่กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการเรียนรู้และกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ครุมีหน้าที่ออกแบบงานให้ผู้เรียนได้สืบค้น (Exploration) เชื่อมโยง (Connectedness) และเรียนรู้จากโลกของความเป็นจริง

4. ปัจจัยที่ช่วยให้นำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ประสบความสำเร็จ

จากข้อมูลการนิเทศติดตาม (School visit) และการประชุมกลุ่มสัมภาษณ์ (Focus Group interview) พบว่าครูผู้สอน คณะครูและที่เลี้ยงโรงเรียนให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันกล่าวคือ ปัจจัยที่ช่วยให้นำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ให้ประสบความสำเร็จประกอบด้วย 1) กระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) 2) ความสามารถของผู้บริหารในการให้คำแนะนำและมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ทำให้ครุมีความมั่นใจในการออกแบบการเรียนรู้ 3) โครงสร้างเวลาเรียนที่เอื้อต่อการออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และ 4) การมีตัวอย่างเป็นรูปธรรมที่ช่วยให้ครุมีความรู้ความเข้าใจและเห็นแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งผลการศึกษานี้ได้ชี้ประเด็นให้เห็นว่าในระบบการจัดการศึกษาที่ซับซ้อน การดำเนินการสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ครุมีความรู้ความเข้าใจ

สามารถดำเนินการไปตามกรอบแนวทางที่กำหนดได้ และเมื่อเผชิญปัญหาที่สามารถแก้ปัญหาได้ สอดคล้องกับ ผลการศึกษาและรายงานวิจัย การพัฒนาครูนั้น Hatties (2014) ที่เสนอผลการศึกษาวิจัยอภิมาน (Meta-analysis) ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญคือประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมของครู (Teacher collective efficacy) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญนี้สอดคล้องกับโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียน มาตรฐานสากล (Program for International Student Assessment หรือ PISA) ริเริ่มโดยองค์การเพื่อ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ใน การเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดย PISA เน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริง มากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการประเมินสมรรถนะเป็นหลัก ปัจจุบันนี้มี ประเทศจากทั่วโลกเข้าร่วม PISA มากกว่า 80 ประเทศ ผลการศึกษาเชิงลึกประเทศที่มีผลการประเมินใน ระดับสูง พบว่าล้วนแต่มีวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันของครูในระดับโรงเรียนหรือการพัฒนาวิชาชีพโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน (School-based development) สำหรับบริบทประเทศไทยงานวิจัยและพัฒนารูปแบบ การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของทีศนา แชมมณี และคณะ (2547) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ ในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ครูปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และกระบวนการจัด การเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมาย โดยอาศัยปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจ ความกระฉ่งทางวิชาการ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 2) ผู้บริหารมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนเป็น สำคัญ เป็นผู้สนใจในงานวิชาการ และเป็นผู้บริหารแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

ในส่วนข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ขอนำเสนอใน 2 ส่วนคือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้นำเสนอใน 5 ประเด็นคือ ข้อเสนอในการจัดทำกรอบ โครงสร้าง และรายละเอียดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะ ข้อเสนอในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ข้อเสนอแนะด้านการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาผู้บริหาร และข้อเสนอแนะด้านการสร้างเครือข่ายหนุนเสริมทางวิชาการ และ 2) ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะของสถานศึกษา ได้นำเสนอใน 5 ประเด็นคือ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ในสถานศึกษา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบ การเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินตนเองของผู้เรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และท้องถิ่น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนรู้ร่วมกันและ การพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ข้อเสนอในการจัดทำกรอบ โครงสร้าง และรายละเอียดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะ

กรอบ โครงสร้าง และรายละเอียดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องใช้เป็นกรอบการทำงานพัฒนาผู้เรียน โดยในการจัดทำกรอบ โครงสร้าง และรายละเอียดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะนั้นต้องระบุดetailต่าง ๆ ในส่วนการนำกรอบ โครงสร้าง และรายละเอียดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะสู่การปฏิบัตินั้นถ้ามีแนวทางการทำงานที่ชัดเจนก็จะส่งผลต่อการปฏิบัติของหน่วยงาน และผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน สำหรับรายละเอียด และแนวทางสำคัญที่จะทำให้ครู ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างชัดเจน มีดังนี้

1) กำหนดกรอบสมรรถนะโดยใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย มีการกำหนดกรอบสมรรถนะในแต่ละช่วงชั้นที่ชัดเจน กำหนดรายละเอียดระดับการพัฒนาสมรรถนะที่ชัดเจน และเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจตรงกัน ควรมีการจัดทำข้อมูลที่ช่วยขยายความแนวคิด มโนทัศน์สำคัญ โดยเฉพาะคำที่เป็นแนวคิดใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งอาจจะทำในลักษณะเอกสารคู่มืออธิบายนิยามศัพท์ หรือพจนานุกรมคำศัพท์ หรือการจัดทำสื่อที่ขยายความในลักษณะอื่นที่ทำให้เรียนรู้มโนทัศน์ต่าง ๆ ที่เสนอในกรอบสมรรถนะได้ชัดเจนขึ้น

2) กำหนดรายละเอียดแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในลักษณะยืดหยุ่น หลากหลายให้โรงเรียนสามารถเลือกใช้ได้ให้เหมาะสมกับบริบท เนื้อหาสาระ/ประเด็นในการเรียนรู้ สมรรถนะที่ต้องการพัฒนา และระดับความเชี่ยวชาญสมรรถนะของผู้สอน โดยมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด รายละเอียดการจัดกิจกรรม และข้อมูลขยายความให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางในการพัฒนาและสมรรถนะที่พัฒนาสื่อ/แหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผล

3) กำหนดรูปแบบ แนวทางในการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนทั้งแนวทาง/ วิธีการและลักษณะเครื่องมือ และทั้งการวัดประเมินผลเพื่อการพัฒนา (formative assessment) และการวัดประเมินผลรวบยอด (summative assessment) ซึ่งต้องเชื่อมโยงต่อเนื่องกับการประเมินผลทุกระดับทั้งระดับหน่วยการเรียนรู้ ระดับชั้นเรียน (การเลื่อนชั้น) ตลอดจนการประเมินผลช่วงชั้น การรายงานผลการจบการศึกษา และประเมินเพื่อการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

เนื่องจากข้อมูลในการวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นชิน และไม่มั่นใจในการนำการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนามาใช้ จึงควรสร้างความเข้าใจให้เห็นความสำคัญในการประเมินลักษณะนี้ ให้แนวทางการทำงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน และนำเสนอผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการใช้การประเมินเพื่อการพัฒนา ซึ่งจะทำให้ครูตระหนัก เชื่อมั่น เห็นความสำคัญ และนำมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนมากขึ้น

4) กำหนดแนวทางการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ในส่วนของการพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และประเมินผลฐานสมรรถนะนั้นควรจัดให้มีโอกาสได้เรียนรู้จากสื่อตัวอย่าง ที่มีความเป็นรูปธรรม ชัดเจน และ

เลือกเรียนรู้ได้หลากหลายลักษณะ โดยควรจัดให้มีคลังสื่อตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ให้เป็นศูนย์รวมตัวอย่างสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางต่าง ๆ ที่จะช่วยพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

5) กำหนดลักษณะสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้

6) กำหนดแนวทาง และบทบาทของผู้บริหารและบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกระดับในการบริหารจัดการทางวิชาการที่เอื้ออำนวยในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

7) กำหนดรายละเอียดรูปแบบ ลักษณะ แนวทางการพัฒนา และองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

ทั้งนี้ข้อมูลที่ใช้ในการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ควรที่มาจากการวิจัย แนวคิดสำคัญ และการถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงานที่เกิดผลในบริบทการทำงานจริง เพื่อความถูกต้อง และน่าเชื่อถือ

1.2 ข้อเสนอในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติได้ 5 ประการตามเงื่อนไขสำคัญของคำว่า HOUSE ดังนี้

H - Human Resource: ทรัพยากรครู บุคลากรทางการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ดังนั้น การบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้พร้อมต่อการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะจึงเป็นสิ่งสำคัญ และการพัฒนาครูควรดำเนินการต่อเนื่องทั้งระบบโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาครู ตั้งแต่ นักศึกษาครู (Preservice Teacher) ครูใหม่ (Novice Teacher) และครูประจำการ (Preservice Teacher) ผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ Professional Learning Community: PLC โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based) เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและสร้างแรงผลักดันจากเพื่อนครูร่วมวิชาชีพ ทำให้ครูเกิดการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องในฐานะสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับนักการศึกษา อาจารย์จากสถาบันฝึกหัดครูในพื้นที่ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร

O - Objective: เป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนที่ชัดเจน จะช่วยให้หน่วยงานในกำกับทั้งระดับประเทศ ระดับพื้นที่ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ครู ผู้บริหารสถานศึกษา เห็นภาพเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องตรงกัน ทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ การออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ รวมทั้งการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนเกิดขึ้นอย่างแท้จริง สอดคล้องตามพัฒนาการและความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งบริบทของชุมชนสังคม

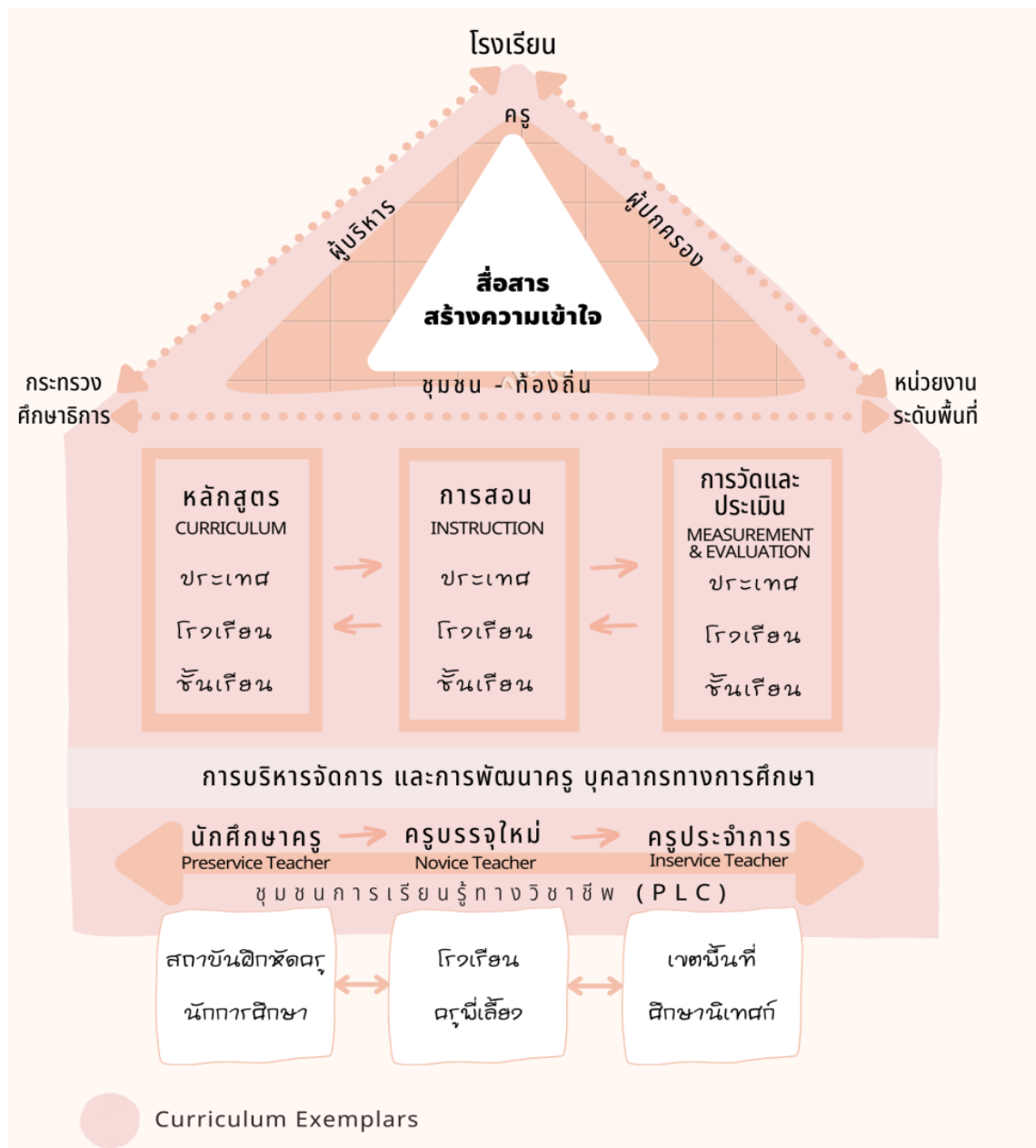
U - Understanding: มุ่งสร้างความเข้าใจให้ตรงกันทั้งด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ การวัดและประเมินผลสมรรถนะ รวมทั้งการจัดเตรียมสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ครูสามารถใช้ในการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสื่อสารสร้าง

ความเข้าใจด้วยรูปแบบที่ทันสมัย เข้าถึงง่าย หลากหลายช่องทาง และใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง ให้เหมาะสมกับลักษณะการเข้าถึงข้อมูล ความคุ้นชิน และแนวทางการเรียนรู้ทำความเข้าใจที่สอดคล้องตามช่วงวัยของครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน รวมทั้งผู้เรียน เมื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบถึงความคาดหวังหรือเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนตรงกัน จะทำให้เกิดนิเวศการศึกษารฐานสมรรถนะที่แท้จริง

S - Simplify: การจัดการศึกษารฐานสมรรถนะเป็นการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียนโดยยึดโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียน การนำหลักสูตรไปใช้จึงควรเป็นสิ่งเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ลดภาระงานครู และบุคลากรทุกฝ่ายในแง่ของผลผลิตเอกสาร ทั้งนี้ ควรใช้การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) เพื่อให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน รวมทั้งสามารถประเมินความเหมาะสม จุดดี จุดที่ควรปรับปรุง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่ตนได้ดำเนินการ และสามารถใช้เป็นข้อมูลสะท้อนผลการใช้หลักสูตรในระดับชั้นเรียนเพื่อให้ผู้บริหารหรือหน่วยงานและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่สามารถใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับพื้นที่หรือระดับสถานศึกษาต่อไป

E – Empower: ควรหนุนเสริมเติมพลัง ให้อิสระแก่สถานศึกษา ครู ผู้บริหาร ในการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน ท้องถิ่น และชีวิตจริงของผู้เรียน โดยปลดล็อก “โครงสร้างการบริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนการสอน” ซึ่งเป็นเสมือนกรอบเกณฑ์ที่ทำให้สถานศึกษาขาดอิสระในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การกระจายอำนาจให้กับสถานศึกษาอย่างแท้จริงได้ จำเป็นต้องสร้างความมั่นใจให้แก่ครู ผู้เกี่ยวข้องผ่านองค์ความรู้ในลักษณะตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและเงื่อนไขต่าง ๆ และตัวอย่างที่ไม่ประสบความสำเร็จ อาจมีข้อบกพร่อง ข้อจำกัด และแนวทางแก้ไข หรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ตัวอย่างองค์ความรู้เหล่านี้ (Curriculum Exemplars) อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกันของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีความเชื่อในศักยภาพและการมุ่งมั่นพัฒนาตนเองของทุกฝ่าย

ทั้งนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของข้อเสนอดังกล่าวได้ดังภาพ

ภาพที่ 18 ภาพรวมของข้อเสนอในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

1.3 ข้อเสนอแนะด้านการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และการเรียนรู้

ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง ฯ ที่พัฒนาขึ้นนั้น สิ่งสำคัญยิ่งคือ ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะในทุกมิติในลักษณะ การเห็นภาพรวมที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ดังนั้น จึงควรมีการกำหนด รูปแบบ ยุทธวิธี สื่อ ใน การประชาสัมพันธ์ สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน ถูกต้อง ในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ฐานสมรรถนะ ทั้งแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ รายละเอียดของ

หลักสูตรแกนกลางฯ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับ กรอบสมรรถนะแนวทางในการใช้หลักสูตรแกนกลางฯ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล บทบาทของบุคลากรในการดำเนินการใช้หลักสูตรและสนับสนุนการใช้หลักสูตร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เกิดความตระหนัก มีความรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตรตาม บทบาทหน้าที่ของตนเอง

ในการประชาสัมพันธ์ สื่อสารเพื่อการเรียนรู้นั้นควรมีลักษณะสำคัญดังนี้ 1) มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะ ๆ ตามช่วงเวลาการทำงาน และมีสื่อที่มีเนื้อหาสาระต่าง ๆ แตกต่างกันในแต่ละช่วง โดยช่วงแรกเน้นสื่อที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญ และแนวคิดสำคัญ ช่วงต่อมา นำเสนอเนื้อหาที่เป็นรายละเอียดแสดงแนวทางการทำงาน ผลที่เกิดขึ้น กลยุทธ์สำคัญที่ขับเคลื่อน ตลอดจน แนวปฏิบัติที่ดีในการทำงาน 2) ใช้สื่อที่ทันสมัย เข้าถึงง่าย หลากหลายช่องทางที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มต่าง ๆ และควรมีหลากหลายรูปแบบทั้งเอกสารคู่มือ แหล่งเรียนรู้ การจัดสัมมนาการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสร้างสารสนเทศออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊กแฟนเพจ แอปพลิเคชัน วิทยุทัศน์ Call-center รวมถึง การเปิดพื้นที่สาธารณะ เช่น กระดานข่าวออนไลน์ การตั้งกระทู้ การเปิดคลับเฮาส์ และ 3) ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจให้ครอบคลุมกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเครือข่ายหนุนเสริมทางวิชาการ ซึ่งจะเป็น กำลังสำคัญในการเชื่อมต่อความคิด แนวปฏิบัติ และการทำงานกับหน่วยปฏิบัติได้อย่างชัดเจน

1.4 ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาผู้บริหาร

ในการนำหลักสูตรแกนกลาง ฯ สู่การปฏิบัตินั้น การพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการบริหารมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจากข้อมูลในการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะอย่างชัดเจน ต่อเนื่อง เชื่อมโยงกันในทุกมิติ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยในการขับเคลื่อนงานได้ดี เนื่องจากสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leader) ได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ ที่ร่วมเรียนรู้กับครูในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะมากกว่าเป็นผู้สั่งการ ส่งผลให้มีความเข้าใจ การทำงานของครู ยึดหยุ่นและหนุนเสริมครูได้ตรงกับความต้องการ สำหรับประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามีดังนี้ การพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการและการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การสร้าง ทีมงาน การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ชี้แนะ (coach) และผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) การสังเกตการสอนและนิเทศการสอน การพัฒนาทักษะการสื่อสาร การพัฒนาสภาพแวดล้อม พื้นที่ และแหล่งการเรียนรู้ การประสานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และองค์กร ทั้งภาครัฐและ เอกชน ที่สำคัญคือต้องพัฒนาให้ผู้บริหารมองเห็นความเชื่อมโยงในการทำงานในทุกส่วนเพื่อให้สามารถให้ การสนับสนุน และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

ในส่วนของผู้บริหารการศึกษาในทุกระดับนั้นต้องเน้นการพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership/ Instructional Leadership/ Learning Leadership) เพื่อจะได้ หนุนเสริม

การทำงานทั้งในส่วนการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอเหมาะสม

1.5 ข้อเสนอแนะด้านการสร้างเครือข่ายหนุนเสริมทางวิชาการ

การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้จะเกิดผลสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามเป้าหมายนั้นต้องมีเครือข่ายการทำงานหลายลักษณะ สำหรับเครือข่ายหนุนเสริมทางวิชาการเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องประสานความร่วมมือ ร่วมเรียนรู้ และพัฒนางานไปด้วยกันอย่างจริงจัง เพื่อให้สามารถทำหน้าที่หนุนเสริม ช่วยเหลือโรงเรียนในการทำงานทั้งในช่วงต้น ระหว่างการทำงานและการถอดบทเรียนการทำงาน พัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในบริบทการทำงานจริงมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรแกนกลาง ฯ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เครือข่ายหนุนเสริมทางวิชาการสำคัญมี 3 กลุ่มดังนี้ 1) กลุ่มศึกษานิเทศก์ เป็นบุคลากรสำคัญที่ใกล้ชิดกับโรงเรียน ควรกำหนดบทบาทหน้าที่สำคัญในการหนุนเสริมเติมพลังความรู้ ความคิด ร่วมเรียนรู้ ชี้แนะแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนแก่โรงเรียน และบุคลากรกลุ่มต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ต่อเนื่อง เป็นระยะ ๆ 2) กลุ่มคณาจารย์คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่มีหน้าที่โดยตรงในการนำกรอบหลักสูตร ความคิด และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนสู่การพัฒนานักศึกษา ผ่านรายวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์บัณฑิต เพื่อให้บัณฑิตครูร่วมปฏิบัติงานพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางฯ ที่พัฒนาขึ้น นอกจากนี้ กลุ่มคณาจารย์คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์มีภารกิจในการเป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริมเติมพลังความรู้ ความคิด ชี้แนะแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนแก่ครู ผู้บริหาร และบุคลากรต่าง ๆ ด้วย และ 3) นักวิชาการจากองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนที่มีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ซึ่งสามารถเป็นพี่เลี้ยงร่วมเรียนรู้ ชี้แนะการทำงานพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนแก่ครู ผู้บริหารในโรงเรียนต่าง ๆ

นอกจากนั้น บทบาทสำคัญของกลุ่มนักวิชาการภายนอกที่จะเข้าไปช่วยหนุนเสริมการทำงานทางวิชาการแก่สถานศึกษานี้ ต้องยึดความต้องการและบริบทการทำงานของสถานศึกษาเป็นสำคัญ เนื่องจากในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า แต่ละสถานศึกษามีบริบท วัฒนธรรมการทำงาน วัฒนธรรมการเรียนรู้ โครงสร้างองค์กร สภาพปัญหาด้านบุคลากรและนักเรียนแตกต่างกัน การเข้าไปช่วยสนับสนุนการทำงานโดยอาศัยเพียง “การให้ชุดความรู้” แบบเดียวกันในทุกสถานศึกษาจึงไม่สามารถช่วยให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้โดยง่าย ซึ่งการสนับสนุนการทำงานของสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์สถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน แล้วจึงให้การช่วยเหลือเติมเต็มในสิ่งที่สถานศึกษายังพร่องอยู่ ทั้งในเรื่องความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน กระบวนการทำงาน การเสริมพลังสร้างกำลังใจ ฯลฯ และช่วยผลักดันต่อยอดสิ่งดีที่มีอยู่ให้โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ต้องอยู่บนความสัมพันธ์แห่งการรับฟัง (Listening Relationship) กล่าวคือ ฟังเสียงของครูผู้ปฏิบัติงานให้มาก รับฟังความเห็นกันและกัน และร่วมกันพัฒนาแบบค่อยๆ เป็น ค่อยๆ ไป ในลักษณะการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative Work) ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบการให้และรับ (Give & Take)

สำหรับการทำงานในระดับพื้นที่/ระดับจังหวัดนั้น การจัดระบบการหนุนเสริมและการจัดระบบนิเทศแบบกลยุธมิตรเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะแก่ผู้บริหาร และการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแก่ครูผู้สอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยอาจจะจัดให้มีศึกษานิเทศก์ และ/หรือนักวิชาการที่เป็นคณาจารย์คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ดูแลการทำงานของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด โดยมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และเรียนรู้จากการทำงานจริงมากกว่าการอบรมเป็นครั้งคราว โดยสามารถใช้ระบบเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง เช่น การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรสำคัญเพื่อการเรียนรู้ อาทิ ฐานข้อมูลครู/ นักวิชาการผู้มีความสามารถในประเด็นที่เป็นความต้องการของสถานศึกษา ฐานข้อมูลสื่อและแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสังคมออนไลน์ การประชุมทางไกลผ่านโปรแกรมต่าง ๆ เพื่อสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระดมความคิดของบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ รวมไปถึงการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ในระดับพื้นที่จากทุกสังกัด/ หน่วยงานในหลากหลายด้าน ทั้งบุคคล เครือข่าย งบประมาณ ฯลฯ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาในระดับพื้นที่ซึ่งรวมถึงการกำหนดสมรรถนะเฉพาะที่สำคัญจำเป็นของผู้เรียนในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีการหารือ ระดมสมอง และร่วมกันวิเคราะห์บริบทและสถานการณ์เพื่อกำหนดกลไกในการขับเคลื่อนในระดับจังหวัด/ พื้นที่ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะของสถานศึกษา

2.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ในสถานศึกษา

ในการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปใช้ในสถานศึกษานั้นเป็นไปได้น้อย 2 ลักษณะ คือ 1) การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับต่าง ๆ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับปัจจุบัน และการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับต่าง ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยในการดำเนินการแต่ละลักษณะมีแนวทางดังนี้

2.1.1 การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับต่าง ๆ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับปัจจุบัน

ในการดำเนินการนั้นหลังจากโรงเรียนได้เรียนรู้ แนวคิด แนวทางการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ แนวคิด และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ รายละเอียดของกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องจนเข้าใจแล้วจึงเตรียมการในการออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ทั้งนี้ เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเป็นไปอย่างราบรื่น โดยในแต่ละช่วงเวลาอาจจะพิจารณาเลือก/ กำหนดสัดส่วน น้ำหนักแนวทางการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแตกต่างกัน โดยค่อยๆ เรียนรู้ และ

การเพิ่มระดับความซับซ้อนของแนวทางที่ใช้เป็นระยะ ๆ การกำหนดสัดส่วน น้ำหนักแนวทางการจัดการเรียน การสอนฐานสมรรถะนั้นนั้นอาจจะกำหนดแตกต่างกันในแต่ละช่วง ในลักษณะของการดำเนินการที่ค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไปของครูแต่ละบุคคล หรือในภาพรวมของการดำเนินการทั้งโรงเรียน ดังนี้

1) ในช่วงแรกของการทำงานซึ่งยังไม่คุ้นชิน ควรกำหนดน้ำหนักการทำงานแต่ละแนวทาง ดังนี้ ใช้แนวทางที่ 1 ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ ร้อยละ 30 แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ ร้อย ละ 30 และแนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวันร้อยละ 40

2) ในช่วงต่อมาซึ่งครูและบุคลากรเริ่มคุ้นชินและเห็นผลการเปลี่ยนแปลงที่ตัวผู้เรียนมาก ขึ้น ควรกำหนดน้ำหนักการทำงานแต่ละแนวทาง ดังนี้ ใช้แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะร้อยละ 20 แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะร้อยละ 20 แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัดร้อยละ 40 และ แนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวันร้อยละ 20

3) ในช่วงที่มีการประกาศใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นใหม่ ซึ่งครูและบุคลากร มีความตระหนักและเข้าใจหลักการ แนวคิด แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะอย่างชัดเจนแล้ว ควรกำหนด น้ำหนักการทำงานแต่ละแนวทาง ดังนี้ ใช้แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะร้อยละ 20 แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะร้อยละ 20 แนวทางที่ 5 บูรณาการผสานหลายสมรรถนะร้อยละ 40 และแนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวันร้อยละ 20

สำหรับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในช่วงวิกฤติการณ์ COVID-19 หรือ โรคระบาดอื่น ๆ ที่ ผู้เรียนต้องเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ที่บ้านนั้น โรงเรียนสามารถเลือกใช้แนวทางที่ 7 การเรียนรู้สมรรถนะ แบบผสมผสาน (Hybrid Competency Learning) ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์การเรียนรู้สมรรถนะในหลากหลาย รูปแบบ โดยการพิจารณาในบริบทของที่บ้านและโรงเรียน ความพร้อมของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และเหตุการณ์ในชีวิตจริง เป็นการออกแบบภายใต้ข้อจำกัดที่ต้องมี ความยืดหยุ่นและยังคงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งการพัฒนาสมรรถนะใน ความฉลาดรู้พื้นฐาน (Competencies in Basic Literacy) และสมรรถนะหลัก 7 สมรรถนะ (Core Competency) ให้เป็นไปตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการได้ โดยยึดหลักในการออกแบบการเรียนรู้และ พัฒนาสมรรถนะผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่มีความเหมาะสม และ สามารถผสมผสานวิธีการเรียนการสอนได้หลากหลาย ได้แก่ การเรียนการสอนทางไกล การเรียนแบบ ผีเสื้อหน้า การเรียนแบบผสมผสาน

การใช้แนวทางนี้ในการส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนจะทำให้ครูเปลี่ยนมุมมองและสามารถออกแบบ การเรียนรู้ในสถานการณ์ใหม่ ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ และมีความสัมพันธ์กับบริบทและชีวิตจริงของผู้เรียน ทั้งที่ บ้านและโรงเรียน เกิดเป็นสมรรถนะที่มีฐานของความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน

2.1.2 การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไปใช้สำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับต่าง ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ฐานสมรรถนะ

การนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4- 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน และกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับต่าง ๆ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ฐานสมรรถนะเป็นแนวทางสำคัญอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนของโรงเรียนได้อย่างเป็น ระบบมากขึ้น มีแนวทางที่ชัดเจนขึ้น และสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นมากขึ้น โดยในการดำเนินการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะนั้นควรมีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอนดังนี้

1) การเตรียมข้อมูลบริบทสำคัญรอบด้าน และครบถ้วนทุกระดับ ทั้งระดับโรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น พื้นที่ จังหวัด และภูมิภาค

2) การสกัดข้อมูลบริบทเชื่อมโยงสู่การพัฒนากรอบหลักสูตรซึ่งควรกำหนด องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนคือ (1) องค์ประกอบของกรอบหลักสูตรที่เป็นส่วนแรกซึ่งเป็นส่วนตั้งต้นของส่วน อื่น ๆ ประกอบด้วยแนวคิดหลักของโรงเรียน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ คุณลักษณะผู้เรียน (2) องค์ประกอบส่วน ที่เป็นรายละเอียดกรอบสมรรถนะ ขอบข่ายการเรียนรู้ โครงสร้างวิชา และเวลาเรียน และ (3) องค์ประกอบ ส่วนที่เป็นรายละเอียดแนวทางในการทำงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวทางการจัดการเรียนการสอน/ พัฒนาผู้เรียน แนวทางการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ และแนวทางการบริหารจัดการ

3) การเตรียมการจัดทำเอกสาร สื่อ และการบริหารจัดการเพื่อนำหลักสูตรไปใช้

4) การสรุปผลการทำงาน ถอดบทเรียนการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และการนำ บทเรียนที่ได้สู่การปรับหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะให้มีความเหมาะสม

ในส่วนของการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะนั้นอาจดำเนินการหลายลักษณะ อาทิ 1) ใช้ สมรรถนะหลักของผู้เรียนฯ ทั้ง 7 ประการ 2) ใช้สมรรถนะหลักของผู้เรียนฯ ทั้ง 7 ประการและเพิ่มเติม สมรรถนะบางด้านที่ตอบสนอง/ สอดคล้องกับความต้องการตามบริบทของโรงเรียน 3) เลือกใช้สมรรถนะ ผู้เรียนฯ บางสมรรถนะ และเพิ่มเติมสมรรถนะบางด้านที่ตอบสนอง/ สอดคล้องกับความต้องการตามบริบท ของโรงเรียน และ 4) เลือกใช้สมรรถนะผู้เรียนฯ บางด้าน โดยในแต่ละด้านอาจจะเลือกใช้บางส่วน หรือ เพิ่มเติมรายละเอียดบางส่วน อีกทั้งเพิ่มเติมสมรรถนะบางด้านที่ตอบสนอง /สอดคล้องกับความต้องการตาม บริบทของโรงเรียนด้วย

2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

2.2.1 การออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบบูรณาการผสมผสานหลายสมรรถนะ

การออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนแม้ว่า จะทำได้หลายแนวทางแต่แนวทางที่พัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างชัดเจนคือ แนวทางที่ 5 บูรณาการผสม

หลายสมรรถนะ ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้การสอนฐานสมรรถนะ ที่ชัดเจนที่สุด โดยในส่วนนี้จะเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นสำคัญที่เป็นหัวใจสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้การสอน แนวทางที่ 5 ใน 3 ประเด็น คือ จุดเริ่มต้นในการกำหนด และเลือกหน่วยการเรียนรู้ /บทเรียน องค์ประกอบ สำคัญ และการเลือกสถานการณ์ ดังนี้

1) จุดเริ่มต้นในการกำหนด และ เลือกหน่วยการเรียนรู้ /บทเรียน

สำหรับจุดเริ่มต้นในการกำหนด และ เลือกหน่วยการเรียนรู้ /บทเรียน เพื่อนำไปสู่ การออกแบบการสอนฐานสมรรถนะนั้น โรงเรียนทำได้มีหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การเริ่มต้นเรียนรู้จากสิ่งที่ โรงเรียนมีต้นทุนเดิม การเรียนรู้จากเรื่องราว สถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น การเลือกเนื้อหาสำคัญที่ผู้เรียน ต้องเรียนรู้ การเลือกเนื้อหา/เรื่องราวที่ผู้เรียนสนใจ หลังจากนั้นจึงพิจารณาสมรรถนะที่สอดคล้องกับ เรื่องราว และสิ่งที่จะพัฒนา 2) การกำหนดสมรรถนะที่จะพัฒนาและพิจารณาเนื้อหา เรื่องราวที่จะพัฒนา และ 3) พิจารณาคู่ขนานกันทั้ง สมรรถนะ และ เนื้อหา/สิ่งที่ใช้ในการพัฒนา

2) องค์ประกอบสำคัญ ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

ในการออกแบบแนวทางการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะในแนวทางที่ 5 นั้นผู้ออกแบบควรพิจารณา องค์ประกอบสำคัญดังนี้ ที่มา/จุดเน้นของหน่วยการเรียนรู้ สมรรถนะหลักที่ ต้องการพัฒนาสาระสำคัญ ผลลัพธ์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ที่สำคัญจำเป็น ทั้ง ความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะ กลยุทธ์การสอน รายละเอียดการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยงาน ประสบการณ์ สถานการณ์ กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ และวิธีการ เครื่องมือในการประเมินผลเพื่อพัฒนา และวิธีการ เครื่องมือการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้รวบยอด โดยองค์ประกอบทุกส่วนต้องมีความต่อเนื่อง สอดคล้อง และเชื่อมโยงกัน สำหรับรูปแบบ/ลักษณะของหน่วยการเรียนรู้ทั้งอาจจะเป็นในลักษณะรูปแบบแผนภาพหน้าเดียว รูปแบบ กำหนดเป็นหัวข้อเสนอเป็นความเรียง หรือใช้ 2 รูปแบบประกอบกัน

3) การกำหนด/เลือกสถานการณ์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

การกำหนด/เลือกสถานการณ์สำหรับใช้ในการพัฒนาสมรรถนะในการจัด การเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้นเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะสถานการณ์คือสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และนำไปสู่การประสานความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เรียนรู้แล้วไปประยุกต์ใช้ โดย ในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้นควรกำหนด/เลือกสถานการณ์ 3 ลักษณะคือสถานการณ์เพื่อ การเรียนรู้ สถานการณ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะ และสถานการณ์เพื่อการประเมิน รายละเอียดดังนี้

(1) สถานการณ์เพื่อการเรียนรู้

สถานการณ์เพื่อการเรียนรู้กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งที่เรียนทั้ง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอย่างลึกซึ้ง ชัดเจนมากขึ้น ผ่าน เรื่องราว/ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทจริง กรณศึกษา หรือ สถานการณ์จำลอง ต่าง ๆ

(2) สถานการณ์เพื่อพัฒนา/ฝึกสมรรถนะ

สถานการณ์เพื่อพัฒนาสมรรถนะนั้น เป็น งาน กิจกรรม ที่กำหนดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะมาประยุกต์ใช้ ซึ่งอาจจะต้องใช้หลายๆ สถานการณ์ และ เพิ่มระดับความยาก ซับซ้อนของสถานการณ์ขึ้น

(3) สถานการณ์เพื่อการประเมิน

สถานการณ์เพื่อการประเมินนั้นกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รอบตัวที่กำหนดขึ้นในช่วงท้ายของแต่ละหน่วยการเรียนรู้/บทเรียน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำสมรรถนะที่พัฒนาแล้วมาปฏิบัติในสถานการณ์ใหม่เพื่อประเมินผลการปฏิบัติ โดยอาจจะกำหนดให้มีการประเมินผลโดยผู้เกี่ยวข้อง ทั้ง ครู ผู้เรียน เพื่อน หรือบุคคลอื่น ๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

2.2.2 การออกแบบการเรียนรู้การสอนฐานสมรรถนะเพื่อร่วมกันพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนทั้งโรงเรียน โดยใช้ประเด็นการเรียนรู้ร่วมกัน (Whole - School Learning)

การส่งเสริมสมรรถนะหลักของผู้เรียนสามารถทำได้ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน ที่บ้าน ในชุมชน อีกทั้งผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยการเรียนรู้จากเรื่องราว/ประเด็น/เนื้อหา/ต้นทุนของโรงเรียนหรือชุมชน / บทเรียนที่มีความหมายร่วมกันที่เป็นจุดเน้นสำคัญของโรงเรียน และนำสู่การพัฒนาผู้เรียนทั้งโรงเรียน (Whole -School) โดยการกำหนดสมรรถนะที่จะพัฒนา ออกแบบสาระการเรียนรู้ และงานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนทุกชั้น ทุกกลุ่ม ตามลักษณะพื้นฐานความรู้ที่มีระดับพัฒนาการ และประเด็นที่เป็นความสนใจทั้งรายบุคคล รายกลุ่ม และชั้นเรียน

การใช้แนวทางนี้ในการส่งเสริมสมรรถนะจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องเดียวกัน แต่ต่างกัน ในประเด็นย่อย และความลุ่มลึกในสิ่งที่เรียน ส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ระหว่างกัน เกิดการเรียนรู้เชิงลึก ที่สำคัญคือสามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้เรียนรู้ไปใช้ได้จริงผ่านสถานการณ์หลากหลายทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน และชีวิตจริง ช่วยปลูกฝังสมรรถนะสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน สำหรับขั้นตอนการออกแบบการเรียนรู้ มีดังนี้

- 1) ศึกษากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน
- 2) สำรวจสิ่งที่ประเด็นร่วมที่เป็นจุดเน้นสำคัญของโรงเรียนซึ่งอาจจะเป็นประเด็นปัญหาสำคัญ เนื้อหาสาระที่ทุกคนต้องเรียนรู้ ต้นทุนของโรงเรียนหรือชุมชน โดยในขั้นตอนนี้เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนมีส่วนร่วมในการคัดเลือก
- 3) กำหนด บทเรียน/หน่วยการเรียนรู้ย่อย สำหรับผู้เรียนแต่ละชั้น แต่ละกลุ่ม ตลอดจนกิจกรรม/งานการเรียนรู้ที่ทุกกลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยในส่วนผู้บริหารต้องพิจารณากระบวนการบริหารจัดการทางวิชาการเพื่อให้ครูและบุคลากรทำงานร่วมกัน จัดสรร สื่อ แหล่งเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน
- 4) ร่วมกันออกแบบบทเรียน/หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่มีลักษณะบูรณาการ สำหรับผู้เรียนแต่ละชั้น แต่ละกลุ่ม โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เชิงรุก ผ่านรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน ที่บ้าน ในชุมชน อีกทั้งผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมชุมนุม ชมรม

กิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับประเด็นร่วมที่กำหนด โดยแต่ละบทเรียน/หน่วยการเรียนรู้ย่อยกำหนดรายละเอียด เกี่ยวกับ จุดเน้น สำคัญ สมรรถนะที่ต้องการพัฒนา ผลลัพธ์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กลยุทธ์/หลักการการจัดการเรียนรู้ งานการเรียนรู้ และแนวทางการวัดและประเมินผล

5) ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งครูผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ ผู้ปกครอง และผู้รู้ในชุมชนร่วมกันพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน วัดและประเมินผลสมรรถนะ ซ้อมเสริม เติมเต็ม ร่วมกันถอดบทเรียน และนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนางาน

2.2.3 การออกแบบการเรียนรู้การสอนฐานสมรรถนะแบบคละชั้น สำหรับสถานศึกษาที่มีจำนวนผู้เรียนไม่มาก หรือมีครูไม่ครบชั้น

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า สถานศึกษาสามารถดำเนินการออกแบบการเรียนรู้การสอนแบบคละชั้นเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1) การกำหนดหัวข้อในการเรียนรู้เรื่องเดียวกัน/ เหมือนกันสำหรับนักเรียนทุกระดับชั้น แต่กำหนดงานเพื่อการเรียนรู้ (Learning task) ที่มีความเฉพาะแตกต่างกันไป โดยนักเรียนแต่ละระดับชั้นจะได้เรียนรู้ความรู้และทักษะพื้นฐานแตกต่างกันตามความยากและซับซ้อนของงานที่ครูออกแบบให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละระดับชั้น

2) การเรียนรู้ร่วมกันผ่านงานปฏิบัติ (Performance Task) ของนักเรียนทุกระดับชั้น ในลักษณะของการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์หรืองานที่ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะแบบหลอมรวมกัน โดยนักเรียนทุกคนแม้ต่างระดับชั้นกันจะต้องร่วมกันทำงานเป็นทีมและการแก้ปัญหา โดยอาศัยความรู้และทักษะที่เรียนมา เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาหรือปฏิบัติงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ

2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินตนเองของผู้เรียน

การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินระดับการพัฒนาสมรรถนะตนเองเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Self-pacing ในการดำเนินการนั้น โรงเรียนควรวางระบบการวัดและประเมินผล และทำความเข้าใจแนวคิด แนวทางการประเมินตนเองของผู้เรียนที่ชัดเจน ทั้งวิธีการ บทบาทผู้เกี่ยวข้อง และเครื่องมือที่ใช้ ตลอดจนเกณฑ์ในการประเมินระดับสมรรถนะในแต่ละสมรรถนะ ที่สำคัญยิ่งคือการสรุปข้อมูลผลการประเมินมาใช้เชื่อมโยงสู่การออกแบบแนวทางในการช่วยเหลือ สนับสนุน ซ้อมเสริม และการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาสมรรถนะให้สูงขึ้น

2.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ท้องถิ่น

ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนนั้นผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องทำงานแบบรวมพลังกัน และแสดงบทบาทของตนเองอย่างเต็มที่ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งใน ส่วน โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น โดยสถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

1) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการทำงานในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน บทบาทการทำงาน และการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้าถึงข้อมูล และกิจกรรมที่จัดขึ้น

2) เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองที่มีศักยภาพ และมีความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งการร่วมศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาผู้เรียน การให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

3) สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และการวัดและประเมินผล ทั้งการมีส่วนร่วมในการเตรียมสื่อและ จัดแหล่งเรียนรู้ การร่วมกันจัดสถานการณ์เพื่อการใช้ความรู้ และการประเมินพฤติกรรมและผลงานของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

4) ออกแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ในลักษณะของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) เนื่องจากถือเป็นพื้นที่สำคัญในการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน

2.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ความสำเร็จของการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียน อันได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ การนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ผ่านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ในการวางแผนการจัดหน่วยการเรียนรู้ การเตรียมสื่อ พื้นที่แหล่งเรียนรู้ การจัดชั้นเรียน การเตรียมการเรื่องแนวทางและเครื่องมือในการวัดและประเมินผล และการวัดและประเมินผลผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และการบริหารจัดการทางวิชาการอีกหลายส่วนนั้น จะเกิดได้อย่างดี สิ่งที่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องมีลักษณะที่สอดคล้องกับสถานการณ์ และบริบทของโรงเรียน มีความต่อเนื่อง ครอบคลุมประเด็นสำคัญที่ต้องเรียนรู้ มีความชัดเจน ถูกต้องในมิติที่สำคัญ ดำเนินการหลายหลายรูปแบบ และเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยสถานศึกษาจึงควรวางระบบ กลยุทธ์ แนวทางที่ในการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) สร้างความเข้าใจแก่ครู ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องตามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับระดับสมรรถนะของครู ผู้บริหารและบุคลากรที่ชัดเจน ถูกต้อง โดยกำหนดจุดเน้น และ ลักษณะการพัฒนาแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม และกำหนดการพัฒนาเป็นระยะไม่จบเพียงครั้งเดียวเน้นการพัฒนาแบบต่อยอด ประสพการณ์และดำเนินการทั้งในลักษณะเป็นรายบุคคล กลุ่มคูคิด กลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่

ประเด็นสำคัญในการพัฒนาครูเพื่อการทำงานพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน อาทิ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม (holistic learning) การจัดการเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) การจัดการเรียนรู้ผ่านโครงงาน (project-based learning) การจัดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานจริง (work-based learning) การจัดการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง (phenomenal-based learning) การจัดการเรียนรู้ผ่านการรับใช้สังคม (service learning) การจัดการเรียนรู้สนองความแตกต่าง (differentiated learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning) การตั้งคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ การพัฒนาการสื่อสารและการสร้าง

แรงบันดาลใจ การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ชี้แนะ (coach) และผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) การให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) วิธีการ และเครื่องมือประเมินเพื่อพัฒนาวิธีการ และเครื่องมือประเมินรบบยอดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

2) พัฒนาครูแกนนำที่เข้มแข็ง ครูพี่เลี้ยงหรือผู้ชี้แนะ เพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือ เป็นแบบอย่างการทำงาน เป็นเพื่อนคู่คิดของครูคนอื่นในโรงเรียน อย่างใกล้ชิด ที่สามารถเข้าถึงง่าย สามารถเรียนรู้ร่วมกันทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3) สนับสนุนและสร้างแนวทางการพัฒนาครูต่อเนื่องทั้งระบบโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาครู ผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ Professional Learning Community: PLC โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based development) โดยมุ่งเปลี่ยนชุดความคิด (Mindset) ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู และควรดำเนินการวางกลยุทธ์การทำงานเป็นระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมพร้อมและวางแผนการพัฒนาครู ผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งในระดับหลักสูตรสถานศึกษาและในระดับการเรียนการสอน โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนการเริ่มต้นดำเนินงาน ทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ รวมทั้งการจัดทำเอกสารและแหล่งข้อมูลออนไลน์เผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการศึกษาฐานสมรรถนะ และแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ นักศึกษาครู (preservice teacher) ครูใหม่ (novice teacher) ครูประจำการ (in-service teacher) นักการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (educator) รวมทั้งศึกษานิเทศก์ (supervisor) มีความรู้ความเข้าใจในการใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ และเห็นภาพรวมการพัฒนาครูต่อเนื่องทั้งระบบเพื่อพัฒนาการศึกษาฐานสมรรถนะ รวมทั้งเพื่อประชาสัมพันธ์ให้บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบรายละเอียดและให้การสนับสนุนการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ วิธีการทำงานที่สามารถใช้ได้ในระยะนี้ เช่น การจัดอบรม การจัดการความรู้

ระยะที่ 2 การพัฒนาครูผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอย่างต่อเนื่อง และมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพภายในสถานศึกษา ร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งในระดับหลักสูตรสถานศึกษาและในระดับการเรียนการสอน โดยร่วมกันออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะให้ผู้เรียนผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) การศึกษาผ่านการเรียนรู้ (Learning Study) หรือแนวทางการพัฒนาวิชาชีพอื่น ๆ ที่มีการเรียนรู้ของผู้เรียน (focus on student learning) และชั้นเรียนจริง (classroom-based) เป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาครู ทั้งนี้ การดำเนินการสามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนแผนการปฏิบัติการให้สอดคล้องกับบริบทการทำงานของสถานศึกษาหรือสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแต่ละแห่งได้ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องโดยใช้โรงเรียนเป็น

ฐานควรมีลักษณะสำคัญ คือ สมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในสถานศึกษาแต่ละแห่งเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย และร่วมกันออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะโดยอาศัยการกำหนดผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน เชื่อมโยงกับสมรรถนะหลัก และเหมาะสมกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน จากนั้น นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ร่วมกันพัฒนาไปสู่การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนจริง ร่วมกันเข้าสังเกตชั้นเรียนและการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดการเรียนการสอน และเมื่อการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้น สมาชิกร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติ และปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะให้แก่ผู้เรียนในครั้งต่อไป โดยการดำเนินการดังกล่าวต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานความเป็นไปได้และการวางระบบสนับสนุนการทำงานของครู เช่น การกำหนดภาระงาน การจัดตารางสอน การสร้างโอกาสในการประชุมและทำงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ระยะที่ 3 การสร้างกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาครู เป็นการดำเนินการเพื่อให้สมาชิกของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาแต่ละแห่งได้ทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อสรุปผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการและข้อเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยสอดคล้องกับบริบทการทำงานของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เช่น *การถอดบทเรียนการเรียนรู้หลังสิ้นสุด* การดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในฐานะสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในแต่ละภาคการศึกษา และ*การพัฒนาครูแกนนำ ครูผู้เชี่ยวชาญ ครูพี่เลี้ยง* โดยเฉพาะด้านการพัฒนาสมรรถนะให้ผู้เรียนผ่านการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เพื่อนครูได้รับการหนุนเสริม เติมเต็มความคิด เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติ เกิดการพัฒนาชุดข้อมูลสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนของตนต่อไปและนำไปสู่การถอดบทเรียนการทำงานที่ดีสู่การเรียนรู้ของสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาต่อไป

ในภาพรวมของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะนั้น ควรประกอบด้วย (1) การเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับแนวคิด แนวทางและประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาฐานสมรรถนะ (2) การเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานในชั้นเรียนจริง และ (3) การจัดแกนนำและพี่เลี้ยง ทั้งในและนอกโรงเรียนเข้ามาช่วยหนุนเสริม เติมเต็มความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การถอดบทเรียนการทำงานที่ดีเพื่อขยายผลสู่การเรียนรู้ของครูคนอื่น ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนและสร้างแรงผลักดันจากเพื่อนครูร่วมวิชาชีพที่ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลการสอนแบบครูปฏิบัติเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนในระยะยาว

4) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Networked learning communities) ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ ทั้งในลักษณะ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาเรียนรู้ ระบบ แนวทาง แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการหลักสูตร และการบริหารจัดการด้านอื่น ๆ 2) ครูผู้สอนเรียนรู้แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ และ 3) บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เรียนรู้ แนวคิด ระบบ กลยุทธ์ในการหนุนเสริม ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการทำงานของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรม/ รูปแบบ/ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่โรงเรียนนำไปใช้แล้วได้ผลดี
- 2) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรม/ รูปแบบ/ แนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์หรือการจัดการเรียนการสอนทางไกลที่สามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้ผลดี
- 3) ศึกษาวิจัยถอดบทเรียนกระบวนการและผลการดำเนินงานขับเคลื่อนหลักสูตรสู่หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ
- 4) วิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะแต่ละด้าน
- 5) ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะแต่ละด้าน
- 6) ศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนรายบุคคลตามแนวทางการเรียนการสอนที่ตอบสนองความแตกต่าง (differentiated instruction)
- 7) ศึกษาปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนของโรงเรียนในบริบทพื้นที่ต่าง ๆ
- 8) ศึกษารูปแบบ/แนวทางในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน
- 9) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน
- 10) ศึกษาบทบาทของนักวิชาการภายนอกที่ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน
- 11) ศึกษาวิเคราะห์สมรรถนะที่สามารถพัฒนาได้ในกิจกรรม/ กิจกรรมที่บ้าน และที่โรงเรียน
- 12) ศึกษาแนวทาง สื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่ครูสามารถใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนผ่านการทำกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมที่บ้าน ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ที่บ้าน (Home-based Learning)
- 13) ศึกษารูปแบบการประสานงานระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน
- 14) ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ของปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิตติพงษ์ เลิศเลียงชัย. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานบริษัท นวโลหะ จำกัด*. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ขจรศักดิ์ ศิริมัย. (2554). *เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับสมรรถนะ*. (ออนไลน์)
<http://competency.rmutp.ac.th/.doc>. [3 กรกฎาคม 2561]
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2542). *คู่มือการประกันคุณภาพของสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการอาชีวศึกษา, สำนักงาน. (2556). *หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. (2537). *คู่มือสมรรถนะหลักในราชการ*. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.สียิ่ง.
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. (2548). *ความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่ง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- จิระประภา อัครบวร. (2549). *สร้างคนสร้างผลงาน*. กรุงเทพมหานคร: ก.พลพิมพ์.
- ชนะ กลีสาร. (2546). *คุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational qualifications): กรณีศึกษา ประเทศอังกฤษ สก๊อตแลนด์ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ชูชัย สมितिไกร. (2540). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชัย สมितिไกร. (2550). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐิติพัฒน์ พิษณุธาดาพงศ์. (2548). *การพัฒนาระบบสมรรถนะของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข*. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ, บริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน).
- ฐิติพัฒน์ พิษณุธาดาพงศ์. (2549). “ยุทธวิธีการใช้ระบบสมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อผลักดันองค์การสู่ความเป็นเลิศเหนือคู่แข่ง”. *วารสารดำรงราชานุภาพ*.
- ณรงควิทย แสนทอง. (2550). *มารู้จัก Competency กันเถอะ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์เซ็นเตอร์.
- ทิตนา แคมมณี และคณะ. (2547). *การวิจัยและพัฒนาแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญผล.

- ทศนา แคมมณี และคณะ. (2552). ความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
“โครงการเสริมศักยภาพการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา” เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2552
มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
- ทศนา แคมมณี. (2562). 10 สมรรถนะหลัก บัณฑิตไทยฉลาดรู้ อยู่ดีมีสุข มีความสามารถสูงและใส่ใจสังคม.
เทียน ทองแก้ว. (2550). สมรรถนะ (Competency): หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อึ้ง บัศรี. (2535). ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
เอราวัณการพิมพ์.
- อึ้งศักดิ์ คงสวัสดิ์. (2553) ประโยชน์จากการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาระบบ Competency.
วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ฉบับที่ 180 (ตุลาคม 2555): หน้า 77-78.
- ประมา ศาสตระจุ. (2550). การพัฒนาเกณฑ์สมรรถนะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร
ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน. ปรียาณิพนธ์ การศึกษา
ดุสิตบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปวีณกร แป้นกลัด. (2557). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
ฝึกอบรมครูวิชาชีพแบบฐานสมรรถนะ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหาร
อาชีวและเทคนิคศึกษา ภาควิชาบริหารเทคนิคศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ปิยะชัย จันทรวงศ์ไพศาล. (2549). การค้นห้และวิเคราะห์เจาะลึก Competency ภาคปฏิบัติ.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- พนา ดุสิตากร. (2557). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพสำหรับช่างอิเล็กทรอนิกส์
อุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา ภาควิชา
ครุศาสตร์เทคโนโลยีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ศักดิ์สิทธิ์ สีหลวงเพชร. (2559). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่เน้น
ทักษะการคิดขั้นสูง สำหรับครูวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 10 ฉบับที่ 4.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.
กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2549). พจนานุกรมสมรรถนะ (Competency Dictionary) กรุงเทพมหานคร: ขนส่ง.
- สุกัญญา รัชมีธรรมโชติ. (2548). แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency. กรุงเทพมหานคร:
ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- สุจิตรา ปทุมลังการ. (2552). ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ. (ออนไลน์)
<http://www.atsn.ac.th/images/Upload/file/CBCApplications.pdf>, 1 สิงหาคม 2561.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2546). “การประเมินการปฏิบัติงาน” ใน *การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่*.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *หลักสูตรฐานสมรรถนะ. CBE Thailand. (ออนไลน์).* <https://www.facebook.com/CBE-Thailand-109070987546747/>.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2551). *แนวทางการดำเนินงานโครงการวิจัย และพัฒนาการส่งเสริมวัฒนธรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. เอกสารประกอบการประชุมสร้างความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโครงการวิจัย และพัฒนาการส่งเสริมวัฒนธรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน.* กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2560). *การวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ .* กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2562). *รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานและพัฒนการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2562). *รายงานผลการวิจัยแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานและพัฒนการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2563). *รายงานผลการพัฒนากรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานและพัฒนการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

วีรพล วีระโชติวสิน และคณะ. (2562). *เอกสารโครงการวิจัยเพื่อค้นหาและพัฒนาผลลัพธ์ที่คาดหวังต่อผู้เรียนและกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียน สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) นำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการยกร่างแนวทางการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน วันที่ 6 -7 ธันวาคมพ.ศ.2562 กระทรวงศึกษาธิการ.*

อรทิพา ส่องศิริ. (2545). *การสร้างเกณฑ์ประเมินสมรรถนะพยาบาลทางคลินิกสำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่: 4.* กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Alan, C.K. and W. Ping-Man. (2012). *Factors Affecting the Implementation of Curriculum*
January 11, 2013.
- Alissmail, H.A. and McGuire, P. (2015). 21st Century Standard and Curriculum:
Current Research and Practices. *Journal of Education and Practices*. Vol.6 No.6.
- Boyatzis, R. E. (1982). *The competent manager: A model for effective performance*.
John Wiley & Sons.
- Erickson, H.L. and Lanning L.A. (2014). *Transition to concept-based curriculum
and instruction: How to bring content and process together*. Corwin: Singapore.
- Fenwick, L. and M. Cooper. (2012). *Prevailing Pedagogies for Classes in Low SES Contexts
and the Implications for Standards-based Reform in Australia*. (Online).
<http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs13384-012-0066-8>, May 2, 2013.
- Fullan, M., & Langworthy, M. (2014). *A rich seam: How new pedagogies find deep learning*.
London: Pearson.
- Good. (1973). Carter V. *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Hattie, J. (2012). *Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning*.
London: Routledge.
- International Bureau of Education. (2018). *Examples of countries' definitions of
key/core competencies*. (Online). [http://www.ibe.unesco.org/en/geqaf/annexes/
technical-notes/examples-countries'-definitions-keycore-competencies](http://www.ibe.unesco.org/en/geqaf/annexes/technical-notes/examples-countries'-definitions-keycore-competencies), March 25, 2018.
- Jones, C. A. (2005). *Assessment for learning*. London: Learning and Skills Development Agency.
- Kenya Institute of Curriculum development. (2017). *Basic Education Curriculum Framework*.
(Online). [https://kicd.ac.ke/wp-content/uploads/2017/10/
CURRICULUMFRAMEWORK.pdf](https://kicd.ac.ke/wp-content/uploads/2017/10/CURRICULUMFRAMEWORK.pdf). June 3, 2021
- Levine, E. & Patrick, S. (2019). *What is competency- based education? An updated definition*.
Vienna, VA: Aurora.
- Lombardi, M. M. (2007). *Authentic Learning for the 21st Century: An Overview*. EDUCAUSE
Learning Initiative, 1, 1-12.
- Makunja, G. (2016). Challenges facing teachers in implementing competence-based
curriculum in Tanzania: the case of community secondary schools in Morogoro
municipality. *International Journal of Education and Social Science*, 3(5), 30-37.

- Marope, M., Griffin, P. and Gallagher, C. (2019). *Future Competences and the Future of Curriculum: A Global Reference for Curricula Transformation*. International Bureau of Education (IBE) UNESCO. (Online). <http://www.ibe.unesco.org/en/news/future-competences-and-future-curriculum-global-reference-curriculum-transformation>, 11 May 2020.
- McClelland, D. C. (1993). Testing for competence rather than intelligence. *American Psychologist*, 28 (1), 1-14.
- McGuinness, C. (2018). *Research-Informed Analysis of 21st Century Competency in a Redeveloped Primary Curriculum*. Queen's University, Belfast.
- McLagan, P. A. (1997). Competencies: The next generation. *Training & development*, 51(5), 40-48.
- Nikolov R., Shoikova E., and Kovatcheva E. (2014).
https://www.researchgate.net/profile/Roumen_Nikolov2, April 12, 2018.
- Pellegrino, J.W. and Hilton, M.L. (Eds.). (2012). *Education for life and work: Developing Transferable knowledge and skills for the 21st Century*. Washington, DC.: National Academy Press.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at Work: Model for Superior Performance*. New York: Wiley & Sons.
- United States Office of Personnel Management. (2013). *Writing Competencies*. (Online). <https://www.opm.gov/policy-data-oversight/assessment-and-selection/competencies/writing-competencies.pdf>.
- UNESCO International Bureau of Education (IBE UNESCO). (2017). The Why, What and How of Competency – Based Curriculum Reforms: the Kenyan Experience.
- VanTassel-Baska, J. (2012). A Case for Common Core State Standards: Gifted Curriculum 3.0 (Online). <http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search>. August 1, 2012.
- Weinert, F. E. (2001). Concept of competence: A conceptual clarification.
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2005) *Understanding by design* (2nd ed.).

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเด็นสำหรับการบันทึกภาคสนาม

ประเด็นสำหรับการบันทึกข้อมูลภาคสนามตลอดระยะเวลาของการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล

สถานที่/ วันที่บันทึก

ประเด็นในที่นี้ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และผลที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการนำแนวทางสำหรับการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ไปใช้ ซึ่งครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาในส่วนของ (1) กระบวนการคัดเลือกแนวทางนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ (2) กระบวนการทำงานของผู้เกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่เลือกไว้ และ (3) ผลที่เกิดขึ้นจากการนำแนวทางฯ ไปใช้จัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะหลักฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 1 กระบวนการคัดเลือกแนวทางนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้

1. แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้..ที่เลือกใช้ และเหตุผลที่เลือกใช้แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ตามที่ระบุไว้ (กรณีสัมภาษณ์ ในการทดลองนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ท่านเลือกใช้แนวทางใด เหตุผลที่ท่านตัดสินใจเลือกแนวทางที่ระบุไว้ คืออะไร)
2. มีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้ท่านตัดสินใจเลือกใช้แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้
3. ท่านมีขั้นตอนหรือวิธีการทำงานเพื่อเลือกใช้แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้อย่างไรบ้าง

ตอนที่ 2 กระบวนการทำงานในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่เลือกไว้

1. ท่านมีขั้นตอนหรือวิธีการทำงานเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ที่เลือกไว้อย่างไรบ้าง
2. ปัจจัยดังต่อไปนี้ มีผลต่อการวางแผนหรือการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ที่ท่านเลือกไว้อย่างไรบ้าง
 - (1) หลักสูตรและการสอนของครู
 - (2) ระยะเวลาที่มีในการทำงาน
 - (3) ทรัพยากรที่มีอยู่
 - (4) ปัจจัยอื่น ๆ
3. ท่านพบปัญหา อุปสรรค หรือความท้าทายใดบ้างขณะที่วางแผนหรือจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ที่ท่านได้เลือกไว้
4. ท่านพบปัญหา อุปสรรค หรือความท้าทายใดบ้างขณะที่วางแผนหรือประเมินการเรียนรู้ตามแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ที่ท่านได้เลือกไว้

ตอนที่ 3 ผลที่เกิดขึ้นจากการนำแนวทางฯ ไปใช้จัดการเรียนรู้

1. ภายหลังจากที่ท่านได้จัดการเรียนการสอนตามแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ที่ได้เลือกไว้ ท่านคิดว่ารูปแบบและรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงวิธีการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของท่านมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
2. ภายหลังจากที่ท่านได้จัดการเรียนการสอนตามแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ที่ได้เลือกไว้ ท่านคิดว่ารูปแบบและรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ของท่าน ตลอดจนการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
3. ภายหลังจากที่ท่านได้จัดการเรียนการสอนตามแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้ ที่ได้เลือกไว้ ท่านคิดว่าตัวของท่าน (ในฐานะครูผู้สอน) มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร โดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้
 - (1) ความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน
 - (2) ปริมาณภาระงานสอน
 - (3) ระยะเวลาที่ใช้ไปในการทำงาน
 - (4) ทรัพยากรของโรงเรียนที่ใช้ไปในการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ท่านมีต่อการทดลองนำแนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักฯ ไปใช้

แบบบันทึกข้อมูลการนำกรอบสมรรถนะไปใช้

คำชี้แจง ขอให้ผู้บันทึกเข้าร่วมสังเกตกระบวนการวางแผนและการนำเสนอผลของการวางแผนการนำกรอบสมรรถนะไปสู่การเรียนการสอนของผู้เข้าร่วมวิจัย ระหว่างการเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้าง
ความเข้าใจในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน โดยประเด็นสำหรับการบันทึกมีดังนี้

1. สมรรถนะที่โรงเรียนเลือกใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน และเหตุผลที่เลือกสมรรถนะดังกล่าว
.....
.....
.....
2. แนวทาง/รูปแบบการนำสมรรถนะไปสู่การจัดการเรียนการสอน และเหตุผลที่เลือกสมรรถนะดังกล่าว
.....
.....
.....
3. กระบวนการของครูในการคัดเลือกสมรรถนะและแนวทางการนำสมรรถนะไปสู่การจัดการเรียน
การสอน
.....
.....
.....
4. สภาพปัญหาและการแก้ปัญหาของผู้เข้าร่วมวิจัยในระหว่างการทำงาน
.....
.....
.....
5. ประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจ
.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้และผลการนำแนวทางไปใช้จัดการเรียนรู้
สำหรับกิจกรรมการนิเทศติดตามผล ครั้งที่ 1

คำชี้แจง : ประเด็นคำถามต่อไปนี้ เป็นประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้และผลที่เกิดขึ้น และความคิดเห็นอื่น ๆ โดยกำหนดเป็น 3 ส่วนได้แก่

ตอนที่ 1) สิ่งที่ทำ และ ผลที่เกิด

1. แนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่น่าสนใจของโรงเรียนท่านเป็นอย่างไร
2. แนวที่ 1-6 แนวทางใดที่เป็นไปได้ (เป็นไปได้มาก/ เป็นไปได้น้อย/ เป็นไปไม่ได้)
3. ในช่วงที่ผ่านมา มีปัญหา อุปสรรคใดบ้าง และคิดว่ามีสิ่งใดเป็นปัจจัยความสำเร็จ
4. การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะผ่านระบบออนไลน์หรือทางไกลควรเป็นอย่างไร
5. สมรรถนะใดพัฒนาได้ง่าย/ ยาก สมรรถนะใดที่พัฒนาผ่านระบบทางไกล/ออนไลน์ได้/ ไม่ได้/ ทำได้ง่าย/ ทำได้ยาก
6. ที่ผ่านมามีกระบวนการทำงานนี้กันอย่างไร เริ่มต้นการกำหนดสมรรถนะอย่างไร มีวิธีคิดในการออกแบบการสอนอย่างไร

ตอนที่ 2) บทเรียนที่ได้

สิ่งที่ท่านได้จากกระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ คือ อะไร

ตอนที่ 3) สิ่งที่จะทำต่อ

หลังจากการหนุนเสริมในครั้งนี้ ท่านได้มีการวางแผนในการดำเนินการต่อไปอย่างไรบ้าง

แบบสัมภาษณ์

สำหรับกิจกรรมนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2

คำชี้แจง : ประเด็นคำถามต่อไปนี้ เป็นประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้และผลที่เกิดขึ้น และความคิดเห็นอื่น ๆ โดยกำหนดเป็น 3 ส่วนได้แก่

ตอนที่ 1 การดำเนินงานหลังจากกิจกรรมนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 1

1. การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนหรือไม่ อย่างไรบ้าง
2. การดำเนินการนำกรอบสมรรถนะมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ตอนที่ 2 ผลที่เกิดขึ้นจากการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ : ผลที่สังเกตเห็นได้ตั้งแต่เริ่มการดำเนินการจนถึงกิจกรรมนิเทศติดตามหนุนเสริมเติมพลังครั้งที่ 2

1. ท่านมีแนวทาง/วิธีการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนอย่างไร
2. ผู้เรียนมีพัฒนาการอย่างไร มีการแสดงถึงสมรรถนะตามที่กำหนดมากน้อยเพียงใด
3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในขณะนี้ เป็นไปตามที่ท่านคาดหวังไว้มากน้อยเพียงใด (อาจจะตอบในลักษณะของร้อยละ/เปอร์เซ็นต์) ผลที่เกิดขึ้นดังกล่าว เกิดขึ้นเพราะเหตุใด
4. ปัญหาที่พบในการดำเนินการประเมินสมรรถนะผู้เรียนมีอะไรบ้าง มีวิธีในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไร

ตอนที่ 3 การหนุนเสริมเติมพลัง

ท่านต้องการได้รับข้อเสนอแนะ การเสริมหนุน การช่วยเหลือในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างไรบ้าง

 แบบวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน
ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6

คำชี้แจง : แบบวิเคราะห์ฉบับนี้ มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ความถูกต้องและสอดคล้องของการออกแบบการจัดการเรียนรู้กับแนวทางการนำไปกรอบสมรรถนะไปสู่การจัดการเรียนการสอน

ประเด็นสำหรับการวิเคราะห์

1. การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ และจุดประสงค์เชิงสมรรถนะนำไปสู่การพัฒนา/ส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนหรือไม่
2. การกำหนดงาน/ กิจกรรม/ สถานการณ์ สอดคล้องและครอบคลุมกับสมรรถนะที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดแก่ผู้เรียนหรือไม่
3. การกำหนดการวัดและประเมินผล มีความหลากหลายและมุ่งประเมินการแสดงออกที่เป็นสมรรถนะของผู้เรียนหรือไม่

ประเด็นสนทนากลุ่ม

ในการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อถอดบทเรียน

คำชี้แจง ผู้นำการสนทนากลุ่มใช้ประเด็นเหล่านี้เป็นประเด็นคำถามเริ่มต้นการสนทนา และในระหว่างการสนทนาสามารถปรับเปลี่ยน เพิ่มเติม และจัดลำดับคำถามได้ตามความเหมาะสม โดยยึดประเด็นและตัวแปรที่ศึกษาจากกรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นสำคัญ

กลุ่มที่ 1 สำหรับครู: แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ ป.4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

ประเด็นสนทนากลุ่ม

- ๑ เลือกแนวทางใด เพราะเหตุใด ได้แนวทางใดเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด (ระดับหลักสูตร ระดับโครงสร้างหลักสูตร/รายวิชา/ ระดับการเรียนการสอน)
- ๑ เมื่อนำไปใช้แล้วเกิดอะไรขึ้น ทำได้ง่ายหรือยาก เพราะอะไร อะไรทำให้ประสบผลสำเร็จ/ What Why How
- ๑ กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน (เน้นกรอบในภาพรวม)
- ๑ เหตุผลในการเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน (ถามเพื่อยืนยัน)
- ๑ แนวทางในการออกแบบการสอนจากกรอบสมรรถนะ
- ๑ แนวทางในการประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียน พร้อมเหตุผล
- ๑ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน
- ๑ ปัจจัยที่ทำให้การนำกรอบสมรรถนะไปสู่ความสำเร็จ

กลุ่มที่ 2 สำหรับครู: ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ ป.4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเด็นสนทนากลุ่ม

- ๑ ความยากง่าย/ ความเข้าใจต่อข้อความในกรอบสมรรถนะที่ท่านนำมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือการออกแบบการเรียนการสอน (อ่านแล้วสามารถหยิบมาเขียนแผนการสอนได้หรือไม่อย่างไร)/ สมรรถนะใดที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ง่าย เพราะเหตุใด
- ๑ ความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ความครบถ้วนของรายละเอียดของแต่ละสมรรถนะ: รายละเอียดของสมรรถนะสะท้อนไปสู่ภาพของสมรรถนะใหญ่ครบถ้วนหรือไม่ เช่น สมรรถนะการคิด ที่มีสมรรถนะย่อย ๆ ที่มีอยู่เพียงพอต่อการพัฒนาผู้เรียนหรือไม่
- ๑ ข้อความที่อธิบายกรอบสมรรถนะ สามารถนำไปสู่การวางแผนการวัดประเมินได้จริงหรือไม่ และควรปรับอย่างไร
- ๑ ความคิดเห็นของครูหลังการนำกรอบสมรรถนะไปใช้: ปัญหาที่พบในการนำไปใช้ / หากต้องการนำไปใช้ได้ง่าย กรอบสมรรถนะควรมีลักษณะอย่างไร

กลุ่มที่ 3 สำหรับครู: ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ

ประเด็นสนทนากลุ่ม:

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อ (1) กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานต้นสังกัด ผู้มีอำนาจ/ (2) เสนอต่อสถานศึกษาอื่น/ (3) อื่น ๆ ถ้ามีในด้านต่างๆ ดังนี้
 - 1) ด้านหลักสูตร – ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เสนอกระทรวงเพื่อทำหลักสูตรระดับชาติ และข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรสถานศึกษาทั้งในแง่การออกแบบ การนำไปใช้ การประเมิน และการจัดการ
 - 2) ด้านการสอน
 - 3) ด้านการประเมิน
 - 4) ด้านการบริหารและการพัฒนาบุคลากร
 - 5) การนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา
 - 6) การสื่อสารประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ
2. สิ่งที่เป็นข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ/ ปัจจัยที่ส่งผล... นำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรชาติ / หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ
3. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในสถานศึกษา

กลุ่มที่ 4 สำหรับผู้บริหาร (ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ)

ประเด็นสนทนากลุ่ม: : ตามประเด็นในกรอบแนวคิดการวิจัยใน 3 ประเด็นหลักทั้ง 3 กลุ่มย่อย แต่เป็นข้อมูลจากมุมมองของผู้บริหาร ได้แก่

- 1) แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ ป.4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน / ในกระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ มีกระบวนการปรับหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับกรอบสมรรถนะอย่างไร/กระบวนการในการนำหลักสูตรไปใช้ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง
- 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ ป.4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน / การกำหนดสมรรถนะต่าง ๆ มีจุดใดที่สอดคล้องเหมาะสมกับจุดเน้นของสถานศึกษาหรือไม่ อย่างไร มีข้อกำหนดคือคำอธิบายใดที่กำหนดแตกต่างกันบ้างหรือไม่ อย่างไร
- 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ
- 4) บทบาทของผู้บริหารต่อการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ (การบริหารจัดการ และอื่น ๆ)
- 5) ความคิดเห็นของผู้บริหารต่อการนำกรอบสมรรถนะไปใช้

แบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม
ในการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อถอดบทเรียน

คำชี้แจง ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลตามประเด็นการสนทนากลุ่ม

กลุ่มที่ 1 สำหรับครู: แนวทางการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ ป.4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน
กลุ่มที่ 2 สำหรับครู: ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ ป.4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กลุ่มที่ 3 สำหรับครู: ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ
กลุ่มที่ 4 สำหรับผู้บริหาร (ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ)

แบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจในการเข้าร่วมประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการ
(Google Forms)

ผู้ร่วมวิจัยตอบแบบสอบถามนี้ภายหลังจบการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งแรกจาก Link ที่ส่งให้

ข้อคำถามในตอนที่ 2.1

1. ท่านเข้าใจวัตถุประสงค์และกรอบการดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียน
2. ท่านเข้าใจการศึกษานานสมรรถนะ ความหมาย ลักษณะและองค์ประกอบของสมรรถนะมากยิ่งขึ้น
3. ท่านเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 มากยิ่งขึ้น
4. ท่านได้รับแนวคิดในการเชื่อมโยงกรอบสมรรถนะสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน
5. ท่านเข้าใจแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ
6. ท่านมีโอกาสดูแบบการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ
7. การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ท่านสามารถออกแบบการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้น

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

 แบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ
(Google Forms)

ผู้ร่วมวิจัยตอบแบบประเมินนี้เมื่อสิ้นสุดโครงการ จาก Link ที่ส่งให้

แบบประเมินการเข้าร่วมโครงการ

โครงการวิจัย "การทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียน
ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน"
โดย คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการการศึกษา

แบบประเมินการเข้าร่วมโครงการ

แบบประเมินนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย "การทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน" โดย คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการการศึกษา

หน้า 1 จาก 4

[ถัดไป](#)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

โปรดเลือกคำตอบในช่องที่ตรงกับสถานะของท่าน

1. สถานะ *

☐ ผู้บริหาร

☐ ครูผู้สอน

☐ อื่นๆ: _____

2. โรงเรียน *

คำตอบของคุณ _____

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

โปรดทำเครื่องหมายในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นหรือความพึงพอใจของท่าน

1. ท่านมีความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการฯ ในระดับใด *

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ท่านเข้าใจวัตถุประสงค์และการดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียน	☐	☐	☐	☐

ข้อคำถามในตอนที่ 2

- ท่านเข้าใจวัตถุประสงค์และกรอบการดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียน
- ท่านเข้าใจการศึกษารูปร่างสมรรถนะ ความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของสมรรถนะมากยิ่งขึ้น
- ท่านเข้าใจเกี่ยวกับกรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 มากยิ่งขึ้น
- ท่านได้รับแนวคิดในการเชื่อมโยงกรอบสมรรถนะสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน
- ท่านเข้าใจแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน
- ท่านมีโอกาสร่วมแบบการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ
- การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ท่านสามารถออกแบบการนำกรอบสมรรถนะหลักระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สู่การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะได้
- ท่านได้แนวคิดและแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับผู้เรียน
- ท่านคิดว่าจะนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนของท่านหลังจากนี้
- ความพึงพอใจโดยรวมที่ท่านมีต่อการเข้าร่วมโครงการฯ

อยากบอกผู้วิจัยว่า

ภาคผนวก

ภาคผนวก ข. รายงานผลการนิเทศติดตามในโครงการวิจัย
“ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน”

📄 รายงานผลการนิเทศติดตาม 📄

ในโครงการวิจัย “ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน”

คณะผู้วิจัยในโครงการผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีเทศก้ากับติดตามการทดลองใช้กรอบสมรรถนะดังกล่าว รวมทั้งสิ้น 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 วันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ผ่านโปรแกรมซูม (Zoom) เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ครั้งที่ 2 ลงพื้นที่โรงเรียนในระหว่างวันที่ 22-26 มีนาคม พ.ศ.2564 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 1

เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 คณะผู้วิจัยได้เชิญกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 โรงเรียนเข้าร่วมนำเสนอผลการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ ผ่านการประชุมผ่านออนไลน์ คณะผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อเป็นแนวทางในการสะท้อนผลการปฏิบัติของโรงเรียน ข้อมูลแสดงผลการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในแต่ละโรงเรียน แสดงได้ดังนี้

โรงเรียนที่หนึ่ง

1. กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนานักเรียน เริ่มจากการพิจารณาความคุ้นเคยในการออกแบบการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน คือ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ คุณครูจะมีการระดมสมองร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการกำหนดหัวข้อ (Theme) การเลือกตัวชี้วัด เนื้อหาสาระ และพิจารณาว่าสอดคล้องหรือสามารถส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะใด จากนั้นนำมากำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้และออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะของนักเรียน

“แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อาหารดีมีประโยชน์ ครอบคลุมสมรรถนะหลักด้านอาชีพและ การเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ สมรรถนะย่อยที่ 3 คือ เด็กจะต้องวางแผนเมนูอาหารในการประกอบอาหาร สมรรถนะย่อยที่ 5 คือเด็กจะต้องจัดการประกอบอาหารให้เพียงพอต่อผู้รับประทาน 30 คน สมรรถนะหลักด้านการ

ทำงานเป็นทีม ได้แก่ สมรรถนะย่อยที่ 1 การร่วมมือรวมพลัง เด็กมีการแชร์ความคิดในการทำงานร่วมกัน กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ นักเรียนสามารถเลือกซื้อสินค้าได้อย่างเหมาะสมและสามารถวางแผน ดำเนินการทำอาหารคาวและอาหารหวานได้อย่างถูกหลักโภชนาการให้เพียงพอต่อจำนวนคน 30 คน ด้วยงบประมาณและเวลาที่จำกัด

สาระที่สอดคล้องแทรก คือ คณิตศาสตร์ ได้แก่ แผนภูมิ การคิดคำนวณ ภาษาไทย ได้แก่ การสื่อสาร สังคมศึกษาฯ การเลือกซื้ออาหาร และวิทยาศาสตร์ ทักษะการรวบรวมข้อมูลและโภชนาการอาหาร 5 หมู่

สำหรับกิจกรรมแบ่งออกเป็น 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชม. คือ สัปดาห์แรกพานักเรียนไปสำรวจตลาด ครัวตฤติบ เพื่อตัดสินใจในการนำมาประกอบอาหาร สัปดาห์ที่ 2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวางแผนการใช้จ่ายเงิน คิดเมนูที่จะประกอบอาหารอะไรที่จะเพียงพอต่อคน 30 คนอย่างไร สัปดาห์ที่ 3 สอบถามเพื่อนๆ ว่าต้องการรับประทานอาหารอะไร

สัปดาห์ที่ 4 ให้ความรู้เรื่องคุณภาพอาหาร สอดแทรกด้านการเลือกอาหาร และการเก็บรักษา

การประเมิน นักเรียนจะต้องทำอาหารคาว หวาน ที่ถูกสุขลักษณะ ให้เพียงพอต่อคน จำนวน 30 คน และใช้จ่ายไม่เกินงบที่กำหนด มีการวัดผลด้วยการสังเกตและให้ Feedback ตลอดแต่ละสัปดาห์ว่า นักเรียนพบปัญหาอย่างไรระหว่างการทำงาน”

2. การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนเลือกใช้แนวทางที่ 5 บูรณาการผสมผสานหลายสมรรถนะแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เนื่องจากสอดคล้องกับแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของคณะครูที่ใช้รูปแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ โดยมีการกำหนดประเด็น (Theme) การเรียนรู้ พิจารณาตัวชี้วัด เนื้อหาสาระที่ปรากฏในเอกสารหลักสูตร กำหนดผลการเรียนรู้และพิจารณาสมรรถนะที่สอดคล้อง จากนั้นออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบของหน่วยการเรียนรู้ โดยครูจะร่วมกันระดมความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลายในออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

“เลือกเป็นแนวทางที่ 5 บูรณาการผสมผสานหลายสมรรถนะ ก็ที่ผ่านมากระบวนการทำงานใช้การระดมความคิด มีการ PLC เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นำมุมมองที่หลากหลายมาพัฒนาต่อยอดให้สมบูรณ์ขึ้น สำหรับจุดเริ่มต้นในการกำหนด

สมรรถนะจากความรู้ความเข้าใจ จากตัวชี้วัด สิ่งที่ได้ก็ต้องรู้ หน่วยการเรียนรู้ คิดว่าสิ่งใดที่ทำให้เกิดขึ้นได้ และนำไปสู่สมรรถนะอะไร จึงจัดการเรียนการสอน”

3. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนการสอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล

3.1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้

โรงเรียนเลือกแนวทางที่ 5 การบูรณาการผสานหลายสมรรถนะมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ ดังนี้

1. ออกแบบหัวข้อ/ประเด็น (Theme) หรือหน่วยการเรียนรู้
2. ตั้งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
3. คำนึงบริบทของตัวผู้เรียนและยึดชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง
4. กำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา
5. วิเคราะห์สาระ และวิเคราะห์วัตถุประสงค์ตามพุทธิพิสัย (K) ทักษะพิสัย (P) และจิตพิสัย (A) ที่เกี่ยวข้อง
6. การออกแบบวิธีดำเนินกิจกรรมและวางแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของ Active Learning
7. กำหนดสื่อและอุปกรณ์ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่ต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด
8. กำหนดสถานการณ์หรือวิธีการประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง

3.2 การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลภายในโรงเรียน (Onsite)

โรงเรียนออกแบบการเรียนการสอนในรูปแบบของหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งมีทั้งหน่วยการเรียนรู้แต่ละระดับชั้นและแยกตามระดับชั้น ซึ่งจะพิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละช่วงวัย การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ ทำให้ครูมีกรอบในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลที่ชัดเจน ในส่วนของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ภายใต้ประเด็น โจทย์หรือสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิต ในส่วนของการประเมินผลมุ่งเน้นการประเมินผลจากหลากหลายส่วน เพื่อให้ได้ผลของการพัฒนาการด้านสมรรถนะของผู้เรียนรอบด้าน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การประเมินโดยครู จากการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ส่วนที่ 2 การประเมินตนเอง ประเมินการปฏิบัติงานตามแผนของตนเองพร้อมระบุเหตุผลที่ประเมินตนเองในระดับดังกล่าว ส่วนที่ 3 การประเมินจากเพื่อน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองเป็นผู้จัดหรือสร้าง และส่วนที่ 4 การประเมินผลการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยประเมินว่าการทำงานของกลุ่มเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อุปสรรคที่เกิดขึ้นพร้อมนำเสนอแนวทางพัฒนาการทำงานร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น

“แผนการสอน หน่วยการเรียนรู้ คำ เจอ ไทย Thai’s Culture ของระดับชั้น ป. 4-6 สมรรถนะหลัก ด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยา ศาสตร์ สมรรถนะย่อยที่ 4 การโต้แย้งในประเด็นที่สำคัญ ข้อกล่าวอ้างของเด็ก ๆ นั้นมีหลายอย่าง จึงต้องมีการโต้แย้งกันโดยใช้ข้อมูลอ้างอิงประกอบ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของการกล่าวอ้าง

สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ สมรรถนะย่อยที่ 3 กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง โดยกำหนดเป้าหมายเดียวกันและรับผิดชอบบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพื่อให้เกิดความสำเร็จของงาน กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ การให้นักเรียนร่วมกันจัดงานสงกรานต์ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด สาระที่เกี่ยวข้องมี วิชาภาษาไทย เด็ก ๆ ได้ทำโปสเตอร์ ใช้ภาษาเพื่อสื่อสารให้น้อง ๆ เข้าใจ วิชาศิลปะ ในเรื่องของการออกแบบว่าจะใช้สีโทนไหนที่จะนำเสนอ วิชาเทคโนโลยี การค้นหา สืบค้นข้อมูล วิชาดนตรี วัฒนธรรมดนตรีแต่ละท้องถิ่น และวิชาสังคมศึกษา ความเป็นอยู่ วิถีชีวิตในแต่ละภูมิภาค

การวัดผลของกิจกรรมนี้ มีหลักในการประเมิน 3 ทาง คือ 1. เด็กประเมินตนเองว่าจะประเมินตนเองโดยให้คะแนนเท่าไร เต็ม 10 คะแนน ทำไมจึงประเมินตนเองเท่านั้น 2. ครูประเมิน 3. ผู้ร่วมงานประเมิน ได้แก่ น้อง ๆ ชั้น ป.1-3

การเรียนรู้ เราจะเริ่มเรียนวัฒนธรรมในเอเชียก่อน (ASIAN Culture) โดยจะให้นักเรียนมีการถกเถียงกันว่า สงกรานต์ใช่ของไทยหรือไม่ ประเทศต่าง ๆ มีประเพณีสงกรานต์หรือไม่ แต่ละประเทศแตกต่างกันอย่างไร ตรุษจีนมาจากไหน จากนั้นจะเรียนเรื่อง Thai’s Culture ดูว่าวัฒนธรรมไทยแต่ละภาคเหมือนกันหรือไม่ สงกรานต์ไทยกับเทศกาลโฮลี (holi) ซึ่งเป็นเทศกาลที่จัดช่วงปีใหม่เหมือนกันนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร ให้เด็ก ๆ สังเกตความเหมือนความแตกต่าง

ในส่วนเพลง กิจกรรม การละเล่น ในแต่ละภูมิภาค ให้เด็กสังเกตว่าการเล่นดนตรีแต่ละภาพเหมือนกันหรือไม่ เกล็ดขณดนตรีของแต่ละภาพคืออะไร และเรื่องมารยาท ให้เขาสังเกตว่าสิ่งที่เขาทำกับเพื่อน กับน้องเป็นมารยาทตามวิถีไทยหรือไม่”

“ที่ผมคิดไว้ สำหรับกิจกรรมสงกรานต์ ให้เขาประเมินว่าภายในกลุ่มได้ทำตามแผนหรือไม่ เขาจะให้คะแนนตัวเองเท่าไร ทำไมจึงประเมินเท่านั้น และการประเมินทีมตัวเอง ให้วัด ในการร่วมมือกันราบรื่นดีไหม ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น สิ่งที่จะเพิ่มให้ดีขึ้นได้อีกจะทำอย่างไร”

“แผนที่ 3 พลังงานไฟฟ้าใกล้ตัว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 สอดคล้องกับสมรรถนะหลักรวมพลังเป็นทีม สมรรถนะที่ 3 ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย มีกระบวนการทำงานกลุ่มที่สอดคล้องกับเป้าหมายและ

รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ด้วยความใส่ใจ สมรรถนะหลักการคิดขั้นสูง สมรรถนะที่ 3 ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองด้วยวิธีการที่เลือกไว้และดำเนินการตามขั้นตอนของวิธีการจนปัญหาได้รับการแก้ไข สมรรถนะการเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีจิตสำนึกสากล สมรรถนะที่ 3 ติดตามข่าวสารและตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานการณ์ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศ กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ เด็กมีความรู้ด้านการอ่านค่ากำลังไฟฟ้าของเครื่องใช้ไฟฟ้าแต่ละชนิดและตระหนักถึงการใช้พลังงานไฟฟ้าอย่างประหยัด รวมทั้งมีจิตสำนึกสากลด้านการประหยัดพลังงาน มีสาระที่เกี่ยวข้อง คือ สาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่อง ปริมาณไฟฟ้าและคำนวณ คณิตศาสตร์ การบวกลบ ทศนิยมและการประมาณค่า เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์

กิจกรรม แบ่งออกเป็น 4 สัปดาห์ คือ สัปดาห์ที่ 1 กำหนดชิ้นงาน ให้นักเรียนไปสังเกตบิลค่าไฟฟ้าของบ้าน และนำมาส่งให้คุณครู สัปดาห์ที่ 2 ให้นักเรียนวิเคราะห์บิล และหาทางลดค่าไฟฟ้าของบ้าน เรียนเสร็จให้นักเรียนนำแนวทางที่ช่วยลดค่าไฟฟ้าที่คิดร่วมกัน นำไปใช้ที่บ้านของตัวเอง บันทึกผลและนำมาส่ง สัปดาห์ที่ 3 นักเรียนสำรวจเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในโรงเรียน วิเคราะห์ค่าใช้ไฟฟ้าของโรงเรียน และหาแนวทางลดค่าไฟฟ้าของโรงเรียน สัปดาห์ที่ 4 ตั้งคำถามชวนคิดว่า ถ้าไม่มีไฟฟ้าใช้จะเกิดผลอย่างไร จากนั้นให้นักเรียนอ่านบิลค่าไฟฟ้าเดือน กุมภาพันธ์เปรียบเทียบกับค่าไฟฟ้าเดือนก่อน นำเสนอวิธีการที่นักเรียนลดค่าไฟฟ้าของที่บ้าน และร่วมกันอภิปรายผล

การประเมินผลการแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ประเมินจากงานที่นักเรียนไปสำรวจ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการลดค่าไฟฟ้า ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่วนที่ 3 ครูและเพื่อนประเมิน ส่วนที่ 4 ตนเองประเมิน และ ส่วนที่ 5 ประเมินการทำงานร่วมกับเพื่อน”

แผนที่ 4 การจัดการขยะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ส่งเสริมสมรรถนะหลักการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ สมรรถนะที่ 2 การเป็นพลเมืองรับผิดชอบต่อหน้าที่ สมรรถนะที่ 4 การเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมสมรรถนะที่ 5 การเป็นพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง สมรรถนะการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ สมรรถนะที่ 3 กระบวนการทำงานร่วมมือรวมพลัง มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนมีความตระหนักถึงการทิ้งขยะ รับผิดชอบต่อหน้าที่และสามารถจัดการขยะได้อย่างเหมาะสม บูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ ได้แก่ การชั่ง/การประมาณค่า วิชาวิทยาศาสตร์ (Reuse Reduce Recycle) และวิชาสังคมศึกษา (การรักษาสิ่งแวดล้อม) กิจกรรมจัดทั้งหมด 4 ครั้ง ครั้งละ 2 ชม. ได้แก่ ครั้งที่ 1 ให้เด็กสำรวจขยะในโรงเรียน เด็กจะยังไม่เข้าใจว่าขยะในถังกับขยะนอกถังเป็นอย่างไร ให้เด็กได้

เรียนรู้ความแตกต่าง จากนั้นให้วิเคราะห์ว่าปริมาณของขยะระหว่างขยะในถังกับ ขยะนอกถังแตกต่างกันอย่างไร ครั้งที่ 2 ครูจะเปิดวิดีโอปัญหาขยะ ให้ได้กระตือรือร้น ความคิดว่าการทิ้งขยะส่งผลกระทบต่อตนเองกับสังคมอย่างไร ส่วน ครั้งที่ 3-4 จะเป็นเรื่อง Eco Bricks จะเป็นการให้ความรู้ และให้นักเรียนคิดว่านำขยะไปทำอะไร ต่อ การประเมินผลจะเป็นการให้ได้ประเมินตนเองรายบุคคล (แบบสังเกตตนเอง รายบุคคล)”

3.3 การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะแบบออนไลน์ (Online) หรือห้องเรียนทางไกล

โรงเรียนจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะโดยใช้ รูปแบบ Home-based Learning ผ่าน การเรียนการสอนทางไกล (Online) โดยทางโรงเรียนเตรียมชุดการเรียนรู้ให้นักเรียนรายบุคคล เพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจากกิจกรรมที่ออกแบบ รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้ากับผู้ปกครอง เพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างที่บ้านและโรงเรียน ครูมีการสื่อสารกับนักเรียนรายบุคคลและเมื่อถึงช่วงสุดสัปดาห์ ครูจะ ร่วมสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน ปัญหาที่พบ และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- คณะครูรวมกลุ่มระดมความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและยังคงส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามบริบทจริงได้อย่าง หลากหลาย
- การจัดประชุมกลุ่ม Focus Group ร่วมกับผู้ปกครองกลุ่ม Lighthouse ซึ่งเป็นผู้แทน ผู้ปกครองในแต่ละระดับชั้น เพื่อระดมการออกแบบ Platform ของการจัดการเรียนรู้ Home-based Learning ของโรงเรียนที่ได้ประโยชน์และยืดหยุ่นกับผู้ปกครองและนักเรียน
- โรงเรียนจัดชุดการเรียนรู้ (Home-based Learning Box) ส่งให้กับนักเรียนทุกบ้าน โดย จัดเตรียมอุปกรณ์สำคัญที่นักเรียนแต่ละระดับชั้นจะต้องใช้ประกอบในการเรียนรู้ เช่น ชุด กิจกรรมลงมือปฏิบัติ ทักษะที่นักเรียนต้องใช้ความรู้และกระบวนการคิดขั้นสูงผ่านการลงมือทำ เพื่อแก้ปัญหาในการแยกสารด้วยวิธีที่หลากหลาย และการใช้อุปกรณ์ใกล้ตัว การตั้งเป้าหมายในการฝึกกระโดดเชือก โดยที่ครูเตรียมเชือกกระโดดในกล่อง Boxset หรือ การจัดทำภารกิจประกอบอาหารหนึ่งเดียวของโลก ที่นักเรียนจะต้องเปิดตู้เย็นนำวัตถุดิบใน ตู้เย็นมาประกอบอาหารในสูตรของตนเอง เป็นต้น
- การจัดประชุมผู้ปกครองผ่านเครือข่ายทางไกล เพื่อชี้แจงวิธีการและตอบข้อสงสัยของการ จัดการเรียนรู้แบบ Home-based Learning
- ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในช่องทาง (Platform) ที่มีความยืดหยุ่นและคำนึงถึงบริบท จริงของนักเรียนรายบุคคล ทั้งในรูปแบบกลุ่มใหญ่ (ทั้งห้องเรียน) และกลุ่มเล็ก (กลุ่มละ 4-5 คน) และรายบุคคล

- การประเมินผลการเรียนรู้ โรงเรียนมีการใช้รูปแบบ Home-based Development Report ในลักษณะของรายงานการประเมินการเรียนรู้ซึ่งแสดงข้อมูลพัฒนาการของนักเรียนรายบุคคล เพื่อให้ นักเรียนได้รู้ว่าสิ่งที่ตนเองเรียนคืออะไร และตนเองพัฒนาการสมรรถนะด้านใดบ้าง อย่างไร โดยการให้นักเรียนสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ตามด้วยการให้ครูและผู้ปกครองร่วมประเมินนักเรียน

“ทางโรงเรียนแจกชุดการเรียนรู้แบบ Active learning จากที่บ้าน เรียกว่า Home-based Learning และมีการร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครองเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในการเรียนออนไลน์ ให้นักเรียนเรียนผ่านการปฏิบัติจากวิดิทัศน์ ครูพูดคุยกับนักเรียนรายบุคคล สดสัปดาห์ก็จะมี การสรุปการเรียนรู้และเปิดโอกาส ให้นักเรียนออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน มีการประเมินพัฒนาการ แบบ Home-based Development Report เพื่อให้ผู้เรียนประเมินว่าตนเองได้ว่าตนมีพัฒนาการสมรรถนะอะไรบ้าง”

3.4 การประเมินระดับสมรรถนะที่สามารถพัฒนาได้โดยเปรียบเทียบระหว่างการพัฒนาในระบบปกติ (การพัฒนาภายในโรงเรียน) กับ การพัฒนาในระบบออนไลน์หรือห้องเรียนทางไกล

จากการประเมินระดับสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน โรงเรียนมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐานสามารถทำได้ทั้งในรูปแบบการส่งเสริมภายในโรงเรียนและผ่านการเรียนผ่านระบบออนไลน์ เนื่องจากถ้าครูมีความเข้าใจในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความฉลาดรู้หรือยังเน้นสาระพื้นฐานที่จำเป็นบางประการที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน โดยแต่ละสมรรถนะอาจกำหนดเป็นภารกิจเพื่อใช้กำหนดสถานการณ์ในการประเมินสมรรถนะได้

สมรรถนะ	การพัฒนาในระบบปกติ		การพัฒนาผ่านระบบออนไลน์	
	ง่าย	ยาก	ได้	ไม่ได้
สมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน				
- สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร	P		P	
- สมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	P		P	
- สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน	P		P	
- สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์	P		P	

สมรรถนะ	การพัฒนาในระบบ ปกติ		การพัฒนาผ่านระบบ ออนไลน์	
	ง่าย	ยาก	ได้	ไม่ได้
สมรรถนะหลักที่สำคัญของผู้เรียนระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน				
- สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและการเจริญ แห่งตน		P	P	
- สมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพการเป็น ผู้ประกอบการ		P	P	
- สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม		P	P	
- สมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล		P	P	
- สมรรถนะหลักด้านการสื่อสาร	P		P	
- สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็น ทีมและภาวะผู้นำ	P			P
- สมรรถนะหลักด้านพลเมืองต้นรู้ที่มีสำนึกสากล		P		P

ในการพัฒนาสมรรถนะหลัก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในระบบปกติและพัฒนาผ่านระบบออนไลน์ มีความยากในการพัฒนา เนื่องจากครูยังไม่คุ้นเคยกับการออกแบบที่เน้นสมรรถนะ

“สิ่งที่ (สมรรถนะที่พัฒนา) ยากคือ สมรรถนะการทำงานรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ เป็นเรื่องที่ใหม่ มีการสื่อสารที่ติดขัด”

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน

- ยังไม่มีข้อมูล -

5. บทบาทของผู้บริหาร

- ยังไม่มีข้อมูล -

6. ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข

คุณครูมีข้อกังวลเกี่ยวกับ ความถูกต้องของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ กล่าวคือ ครูไม่มั่นใจว่า กิจกรรมที่ออกแบบมาแล้วนั้นนับเป็นสมรรถนะแล้วหรือไม่ ซึ่งวิธีการแก้ไขของโรงเรียน คือ การระดมความคิดผ่านชุมชนการเรียนรู้ทาง PLC โดยครูมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตรวจสอบและออกแบบการจัด การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะร่วมกัน

“ส่วนที่ยากของเราคือ สิ่งที่เราสอนนั้นเป็นสมรรถนะหรือยัง ซึ่งทางแก้ของเราคือการคุยกันให้มาก ทุก ๆ สัปดาห์แบบ PLC ก็จะใช้เวลานานกับการจัดทำแผนการเรียนรู้ 1 แผน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการทำแผนระยะยาว”

7. สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ

- ยังไม่มีข้อมูล -

8. สิ่งที่คุณคิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

8.1 กระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) เป็นการทำงานของครูร่วมกันเรียนรู้และวางแผนออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ครูไม่รู้สึกโดดเดี่ยว มีมุมมองในการออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย

8.2 การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ดังจะเห็นได้จากแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภาษาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เลือกเรียนรู้ผ่านกิจกรรมวันสงกรานต์ เพื่อสอดแทรกวัฒนธรรมไทย ครูจึงปรับรูปแบบกิจกรรมของให้สอดคล้องกันกับนักเรียนทุกระดับชั้น โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะในการทำกิจกรรมของนักเรียนให้มีความสอดคล้องกับประเด็นหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ รูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้จึงมาจากทั้งครูและนักเรียนร่วมกัน

“ในส่วนของแผนวัฒนธรรม กิจกรรมวันสงกรานต์ ที่จริงเป็นสิ่งที่เด็กเลือกเอง คือ เกณฑ์ของครูที่ตั้งนั้นต้องการให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องวัฒนธรรม แต่เด็กสนใจเรื่องวันสงกรานต์ เด็กก็เสนอมาว่าจะทำกิจกรรมอะไร แต่ด้วยความคิดของเขาคือครูจะมีหน้าที่รับฟังและชี้แนะนักเรียนว่า Theme ของกิจกรรมเป็นอย่างไร วัฒนธรรมเป็นอย่างไร เพื่อให้ความต้องการของครูกับนักเรียนไปด้วยกัน”

8.3 ผู้บริหารสามารถให้คำแนะนำและมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ทำให้ครูมีความมั่นใจในการออกแบบมากยิ่งขึ้น

8.4 โรงเรียนยืดหยุ่นโครงสร้างเวลาเรียน ทำให้เอื้อต่อการออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้มากยิ่งขึ้น

9. ข้อเสนอแนะ

- ยังไม่มีข้อมูล -

1. กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

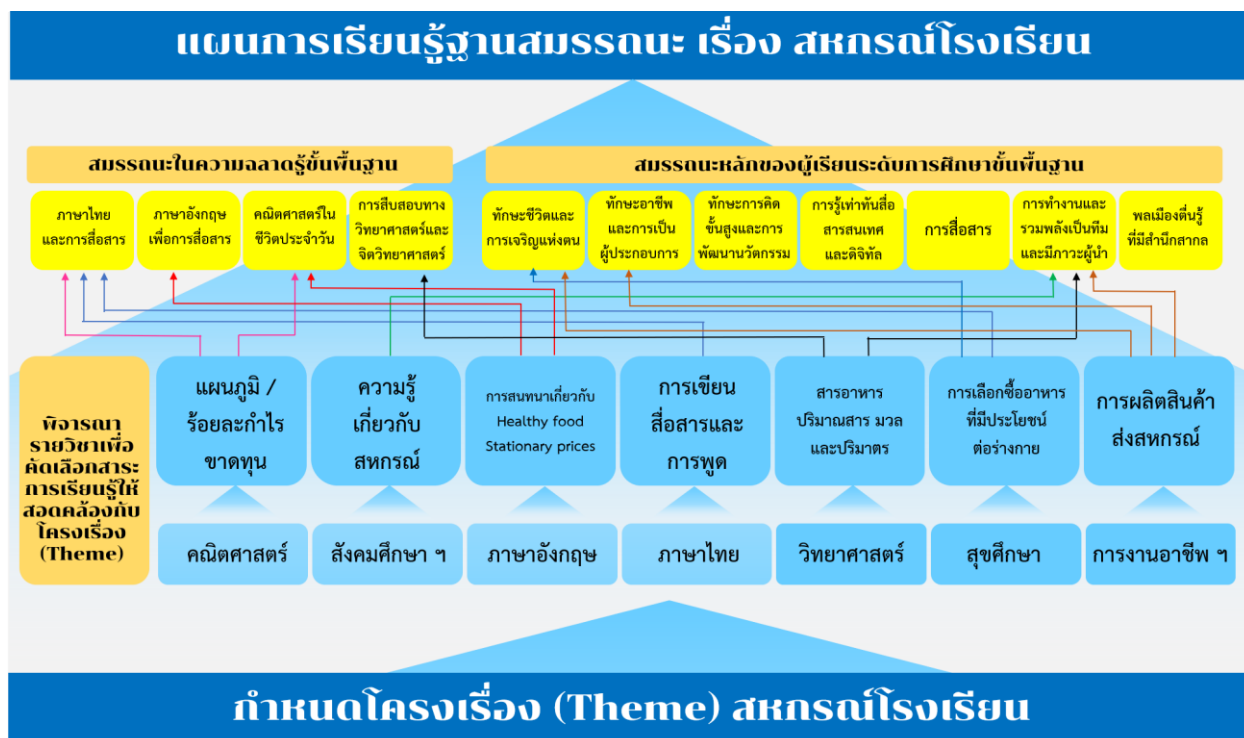
โรงเรียนมีกระบวนการทำงานร่วมกันที่ส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร เริ่มจากร่วมประชุมวางแผนและกำหนดขั้นตอนการทำงานดังนี้

- กำหนดรูปแบบการเรียนรู้
- วิเคราะห์งาน สถานการณ์ หรือปัญหาที่จะใช้ร่วมกับรูปแบบที่กำหนด
- วิเคราะห์สมรรถนะที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ และวิเคราะห์เนื้อหา/ประสบการณ์ หรือสาระ/มาตรฐาน/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมรรถนะ
- วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมสมรรถนะ
- กำหนดวิธีการวัดผลประเมินผลสมรรถนะนักเรียน

เมื่อครูได้แผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะจากกระบวนการดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้นครูนำแผนมาประเมินร่วมกันให้ได้ข้อสรุปที่เป็นไปตามโครงเรื่อง (Theme) ที่วางไว้น่า หลังจากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดรับข้อเสนอแนะจากผู้ชี้แนะประจำกลุ่ม ครูปรับปรุงแก้ไขจากผู้ชี้แนะประจำกลุ่ม ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วจึงส่งให้ผู้บริหารรับทราบ แล้วจึงนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนทั้งแบบปกติและแบบออนไลน์ โดยระหว่างนั้นจัดให้มีการนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตรร่วมด้วย เพื่อช่วยกันสังเกตการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งบางครั้งเพื่อนครูผู้เข้าไปนิเทศการสอนก็ช่วยสอนไปด้วยตามแผนการเรียนรู้ เมื่อจบชั้นเรียนครูร่วมกันประเมินผลการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดที่ต้องพัฒนา

2. การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนเลือกดำเนินการตามแนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะแนวทางดังกล่าวที่น่าสนใจ คือ การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ โดยทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยจัดหัวข้อที่ศึกษาเป็นโครงเรื่อง (Theme) เดียวกันเพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้เกี่ยวข้องกันทุกกลุ่มสาระ จากนั้นให้ครูสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่มีลักษณะบูรณาการทุกกลุ่มสาระ ที่ให้ครูทุกคนร่วมมือกันในการออกแบบการเรียนรู้ โดยครูจะพิจารณาว่าแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีหัวข้อการสอนเรื่องใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับโครงเรื่อง (Theme) ที่ตั้งขึ้น ครอบคลุมสมรรถนะ และตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชา จากนั้นแบ่งกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครูแต่ละกลุ่มสาระเป็นผู้รับผิดชอบสอนดังภาพ

โรงเรียนพบข้อดีที่ได้จากการจัดกระบวนการเรียนการสอนในลักษณะนี้ คือ (1) สามารถกระชับเวลาในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (2) เนื่องจากครูได้รับรู้แนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกันทำให้การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยเรื่องเดียวกันได้สอนทุกกลุ่มสาระ (3) ได้พิจารณาสมรรถนะที่ต้องการวัดและตัวชี้วัดที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระอย่างรอบคอบ (4) การเรียนรู้ตอบสนองความสามารถของผู้เรียนที่มีหลากหลายด้าน เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ ทักษะชีวิต (5) ได้พัฒนาศักยภาพของครูที่เข้ารับการอบรมเป็นแกนนำในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

โรงเรียนพบว่าทุกแนวทางสามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้แต่จะเกิดสมรรถนะมากน้อยต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังตารางนี้

แนวทาง	เป็นไปได้มาก	เป็นไปได้น้อย	เป็นไปได้ไม่ได้
แนวทาง 1 ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ		P	
แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ		P	
แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ		P	
แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด	P		
แนวทางที่ 5 บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ	P		
แนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน	N/A	N/A	N/A

หมายเหตุ แนวทางที่ 1 และ 2 น้อยที่สุด

3. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล

1. การออกแบบการเรียนการสอน โรงเรียนมีแนวทางการออกแบบกิจกรรม 2 แนวทาง ได้แก่
 - 1.1 เลือกสมรรถนะ ดูเนื้อหา ออกแบบกิจกรรมให้เกิดสมรรถนะนั้น เช่น วิทยาศาสตร์
 - 1.2 ดึงสมรรถนะมาก่อน เก็บตัวชี้วัด สร้างกิจกรรม เช่น สังคม ประวัติศาสตร์
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล
 - 2.1 โรงเรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบของซีริส โดยการคิดสถานการณ์ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ มีการทดลอง และให้นักเรียนได้เชื่อมโยงจากกิจกรรมที่ทำกับเนื้อหาที่เรียนและเชื่อมโยงสู่การนำไปใช้ในชีวิตจริง ตัวอย่างแผนการสอน มาออกแรงกันเถอะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 - 2.2 การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะผ่านระบบออนไลน์ หรือทางไกลนั้นครูควรคิดออกแบบงานกิจกรรม สถานการณ์อันเชื่อมโยงกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัจจุบันโดยนักเรียนต้องสามารถทำได้จากที่บ้านซึ่งสามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง สะท้อนการเรียนรู้ผ่านชิ้นงาน รูปภาพ คลิปวิดีโอ ผ่านการใช้โปรแกรมซูม (Zoom) หรือแอปพลิเคชันไลน์ (Line) เป็นต้น เพื่อให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง โดยโรงเรียนได้วิเคราะห์ว่าสมรรถนะใดพัฒนาได้ง่าย/ยาก สมรรถนะใดที่พัฒนาผ่านระบบทางไกล/ออนไลน์ได้/ไม่ได้ ดังนี้

สมรรถนะใดพัฒนาได้ง่าย/ยาก สมรรถนะใดที่พัฒนาผ่านระบบทางไกล/ออนไลน์ได้/ไม่ได้

สมรรถนะ	การเรียนการสอนที่ โรงเรียน (onsite)			การสอนแบบออนไลน์ (online)		
	ทำได้		ทำไม่ได้	ทำได้		ทำไม่ได้
	ง่าย	ยาก		ง่าย	ยาก	
สมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน						
- สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร	P					P
- สมรรถนะหลักด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร		P				P
- สมรรถนะหลักด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน		P				P
- สมรรถนะหลักด้านการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์		P				P
สมรรถนะหลักที่สำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน						
- สมรรถนะหลักด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่ง ตน	P				P	
- สมรรถนะหลักด้านทักษะอาชีพการเป็น ผู้ประกอบการ	P					P

สมรรถนะ	การเรียนรู้การสอนที่ โรงเรียน (onsite)			การสอนแบบออนไลน์ (online)		
	ทำได้		ทำไม่ได้	ทำได้		ทำไม่ได้
	ง่าย	ยาก		ง่าย	ยาก	
- สมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม		P				P
- สมรรถนะหลักด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และ ดิจิทัล	P				P	
- สมรรถนะหลักด้านการสื่อสาร	P				P	
- สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และภาวะผู้นำ		P				P
- สมรรถนะหลักด้านพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล	P				P	

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครู

- ด้านความรู้ ครูได้ศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะมากขึ้น จากเอกสารและแหล่งความรู้ต่าง ๆ
- ด้านการออกแบบกิจกรรมและการสอน ครูมีการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิดกิจกรรมและการ

นิเทศการสอนในแบบกัลยาณมิตร ได้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการสอนแบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

- นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย มีความสนุกสนาน กระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้

มากขึ้น

5. บทบาทของผู้บริหาร

- ยังไม่มีข้อมูล

6. ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข

1. ปัญหาที่พบ-ครูกังวลเรื่องตัวชี้วัด และเนื้อหาที่ต้องสอนตามหลักสูตรแกนกลาง ๆ เพราะต้องสอนบนฐานหลักสูตรเก่าที่มีเนื้อหาจำนวนมาก วิธีแก้ไข-เลือกแนวทางที่ 4 มาใช้เนื่องจากสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของโรงเรียน และร่วมกันพัฒนาแนวทางสมรรถนะที่ 7 โดยการบูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระเข้ามาในแต่ละโครงเรื่อง

2. ปัญหาที่พบ - สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 มีนักเรียนเข้าเรียนออนไลน์ในภาพรวมของโรงเรียนได้เพียงร้อยละ 46.35 ของนักเรียนทั้งหมด ทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง การพัฒนา

สมรรถนะผ่านทางออนไลน์ทำได้ไม่ครบทุกสมรรถนะ วิธีแก้ไข - ครูต้องปรับกิจกรรมการเรียนการสอนที่ออกแบบไว้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ครูสอนแบบออนไลน์เพื่อให้นักเรียนเกิดสมรรถนะตามที่กำหนด

3. ปัญหาที่พบ - ครูพบปัญหาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามฐานสมรรถนะเนื่องจากไม่แน่ใจว่าสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติได้เป็นสมรรถนะหรือไม่ วิธีแก้ไข - ร่วมมือกับเพื่อนครูในการแลกเปลี่ยนแนวทางการออกแบบกิจกรรม และมีการใช้ plc ในการพัฒนาการออกแบบการเรียนการสอนของครู

7. สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ

- ยังไม่มีข้อมูล

8. สิ่งที่คุณคิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

ระหว่างการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะตามแนวทางที่ 4 โรงเรียนพบว่าปัจจัยความสำเร็จที่ทำให้นักเรียนเกิดสมรรถนะ ได้แก่ (1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง (2) การกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมจึงจะเป็นไปตามแผนที่วางไว้ (3) การร่วมมือกันวางแผนเพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่สามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริงได้ (4) การเลือกแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ สภาพการจัดการเรียนการสอน บริบทที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และความพร้อมของครูในโรงเรียน

9. ข้อเสนอแนะ

- ยังไม่มีข้อมูล -

โรงเรียนที่สาม

1. กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

- ทำแผนการจัดการเรียนการสอน โดยอิงตามมาตรฐานการเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้
- เปลี่ยนจาก Psychomotor เป็น Skills
- สาระการเรียนรู้แกนกลาง
- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ภาระงาน ชิ้นงาน
- การสะท้อนคิดหลังการเรียนรู้ AAR
- มีการประชุมติดตามครูผู้สอน- ป.4-6 ให้เป็นไปในแนวทางตามที่กำหนดได้และพบว่าต้องปรับให้เกิดสมรรถนะมากกว่านี้

***คำถามนำจากผู้ชี้แนะ “เราจะเลือกสมรรถนะใดมาออกแบบแผน มีขั้นตอน หลักในการเลือกอย่างไร” ผู้สอนได้ให้คำตอบว่า

“วางแผนเลือกสมรรถนะมาใช้มีขั้นตอนในการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ + ตัวชี้วัดเป็นหลัก – สามารถเพิ่มเติมสมรรถนะอะไรได้บ้าง – กิจกรรมสามารถเพิ่มเติมอะไรได้บ้างก็จะเพิ่มสมรรถนะย่อยลงไปแต่นำมาเป็นการประเมินตัวหลัก – การประเมินก็ตามสมรรถนะ”

“วางแผนเลือกสมรรถนะมาใช้มีขั้นตอน คือ เลือกตัวชี้วัด-เติมสมรรถนะเสริมไป-ประเมินตามสมรรถนะที่เลือก-หากมีสมรรถนะที่เสริมได้ก็จะมาเสริมแต่ไม่ประเมิน”

“วางแผนให้เด็กได้ลองปฏิบัติในสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่นำไปใช้ได้จริงได้ เช่น วางแผนกิจกรรมของภาษาไทยภาษาถิ่น โดยให้นักเรียนไปลองสัมภาษณ์ครูที่พูดภาษาถิ่น หรือที่วางแผนไว้ก่อนหน้านี้คือไปลองคุยกับแม่ค้าส้มตำ แต่เนื่องจากมีโรค COVID ระบาด จึงต้องยกเลิกแผนไป”

2. การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

- ใช้แนวทางที่ 2 : ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ

3. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล

- ยังไม่มีข้อมูล -

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน

“แตกต่างตรงที่มีการเพิ่มภาระชิ้นงานเพิ่มเติม ที่ทำให้เด็กได้ฝึกทำงาน/ปฏิบัติจริงมากขึ้น”

5. บทบาทของผู้บริหาร

- ยังไม่มีข้อมูล -

6. ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข

- ปัญหาเมื่อลงไปสอนจริง เด็กบางคนยังขาดทักษะ วิธีแก้ปัญหาคือผู้สอนจะเข้าไปทบทวนให้เด็กอีกครั้งแบบตัวต่อตัว เพื่อเพิ่มความรู้ให้
- ขาดการสรุปเนื้อหา มุ่งเน้นชิ้นงานมากเกินไป
- พบว่าความแตกต่างออนไลน์ และห้องเรียน คือ ความเข้าใจไม่เท่ากัน ไม่เข้าใจในชิ้นงาน ในห้องยังสอบถามและให้ feedback ได้ทันที แต่ออนไลน์มีการสอบถามย้อนหลัง ซึ่งพบว่า “หลักการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะ Feedback จากครูสำคัญมาก”
- พบว่าไม่ควรรีไ้สมรรถนะหลายข้อจนเกินไป เพราะอาจได้ไม่ครบ ดังนั้นผู้สอนต้องระมัดระวังการใส่เนื้อหา ไปปนกับสาระของสมรรถนะ เพราะอาจทำให้สอนได้ไม่ครอบคลุม

*** คำถาม: ถ้าจะต้องสอนออนไลน์ สิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดสมรรถนะ

“สอนออนไลน์ มีข้อจำกัด คือ จะเห็นความแตกต่างได้ชัดเจน เวลาสอน Onsite จะมีเด็กที่ไม่ตั้งใจ บางครั้งพอส่งคลิปไปให้เรียน เด็กอาจเกิดความสงสัยและไม่รู้จะสอบถามใคร ก็จะทำให้เกิดความไม่ เข้าใจร่วมกันของครูผู้สอนและนักเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการทำชิ้นงานตามมา”

“เป็นคำถามที่ตอบยาก เพราะ สมรรถนะเป็นสิ่งที่ใหม่ไม่ใช่เพียงนักเรียน แม้แต่ครูผู้สอนยังงง ทราบเพียงแค่พื้นหลักกว่าแบ่งเป็น 2 อย่าง ที่นี้จะพอนำมาลงสู่ นักเรียนและเป็นออนไลน์ ก็ยังสงสัยว่าจะทำอย่างไรที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ ขณะที่ครูในโรงเรียนยังรู้สึกว่าเป็นสิ่งใหม่ คิดว่าเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และพัฒนา”

7. สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ

-ยังไม่มีข้อมูล-

8. สิ่งที่คุณคิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

-ยังไม่มีข้อมูล-

9. ข้อเสนอแนะ

***ข้อเสนอแนะจากผู้ชี้แนะ เรื่องของการให้ Feedback ถือเป็นหลักการสำคัญเพื่อส่งเสริมสมรรถนะโดย Feedback ของคุณครูเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้พัฒนาเด็กได้ดีมากขึ้น เป็นการทบทวนว่าสิ่งที่ได้นั้นเป็นอย่างไร ถูกต้องหรือไม่ (บทเรียน ข้อดี อุปสรรคปัญหา การนำไปสู่ข้อแก้ไข)

ผลการนิเทศติดตามครั้งที่ 2

ระหว่างวันที่ 23-27 มีนาคม พ.ศ. 2564 คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการนิเทศกำกับติดตามผลการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ โดยลงพื้นที่ 3 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย คณะผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อเป็นแนวทางในการสะท้อนผลการปฏิบัติของโรงเรียน ข้อมูลแสดงผลการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในแต่ละโรงเรียน แสดงได้ดังนี้

โรงเรียนที่หนึ่ง

1. กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนานักเรียน ยังคงมุ่งเน้นการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ผ่านการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโดยเริ่มต้นจากการกำหนดหัวข้อ (Theme) การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนและพิจารณาว่าสมรรถนะใดที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในหน่วยการเรียนรู้บูรณาการนั้น แต่มีการพัฒนารายละเอียดภายใต้กระบวนการ คือ การระบุสมรรถนะย่อยเพื่อส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะหลักในแต่ละหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการเพิ่มขึ้น โดยมีการมุ่งเน้นที่เป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักโดยภาพรวม ไม่ได้เพียงมุ่งเน้นเพียงให้เกิดความรู้หรือทักษะแบบแยกส่วน

2. การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนยังคงเลือกแนวทางที่ 5 การบูรณาการผสมผสานหลายสมรรถนะมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

3. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล

3.1 การออกแบบการเรียนการสอน

เลือกใช้แนวทางที่ 5 การบูรณาการผสมผสานหลายสมรรถนะ เนื่องจากบริบทของโรงเรียนที่มุ่งเน้นการออกแบบการเรียนการสอนหน่วยบูรณาการโดยมีวิธีการในการออกแบบ คือ พิจารณาแนวทางการปฏิบัติของโรงเรียนเป็นหลัก จากนั้นจึงพิจารณาเลือกสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับแนวทางดังกล่าว กล่าวคือ แนวคิดการดำเนินการของโรงเรียนใช้ 7 Habits ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิด 7 Habits โดยเฉพาะข้อที่ 4-6 “Think Win-Win, Seek First to Understand, Then to be Understood

และ Synergize” คุณครูได้เชื่อมโยงกับสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการรวมพลังเป็นทีม นักเรียนเริ่มต้นการทำงานจากการเป็นกลุ่มก่อน ฟังเพื่อนนำเสนอความคิดตัวเอง จากนั้นจึงให้นักเรียนดำเนินการภายในทีมในแต่ละสัปดาห์ ครูจะร่วมกันปรึกษาวางแผนการจัดการเรียนรู้ในช่วงวันอาทิตย์และวันจันทร์ โดยครูที่สอนร่วมกันจะช่วยกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตาม Learning Areas ทั้งนี้ นักเรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแต่ละหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ ครูจะใช้หลักการพิจารณาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ความสนใจของผู้เรียน หรือประเด็นทางสังคมที่น่าสนใจที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าผู้เรียน ควรจะได้เรียนรู้อะไรจากความต้องการหรือประเด็นทางสังคมที่เกิดขึ้น 2) ความเหมาะสมของการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัยของผู้เรียน จากนั้นนำมาสู่การร่วมกันของคณะครูที่จะกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ การวิเคราะห์สมรรถนะที่สอดคล้อง การออกแบบการเรียนรู้การสอนและการประเมินผล

3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ครูกำหนดสถานการณ์ที่สอดคล้องกับงานที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันรอบตัวเด็ก กล่าวคือ ครูกำหนดสถานการณ์ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติและทำงานร่วมกัน โดยอิงกับหัวข้อหน่วยการเรียนรู้บูรณาการที่ครูได้ออกแบบ จะเห็นได้จากตัวอย่างกิจกรรมที่นักเรียนวางแผนการจ่ายตลาดเพื่อให้ได้วัตถุดิบในการประกอบอาหารสำหรับเพื่อนในชั้นเรียน นักเรียนไปซื้อของที่ตลาดตามที่ได้วางแผน มีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อเงินไม่เพียงพอในการซื้อของ เลือกว่าวัตถุดิบที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ เมื่อนักเรียนได้วัตถุดิบกลับมาแล้ว ได้ดำเนินการจัดการกับวัตถุดิบ ลงมือทำอาหารกับเพื่อน

3.3 การประเมินผล

การประเมินผล มุ่งเน้นการประเมิน Formative Assessment (Assessment for Learning) ประเมินหลากหลายแนวทาง ทั้งครูประเมิน เพื่อนประเมินและการประเมินตนเองโรงเรียนมีการประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถประเมินพัฒนาการของสมรรถนะผู้เรียนได้รอบด้าน ผ่านกระบวนการคือ 1. ผู้เรียนสะท้อนตนเองถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น (Reflection) และ 2. ผู้เรียนได้รับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) จากเพื่อนและครู โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การสะท้อนตนเอง (Reflection) เป็นการกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสะท้อนผลการทำงานและสรุปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยเชื่อมโยงกับการนำไปใช้ในชีวิตอนาคตหรือการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ผ่านแบบสอบถามหรือแบบประเมินตนเอง โดยโรงเรียนจะใช้เครื่องมือ คือ ชุดคำถาม “Plus & Delta” ที่จะนำนักเรียนไปสู่การสรุปผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ได้แก่ 1.1 Plus คือ การให้ผู้เรียนสะท้อนตนเองถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง อาทิ คำถาม “I like” สะท้อนสิ่งที่ผู้เรียนรู้สึกดี รู้สึกชอบจากกระบวนการที่ผ่านมา คำถาม “I Wish” สะท้อนสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้น เป็นต้น และ 1.2 Delta คือ การให้ผู้เรียนสะท้อนแนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยใช้คำถาม คือ “ครั้งต่อไปนักเรียนจะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นอย่างไร”

2. การสะท้อนข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เป็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการรับฟังข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อผู้เรียน ได้แก่

2.1 การประเมินโดยครู โดยสังเกตจากการตอบคำถาม การใช้แบบสังเกตเพื่อประเมินการแก้ปัญหาของผู้เรียน

2.2 การประเมินจากผลงาน การสังเกตกระบวนการในการทำงาน และการนำผลงานได้ไปใช้จริง

2.3 การประเมินโดยเพื่อนนักเรียน โดยการใช้การประเมินจากความคิดเห็น การตอบคำถามของเพื่อนนักเรียน

ตัวอย่าง แบบประเมินตนเอง หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การจัดการขยะ

ข้อในการประเมิน	ทำได้	ทำไม่ได้	หมายเหตุ
การเป็นพลเมืองต้นรู้ที่มีสำนึกสากล			
-มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ได้รับมอบหมาย	✓		
-เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ	✓	✓	
-ช่วยกันแก้ปัญหาระหว่างทำงานกลุ่ม	✓		
สมรรถนะการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ			
-ร่วมกำหนดเป้าหมาย	✓		
-มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ด้วยความใส่ใจ	✓		
-มีความตั้งใจและความพยายามเพื่อให้งานสำเร็จ	✓		

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน

4.1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครู

1. มุมมองต่อการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ เมื่อออกแบบการเรียนการสอนแล้วพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมบ่งชี้ไม่เป็นไปตามสมรรถนะ ครูพยายามวิเคราะห์สมรรถนะย่อยเพิ่มมากขึ้นเพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงกับความต้องการของนักเรียน และสามารถคาดคะเนได้ว่านักเรียนจะสามารถแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีสมรรถนะออกมาเชิงประจักษ์

2. ความยืดหยุ่นในด้านการเรียนการสอนมากขึ้น เมื่อครูวางหน่วยการเรียนรู้โดยกำหนด

4.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เกิดจากการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะสามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงจากผลลัพธ์การเรียนรู้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมาจากครูและผู้เรียน ร่วมกันกำหนด จากการประเมินการเปลี่ยนผลเฉลี่ยรวมจากคุณครูทุกคน พบว่าผลที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนใน ขณะนี้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ คือ 51.16%

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2.1 ผู้เรียนมีพัฒนาการ หลังจากได้เรียนรู้บนฐานสมรรถนะ เรียนรู้อย่างมีความหมาย มากขึ้น มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ ได้ลงมือทำและปฏิบัติจริง พร้อมแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้มากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็น ทั้งที่เหมือนและแตกต่างอย่างมีเหตุผล เข้าใจในความแตกต่างและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันที่นำไปสู่ การแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมไปด้วยกัน

2.2 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน อยากรู้ อยากเรียน สามารถมองเห็น แนวทางและนำไปปรับใช้ ในชีวิตประจำวันของตัวเองได้ เช่นเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะ แล้วนำไปแยกขยะที่ บ้านของตนเอง เรียนรู้เรื่อง พลังงานไฟฟ้า และสามารถช่วยประหยัดค่าไฟที่บ้านได้ เป็นต้น

5. บทบาทของผู้บริหาร

ผู้บริหารมีบทบาทเป็นผู้ให้การชี้แนะ (Coaching) เพื่อให้ครูมีความรู้ และมีความมั่นใจในการนำ กรอบสมรรถนะไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน จากนั้นเปิดพื้นที่ให้โอกาสแก่ครูครูได้ทดลองใช้ การเรียนการสอนที่ออกแบบไว้ไปใช้ในห้องเรียนอย่างเต็มที่ เมื่อปฏิบัติแล้วหากเกิดความสำเร็จ หรือปัญหา ผู้บริหารจะนำครูมารวมกันเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จ และปัญหาที่ พบจากการเรียนการสอนว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน อีกรอบหนึ่งให้ดียิ่งขึ้นไปกว่าเดิม โดยตลอดกระบวนการผู้บริหารมีส่วนสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียน การสอนให้แก่ครู อาทิ งบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอน พาหนะ ฯลฯ

6. ปัญหาที่พบและแนวทางแก้ไข

- ปัญหา ครูอาจยังไม่เข้าใจองค์ประกอบของแต่ละสมรรถนะเท่าที่ควรจึงทำให้ไม่มั่นใจว่า การกำหนดเกณฑ์การประเมินการเรียนรู้สำหรับนักเรียนครอบคลุมความเป็นสมรรถนะแล้วหรือยัง การ แก้ปัญหา คือ ปรึกษา ขอคำแนะนำจากผู้บริหาร ศึกษาเพิ่มเติม เพื่อร่วมสร้างสมรรถนะเด็กร่วมกัน

- ปัญหา เด็กบางกลุ่มยังไม่ไปถึงเกณฑ์ขั้นต่ำของสมรรถนะที่ครูตั้งไว้ การแก้ปัญหา คือ ครูต้อง วิเคราะห์ความถนัดและความสนใจที่ใกล้ชิดกับชีวิตของนักเรียนให้มากที่สุดเพื่อนำมาออกแบบการเรียน การสอน การวัดประเมินผลและกำหนดการประเมินที่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการพัฒนา และมั่นใจว่านักเรียน สามารถบรรลุเกณฑ์ขั้นต่ำได้

- ปัญหา การประเมินสมรรถนะมีความยาก และซับซ้อน กว่า การวัดประเมินผลตามปกติ เช่น การออกแบบทดสอบ เป็นต้น ซึ่งอาจจะมาจากการที่ยังไม่เข้าใจการวัดประเมินได้ดีเพียงพอ การแก้ปัญหา คือ

ครูศึกษาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะ ตลอดจนขอคำชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

- ปัญหา การเรียนการสอนในบางเรื่องครูพบว่ายังไม่ถึงพฤติกรรมบ่งชี้ตามสมรรถนะ การแก้ปัญหา พัฒนา และออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะให้มีชัดเจนปฏิบัติได้จริงมากยิ่งขึ้น ครูระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดเชื่อมโยงสู่สมรรถนะย่อย ๆ เพื่อสะดวกต่อการประเมิน
- ปัญหา ผู้เรียนสะท้อนไม่ตรงกับเป้าหมายในการประเมิน เลย scope ให้เล็กลง เช่น เป้าหมายที่ต้องการให้เกิด เรียนรู้อะไรจากกิจกรรม ก็จะเห็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ กระบวนการทำงาน

7. สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ

- ต้องการทราบแนวทางการประเมินผลสมรรถนะในแต่ละสมรรถนะที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยแนวทางดังกล่าวต้องสามารถมองเห็นขั้นตอน วิธีการ ที่สามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนของตนเอง
- ต้องการทราบวิธีการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการสอนภาษาที่สาม เช่นภาษาจีน
- การให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอข้อแนะนำเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเพิ่มเติมจนทำให้มั่นใจว่าการปฏิบัติที่ดำเนินการอยู่เป็นไปในแนวทางการเรียนการสอนฐานสมรรถนะอย่างแท้จริง
- การให้ตัวอย่างห้องเรียน การเรียนการสอน เทคนิคการสอน ที่เป็นไปตามการศึกษาศาสนาสมรรถนะในแนวทางที่หลากหลาย เพื่อครูจะได้นำไปออกแบบแนวทางได้ และนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนต่อไป
- เทคนิคการตั้งจุดประสงค์ฐานสมรรถนะ หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เป็นไปสะท้อนการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ
- แนวทางการกำหนดบทบาทหน้าที่ของครู หรือสมรรถนะจำเป็นของครูสำหรับการสอนสมรรถนะ

8. สิ่งที่คุณคิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ (ปัจจัยให้เกิดสมรรถนะ)

แนวทางการปฏิบัติในการด้านออกแบบและการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบหน่วยบูรณาการมีความสอดคล้องกับแนวทางการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ใน แนวทางที่ 5 การบูรณาการหลายสมรรถนะที่ว่า โรงเรียนมุ่งเน้นการออกแบบการเรียนการสอนที่ไม่ยึดติดกับเนื้อหาแต่มุ่งเน้นว่าผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสู่การนำไปปฏิบัติและปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้วยเหตุจึงส่งผลให้สามารถมีการบูรณาการสมรรถนะเข้าไปในแนวทางปฏิบัติของโรงเรียนได้

นอกจากนี้ โรงเรียนมีกรอบแนวคิดหลัก (Core Value) ตาม 7 Habits ที่มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันทั้งของคณะครูและนักเรียน จึงสอดคล้องกับสมรรถนะที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมรรถนะหลักด้านการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ ส่งผลให้สามารถการนำกรอบสมรรถนะมาปรับใช้ร่วมกับการออกแบบการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเป็นไปได้โดยง่าย

กระบวนการทำงานแบบ Professional Learning Community ที่ส่งเสริมให้ครูร่วมออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลให้การออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะมีความหลากหลาย ครูช่วยเติมมุมมองความเข้าใจที่มีต่อสมรรถนะที่จะเกิดขึ้นในหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

โรงเรียนยืดหยุ่นต่อการจัดการเรียนการสอน คือ เมื่อพบว่าผู้เรียนมีความต้องการในการเรียนรู้เรื่องใด ครูพร้อมที่จะยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมเวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้สมรรถนะ

การจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ได้ก้อยากเรียนรู้ ผู้เรียนเลือกออกแบบสถานการณ์ที่ใกล้ตัวนักเรียน ทำให้เด็กเห็นคุณค่าในการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานในสถานการณ์ที่ครูกำหนดไว้ได้อย่างเต็มความสามารถ และมีความสุขในการเรียนรู้ ดังที่ครูให้ข้อสังเกตไว้ดังนี้

“ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามสิ่งที่อยากรู้ [เด็ก]จะได้ไม่มี[ข้อสงสัย]
ค้ำคา กระตุ้นให้ได้ก้อยากเรียนรู้ด้วยตนเอง ต่อยอดความเข้าใจของตนเองให้เกิด
การเรียนรู้ต่อไป...”

การลงมือปฏิบัติออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและจริงจัง จะทำให้เด็กเกิดความเคยชินในการเรียนรู้ จนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้อย่างเป็นธรรมชาติ และลงมือทำได้เอง

9. ข้อเสนอแนะ

คณะครูมีความต้องการข้อเสนอแนะ การเสริมหนุน การช่วยเหลือในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

- แนวทางการประเมินสมรรถนะที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการสอนภาษาที่สาม เช่น ภาษาจีน
- การเข้าเยี่ยมชมและสังเกตชั้นเรียน และให้ข้อควรพัฒนาเพิ่มเติม
- มีการยกตัวอย่างห้องเรียนสมรรถนะในแนวทางที่หลากหลาย เพื่อครูจะได้นำไปออกแบบแนวทางเพิ่มเติมได้
- เทคนิคการตั้งจุดประสงค์เชิงสมรรถนะหรือผลลัพธ์การเรียนรู้
- ตัวอย่างของการเรียนการสอนเชิงสมรรถนะที่ประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังหลาย ๆ
- ตัวอย่างเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนต่อไป
- การกำหนดบทบาทหน้าที่ของครูหรือสมรรถนะครูที่จำเป็นสำหรับการสอนสมรรถนะต้องพัฒนาอย่างไร

1. กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

ครูศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพิ่มเติม จากนั้นได้นำข้อเสนอแนะจากการประชุมครั้งที่แล้วมาปรับโดยการนำสมรรถนะย่อยมาเป็นกรอบในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ มีการตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยการส่งแผนให้ผู้ชี้แนะประจำโรงเรียนตรวจสอบ มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อย ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน และมีการกำกับติดตามโดยผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง

2. การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนเลือกใช้แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐานผลงานตัวบ่งชี้ เนื่องจากครูยังต้องเก็บตัวชี้วัดในหลักสูตรให้ครบตามหลักสูตรและเตรียมเนื้อหาสำหรับการสอบของนักเรียนชั้น ป.6

3. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล

3.1 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนการสอน

1. ครูนำกรอบสมรรถนะย่อยมาใช้ปรับการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดสมรรถนะมากขึ้น
2. ครูปรับการออกแบบกิจกรรมโดยการนำแผนตัวอย่างจากที่โรงเรียนได้นำเสนอมาเป็นแนวทางร้อยเรียงทุกกิจกรรมให้สอดคล้องกัน
3. ครูปรับแผนของกิจกรรมในแต่ละชั่วโมงให้ครอบคลุมมากขึ้น ตัดสมรรถนะให้เหมาะสมกับเนื้อหาและเวลาที่สอนเพื่อให้สามารถวัดผลได้ครบถ้วน

3.2 การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูปรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากเดิมที่เน้นการป้อนข้อมูลให้นักเรียนเป็นการให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงมากขึ้น ลงมือทำงานมากขึ้นทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม และให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน
2. ครูเพิ่มกิจกรรมที่เน้นการสื่อสารมากขึ้น เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกซื้อสินค้าต่าง ๆ ให้กับน้อง ๆ นักเรียน การนำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการนำเสนอสดหน้าชั้นเรียน การเล่านิทาน และการถ่ายทำในรูปแบบคลิปวิดีโอ ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในการสื่อสาร มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น และให้การเสริมแรงนักเรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมในห้องเรียน วิชาภาษาไทย ป.5 หน่วย “นิทานคุณธรรม” เวลาเรียน 8 ชั่วโมง กิจกรรม “นิทานคุณธรรม” นักเรียนเขียน เล่านิทาน และแสดงบทบาทสมมติ ตัวชี้วัด ได้แก่

การเขียนสื่อสาร การเขียนแผนภาพโครงเรื่อง แผนภาพความคิด และเขียนเรื่องตามจินตนาการ กิจกรรม 8 ชม.

ชม. ที่ 1-3 นักเรียนจะได้เรียนเขียนสื่อสาร เขียนแผนภาพโครงเรื่อง เขียนแผนภาพความคิด เพื่อนำไปต่อยอดในการเขียนนิทานของตัวเอง

ชม.4 นร.ศึกษาปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องใกล้ตัว เช่น ที่บ้าน ที่ ร.ร. ที่ชุมชนที่อาศัย ให้นักเรียนออกมาเล่าให้เพื่อนฟัง --- ผูกทักษะการพูดสื่อสาร ตัวอย่างเด็กนำเสนอ “อุบัติเหตุในโรงเรียน เกิดขึ้นเพราะความไม่ระวัง เราจึงควรระวังเพื่อ.....”

ชม.5 เขียนนิทานคุณธรรม เป็นกลุ่ม เชื่อมโยงกับคาบที่แล้ว ครูกำหนดว่า นิทานเน้นเรื่องคุณธรรม ใช้ภาษาเหมาะสม ข้อคิดใช้ในชีวิตประจำวัน

ชม.6 ออกแบบการนำเสนอนิทาน --- ใช้ความคิดสร้างสรรค์ออกแบบการนำเสนอ นิทานตามกลุ่มของตัวเอง ตามนิทานที่เขียนใน ชม.ที่ 5

ชม. 7 เตรียมงาน จัดนิทรรศการคุณภาพ ซ้อมการนำเสนอ นิทาน แบ่งหน้าที่ทำงาน รับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ฝ่ายจัดสถานที่ ประสานงาน ต้องรับผู้มาร่วมงาน ประเมินผลงาน

ชม.8 จัดกิจกรรมนิทรรศการนิทานคุณธรรมของ ร.ร. (คลิปตัวอย่าง --- นร.ทำหน้าที่พิธีกร กล่าวนำ ว่า มีนิทานกี่กลุ่ม ถามว่า จะดูเรื่องไหนก่อน --- แต่ละคนแนะนำตัว และบทบาทของตัวเอง --- - แสดงกิจกรรมตามบทบาท)

วิชาสุขศึกษา ชั้น ป.5 หน่วย “ซื้อสินค้าให้ปลอดภัย” เวลาเรียน 7 ชม. สาระสำคัญได้แก่ เข้าใจสื่อโฆษณา ตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนตัดสินใจเลือกซื้อ สมรรถนะฯ ที่สอดคล้องได้แก่ ความฉลาดรู้พื้นฐาน (สื่อสาร) สมรรถนะหลัก (ทักษะชีวิต – การดูแลความปลอดภัย + สื่อสาร + พลเมืองตื่นรู้) กิจกรรมการเรียนรู้แสดงดังนี้

ชม.1 ครูกับเด็กคุยกันเรื่องโฆษณาที่พบในชีวิตประจำวัน วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ

ชม.2 ตรวจสอบสื่อ --- ให้ นร. ออกแบบโฆษณาสินค้าของตัวเอง นำเสนอ

ชม.3 สังเกตผลิตภัณฑ์สุขภาพ --- นร.นำมาพิจารณา การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหาร กระป๋อง เครื่องดื่มบรรจุขวด ผลิตภัณฑ์สุขภาพ เช่น แคมพู

ชม.4 หลักการเลือกซื้ออาหารและผลิตภัณฑ์ --- การเลือกซื้อนม แสดงบทบาทสมมติ --- ซื้อของทอด (หน้า รร. มีขายเยอะ)

ชม.5 การซื้ออาหารและผลิตภัณฑ์

ชม.6 นำเสนอความรู้ จัดป้ายนิเทศ สื่อสารให้น้อง ๆ

ชม.7 ไปตลาด เด็กไปตลาดและร้านค้าจริง ๆ เพื่อบอกวิธีเลือกซื้อสินค้า

ภาษาต่างประเทศ ป.4 หน่วย “Going shopping” เวลาเรียน 11 ชั่วโมง กิจกรรมการเรียนรู้แสดงดังนี้

ชม.1-3 ศึกษาชื่อนับได้และชื่อนับไม่ได้ --- ดูลินค้าใน สหกรณ์โรงเรียน “สหกรณ์ร้านค้า” ให้เด็กยกตัวอย่างสินค้า บอกว่าอันไหนนับได้ นับไม่ได้ --- ศึกษาคำศัพท์ --- นำศัพท์มาแยกประเภทมาอันไหนนับได้ นับไม่ได้

ชม.4-7 นักเรียนไปสหกรณ์สำรวจราคาจริง ๆ ใช้การสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ โดยครูสอนประโยคการถามราคาสินค้า การบอกตัวเลข ก่อนลงไปร้านค้า

ชม.6 นร. เปรียบเทียบว่า สินค้าที่ซื้อมาจากข้างนอก กับสหกรณ์ อันไหนถูกกว่า อันไหนคุ้มค่าและมีความจำเป็นมากกว่า

ชม.8-10 ครูสร้างตลาดในห้องเรียน ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำสินค้ามาขายให้เพื่อน ครูแจกเงินปลอม 500 บาทต่อกลุ่ม ซื้อสินค้าในห้องเรียน แล้วมาอภิปรายทีหลังว่า ซื้อไปกี่บาท สิ่งที่มีประโยชน์ไหม จำเป็นต่อกลุ่มไหม

ชม.สุดท้าย เด็กสรุปความรู้เป็น mind map

การประเมินผล --- สังเกตการตอบคำถาม สังเกตการทำงานกลุ่ม แบบประเมินผลงานของ น.ร. (การออกแบบร้านค้า) ครูปรับเปลี่ยนการวัดผลจากเดิมที่ยังไม่ครอบคลุมให้ครอบคลุมทุกสมรรถนะที่ต้องการพัฒนานักเรียนดังนี้

1. การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ประเด็นที่สังเกตได้แก่ ความสนใจ การมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่ม การมีภาวะผู้นำ-ผู้ตามของนักเรียน
2. การตรวจผลงาน ได้แก่ การตรวจชิ้นงาน การสร้างนวัตกรรม
3. การประเมินตนเอง การประเมินโดยเพื่อน และการประเมินโดยครู

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน

4.1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครู

1. ครูปรับแนวทางการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน โดยลดการสอนเนื้อหาด้วยวิธีการป้อนเนื้อหาให้นักเรียนทางตรง เป็นการออกแบบกิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น ได้ลงมือทำและออกแบบชิ้นงานด้วยตนเองมากขึ้น ทำงานร่วมกับเพื่อนมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดสมรรถนะตามที่ครูคาดหวัง

2. ครูปรับวิธีการสอนของตนเอง โดยเพิ่มการอดทนรอคอย ให้นเวลามากขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เป็นผู้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น ให้การเสริมแรงนักเรียนมากขึ้น รับฟังนักเรียนมากขึ้น

4.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

1. นักเรียนมีความสนใจ ความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมมากขึ้น เนื่องจากกิจกรรมที่ครูจัดขึ้นมีความน่าสนใจและกระตุ้นความอยากรู้อยากเรียนของนักเรียน

2. นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น รู้จักการตั้งคำถามในชั้นเรียน มีความพยายามในการทำงานมากขึ้น สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานได้ เพราะชิ้นงานที่ได้รับมอบหมายมี

ความแปลกใหม่ น่าสนใจและได้รับการเสริมแรงจากครูและเพื่อนในกลุ่ม มีภาวะผู้นำผู้ตามมากขึ้นจากการทำงานเป็นกลุ่ม และมีความสุขในการเรียนมากขึ้น

3. ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในขณะนี้

สมรรถนะในความรู้พื้นฐาน	ผลที่เกิดขึ้น
1. ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร	50%
2. ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	40%
3. คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน	45%
4. การสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาาสตร์	45%

สมรรถนะหลักของผู้เรียน	ผลที่เกิดขึ้น
1. ทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน	45%
2. อาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ	40%
3. การคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม	30%
4. การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล	45%
5. การสื่อสาร	45%
6. การทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ	50%
7. การเป็นพลเมืองต้นรู้ที่มีสำนึกสากล	45%
สรุปภาพรวม	43.63%

5. บทบาทของผู้บริหาร

- ยังไม่มีข้อมูล -

6. ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข

1. ครูมีความไม่มั่นใจในการเขียนแผนการเรียนการสอนว่าเขียนได้ถูกต้องหรือไม่ แก้ไขโดยการเขียนแผนและส่งให้ผู้ชี้แนะประจำโรงเรียนคือ ดร.ดวงพร พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะก่อนจัดการเรียนการสอนจริง

2. ระยะเวลาจำกัด ทำให้เกิดสมรรถนะไม่ครบถ้วนตามแผนที่วางไว้ *ยังไม่พบการแก้ไขปัญหาคัดเจน

3. ครูยังต้องยึดการสอนให้ครบตามตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาตามต้นสังกัด เนื่องจากยังมีการสอบวัดความรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะวิชาหลัก เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ *ยังไม่พบการแก้ไขปัญหาคัดเจน

4. การเรียนการสอนไม่เป็นตามปกติ จัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง เพราะสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 โรงเรียนมีการหยุดเรียน และเมื่อเปิดเรียนมีการจำกัดจำนวนนักเรียนต่อห้องจึงต้องเพิ่มจำนวนห้องเรียนทำให้ครูไม่ได้สอนในวิชาที่ตัวเองรับผิดชอบ เวลาเรียนลดลง วิชาเพิ่มเติมจึงสอนน้อยลง กิจกรรมบางอย่างใช้เวลาสอนไม่พอ แก้ไขโดยการเสริมกิจกรรมเพื่อให้เกิดสมรรถนะเข้าไปในบางชั่วโมงแม้จะมีเวลาเพียงเล็กน้อย และต้องเน้นที่วิชาหลักก่อน

5. นักเรียนหยุดเรียน ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบถ้วน แก้ปัญหาโดยติดตามไปที่บ้าน นำชิ้นงานไปให้นักเรียน

7. สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ

1. อยากให้มีตัวอย่างแผนฯ หลายวิชา เนื่องจากครูผู้สอนในรายวิชาอื่น ๆ ต้องการเห็นตัวอย่างแผนสมรรถนะที่หลากหลายและครอบคลุมวิชาที่ตนเองสอน เนื่องจากครูยังไม่มี ความมั่นใจในการเขียนแผนการสอนของตนเองว่าเขียนได้ถูกต้องหรือไม่

2. อยากได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเขียนแผนแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

8. สิ่งที่ครูคิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

1. การออกแบบกิจกรรมในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ได้ลงมือปฏิบัติเอง เชื่อมโยงสู่ชีวิตประจำวัน

2. การปรับบุคลิกภาพและวิธีการสอนของครู

9. ข้อเสนอแนะ

ยังไม่มีข้อมูล

1. กระบวนการนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

- ผู้สอนกำหนดสมรรถนะให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาของบทเรียนให้สอดคล้องกับที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้
- ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอน จากเน้นเนื้อหาและตัวหนังสือ มาเน้นการทำกิจกรรม และให้ผู้เรียนปฏิบัติมากขึ้น
- ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว
- ปรับเปลี่ยนทั้งผู้สอน จากการจัดการเรียนรู้ที่เป็นผู้คิดและถ่ายทอดให้ผู้เรียนฝ่ายเดียว เป็นให้เด็กมีส่วนร่วมในการกำหนดชิ้นงานและเรื่องที่สนใจมากขึ้น
- เปลี่ยนแผนการสอนจากชิ้นงานภาระงานเป็นงานเดี่ยว เลือกลักษณะการทำงานเป็นทีม เพื่อทำงานกลุ่ม
- ให้ผู้เรียนได้พูดได้สื่อสารมากยิ่งขึ้น มีการทำงานเป็นทีม เปลี่ยนบทบาทผู้สอนให้สามารถคอยจากการทำงานของผู้เรียนมากขึ้น

2. การเลือกแนวทางในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

ใช้แนวทางที่ 2: ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ (เสริมโดยทีมคณะวิจัย อาจมีการใช้แนวที่ 5: บูรณาการผสมผสานสมรรถนะ ร่วมด้วย

3. การนำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ออกแบบการเรียนการสอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล

- การจัดกิจกรรมมีการปรับรูปแบบของแผนการจัดการเรียนการสอน จุดประสงค์การเรียนรู้มีการเพิ่มทักษะ และเพิ่มสมรรถนะลงไปแผนการจัดการเรียนการสอน มีการระบุชิ้นงานและภาระงานที่ผู้เรียนได้ทำ ทำให้เห็นชิ้นงาน
- ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น เช่น
 - วิชาสุขศึกษา ให้สร้างชิ้นงานว่าผู้เรียนจะป้องกันเชื้อไวรัส COVID-19ได้อย่างไร และให้ผู้เรียนยกตัวอย่างว่าเราจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไรบ้าง ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย : สิ่งที่ทำนั้นเกิดสมรรถนะแล้ว แต่การปฏิบัติยังไม่เชื่อมโยงกับสมรรถนะย่อยหรือสมรรถนะยังไม่ถูกแสดงออกมาให้เห็นจากตัวผู้สอนหรือแผนการจัดการเรียนการสอน ทำให้ไม่คุ้นเคยกับสมรรถนะทั้งหมด สมรรถนะเป็นสิ่งที่สำคัญที่สามารถทำได้ที่บ้าน ส่วนวิธีการในการติดตามผล ประเมินผล สามารถทำได้ และในวิชาเดียวกันสามารถสอดแทรกหลายสมรรถนะได้

- วิชาวิทยาการคำนวณ มีกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเขียนโปรแกรม Scratch สร้างเกมเก็บผลไม้ ออกแบบสร้างพื้นหลังโปรแกรมสร้างตัวละคร ปรับเปลี่ยนตัวละครผสาวาาศิลปะ ผู้เรียนเขียนโปรแกรม มีการใช้คณิตศาสตร์เข้ามามีส่วนร่วมในการคำนวณ การเดิน การเก็บผลไม้ จากนั้นทดลองใช้โปรแกรม และปรับปรุงพัฒนา โค้ดเกม โดยมีการปรับ 3 รอบ คือ ทดลองใช้ ปรับปรุงแผน เล่นโปรแกรมจริง ซึ่งผู้เรียนจะได้คิดการเขียนโค้ด และคิดแก้ปัญหา ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย : อยากให้เป็นจุดประสงค์เชิงสมรรถนะ “นักเรียนทำ...ได้อย่างไร... โดยมีเกณฑ์...” สามารถพัฒนาสมรรถนะเด็กต่อไปได้ หากมีการใช้โปรแกรมเดิมแต่ใช้ในสถานการณ์ใหม่ และถอดรหัสนำมาสู่ปัญหารอบตัวและชีวิตประจำวันของผู้เรียน จนให้ได้รูปแบบไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน จะนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะตามแนวคิดที่ 2 ซึ่งการสอนวิชาวิทยาการคำนวณไม่เพียงแค่ให้เด็กทำเป็น ผู้เรียนสามารถเอากระบวนการคิดนี้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างไรได้ด้วย

- วิชาภาษาไทย ให้ผู้เรียนได้ลองเขียนโฆษณา และใช้การนำเสนอพูดเพื่อโฆษณา ฝึกคนที่รับสารให้ได้คิดอีกขั้นหนึ่งว่าน่าเชื่อถือหรือไม่ ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย : สิ่งที่เรียนไปจะได้ใช้สมรรถนะนี้อย่างไร อาจมีบทบาทสมมติ เพื่อนำไปสู่สถานการณ์จริง และอาจจะมีผลงานในหลาย ๆ กลุ่ม หลาย ๆ วิชาให้เกิดการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

- วิชาวิทยาศาสตร์ ให้ทำงานเป็นทีม ดูว่าในห้องมีใครที่สามารถลดค่าน้ำได้บ้าง จากนั้นสอบถามว่ามีวิธีการลดค่าน้ำได้อย่างไร ให้แต่ละคนแสดงวิธีการร่วมกัน และจัดประชาสัมพันธ์เดินรณรงค์ในสายชั้น ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย : เป็นเรื่องที่เรียนในโรงเรียนนำไปสู่ชีวิตประจำวันอยากให้เตรียมเพื่อนำเสนอเป็นตัวอย่งที่ดี ซึ่งสมรรถนะต้องเป็นการลงมือทำ ส่งผลให้เกิดความรู้ และเจตคติอะไร แล้วมีสถานการณ์อะไรเพื่อเป็นการทดสอบ

- วิชาคณิตศาสตร์ ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างบ้านสุนัขจากบนฐานของนวนิยายเรื่อง มอม มีการวัดสร้างบ้านจากพื้นที่สามเหลี่ยมหน้าจั่ว ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย : สมรรถนะชัด แต่ปรับมุมโดยไม่เริ่มที่เนื้อคณิตศาสตร์ ให้เริ่มที่บ้านสุนัข โยงไปสู่คณิตศาสตร์และศิลปะ หรือมีกิจกรรมอยู่แล้วเช่น กิจกรรมตลาดโรงเรียน นำไปสู่คณิตศาสตร์ได้อย่างไรบ้าง เปลี่ยนแกนหลักในการคิดจากการเริ่มจากความรู้ ต้องมาคิดว่าจะออกแบบงานอย่างไรให้เกิดการประยุกต์ใช้ การปฏิบัติจริง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลา

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน

เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เด็กจะขาดการทดลองและการเรียนในสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ จึงทำให้จัดประสบการณ์ได้อย่างไม่สมบูรณ์ ยังคงมีการดำเนินการต่อเนื่อง มีการปรับรูปแบบของแผนการจัดการเรียนการสอน จุดประสงค์การเรียนรู้มีการเพิ่มทักษะ และเพิ่มสมรรถนะลงไปแผน มีการระบุชิ้นงานและภาระงานที่นักเรียนได้ทำ ทำให้เห็นชิ้นงาน และการประเมินที่

ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สอดแทรกสมรรถนะและจุดประสงค์การเรียนรู้ควบคู่กันไปในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ไปด้วย

5. บทบาทของผู้บริหาร

-ยังไม่มีข้อมูล-

6. ปัญหาที่พบและวิธีแก้ไข

ประเด็นสำคัญที่เป็นข้อกังวลของผู้สอน ผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นว่า

“กังวลเรื่องการสอบ O-NET เพราะวิทย์ ป.6 ถ้าไม่มีการสอบ เด็กจะได้ทำกิจกรรมมากขึ้น บางเรื่องกระชับด้วยเนื้อหา ตัวชี้วัดที่เยอะ ครูต้องทบทวน ป.4-5 เพราะเนื้อหาออกสอบเยอะ และกังวลว่า ตัวชี้วัดครบมั๊ย ตรงกับสมรรถนะอะไร”

นอกจากนี้ยังมีประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการสอนออนไลน์ที่อาจทำให้เกิดอุปสรรคระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ในการจัดการเรียนการสอน และในการทำความเข้าใจเนื้อหา โดยผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นว่า

“ตั้งแต่ COVID สอนออนไลน์ ครูเองสอนวิทย์ปกติสอนที่โรงเรียนจะมีการทดลอง แต่พอออนไลน์ก็ไม่มีทดลอง สื่อสารทางเดียวผ่านออนไลน์ ไม่ได้พบหน้าเด็กสด ๆ เด็กไม่ได้พร้อม เลยมีช่องว่างในการสื่อสาร ติดต่อผู้เรียนได้ยาก เด็กทำงานได้ไม่ครบ เลยเกิดปัญหา ครูแก้ปัญหาโดยติดต่อผู้เรียนรายบุคคล ประสานงานกับผู้ปกครอง เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากขึ้น พอเด็กส่งงานออนไลน์ ตรวจสอบแล้ว ชิ้นงานยังไม่ต้องเสร็จ ก็ให้ Feedback กลับไป ว่าคลาดเคลื่อนตรงไหน”

ทั้งนี้ผู้สอนบางท่านสามารถหาวิธีการแก้ปัญหาได้ โดยประสานกับผู้ปกครองขอความร่วมมือในการช่วยเหลือดูแลผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น

7. สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ

- สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางกำหนด กับกรอบสมรรถนะ ควรให้น้ำหนักเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

- การเขียนแผนกรอบสมรรถนะที่ถูกต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งโรงเรียน
- การกำหนดภาระงานและชิ้นงาน ที่ถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น
- การนำกรอบสมรรถนะมาปรับใช้ในแผนการสอนอย่างถูกต้องและเข้าใจตรงกัน
- การอบรม เพิ่มความรู้ด้านหลักสูตรสมรรถนะให้ลึกมากขึ้น ให้ผู้สอนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น
- ต้องการตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทุกวิชาที่พัฒนาผู้เรียนเกิดสมรรถนะ
- ต้องการ หลักในการประเมินสมรรถนะให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลาง

- ต้องการคำแนะนำในการนำสมรรถนะไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สมรรถนะสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และในเรื่องการประเมินสมรรถนะหลักของผู้เรียนไปพร้อม ๆ กับตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนดอย่างสมดุล

8. สิ่งที่คุณคิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

- การปรับเปลี่ยนตัวเอง อดทน ไม่พุดและให้ได้ลงมือปฏิบัติมากยิ่งขึ้น รู้สึกสนุกไปกับเด็ก จะทำให้เกิดสมรรถนะมากยิ่งขึ้น
- การเปลี่ยนจากการเป็นผู้สอนหน้าห้อง เป็นลงมือทำร่วมกับเด็ก มีความใกล้ชิดผู้สอนมากขึ้น
- การทำความเข้าใจก่อนการจัดทำกิจกรรม พัฒนาตัวเองมีเทคนิควิธีการที่ดีขึ้น มีการและเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม
- เพิ่มความคิดนอกกรอบ ลดความกังวลในเนื้อหาและภาระงานต่าง ๆ
- การพยายามคิดชิ้นงานให้เห็นถึงความสำคัญในชีวิตประจำวัน
- การเพิ่มพลังงานในตัวผู้สอนที่จะส่งไปถึงตัวผู้เรียน หากผู้สอนสอนเต็มที่ ผู้เรียนก็จะเต็มที่กับเรา ทำให้ผู้เรียนมีแรงขับ และปลดปล่อยตัวเองในการทำงานมากยิ่งขึ้น

9. ข้อเสนอแนะ

- การสอนออนไลน์สามารถทำให้เกิดสมรรถนะได้ง่าย เนื่องจากสมรรถนะเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำได้ที่บ้าน ส่วนวิธีการในการติดตามผล ประเมินผล สามารถทำได้ และในวิชาเดียวกันสามารถสอดแทรกหลายสมรรถนะได้
- อย่กังวลกับการกลัวสิ่งที่คุณเรียนจะไม่ได้รู้ แต่กลัวในสิ่งที่รู้แล้วไม่ได้ใช้มากกว่า
- ให้การสอนตามกรอบสมรรถนะโดยให้ชิ้นงาน 1 ชิ้นที่สามารถประเมินคะแนนได้ในหลายวิชา
- เนื่องจากการเรียนการสอนฐานสมรรถนะอยู่บนฐานของวิชาปัจจุบัน ซึ่งเป็นความรับผิดชอบโดยตรง ในอนาคตหากเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ จะต้องมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสมรรถนะอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นซึ่งอาจจะเกิดขึ้น เช่นการสื่อสาร อาจเกาะได้ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นต้น
- การที่ผู้เรียนผลิตชิ้นงาน แล้วลองนำชิ้นงานไปอธิบายให้ผู้อื่นเล่น ฟัง หรือทดลองใช้จะทำให้มีวิธีคิดที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น และเสริมสร้างสมรรถนะได้ดี
- การจัดการเรียนการสอนต้องมองหาชีวิตจริงสิ่งที่ใกล้ตัวของผู้เรียน มองหาการเชื่อมโยงกับสาระอื่น ๆ และมองหากระบวนการมาถามว่าเราจะมีการอย่างไรให้เด็กเข้าใจสมรรถนะมากยิ่งขึ้น
- การ PLC จะช่วยให้พัฒนาแผนการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะได้ดียิ่งขึ้น
- ขวนหลาย ๆ กลุ่มสาระมาช่วยกันออกความคิดและสร้างหน่วยบูรณาการร่วมกัน ใช้ชิ้นงานเป็นตัวตั้ง แล้วนำความรู้ที่ได้จากชิ้นงาน นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้
- เน้นความรู้ที่สอนต้องนำความรู้ไปใช้ได้จริง โดยพยายามไม่ยึดโยงว่าเนื้อหาที่มีมากแค่ไหน แต่เน้นว่าผู้เรียนควรได้อะไร ผู้สอนทุกท่านมีแรงใจที่จะทำอยู่แล้วแต่ต้องแสดงออกมาให้เห็นจึงจะช่วยพัฒนาสมรรถนะในตัวผู้เรียนได้

ภาคผนวก

ภาคผนวก ค. ประมวลภาพถ่ายระหว่างการดำเนินการวิจัย

ประมวลภาพกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจในการนำกรอบสมรรถนะไปใช้
10 ตุลาคม 2563

คณะผู้บริหารและครูบันทึกภาพร่วมกับคณะทำงาน

ประมวลภาพบรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เพื่อสร้างความเข้าใจในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6
วันเสาร์ที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2563 เวลา 8.00 – 16.30 น.
ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยากรและคณะทำงานร่วมให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย
ในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ประมวลภาพบรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เพื่อสร้างความเข้าใจในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6
วันเสาร์ที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2563 เวลา 8.00 – 16.30 น.
ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยากรและคณะทำงานร่วมให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย
ในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ประมวลภาพบรรยากาศการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เพื่อสร้างความเข้าใจในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6
วันเสาร์ที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2563 เวลา 8.00 – 16.30 น.
ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยากรประจำกลุ่มและผู้ชี้แนะประจำโรงเรียนชี้แจงแนวทางในการใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียน

24 กุมภาพันธ์ 2564

ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โดยมีผู้ชี้แนะประจำโรงเรียนและผู้ทรงคุณวุฒิให้การหนุนเสริม

ประมวลภาพกิจกรรมนิเทศติดตาม หนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2
วันอังคารที่ 23 เดือนมีนาคม พ.ศ.2564
ณ โรงเรียนสุจิบุลี จังหวัดฉะเชิงเทรา

คณะทำงานเข้าร่วมสังเกตชั้นเรียนตามแนวทางที่โรงเรียนเลือกดำเนินการ
ในโครงการวิจัยการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ประมวลภาพกิจกรรมนิเทศติดตาม หนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2
วันอังคารที่ 23 เดือนมีนาคม พ.ศ.2564
ณ โรงเรียนสุจีปูลิ จังหวัดฉะเชิงเทรา

คณะทำงานร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหนุนเสริมเติมพลังให้กับคณะผู้บริหารและครูของโรงเรียน
ในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ประมวลภาพกิจกรรมนิเทศติดตาม หนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2
วันศุกร์ที่ 26 เดือนมีนาคม พ.ศ.2564
ณ โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ กรุงเทพมหานคร
เวลา 8.00 – 13.00 น.

คณะทำงานร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหนุนเสริมเติมพลังให้กับคณะผู้บริหารและครูของโรงเรียน
ในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ประมวลภาพกิจกรรมนิเทศติดตาม หนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2
วันศุกร์ที่ 26 เดือนมีนาคม พ.ศ.2564
ณ โรงเรียนประชากรราษฎร์บำเพ็ญ กรุงเทพมหานคร
เวลา 8.00 – 13.00 น.

คณะทำงานร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหนุนเสริมเติมพลังให้กับคณะผู้บริหารและครูของโรงเรียน
ในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ประมวลภาพกิจกรรมนิเทศติดตาม หนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2
วันศุกร์ที่ 26 เดือนมีนาคม พ.ศ.2564
ณ โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร
เวลา 13.00 – 16.30 น.

คณะทำงานร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหนุนเสริมเติมพลังให้กับคณะผู้บริหารและครูของโรงเรียน
ในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6
304

ประมวลภาพกิจกรรมนิเทศติดตาม หนุนเสริมเติมพลัง ครั้งที่ 2
วันศุกร์ที่ 26 เดือนมีนาคม พ.ศ.2564
ณ โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร
เวลา 13.00 – 16.30 น.

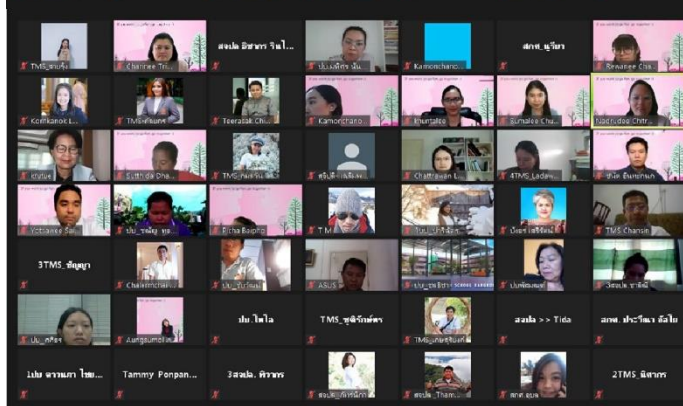
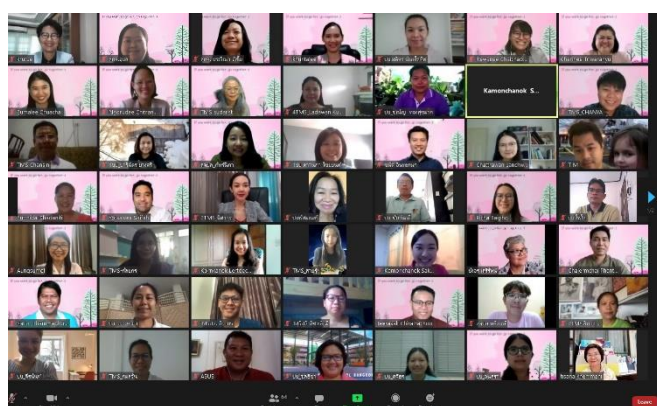
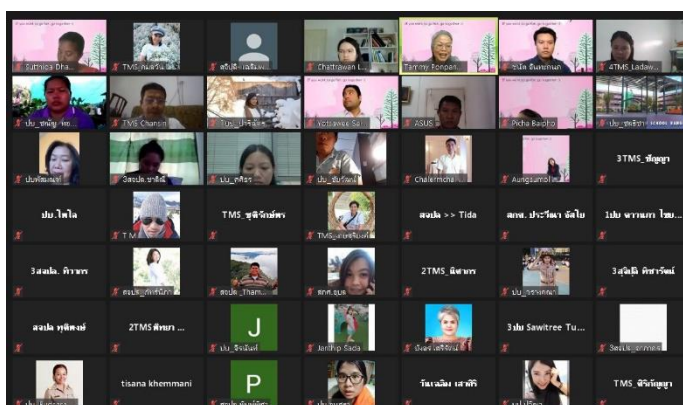
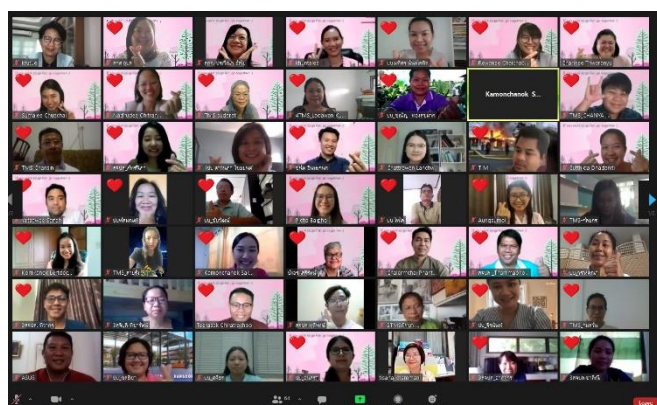
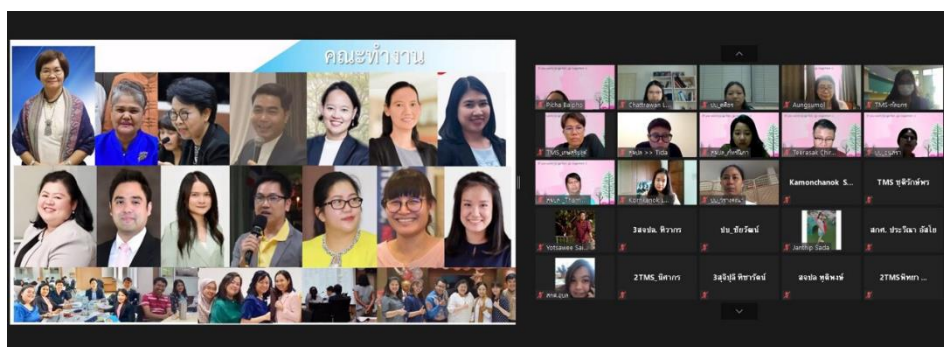

คณะทำงานร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหนุนเสริมเติมพลังให้กับคณะผู้บริหารและครูของโรงเรียน
ในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ประมวลภาพกิจกรรมการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน (Focus Group)

วันเสาร์ที่ 8 เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2564

ผ่านการประชุมทางไกลด้วยโปรแกรมซูม (Zoom)

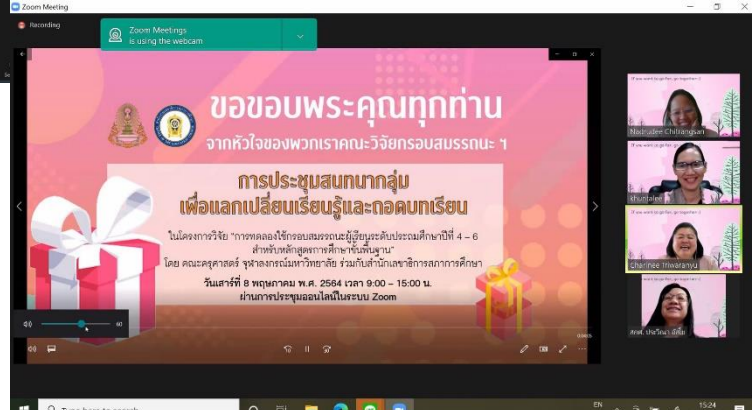
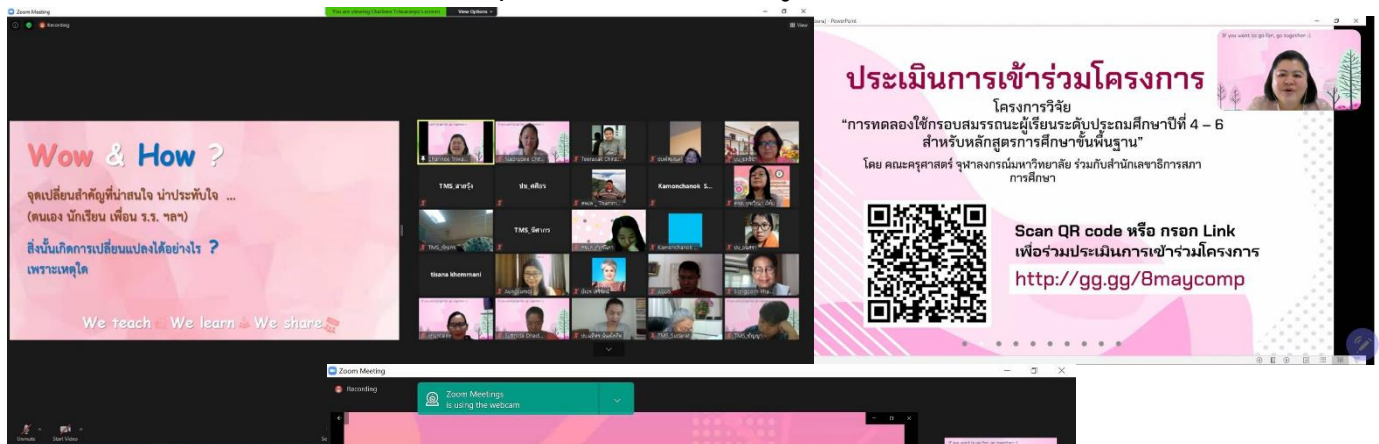

คณะผู้บริหารและครูร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน
ในการดำเนินการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ประมวลภาพกิจกรรมการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน (Focus Group)

วันเสาร์ที่ 8 เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2564

การประชุมทางไกลด้วยโปรแกรมซูม (Zoom)

Go to www.menti.com and use the code 7330 5179

1 ประโยคสะท้อนความประทับใจต่อโครงการหรือกิจกรรมในวันนี้

ทุกคนเก่งมากค่ะ really big smile
ทุกคนมีความสุขมากค่ะ ทำให้เด็กกล้าแสดงออก
ทุกคนมีความเป็นกันเองมาก อิ่มแ้มแจ่มใส ใจทุกคน
ทีมงานพลังบวก ขอบคุณสิ่งดีๆที่ส่งใจทำ เห็นแสงสว่าง
อาจารย์เป็นพลังบวกให้ครู รักทุกคน ได้แบ่งปัน
โครงการที่พัฒนาผู้เรียน เรายังมีเรา สุดยอด
วิทยากรมีความเป็นกันเอง รักในความทุ่มเทเพื่อเด็ก
ขอบคุณทุกความคิดเห็น ความตั้งใจของทุกภาคส่วน
ขอบคุณ ห่วงใย ใกล้ชิด วิทยากรน่ารัก เป็นกันเอง
สู้ไปด้วยกัน เข้าใจสมรรถนะมากขึ้นค่ะ มุ่งมั่นตั้งใจ ร่วมกัน
ดีใจแทนเด็กไทย สุขใจ
มีใจจริง

คณะผู้บริหารและครูร่วมสรุปผลการดำเนินการ

ในการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ภาคผนวก

ภาคผนวก ง. รายชื่อผู้ร่วมงานในโครงการวิจัย
ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รายชื่อคณะกรรมการในโครงการวิจัย
ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แคมมณี

ราชบัณฑิต

คณะผู้วิจัยในความร่วมมือของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาธิณี ตรีวิทย์

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า

สาขาวิชาประถมศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวรรณ วัฒนวรรณ

สาขาวิชาประถมศึกษา

ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

นักวิจัยร่วม วิทยากร ผู้ชี้แนะ และคณะกรรมการ

ในโครงการวิจัยผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ศาสตราจารย์ ดร.บงอร เสรีรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี เชื้อชัย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวณี ชัยเขวรัตน์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

ดร.ทรงพร พนมวัน ณ อยุธยา

ข้าราชการบำนาญ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดร.กฤษณ์ ภิรักษ์สันติกุล

โรงเรียนปรีชาธรรม

ดร.นาฏฤดี จิตรรังสรรค์

โรงเรียนสุจิตต์

ดร.วีระชาติ ภาชีชา

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

อาจารย์ ดร.กรนก เลิศเดชาภัทร

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์กมลชนก สกนธวัฒน์

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

อาจารย์สุทธิดา ธาดานิติ

โรงเรียนนานาชาติเซนต์แอนดรูว์

นายธีระศักดิ์ จิระตราชู

นักวิชาการอิสระ

นิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย:

นางสาวอังศุมาล เชื้อชัย

นายชนัด อินทะกนก

นางสาวกษิษา ไบโพธิ์

คณะผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย
ในโครงการวิจัยผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๐ โรงเรียนสุจิตปูลี จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

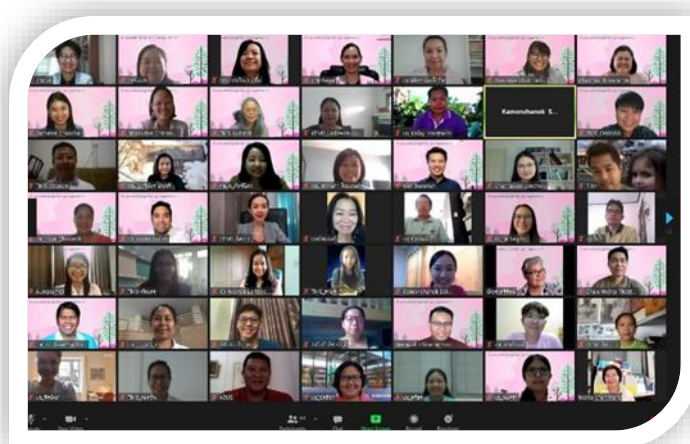
นายธรรมภณ จงรัมย์	รองผู้อำนวยการ
นายทุติพงษ์ รักจรรยาบรรณ	ครู
นางสาวจันทร์ทิพย์ สาดา	ครู
นายทิวากร ดีเอม	ครู
นางสาวพิมพ์พิศา อินทร์นวล	ครู
นายเฉลิมพงษ์ โชติวงศานันต์	ครู
นายธนาकर มะลิตอง	ครู
นางสาวธิดา ทัศนพงษ์	ครู
นางสาวอาภากร เตยระชากุล	ครู
นางสาวภัทรนิภา แซ่อึ้ง	ครู
นางทิชารัตน์ ชูเชิด	ครู
นางสาวชาลิณี อยู่เล็ก	ครู

๐ โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

นางสาวพัฒนัท รามสูต	ผู้อำนวยการ
นางดาวนภา ไชยยนต์	ครูชำนาญการพิเศษ
นางวรางคณา เทียบทอง	ครูชำนาญการพิเศษ
นายโพล เฉลียวฉลาด	ครูชำนาญการ
นางสาวปาริฉัตร ยางศรี	ครูชำนาญการ
นางอนุสรุา เสนไสย	ครูชำนาญการ
นางสาวปวีณา ครุฑเผือก	ครูชำนาญการ
นายชัยวัฒน์ เทวธีระรัตน์	ครูชำนาญการ
นางสาวศศิธร บัวเรือง	ครูชำนาญการ
นางสาวสาวิตรี ตุ่มุดดา	ครู
นางสาวจิรนนท์ ครุฑาโรจน์	ครู

๐ โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นางสุดารัตน์ พลแพงพา	ผู้อำนวยการ
นางชนกพร แพชนะ	หัวหน้างานวิชาการ
นางสาวสายรุ้ง กิมยงค์	ครู
นางสาวเกศสุริยงค์ แปลงกลาง	ครู
นางสาวชญญา บุญเจริญ	ครู
นางสาวชุตีร์กษพร อมรวิริติการ	ครู
นางสาวปภัสสร ตันโห	ครู
นางสาวกมลวัน แก้วรุ่งเรือง	ครู
นายณัฐวุฒิ ทรัพย์ประเดิมชัย	ครู
นางสาวรัชชกร กลับเจริญ	ครู
นางสาวศิริกัญญา สุทธาวาสราภรณ์	ครู

ภาคผนวก

ภาคผนวก จ. Music Video ประมวลภาพกิจกรรมในโครงการวิจัย

วีดิทัศน์ “สมรรถนะยังรู้จักยังรักจนหมดใจ”

<https://www.youtube.com/watch?v=zH0xV44k-9Y>

รายงานวิจัย

ผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กันยายน 2563 - มิถุนายน 2564)

โครงการวิจัยผลการทดลองใช้กรอบสมรรถนะผู้เรียน
ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ร่วมกับ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มิถุนายน 2564

